

Министерство образования и науки РД

Башлапгы класлар учун къумукъ
тилден
ва охувдан иш гёрюв
программа
(башлапгы школа 1-4 клас)

**«Ана тил» ва «адабият» деген курсуна гёре иш гёрмек учун
тизилген программа.**

(башлапгъы дерт йыллыкъ школа учун программа)

Программа умуми Федерал пачалыкъ билим береген школаны талаплары (ФГОС) токъташдырагъан кюйге янашывлу къайдада тизилген.

Ана тил охув-билим алывда озге предметлени арасында милли-регион компонент деп гысаплана.

Баянлыкъ сёз.

Тил озюню озтеречилигине ва кютеген жамият къуллугъуна гёре - тамаша тувулунгъан гьаллардан бири. Ол гъакълашыв чараланы кютегенден къайры да, халкъны маданият байлыгъын, къайсы буса да бир миллетни менлигин сакълайгъан къайда, бирдагъы якъдан тил чебер адабиятны аслу элементлеринден бири деп айтма ярай. Шогъар байлавлу болуп ана тил школада озге охув предметлени арасында янгыз озюне хас ихтиярлы ер тута.

Къумукъ тилни башлапгъы курсу орта школада низамлы кюйде уйретиленген ана тилни ва адабиятны байлавлу гесеги бола. Шо саялы :а) яшларда ана тил илмуну бир тармагъы деген ойну яратмакъ;б) тилни илму гьалы булан охувчуланы таныш этмек ,шогъар таянып, белги-символлу ва логика ойлашывун тюзелтмек.

Къумукъ тилни уйретивню башлапгъы аслу борчлары шулардыр:

- а)яшланы англап охумагъа уйретмек;
- б) яшланы адабият тилни къайдаларына кюрчуленип сёйлемеге ва язмагъа уйретмек;
- в) билимни ва тарбияны кюрчюсю болгъан китап булан ишлеп болагъан этмек ва язывгъа уйретивню натижасында яшланы яшавунда инг де герекли англавланы яратмакъ, оланы пикрусун ва сёз хазнасын байлашдырмакъ;
- г) ана тилге ва охувгъа яшланы гъаваслыгъын ва оюн бакъдырмакъ учун тилни ва адабиятны гъакъында башлапгъы маълуматланы бермек;
- гъ) ана тил дарсларда уйретилген материалны чечип болагъан бажарывлукъну яратмакъ;
- гь) яшланы пикир этив мердешлерин болдурмакъ;

д) яшларда тергевлюкню, ишге гъаваслыкъны, охувда озъбашына ишлеме бажарагъанлыкъны тувдурмакъ ва оланы кылыкъ – эстетика якъдан тарбияламакъ.

Курсну умуми характеристикасы.

Ана тилни кѣмеклиги булан «Филология» илму чечме герекли аслу масъалаланы яшавгъа чыгъармакъ учун Программа кютме герекли борчлар :

- дагъыстан тиллени арасында ана тилни милли маданияты йимик къабул этмек;
- гъакълашыв чараланы яшавгъа чыгъармакъ учун диалог, монолог,авуз ва языв тилден тюз пайдаланмакъ;
- тюз авуз ва языв тил инсанны культурасыны хас айрылыкълары экенин билмек;
- ана тил бирев бирев булан гъакълашыв чара экенин англамакъ, кылыкъ – эстетика якъдан тарбияламакъ;
- яратывчулукъ къайдаланы камиллешдирмек.

Ана тилни предмет гысапда уйренивде ону алдына салынгъан муратланы яшавгъа чыгъармакъ учун практика елунда чечме герекли масъалалар:

- гъакълашыв чараланы яшавгъа чыгъармакъ учун, яшланы тил байлыгъын оьсдюремек, пикир этив мердешлерин болдурмакъ;

-башлапгъы класланы охувчуларын фонетика, лексика, пунктуация, тюзъязыв, тюз сѣйлев, сѣзню тизими, морфология, синтаксис деген системли курсу гъакъда башлапгъы англав булан таныш этмек;

-гъакълашыв чараланы яшавгъа чыгъармакъ учун диалог, монолог, авуз ва языв тилден тюз пайдаланыв, тюз языв ва тюз охув, авуз ва язывлу текстлер тизив мердешлени болдурмакъ;

-ана тилни милли маданияты йимик къабул этивню, миллетни менлигин сакълайгъан къайдагъа йимик янашывну тарбияламакъ.

Башлапгъы класларда ана тилни уйретив тилни гъакъындагъы илмугъа ва тил оьсдюрювге бакъгъан якъда биринчи абат гысаплана. Ана

тил дарслар оьзге охув предметлер, айры алгъанда охув дарслар, булан тыгъыс байлавлукъда юрютюлме герек.

Ана тилни уйретивню курсу охув-язывгъа уйретивден башлана. Охув – язывгъа уйретив сентябрь айдан башланып апрель айгъа ерли узатыла. Охув – язывгъа уйретив аваз аналитика-синтетика къайда булан оьтгериле. Яшлар жумлаланы сёзлеге, сёзлени бувунлагъа, бувунланы авазлагъа айырагъан ва бувунлардан сёзлер, сёзлерден жумлалар тизме къаст этелер. Ондан къайры языв дарсларда охувчулар янгы гъарпны элементлерин этме, охув дарсда гечгенин янгы гъарп булан язывда байлама уйренелер.

Охув – язывгъа уйретив эки бёлюкге айрыла:

- Гъазирлик девюр(буквардан алдагъы).
- Аслу девюр(букварь)

Охув – язывгъа уйретив девюрде охувчуланы сёзню авазларын айырып билеген этмеге, оланы охувну, язывну аслу мердешлерине уйретмеге, охув процессде оланы айлана якъдагъы яшаву гъакъындагъы англавун оьсдюрге ва мекенлешдирмеге, сёз хазнасын ва авуз тилин байлашдырмагъа герек.

Охув – язывгъа уйретив девюрде яшлар жумлаланы сёзлеге, сёзлени бувунлагъа, бувунланы авазлагъа айырагъан ва бувунлардан сёзлер, сёзлерден жумлалар тизме къаст этелер. Ондан къайры языв дарсларда охувчулар янгы гъарпны элементлерин этме, охув дарсда гечгенин янгы гъарп булан язывда байлама уйренелер.

Охув – язывгъа уйретив девюрде оьтгерилеген бары да ишлени натижасында яшланы тергевю, эси ва ойлашыв пагъмусу арта, тил байлыгъы оьсе, сёзню авазлары айтылагъан кююне гёре языв мердешлери амалгъа геле. Охув – язывгъа уйретивню маънасы ва методлары гъар яшны умуми оьсювюне, сонг да тарбиялавуна кёмек этме герек.

Охув – язывгъа уйретив девюрде гъар яшгъа айры янашывну уллу агъамияты бар.

Охув-язывгъа уйретив дарсларда яшланы психология якъдан хас хасиятларын гёз алгъа ала туруп, «Азбукада» ва «Дидактика материалларда»

берилген оюнланы, ребусланы, физкультминуткаланы кьоллап, ишин жанландырып, кьужурлу болагъан кюйде ююрютме тюше.

Охув-язывгъа уьйретивден сонг ана тилни курсу башлана. Ана тилни курсунда гечиле:

- фонетика ва тюз сёйлев, графика, лексика, сёзню тизими, грамматика (морфология ва синтаксис);
- тюзъязыв ва пунктуция;
- тил оьсдюрюв.

Ана тилни курсунда адатлы гьалда бир йимик бёлюклер, темалар бары да класларда такрарлана. Программаны шулай кьурулушу яшланы гьазирлик даражасын, ана тилни гьакъында гечилеген маълуматланы тюз англама, аста-аста материалны четимлешдирме ва грамматика англавланы комплекс кьайдада гечмеге, тюзъязыв, тил оьсдюрюв мердешлени болдурма гёз алгъа тутма ел бере.

Фонетикадан ва графикадан билимлени ва бажарывлукъланы 1 ва 2 класларда ала. Къумукъ тилни дарсларында яшлар бу бёлюкден авазланы, созукъланы ва тутукъланы, эки кьабат тутукъланы гьакъындагъы маълуматлагъа ес болагъан йимик, айтылышы, язылышы четим авазланы ва гьарпланы гьакъында тийишли билимлени алалар. Яшланы тилдеги авазланы айтылышын айырып билеген ва, бизин графиканы башгъалыкъларын да эсге тутуп, оланы язывда тюз белгилемеге болагъан этмекдир. Тек охувчулар биринчи класдан башлап, айтылыш булан язылышны арасында кёбюсю гёзиклерде башгъалыкъ болагъанны билмеге гереклер. Олар янгы программаны талапларына гёре айтылышда ва янгылышда **н**г авазны айтылышы: **ъ, ъ** белгилени сёзлерде кьолланышы, **ъ** белгини аваз маънасы ва шолай башгъаларыны гьакъында билимлер алагъандан кьайры, языв мердешлеге де ес болма гереклер. Охутувну дёрт де йылыны узагъында гьар заман охувчуланы тюз литература тилде сёйлевюню, сёзлени, аваз—гьарп анализине асаслангъан тюз язывну мердешлерин болдурувну гьайын этме герек.

Лексикадан чалышывлар практика ёлда юрюле ва лексика тюзъязыв булан тыгъыс байлавлукъда бола. Практика ишлени натижасында охувчулар сёзлер не буса да бир предмет, агъвалатланы англатагъанны, оланы маънасы бар экенни ва тюрлю-тюрлю жумлаларда, айрокъда байлавлу сёйлевде сёзлер янгы-янгы маъналар къабул этме болагъанны, аваз якъдан башгъа-башгъа сёзлер маъна якъдан бир-бирине къаршы ва ювукъ болагъангъа тюшюнелер. Программада сёзню лексика маънасы, сёзню кёп маъналылыгъын ва синонимлиги булан охувчуланы практика ёлда таныш этмек учун айры ер гёрсетилген. Бу гъал шу программаны алда къолланып тургъан программаларындан айыра. Грамматика гъалланы англатыв тилни гъакъындагъы илмугъа къаршы болмагъа болмай. Грамматика категорияланы ва формаланы уйрение туруп, яшлар оланы аслу маъналарына ва белгилерине де ес болма гереклер.

Сёзню грамматика маънасы сёзнютизимин, ону маъналы гесеклерин (тамурну, къошумчаны), сонг да тил гесимлени (атлыкъны, сыпатлыкъны, санавлукъну, ишликни ва ш. б.) уйренивню натижасында ачыкъ бола.

«**Сёзню тизими**» деген теманы гъакъындагъы яшланы билимлери «**Тил гесимлер**» деген уллу теманы англама кёмек этежек.

Тил гесимлер.

Янгы программалар охувчулардан унлюклерден (междометие) къайры, бары да аслу тил булан таныш болмакъны талап эте. Кёмекчи тил гесимлер булан яшлар (айры-айры бёлюкlege бёлмейли) умуми кюйде таныш болалар.

Бу темагъа гъазирленив I классдан тутуп башлана. Янгы программагъа гёре яшлар **ким? не? нечик?** деген соравагъа жавап береген сёзлер ва шогъар байлавлу болуп «Предметлени атлары», «Белгилени атлары» деген терминлер булан таныш болалар. Шу терминлер 'логика чалышывланы кюрчюсюнде яратыла. Шо чалышывланы натижасында охувчулар тюрлю-тюрлю предметлени атларын бёлюклешидирелер(обсюмлюклени, гъай-ванланы, адамланы ва ш. б. затланы) ва шо бёлюклер учун жамлашдырагъан сёзлени сайлай туруп, «предметлер», «белги», «гъаракат» деген терминлени де англажакълар.

III класда, экинчи класда алынган билимлени гасиллерин чыгара туруп, охувчулар «атлык», «сыпатлык», «санавлук», «ишлик» «орунча» деген терминлени билелер: **IV** класда буса **III** класда тил гесимлени гакында алган билимлери теренлеше ва кѐмекчи тил гесимлени гакында англав алажакълар.

Башлапгы класларда галлык булан таныш болув практика кыйдада юрюле; озыу «ггаллык» деген термин кѳолланмай, язылышы кыйынгаллыкълар, масала, кѳошмагаллыкълар, сѳзлюк ишде уйретиле.

Башлапгы классланы охувчулары «Жумла» деген бѳлюкден шу англавланы ала:

- 1) жумланы журалары: хабар, сорава, чакырыва гакында;
- 2) жумланы баш ва экинчи даражалы уйюрлери гакында;
- 3) жумладагы сѳзлени арасындагы байлавну;
- 4) генглешген ва генглешмеген жумланы гакында
- 5) простой ва кѳошма жумланы гакында;
- 6) жумланы бир жынслы уйюрлери гакында;
- 7) сѳз тагымланы гакында.

Бу маълуматланы охувчулар дѳрт йылны узагында алалар.

I класда яшлар сѳйлев тилде жумланы айырмага ва охуйганда токътав белгилеге гѳре интонацияны ва паузаны сакъламага уйренелер ва анализ этип битгенден сонг оланы язалар. Буквардан сонггу девюрде биринчи класны охувчулары интонацияны сакълап охумага, жумланы ахырында токътав белгилени салмага уйренелер. Шу заманда олар жумланы башында уллу гъарпны кѳолланаганын да билелер.

II класда олар « хабар» ва «чакырыва» жумлалар деген терминлер булан таныш болалар, жумланы ахырында салынаган токътав белгилени уйренелер, жумланы баш ва экинчи даражалы уйюрлери, генглешген ва генглешмеген жумлалар, простой ва кѳошма жумлалар булан таныш болалар.

IV класда буса охувчулар *иеси, хабарлык, жумланы баш уйюрлери, жумланы экинчи даражалы уйюрлери* деген англавлар ва терминлер булан таныш болалар. Дертюнчю класда олар жумланы бир жынслы

уьюрлери, оланы янында кьолланагъан токътав белгилени айырма уьйрене лер. **IV** класда охувчуланы эки простой жумладан бирикген кьошма жумлалар ва простой жумланы бир-бирине кьошагъан: ва, да, де, тек, амма деген сёзлер булан таныш этме тюше. Яшлар кьошма жумлалар тизмеге, оланы янында тийишли токътав белгилени салып билеген болма герек. **IV** классда яшлар тувра сёзню ва ону янында кьолланагъан токътав белгилени гъакъында да англав алалар.

Тил гесимлени ва синтаксисден темаланы гечегенде сёзню маъналы гесеклерини уьстюнде иш юрюле.

Класдан класгъа жумланы уьюрлерине гёре чечив толу синтаксис чечив юрютме ел ача. Булай иш класдан класгъа яшланы синтаксисден алагъан билимин, англавлугъун теренлешдире.

Охутувну дёрт де йылыны узагъында гъар заман охувчуланы тюз литература тилде сёйлевюню, сёзлени, аваз—гъарп анализине асаслангъан тюз язывну мердешлерин болдурувну гъайын этме герек.

Башлапгъы класларда яшлар школаны оьр класларыны системли курсуну маънасы булан тыгъыс байлавлу белгили грамматика билимлени, бажарывлукъланы ва мердешлени алалар. Шону булан бирче яшларда литература сёйлевню мердешлери тувулуна.

Текст. Байлавлу сёйлев.

Байлавлу сёйлев ва текстни уьстюнде ишлев башлапгъы классларда юрюлеген ишни инг де аслу янларындан бириси—яшланы сёйлев тилин оьсдюрюв. Ана тил дарсларда жумланы уьстюнде ишлейген йимик, башлапгъы класларда охув йылны боюнда текстни уьстюнде де иш юрютюлме герек.

Гъар дарсда байлавлу сёйлевден берилеген чалышывлар сёйлев ва языв формаларда оьтгериле.

Башлапгъы классланы битдиреген яшлар оьзбашына ва хатасыз байлавлу гиччи хабар, кагъыз, билдирив, там газетге бир нече жумлалар булангъы макъала язып билме гереклер. Шу тармакъда муаллим темаланы берив ва языв

ишлеге кыймат салып булан тамамланып калмай, яшланы тюз ва байлавлу кыйдада сйлемеге бажарагъан кюйге уйретме тюше.

«Текст. Байлавлу сйлев» деген бёлюкде текстни уьстюнде ишлейгенде юрюлеген гъаракатчылыкъ ишлер:

- текстни ва жумланы маъна якъдан бирлиги;
  - текстни жумладан айырагъан белгилери;
  - текстдеги жумлаланы гёзигин токъташдырыв;
  - текстни маъна якъдан толумлашгъан гесеклеге бёлюп билмек;
  - толумлашгъан гесеклеге ат тагъып бажармакъ;
  - текстни аслу маънасы; муаллимни кёмеклиги булан текстни аслу маънасын айырып бажармакъ;
  - текстге гёре оьз къаравун айтып бажармакъ;
  - текстни маънасына , темасына гёре ат тагъыв;
  - текстге план кьурув;
  - текстни савлай яда гесеклеге гёре хабарлав;
  - текстни ишлерине багъа берип бажармакъ;
  - берилген текстни оьз сёзлери булан толумлашдырмакъ;
  - текстни ичиндеги жумлаланы айтышына гёре тюрлюлерин айырып бажармакъ;
  - жумлаларда кёмекчи тил гесимлени белгилеп бажармакъ;
  - муаллимни тапшурувуна гёре текстдеги ишликлени бетин, санавун, заманын алышдырып бажармакъ;
  - текстни чеберлик алааматларын (эпитет,тенгleshдиpив,олицетворение) белгилеп бажармакъ;
  - оьзбашына гиччирек текстлер кьурув мердешлени яратмакъ;
- Текстни тайпалары: суратлав, хабарлав, пикирлешив, оланы бири-биринден айырагъан белгилер (таныш этив);
- изложение язма уйретив;
  - охулгъан тексктге гёре план тизмек, плангъа гёре языв мердешлени болдурмакъ;

-сочинение язма уйретмек;

- сюжетли суратгъа , берилген темагъа, берилген сёзлеге гёре текстлер язма уйретмек.

Программа охувчуланы тил культурасын оьсдюрювге тергев бере ва адабият тилни нормаларына гёре охума-язма уйрете:

- сёйлев нормаланы (тюз сёйлев);

-сёз тагъымланы, жумланы ва байлавлу сёйлевню уьстюнде ишлев;

-тюз айтмакъны, аян ва арив сёйлемекни, сёзлюгюн бай этмекни, сёзню тюз ва еринде къолламакъны уьстюнде ишлев;

Грамматика ва тюзъязывну элементлери булан таныш болувдан таба яшларда тил материалны анализ этив, тенгleshдилив, журалагъа бёлюв, натижалашдырыв, лап да аслусун табив, абстракт къайдада ойлашдырыв бажарывлукълар оьсе.

Грамматика ва тюзъязывгъа уйьретивню натижасында тилге, ону айры-айры янларында яшланы тергевлюгю ва гъаваслыгъы арта, охув ишде кёп билмеге, англамагъа сюегенлик ва оьзтёречилик тарбиялана.

Тилни оьсдюрюв дарсны бир тюрлюсю болагъандан къайры да, охувдан, грамматикадан ва тюзъязывдан оьтгерилеген ишлени бир методика къайдасы бола. Тюз айтмакъны, аян ва арив сёйлемекни, сёзлюгюн бай этмекни, сёзню тюз ва еринде къолламакъны, сёз тагъымланы, жумланы ва байлавлу сёй-левню уьстюнде ишлев - булар бары да башлапгъы класларда тилни дарсларыны аслу маънасы бола. Тилни уйьретивню аслу мурады яшланы адабият тилни нормаларына ес этмеге, оланы оьзлени тилинде къолламагъа болагъан бажарывлукъланы ва мердешлени яратмагъа бакъдырылгъан.

Тюзъязывгъа уйьретив яшлар билеген грамматика материалгъа асасланып оьтгериле. Охувчулар грамматика англавланы яхшы билген чакъы, шончакъы олар тюз языв къайдалардан пайдаланма болагъан бажарывлукъланы алажакъ ва оларда тюзъязыв мердешлер оьсежек. Шону булан бирче тюз язывгъа уйьретивню девюрюнде тюрлю-тюрлю синтаксис ва сёзлюк тюзъязыв чалышывланы да къоллама ярай.

Бирдагъы якъдан герекли болгъанда башлапгъы курс тилни тюрлю-тюрлю янларын исбатлайгъан, маълуматланы генг кюйде къуршай: башлапгъы класны охувчулары сёзню фонетика тизимы, сёзню бувунлагъа ва маъналы гесеклеге бёлюнювю, кёбюсю тил гесимлер, оланы аслу формалары, лап да тынч жумлалар ва жумлаланы уйюрлери деген маълуматлагъа асасланып къурулгъан тюз язывну къайдалары булан таныш болалар. Грамматика англавланы (тил гесимлени) ва тюзъязывну къайдаларын тюз англамакъ ва яхшы кюйде билмек булан грамматика ва тюзъязыв маълуматланы маънасына, сонг да формасына гёре айырывгъа да тергев бериле.

Таза языв. Таза язывгъа айры сагъатлар берилмей. Китапда берилген таза язывну уългюлери яшланы букварь девюрде язывдан алгъан мердешлерин камиллешдирмеге ва бираз да чалт язывгъа чыкъмагъа имканлыкъ бере. Таза язывгъа уйретив язылагъан гъарпланы четимлилигин гёзалгъа алып токъташгъан бёлюклеге гёре юрюле: башлап язылышлары бир-бирине ювукъ тынч гъарплар, сонг шо гъарпланы элементлерин уйренелер. Гъарпланы айры язмагъа уйренгенден сонг, шоланы башгъа гъарплагъа кёшуп язмагъа— шо гъарплар булангъы сёзлени язмагъа да уйренелер.

Чебер язывгъа гёре тюз язывну камиллешдиривге класда белгили заман бериле: биринчи класны ахырында (бары да гъарпланы уйренген сонг) ва III—IV-нчю класларда(гъар грамматика ва тюз языв дарсда)—8—10 минут.

Таза язывда яшланы бир чалтлыкъда, бир темпде язмагъа уйретмекни пайдасы бар. Шолай язмакъ яшланы кёолларын гъаракат этмеге уйрете ва аста язывдан чалт язывгъа чыкъмакъны енгиллешдире.

Шо дарсланы маънасы гъар класс учун таза язывдан програтммалар булан белгилене.

II-нчи класда яшлар язылышы къыйын гъарпланы язывгъа байлавлу тапшурувлар эте. Гъарплардан къайры яшлар, сёзлер ва жумлалар да яза.

Ахырда байлавлу текстлер яза, гёчюрюп яза, диктантлар яза.

III ва IV класларда къыйын гъарпланы язылышын къуршайгъан тапшурувлар, печатча ва кёол булан язылгъан язывланы гёчюрюв, муаллимни

айтывуна гёре языв ишлер юрюле. Тапшурувлагъа яшланы алда язылгъан ишлеринде къутгъарылгъан графика(гъарп) янгылышланы тюзлев де гире.

Языв дарсларда, айрокъда, таза языв дарсларда, язывну гигиенасыны талапларын—яшланы тюз олтурмагъа, карандашны ва ручканы тюз тутмагъа, тетрадны партагъа тюз салмагъа ва къолун, бармакъларын тюз гъаракат этдирмеге билмеклигин уыйретмеге герек.

Таза язывну талаплары ана тилден юрютюлген гъар къайсы языв иште де яшавгъа чыгъарылмагъатюше. Языв янгыз тюзъязыв якъдан тюз болуп къалмагъа тюшмей, атив де, таза да, ачыкъ да болмагъа герек: гъарпланы - формалары, оьлчевю, авункъулугъу ва аралыкълары талап этилеген кюйде болмагъа герек. Языв ишлени къыйматлайгъанда шо якълар да тергевге алына.

Тил дарсларда языв ишлер оьтгермек учун текст, материал оьзюню маънасына гёре яшланы интереслерине ювукъ болмагъа, яшланы билим даражасын оьсдюреген, шону булан олар да оьзлени ана тилине ва Ватанына сююв яратагъан болма герек.

Ана тил дарсларда оьтгерилеген аслу языв ишлер шулардыр: гёчюрюп языв, диктантлар (англатыв, буварыв, гёрюв, яратывчу, тергев, сёзлюк ва ш. б.), изложениелер ва сочинениелер.

Гъар грамматика ва тюз языв дарсларда ***1-нчи класны ахырында, 2-4-нчу класларда таза язывгъа 8-10 минут бериле.***

Сёзлюк диктантларда сёзлени санаву орта гъисанда шулай болмагъа герек: II классда—8 сёз; III классда—10—12 сёз; IV классда—12—15 сёз.

Тергев диктантларда сёзлени санаву:

класлар	Йылны биринчи яртысы	Йылны экинчи яртысы
1		15 сёз
2	20-25 сёз	30-40 сёз
3	45-50 сёз	55-60 сёз
4	65-70 сёз	75-80 сёз

Изложениелерде гъар классда сёзлени санаву, оърде гёрсетил-генлери булан тенглешдирип, 15—20 сёзге артдырыла.

Биринчи класда охув-язывгъа уыйретив ана тилни курсунда башлапгъы этапдан санала.

Охув планда ана тил дарсланы ери.

Башлапгъы класларда ана тил дарслагъа охув плангъа гёре **369** сагъат гёрсетиле.

Шолардан **1**-нчи клас - **165**сагъат (жумада 5 сагъат, 33 охув жума): в том числе **135** сагъат охув-язывгъа уыйретив (27охув жума,жумада 5 сагъат), ана тилни курсу15 часов (3 охув жума)

2-4-нчю класларда гъар класда **68** сагъат (жумада 2 сагъат, гъар класгъа 34 охув жума).

Умуми Федерал началыкъ билим береген школаны талаплары (ФГОС) токъташдырагъан кюйге гёре охувчулар билим алывда етишме герекли натижалар:

Охувчулар баишлапгъы класларда ана тилни уыйренивде етишме герекли оьзлеге хас (личностный) гъасиллер: ана тил бирев бирев булан гъакълашыв, чара экенин англамакъ; ана тилни милли маданияты йимик къабул этмек; тюз авуз ва языв тил инсанны культурасыны хас айрылыкълары экенин билмек; сёйлейген къайдасына тергев берип оьзюне багъа берип бажармакъ.

Баишлапгъы класларда ана тилни уыйренивде охувчулар етишме герекли метапредметный гъасиллер: охув-билим алыв масъалаланы чечмек учун, гъар тюрлю ерлерден тарыкълы маълуматланы тапма болагъан тилни имканлыкъларын къоллап бажарагъанлыкъ; гъакълашыв чараланы яшавгъа чыгъармакъ учун диалог, монолог, авуз ва языв тилден тюз пайдаланмакъ; тюз соравлар салып бажармакъ; оьзбашына яда муаллимни кёмеклиги булан дарсны темасын, мурадын белгилемек; охув масъалаланы чечмек учун муаллим булан

бирче план тизмек ва шо плангъа гёре иш гёрмек; охувну тюрлю къайдалары *(таныш болув, уйренив, гёзден гечириг)* булан пайдаланмакъ.

Башлапгъы класларда ана тилни уйренивде охувчулар этишме герекли предметлик (предметный) гъасиллер: адабият тилни нормалары гъакъында башлапгъы англавгъа ес болмакъ, лакъырлашывда тюзевлю сёйлевню еругъун сакъламакъ; гечилген англавлагъа гёре **тюзъязывдан, пунктуациядан** алгъан билимлени озлер къургъан яда берилген текстлерде тюз къоллап бажармакъ; язгъанын тергеп бажармакъ; гечилген материалгъа гёре гъарпны, авазны, сёзню гесегин, тил гесимлени, жумланы уйурлерин, простой жумланы табып, классификация этип бажармакъ; язылгъан затны тергевде озюнню алгъан билимлерин тюз къоллап бажармакъ.

Ичделик бёлюк. (Содержательный раздел)

Сёйлев къайдаланы бёлюклери. (Виды речевой деятельности)
Тынглав. (слушание). Авуз лакъыр не муратда юрюлегенни тюз англамакъ. Текстни аслу маънасын белгилеп, салынагъан соравагъа гёре, хабар этип бажармакъ.

Сёйлев. (говорение). Озгелени сёйлевюне тынгламакъ, сёйленеген затны англамакъ, къолланагъан сёзлени аслуларын эсде сакъламакъ; гъакълашывда монологну, диалогну герекли ерде тюз къоллап бажармакъ; авуз лакъырны тюз сёйлев нормаларын, сёйлевде тюз интонацияны сакъламакъ; саламлашыв, савболлашыв, тилев – этикет нормалагъа тергев бермек.

Охув. Охулагъан текстни тюз англамакъ; тарыкълы материалны тапма болагъан мердешлени къолгъа алмакъ; текстде айтылагъан затгъа гёре простой гъасиллер чыгъарып бажармакъ.

Языв.

Гигиена нормаланы сакълап арыв хат, таза языв нормаланы сакъламакъ. Гёчюрюп языв, диктовкагъа гёре гечилген англавлагъа янашып языв.

Изложение языв. Берилген темагъа, оз сынавларына, охулгъан текстге, къарагъан кинолагъа, суратгъа гёре тюрлю сочинениелер языв.

Охув-язывгъауьйретив. (Обучение грамоте.) (135 сагъат)

Охув-язывгъа уьйретивде эки девюр айрыла:

- Гъазирлик (буквардан алдагъы) девюр,
- Аслу (букварь) девюр.

Охув-язывгъа уьйретивде аналитика-синтетика метод къоллана. Бу девюрде бир-бирине байлавлу охув ва языв процесслер янаша юрюле. Охув- язывгъа уьйрегив, авазны, сёзню, жумланы уьстюнде ишлей туруп, тил оьсдюрюв иште беклешдириле.

Фонетика. Авазлар.Созукъ ва тутукъ авазланы айырагъан белгилери. Бир яда бир-нече аваз булан айрылагъан сёзлени тенглешдирив. Берилген моделге гёре сёзлер тизив.Сёзлени бувунлагъа, бувунланы авазлагъа бёлюв.

Графика. Авазны гъарпдан айырыгъан белгилери: гъарп авазны белгиси.Язывда къолланагъан гъар тюрлю белгилеге, гъарплар булан авазланы англамакъ.**Е,ё,ю,я** гъарпланы къолланышы. Къумукъ алфавит булан таныш болув.

Охув. Бувунлагъа гёре охувмердешлени яратыв.Бувунланы ва сав сёзлени бир тегишден охув мердешлер болдурув. Гиччирек текстлерде сёз тагъымланы, сав жумлаланы англап охув. Токътав белгиле гёре тюз интонацияны сакълап охув. Гиччирек текстлени кёмеклиги булан тюз,чалт,англап , чебер охув мердешлени яратыв.

Тюз сёйлев нормалагъа гёре тюз охув мердешлер булан таныш этив.

Языв.

Гигиена нормаланы сакълап ашив хат, таза языв нормаланы сакъламакъ. Тептерде генг ва тар гъызлагъа тергев бермек. Уллу ва гиччи гъарпланы языв, оланы элементлери булан таныш болув, къошулгъан кюйлерин, айры гъарпланы ва бир нече гъарпны къошуп, язып уьйренив. Авазланы къольязывлу гъарплар булан гёрсетив. Гъарпланы ва олар къошулуп этилген гесеклени,

ритмни сакълап, сатырда тюз ерлешдирив. Бувун-аваз анализден сонг сёзлени ва жумланы муаллимни кёмеги булан, сонг буса, озбашына языв. Сёзлени ва жумлаланы уьлгюлерден гёчюрюп языв. Башлап кьольязыв шрифтден, сонг печат шрифтден гёчюрюв.

Айтылышы да, язылышы да бир гелеген сёзлени диктовка этип яздырыв (3-5 сёз).

Жумланы башында уллу гьарпны, ахырында бюртюкню кьоллав. Адамланы ва гьайванланы атларында уллу гьарпны кьоллав.

Уллу ва гиччи гьарпланы языв мердешлеге ес болмакъ. Гьарпланы, бувунланы, сёзлени, сёз тагъымланы, жумлаланы гигиена нормаланы сакълап, арыв хат булан, таза языв. Диктовкагъа гёре сёзлер, жумлалар языв.

Сёз ва жумла. Сёзню жумладан айырагъан белгилери. Жумланы сёзлеге бёлюв, жумладагъы сёзлени ерлерин алышдырыв. Жумлада интонация. Интонациягъа гёре жумланы нишанын кьурув.

Тюзъязыв. Тюзъязыв кьайдалар булан таныш болув ва оланы кьоллав:

- сёзлени айры-айры языв;
- жумланы башында, хас атларда уллу гьарп;
- сёзлени сатырдан сатыргъа гёчюрюв;
- жумланы ахырында токътав белгилер.

Тюз охувну белгилери. Качества чтения.

Текстни кьычырып, озбашына охуп яда башгъа гишини охувуна тынглап англамакъ. Суратгъа, берилген сёзлеге, оз сынавларына гёре гиччирек хабарлар кьурув. Охувчуланы англавлу, тюз, кьычырып охумагъа уьйретив. Бувунлагъа гёре айры сёзлени, кьысгъа жумлаланы, гиччирек текстлени охув. Башлап бувунлары айрылып гёрсегилген сёзлени, сонг буса шолай гёрсетилмеген сёзлени охув. Жумлаланы ахырындагъы ва ичиндеги токътав белгилеге кьарап, паузаланы ва интонацияланы сакълап охув. Текстге гёре берилген тынч соравагъа жавап берив. 5-6 шиъруну генгюнден уьйренив ва шоланы ачыкъ этип, чебер кюйде айтып бажармакъ.

Охувну талаплары булан таныш болув.

Ана тилни курсу - курс родного языка

1 клас (35 сагъат)

Сёз. Жумла Текст. (Слово. Предл. текст.)

Сёйлев тилни жумлалагъа, жумлаланы сёзлеге, сёзлени бувунлагъа бёлюнювю. Сёздеги бувунланы санавун токъташдырыв. Жумлаланы, сёзлени, бувунланы гёрсетеген схемаланы къоллав. Жумланы уьюрлери. Сёзлерде уллу гъарпны язылышы.

Авазлар ва гъарплар.

Авазны гъакъында англав. Авазны айтагъанда авуз бошлугъунда ва эринлерде болагъан пуршавну англатыв (ааа, шшш, ттт, ппп). Созукъ ва тутукъ авазланы гъакъында англав. Тавушну гъакъында англав. Созукъ ва тутукъ авазланы схемада гёрсетеген кюйлер булан таныш болув. Схемада авазланы къошулувун гёрсетив.

Сёзлердеги авазланы айырыв. Сёзлени бувунлагъа, бувунланы авазлагъа айырыв ва аваз якъдан чечив: тутукъланы ва созукъланы айырыв. Сёзню айтылышын схема булан тенгleshдирив, бир-бир сёзлени схемаларын этив.

Къумукъ тилге хас авазлар: (гъ), (гь), (къ), (нг), (оь), (уь)

Аваз ва бувун. Ачыкъ ва ябыкъ бувунлар.

Тил гесимлер.

Ким? Не? Нечик? деген соравагъа жавап береген сёзлер ва шогъар байлавлу болуп, «Предметлени атлары» деген термин булан таныш болув.

Нечик? деген соравагъа жавап береген сёзлер ва шогъар байлавлу болуп «Белгилени атлары» деген термин булан таныш болув. Шу терминлер логика чалышывланы кюрчюсюнде яратыла.

Не этген? Не эте? Не этежек? деген соравагъа жавап береген сёзлер ва шогъар байлавлу болуп «Гъаракат» деген термин булан таныш болув.

Шу терминлер логика чалышывланы кюрчюсюнде яратыла.

Шо чалышывланы натижасында охувчулар тюрлю-тюрлю предметлени атларын бёлүклешдирелер (обсюмлюклени, гъайванланы, адамланы ва ш. б. затланы) ва шо бёлүклер учун жамлашдырагъан сёзлени сайлай туруп, «предметлер», «белги», «гъаракат» деген терминлени де англажакълар.

Ана тилни курсун уыйренивде охувчулар билим алывда етишме герекли натижалар (чему научились и к чему пришли)

Ана тилни уыйренивде охувчулар обзлеге хас (личностный) етишме герекли бажарывлукълар:

- инсанланы яшавунда тилни агъамиятлыгъын англама;
- охулгъан текстге гёре оз къаравун айтып бажарма;
- башгъаланы гыслерин англама, жаны авуртуп къарама;

*Ана тилни уыйренивде етишме герекли **метапредметный** гъасиллер:*

- обзбашына яда муаллимни кёмежлиги булан дарсны темасын, мурадын белгилемек;
- охув масъалаланы чечмек учун муаллим булан бирче план тизмек;
- шо плангъа гёре иш гёрмек;
- охувну тюрлю къайдалары (**таныш болув, уыйренив, гёзден гечириг**) булан пайдаланмакъ.

Тюшюнюв (познавательный):

- таныш китапланы атын тюз айтып билив;
- суратлагъа , охулгъан текстге гёре соравагъа жавап берип билив;
- иллюстрациягъа къарап хабарлав;
- гиччи текстлени толу кюйде хабарлав;
- берилген информацияны бир формадан башгъа формагъа гёчюрюв.

Гъакълашыв (коммуникативный):

- жумлаланы обзюню сёйлевюнде къоллап болув;
- обзгелени сёйлевюне тынгламакъ, сёйленеген затны англамакъ;
- текстны чебер охув ва хабар этип айтып бажарыв;

-ёлдашлары булан лакъыр этип бажарыв.

Ана тилни уьйренивде охувчулар этишме герекли предметлик

(предметный) гъасиллер:

Охув йылны ахырына охувчулар:

-ана тилни бары да авазларын, гъарпларын танып,оланы аслу
башгъалыкъларын айырып,

-сёзлерден авазланы айырып,

-тутукъ ва созукъ авазланы айырып,

-айтылышы къыйын авазланы айтып,

-язылышы къыйын гъарпланы айтып ва язып билме герек.

Охув йылны ахырына охувчулар:

-жумладагъы сёзлени айырып,

-уллу ва гиччи гъарпланы тюз язып,

-печатча ва къолъязывча язылгъан сёзлени гёчюрюп,

-жумланы башында уллу гъарпны, ахырында бюртюкню къоллап,

-белгили бир темагъа 2-4 жумла тизип бажарма герек.

II класс (68 сагъат)

Гъазирлик классда алынган билимлени такрарлав.

Созукъ ва тутукъ авазлар. Къумукъ тилге хас созукъ ва тутукъ гъарплар,
авазлар.

Гъарплар. Бувун. (Буквы. Слог.)

Авазлар ва гъарплар. Созукъ ва тутукъ авазлар, оланы белгилери. Созукъ
авазлар ва гъарплар. Тутукъ авазлар ва гъарплар. Бир тегишден бувунланы
охув ва тюз языв.

Эринли ва эринсиз созукълар

е, ё, ю гъарплар ва оланы къолланышы. ***е, ё, ю*** гъарпланы сёзню ичинде (эки
тутукъну арасында) э, оь, уь авазлар йимик къолланагъаны. Эки бир йимик
тутукъ янаша гелген сёзлер.

Къумукъ тилге хас авазлар: (гъ), (гь), (къ), (нг), (оь), (уь)

Сёзлени аваз, гьарп ва бувун якъдан анализ этеген мердешлерин оьсдюрюв. Охуйгъанда оьзлени сёйлев тилинде сёзлени тюз айтып ба-жармакъ. Сёзлерде **нг** гьарпны язылышы.

Ъ, Ъ белгилер ва оланы къолланышы.

Сёзлени бувунлагъа гёре сатырдан сатыргъа гёчюрюв (бир гьарпдан этилген бувунлардан къайры). **Й** гьарпы булангъы сёзлени сатырдан сатыргъа гёчюрюв (май-ка, той - да).

Алфавит. Алфавитни билив. Гёрсетилген сёзлени алфавитни гёзиги булан ерлешдирип бажармакъ.

Сёз.

Сёзню гъакъында башлапгъы англав берив. Сёйлев тилде къолланагъан адат-къылыкъ (этика) сёзлер булан таныш болув: хошгёлдигиз, танг яхшы болсун, савбол, яхшы ел, уьюгюзге яхшылыкъ, гечегиз яхшы болсун.

Жумла. Текст.

Жумланы баш уьюрлери: иеси, хабарлыкъ Жумлада кимни яда нени гъакъында сёйленегенни гёрсетеген сёзлени айырыв. Жумланы ахырында бюртюк, сорав ва чакъырыв белгилер. Жумланы башында уллу гьарп. Жумладагъы сёзлени арасындагъы байлавлну соравланы кёмеклиги булан белгилемек. Жумланы интонациясын сакълап охуп билмек. Жумланы тизмеге ва оьзбашына язып бажармакъ.

Текст. Текстни ва жумланы маъна якъдан бирлиги ва текстни жумладан айырагъан белгилери;

-текстдеги жумлаланы гёзигин токъташдырыв;

-текстни маънасына, темасына гёре ат тагъыв. Текстни тайпалары.

Тил гесимлер.

Предметни атын, предметни белгисин, предметни ишин англатагъан сёзлер.

Атлыкъ. (англав берив) Аслу маънасы Ким? Не? (охув-языв) деген соравлагъа жавап береген сёзлер.

Гъайванлагъа тагъылгъан атланы, шагъарланы, юртланы, оьзенлени, тавланы атларыны уллу гъарп булан башланып язылыву. Предметлени атларын (охув алатланы, оюнчакъланы, оьсюмлюклени, гъайванланы ва ш. б.) группалагъа пайламагъа ва группаланы жамлашдырагъан сёздер булан белгилеп бажармакъ. Алыкъланы теклик ва кеплюк санаву.

Ишлик. (таныш этив) Аслу маънасы. Ишликни сораулары: Не эте? Не этген? Не этежек? Ишликни заманлагъа гёре тюрлениши.

Сыпатлыкъ. (таныш этив) Аслу маънасы. Сыпатлыкъны сораулары: Нечик? Сыпатлыкъны авуз тилде къолланышы. Сыпатлыкъны тюрлю формалары.

Текст. Тил оьсдюрюв. (Текст. Развитие речи.)

Текстде айтылагъан ишлени гёзиклигин токъташдырып билмек. Текстни маъналы гесеклеге бёлюп бажармакъ. Муаллимни кёмеклиги булан текстге багъа берип бажармакъ. Охулагъан текстни къысгъача маънасын айтып бажармакъ. Муаллимни кёмеклиги булан охулгъан текстге гёре оьз къаравун айтып бажармакъ. Хабарда ортакъчылыкъ этеген игитлени хасиятлайгъан сёзлени айырып бажармакъ, оланы маъналарын тюз англамакъ. Муаллимни ёлбашчылыгъы булан гиччирек хабаргъа сорау жумлалар булан план тизмек. Текстни тайпалары: суратлав, хабарлав, пикирлешив, оланы бири-биринден айырагъан белгилер (таныш этив).

Изложение язма уьйретив; охулгъан текстте гёре план тизмек, плангъа гёре языв мердешлени болдурмакъ; коллектив къайдада этилген уьч-дёрт пунктлу плангъа гёре гиччирек изложение язмакъ (30—35 сёз).

Сочинение язма уьйретмек: сюжетли суратгъа, берилген темагъа, берилген сёзлеге гёре текстлер язма уьйретмек;

муаллимни ёлбашчылыгъы булан охулгъан гиччирек текстте сорау жумлалар булан башлар салып билмек;

муаллимни ёлбашчылыгъы булан яшланы оюнлары, ишлери, къыдырывлары гъакъында гиччирек хабар тизмек ва язмакъ.

Таза языв.

Эки гызылы тетрадда озлени четимлешивюне гёре гиччи ва уллу гьарпланы сёзлерде ва жумлаларда язып уйренив.

Гиччи гьарпланы языв.

1.и, ш, з,п,т;	6.ф,д,б,я;
2.й, н, р, у,нг;	7.с,е,ё,ч,ъ,в;
3.л, м, ц, щ, ь;	8.гъ, э, х;
4.гъ, уь, ы;	9.ж,з,к,къ;
5.о, оь, а, ю;	

Уллу гьарапланы языв.

1.И,Ш,Щ,Ч;	
2. О,Оь,С,З,Х;	6.Ю,Р,В,Ф;
3.Л,М,А;	7.Г,Гь,П,Т;
4.Е,Ё,Э,Я;	8.Б,Д,
5.Ж,У,Уь,Н;	9. К,Къ;

Язывну чалтлыгын артдырыв. Алфавитни гёзиги булан уллу ва гиччи гьарпланы языв. Уллу ва гиччи гьарпланы, сёзлени, жумлаланы бай-лавлу ва ритмли кюйде языв.

Охув йылны боюнда уйренмеге тюшеген язылышы четим сёзлер

Автомобиль, алтмыш, арбагюн, асгер, батгыч, бётеке, бочке, бошгьап, бригадир, бюлбюл, газет, диктант, директор, етмиш, ёлдаш, жымчыкъ, инбаш итнигюн, карават, коммунист, корзинка, къольявлукъ, лагерь, область, огород, обгюзьемиш, помидор, почтальон, самовар, самолёт, стакан, сыйырткыч, талатгюн, трактор, участка, фабрик, хамисгюн, харбуз, чёкюч, элли.

Охувчулар билим алывда етишме герекли натижалар:

Ана тилни уйренивде озлеге хас (личностный) охувчулар етишме герек гьасиллер шулар бола:

- инсанланы яшавунда тилни агьамиятлылыгын англамакъ;
- охулгъан текстге гёре оз къаравун айтып бажармакъ;
- башгьаланы гьислерин англама, жаны авуртуп къарамакъ;

-башгъалар сёйлейген къайдагъа, оланы авуз ва языв тилинде калималагъа тергев бермек (интонациясына, темпине, сёзлени ва токътав белгилени къоллавуна).

Ана тилни уйренинде этишме герекли метапредметный гъасиллер:

- оъзбашына яда муаллимни кёмеклиги булан дарсны мурадын белгилемек;
- охув масъалаланы чечмек учун ,муаллим берген плангъа гёре иш гёрмек;
- китапдагъы материалны гёз алгъа тутуп, оъз къаравун ачыкъ этмек;

Тюшюнюв (познавательный):

- таныш китапланы атын тюз айтып билмек,
- сёзлюклерден пайдаланмакъ;
- текстден, иллюстрациялардан соравагъа жаваплар табып бажармакъ;
- иллюстрациягъа къарап хабарламакъ;
- гиччи текстлени толу кюйде хабарламакъ;
- берилген информацияны бир формадан башгъа формагъа гёчюрмек.

Тюшюнюв (познавательный) къайдагъа китапдагъы текстлер, ону методика аппараты къуллукъ эте.

Гъакълашыв (коммуникативный):

- жумлаланы оъзюню сёйлевюнде къоллап бажармакъ;
- оъзгелени сёйлевюне тынгламакъ,сёйленеген затны англамакъ ,къолланагъан сёзлени аслуларын эсде сакъламакъ;
- текстны чебер охумаъ ва хабар этип айтып бажармакъ;
- ёлдашлары булан лакъыр этип бажармакъ.

Ана тилни уйренинде охувчулар этишме герекли предметлик (предметный) гъасиллер:

Охувчулар билмеге герек:

- алфавитдеги гъарпланы атларын;
- созукъ ва тутукъ авазланы белгилерин;
- сангырав ва янгырав тутукъланы;
- сёзлени сатырдан сатыргъа гёчюрюв къайдаланы;

Охувчулар бажарма герек:

- гъарпланы къутгъармай, тюшюрмей язылышын бузмай, сёзлени, жумлаланы, текстлени чебер язивун сакълап тюз язмакъ;
- сёзлени бувунлагъа айырмакъ, сёзлени бувунлагъа гёре гёчюрюп билмек;
- фамилияларда, шагъарланы, адамланы, юртланы, гъайванланы атларында уллу гъарпланы язив;
- жумланы башында уллу гъарпны къоллав;
- жумланы ахырында бюртюкню, чакъырыв ва сорав белгилени сакълав;
- муаллим берген темагъа байлавлу 2-3 жумла къуруп язив;
- фонетика якъдан сёзню чечив (сёзлерде бувунланы, гъарпланы айырыв, гъарпланы ва бувунланы санавун тенгleshдилив);
- сёзге сорав салып, о не маъна берегенни токъташдырыв;
- ким? не? деген соравлагъа жавап береген сёзлени айырыв (адамлар ва къалгъан бары да предметлер);
- жумладагъы сёзлени байлавун токъташдырып баш уьюрлени айырыв;
- охулгъан текстге маънасын ачыкъ этеген ат салыв;
- текстге гёре изложение язив.

III класс (68 сагъат)

Экинчи класда гечилген материалны такрарлав.

Сёз. Жумла. Текст. Авазлар ва гъарплар.

Предметни, предметни белгисин, предметни ишин англатагъан сёзлер.

Фонетиканы гъакъында англав берив. Созукъ ва тутукъ авазлар, оланы язивда гёрсетеген гъарплар Созукъ авазланы эринли- эринсиз; къатты- йымышакъ бёлюклерин англатыв. Е, Ё, Ю, Я гъарпланы къолланышы.

Жумла. Жумладагъы сёзлени байлаву.

Жумлаланы айтылышына гёре тюрлюлери. Хабар, сорав ва чакъырыв жумлалар. Хабар, сорав, чакъырыв жумлаланы ахырында токътав белгилер.

Жумладагъы маъна якъдан агъамиятлы сёзлени тавуш булан айырып бажармакъ, жумланы баш уьюрлери - иеси ва хабарлыкъ.

Текст.

Текст, текстни тизими: темасы, озтеречилиги, ат салыв.

Сёзню тизими.

Сёзню гесеклери гъакъында англав. Бир тамурлу сёзлени айырып билмек. Къошумчаланы тюрлюлери булан таныш этив. Сёзню тизимине гёре чечив. Къошма сёзлер, оланы этилиши ва язылышы.

Лексика.

Башгъа-башгъа тил гесимлеге гиреген бир тамурлу сёзлени табыв.

Маъналары бир-бирине ювукъ ва къаршы сёзлер. Пикруну айтмакъ учун инг де къыйышагъан сёзню сайлап къоллав.

Къумукъ тилни тюзъязыв сёзлюгю булан пайдаланып билмек.

(Бу ишлер программадагъы материалны гечегенде юрюлюп тура.)

Тил гесимлер.

Тил гесимлени гъакъында англав. Маъналарына гёре сёзлени тюрлю бёлюкlege айырыв, къайсы соравгъа жавап берегенин беклешдирив.

Атлыкъ.

Атлыкъны маънасы ва соравлары. Хас ва жынс атлыкълар. Хас атлыкъланы уллу гъарп булан язылагъаны. Атлыкъланы санавлагъа гёре тюрленивю. Атлыкъны жумлада кютеген къуллугъу. Атлыкъны теклик ва кеплюк санаву. Янгыз текликде ва кеплюкде къолланагъан атлыкълар. Атлыкъны гелишлеге гёре тюрлениши.

Сыпатлыкъ.

Сыпаглыкъны маънасы, соравлары, жумлада кютеген къуллугъу. Сыпатлыкъны даражалары. Атлыкъ булан гелген сыпатлыкъланы алышынмайгъаны. Сыпатлыкъны тюз язылышы.

Орунча

I, II ва 111 бстдеги орунчалар. Орунчаланы санавлагъа, гелишлеге гёре тюрленивю. Орунчаланы тюз язылышы.

Ишлик.

Ишликни лексика маънасы, соравлары. гъалиги, гетген, гележек заманлары, бетлеге, санавлагъа гёре тюрленивю.

Ишликни белгисиз формасы. Ишликни барлыкъ, ёкълукъ формалары.

Ишликни жумлада ролю. Ишликни тюз язылышы.

Гъаллыкъ.

Гъаллыкъны гъакъында англав. Ону лексика маънасы, соравлары. Гъаллыкъны сёйлев тилде кютеген къуллугъу. Гъаллыкъланы тюз язылышы.

Сёзлюк тапшурувлар.

Бир ва кеп маъналы сёзлер, маънадаш, къаршыдаш сазлер. Пикруну айтмакъ учун лап да къыйышагъан сёзню табыв.

Байлавлу тилде кеп такрарланагъан бир йимик маъналы сёзлени тайдырыв.

Къумукъ тилни тюзъязыв сёзлюгю булан пайдаланыв.

Текст ва тил оьсдюрюв.

Текстде айтылагъан затны камиллешдиригъ. Текстге ат салыв. Хабарлав, суратлав, пикирлешив текстлер. Оьзбашына ва бары да клас булан бирче охулгъан текстни планын тизмек. Плангъа гёре охулгъан текстни маънасын

толу кюйде айтып билмек. Охулгъан асарны игитини гъакъында хабарлап бажармакъ.

Оъзбашына этилген плангъа гёре текстни толу ва къысгъартылгъан изложениесин язып билмек. Бир суратгъа яда кинофильмни айры-айры эпизодларына гёре хабар язып бажармакъ. Хабарда айтылагъан ишлени гёзиклигин токъташдырып билмек. Текстни маъналы гесеклеге бёлюп бажармакъ. Муаллимни кёмеклиги булан текстге багъа берип бажармакъ. Охулагъан хабарны къысгъача маънасын айтып бажармакъ. Муаллимни кёмеклиги булан охулгъан хабаргъа гёре оъз къаравун айтып бажармакъ. Хабарда ортакъчылыкъ этеген игитлени хасиятлайгъан сёзлени айырып бажармакъ, оланы маъналарын тюз англамакъ.

Йылны боюнда гечилген материалны такрарлав.

Жумланы гъакъында гечилген чакъы затны такрарлав. Тил гесим, текст ва жумла. Тил гесимлер.

Таза языв.

Языв мердешлени камиллешдилив.

Охув йылны боюнда уйренмеге тюшеген язылышы четим сёзлер.

Акъшылт, атьёкъ (къуш), бензин, буссагъат, вагон, гёкшылт, гюлайлан, дазу, дюнья, заместитель, илиякълы, инженер, итти, командир, кружок, кюреге, къамуш, Къойсув, къоргъашын, лампочка, мангалай, матрос, метал, нагагъ, оъзбашына, председатель, солдат, сочинение, такъалыбакъа, татли, татывлу, татыв, телеграмма, телефон, муаллим, уътюргю, физкультура, хабып, къомурсгъа, чубукъ, шётке, эретурмакъ, ювургъан, язбаш, языкъсынмакъ, яланаякъ, янгы, яшёрюм, яшик, яяваякъдан.

Ана тилни уйренивде охувчулар этишме герекли гъасиллер:

Охувчуланы ана тилни уйренивде оъзлеге хас (личностные) мердешлери, этишме герек гъасиллени сан яны шулар бола:

-оьзюню эмоциялы гьислерин танглап бажармакъ;

-оьзгелени эмоциялы гьислерин танглап бажармакъ, сююнчюнден кьуванып, тарыкълы ерде кьайгырып билмек;

- оьз Ватанын, оьзюню ана тилин, маданиятын суймек, абурламакъ;

-охувгъа, язывгъа муштарлы болмакъ;

-язывлу кьайдада гьаллашма муштарлы болмакъ;

-гъар айтылгъан яда язылгъан сёзге жаваплы болмакъ.

Ана тилни уьйренивде этишме герекли метапредметный гьасиллер:

-оьзбашына дарсны темасын, мурадын белгилемек;

-охув масъалаланы чечмек учун, муаллим булан план тизмек;

-китапдагъы материалны гёз алгъа тутуп, оьз кьаравун ачыкъ этмек;

Тюшюнюв (познавательный):

-охувну тюрлю кьайдалары (*таныш болув, уьйренив, гёзден гечириг*) булан пайдаланмакъ;

- берилген информацияны бир формадан башгъа формагъа гёчюрмек, план, таблица, схема тизмек;

- сёзлюклерден, справочниклерден пайдаланмакъ;

- текстден, иллюстрациялардан соравлагъа жаваплар табып бажармакъ;

- тюз пикру кьуруп бажармакъ.

Тюшюнюв (познавательный) кьайдагъа китапдагъы текстлер, ону методика аппараты кьуллукъ эте.

Гьакълашыв (коммуникативный):

-оьзюню ойларын языв тилде яда авуздан тюз кьайдада онгармакъ;

-жумлаланы оьзюню сёйлевюнде кьоллап бажармакъ;

-оьзгелени сёйлевюне тынгламакъ, сёйленеген затны англамакъ, кьолланагъан сёзлени аслуларын эсде сакъламакъ;

-текстны чебер охумаъ ва хабар этип айтып бажармакъ;

-соравлар берип бажармакъ;

-гьакълашывда монологну, диалогну герекли ерде тюз кьоллап бажармакъ;

-гиччи группаларда яшланы ишге кьуршап бажармакъ.

Охувчулар билмеге герек:

- тил гесимлени атларын, оланы белгилерин;
- жумланы уьюрлерин, оланы белгилерин, терминлерин;
- жумланы бир жынслы уьюрлерин, оланы белгилерин;

Охувчулар бажарма герек:

-гечилген орфограммалары булангъы текстни янгылышсыз, тюз гёчюрюв яда диктовкагъа (75-80 сёз) гёре языв;

-бир жынслы уьюрлени арасына (байлавучлар, яда байлавучларсыз) тюз токътав белгилер салыв;

-сёзню тюз фонетика якъдан чечив;

-сёзню тизимине гёре чечив;

-сёзню тил гесимлеге гёре чечив;

-тил гесимлени морфология якъдан чечив (атлыкъны, сыпатлыкъны, санавлукъну, орунчаны, ишликни);

-жумланы синтаксис якъдан чечив;

-сёйлев тилинде бир жынслы уьюрлер булангъы жумлаланы къоллав;

-берилген текстни аслу маънасын ачыкъ этив, темасын белгилев;

-текстни маънасына, темасына гёре ат тагъыв;

-текстге план къурув;

- сёйлев тилде адат-къылыкъ (этика) сёзлени къоллав;

-изложениелени тюрлюлерин языв;

-сочинениелени тюрлюлерин языв.

Тематика планлашдырыв.

Охув - язывгъа уьйретив (I35 сагъат, жумада 5 сагъат)

Гъзирлик (буквардан алдагъы) девюр (24 сагъат)

Аслу(букварь)девюр (I2 сагъат)

Дарс	Тема	Теманы баяны	Охувчуланы гъаркатчылыгъы Етишме герекли гъасиллер
1	Гиришив дарс.	Муаллимни	Букварь – ана тилден охума - язма уьйретеген

	Букварь булан таныш болув	сёзлеринден таба гиччирек шиъру гесек уйренив. Партада тюз олтурув; карандашны, ручканы тюз тутув; доскада ва тептерлерде бюртюклер салыв.	биринчи китап; китапны аявлап сакълама герекни англамакъ; охув-билим алыв гъакъда гиччи шиърулар уйренив; школаны низамы булан таныш болув. Муаллим береген соравлагъа авуздан жавап берив; букварда предмет суратлагъа гёре охув алатланы атларын айтыв; суратгъа гёре жумлалар къурув
2	Авуз ва языв тил	Сейлев тилде къолланагъан адат-къылыкъ (этика) сёзлер булан таныш этив: хошгёлдигиз, танг яхшы болсун, савбол, яхшы ёл, уыюгюзге яхшылыкъ, гечегиз яхшы болсун, букварда предмет суратлагъа гёре охув алатланы атларын айтыв.	Тилни кютеген къуллугъу гъакъда англав берив; авуз ва языв тилни башгъалыгъын англатыв; охув алатланы ерлешдирип ва къоллавну англатыв; авуз тил жумлалардан жумлалар сёзлерден къурулагъанны, сёзлер бувунлагъа бёлюнегенни англатыв. Муаллим береген соравлагъа авуздан жавап берив; суратгъа гёре жумлалар къурув; жумлаланы сёзлеге, сёзлени бувунлагъа бёлюв, бувунланы санавун белгилев; жумлаланы, бувунланы гёрсетеген схемаланы къоллав; къылыкъ (этика) сёзлер булан таныш этив
3	Жумла.	Жумланы гъакъында англав берив.	Муаллим береген соравлагъа авуздан жавап берив. Муаллим береген соравлагъа авуздан жавап берив; суратгъа гёре жумлалар къурув; жумлаланы сёзлеге, сёзлени бувунлгъа бёлюв, бувунланы санавун белгилев; жумлаланы, бувунланы гёрсетеген схемаланы къоллав; къылыкъ (этика) сёзлер булан таныш этив; суратгъа гёре жумлалар къурув. Жумлаланы гёрсетеген схемаланы къоллап янгы жумлалар къурув.
4	Жумла ва сёз	Сейлев тилни жумлалагъа, жумлаланы сёзлеге,	Сёзнюжумладан айырагъан белгилери. Жумланы сёзлеге бёлюв, жумладагъы сёзлени ерлерин алышдырыв. Жумлада интонация.

		сёзлени бувунлагъа бёлюнювю. Сёздеги бувунланы санавун токъташдырыв. Жумлаланы, сёзлени, бувунланы гёрсетеген схемаланы къоллав	Интонациягъа гёре жумланы нишанын этив, тюз интонацияны сакълап, схемагъа гёре охув. Муаллимни кёмеклиги булан жумла толу маъна береген сёзлени жыйымы экенге гелтирив. Сюжетли суратгъа гёре жумлалар къурув. Жумлаланы гёрсетеген схемаланы къоллап янгы жумлалар къурув.
5	Бувун.	Сёзлени бувунлагъа бёлюнювю. Сёздеги бувунланы санавун токъташдырыв; сёзлени, бувунланы гёрсетеген схемаланы къоллав; Текст булан таныш болув; авуздан суратгъа гёре хабар тизив; текстны схемасын этив.	Дарсда чечилме герек масъаланы гёз алгъа тутмакъ. Суратгъа гёре хабарлав; Сёзлени бувунлагъа бёлюв. Сёздеги бувунланы санавун токъташдырыв; бувунланы гёрсетеген схемаланы къоллав; бир бувунлу сёзлер, мисаллар гелтирив. Предметлени атларын бувунлагъа бёлюв. Дарсны гъасиллери, къыйматлав.
6	Сёздеги авазлар	Авазны гъакъында англав. Авазны айтагъанда авуз бошлугъунда ва эринлерде болагъан пуршавну англатыв; созукъ ва тутукъ авазланы схемада гёрсетив. Сёзню аваз якъдан анализ этив. Сёзню аваз къабугъуну ва маъна якъдан бирлиги. Созукъ ва тутукъ авазлар, оланы озтеречилиги. Созукъ авазланы алышыныву - сёзню	Дарсда чечилме герек масъаланы гёз алгъа тутмакъ. Сёзге анализ этме герек объектге къарамакъ. Сёзлени бувунлагъа бёлюв. Сёздеги бувунланы санавун токъташдырыв; бувунланы гёрсетеген схемаланы къоллав; бувунда авазланы санавун токъташдырмакъ, гёзиги булан сёздеги авазланы айтып бажармакъ. Муаллим айтгъан авазгъа гёре лакъырлашывда шо аваз булангъы сёзлени тапмакъ. Предметни атына гёре сёзню моделин гёрсетмек. Авазны айтагъанда авуз бошлугъунда ва эринлерде болагъан пуршавну англатмакъ, созукъ ва тутукъ авазланы схемада гёрсетмек. Сёзде нече созукъ аваз бар буса, муаллимни тергевюню тюрбюнде, шонча бувун бар деген натижа чыгъарып бажармакъ. Сюжетли

		<p>маънасыны алышыныву. Сюжетли суратгъа яда оъз сынавларына гёре хабар кёурув. Оъз элини табиаты.</p>	<p>суратгъа яда оъз сынавларына гёре хабар кёурмакъ. Оъз элини табиатыны гёзеллигин гёрсетмек.</p>
7	<p>Созукъ авазлар.</p> <p>Созукъ ва тутукъ авазлар</p>	<p>Созукъ ва тутукъ авазланы гъакъында англав. Тавушну гъакъында англав. Созукъ ва тутукъ авазланы схемада гёрсетеген кюйлер булан таныш болув. Схемада авазланы кюшулувун гёрсетив. Сёзлердеги авазланы айырыв. Сёзлени бувунлагъа, бувунланы авазлагъа айырыв ва аваз якъдан чечив: тутукъланы ва созукъланы айырыв. Сёзню айтылышын схема булан тенгleshдирав, бир-бир сёзлени схемаларын этив.</p>	<p>Дарсда чечилме герек масъаланы гёз алгъа тутмакъ.</p> <p>Муаллимни кёмежлиги булан созукъ авазланы уйренив. Сёзлени аваз якъдан анализ этмек. Сёзлени бувунлагъа бёлюв. Сёздеги бувунланы санавун токъташдырыв; бувунланы гёрсетеген схемаланы кюллав; бувунда авзаланы санавун токъташдырмакъ, гёзиги булан сёздеги авазланы айтып бажармакъ. Авазны айтагъанда авуз бошлугъунда ва эринлерде болагъан пуршавну англатмакъ, созукъ ва тутукъ авазланы схемада гёрсетмек. Сёздеги созукъ авазланы санавуна гёре бувунланы санавун токъташдырмакъ. Сёздеги созукъ ва тутукъ авазланы гёрсетмек. Дарсны гъасиллери, кыйматлав.</p>
8	<p>Авазны ва бувунну бирлешивю</p>	<p>Бувунда созукъ ва тутукъ авазны биригивю. Созукъ авазгъа башланып тутукъ авазгъа битеген</p>	<p>Дарсда чечилме герек масъаланы гёз алгъа тутмакъ. Муаллимни кёмеги булан салынгъан масъаланы чечмек.</p> <p>Бувунда созукъ ва тутукъ авазны биригивюн гесетмек. Созукъ авазгъа башланып тутукъ авазгъа битеген бувунланы санавун</p>

		<p>бувунлар. Тутукъ авазгъа башланып созукъ авазгъа битеген бувунлар. Тутукъ авазгъа башланып тутукъ авазгъа битеген бувунлар. Сюжетли суратгъа яда оъз сынавларына гёре хабар къурув, текст тизив.</p>	<p>токъташдырып бажармакъ. Созукъ авазгъа башланып тутукъ авазгъа битеген бувунлар булан сёзлер тизмек. Бувунда созукъ ва тутукъ авзны бирлешивюн гёрсетмек, бувунланы гёрсетеген схемаланы къоллав; бувунда авзланы санавун токъташдырмакъ, гёзиги булан бувундагъы авазланы айтып бажармакъ. Суратгъа гёре сораулар салып бажармакъ, салынагъан сораулагъа тюз жауап бермек. Дарсны гъасиллери, къыйматлав.</p>
9	<p>Созукъ [a] аваз. А, а гъарплар</p>	<p>[a] авазны характеристикасы, айтылышыны оъзтеречилиги. [A] авазныязывдагъы ишарасы булан таныш этив. Уллу ва гиччи А, а гъарпны язывча, печатча ишараларын гёрсетив. Гиччирек суратлав хабар тизив. Халкъ ва язывлу ёммакълар. Айтывлар, аталар сёзлер.</p>	<p>Дарсда чечилме герек масъаланы гёз алгъа тутмакъ. Муаллимни кёмеги булан салынгъан масъаланы чечмек. Суратгъа гёре салынагъан сораулагъа тюз жауап бермек. [A] аваз булангъы бувунланы анализ этив. Сюжетли суратгъа, схема-моделге гёре [A] аваз булангъы бувунланы, сёзленти анализ этмек. [A] аваз созукъ аваз экенге мюкюр этип бажармакъ. [A] аваз булангъы сёзню башында, ортасында, ахырында гелеген мисаллар тапмакъ. Уллу ва гиччи А, а гъарпны язывча, печатча ишараларын айырып билмек. Айтывланы, аталар сёзлерини маънасын муаллимни кёмеклиги булан ачыкъ этме къарамакъ. Жут-жут болуп бирев-биревге сораулар бермек, предметлик суратланы уълешмек чакъырыв жумлаланы тюз интонация булан айтып бажармакъ.</p>
10	<p>Созукъ [o] аваз. О, о гъарплар</p>	<p>[o] авазны характеристикасы, айтылышыны оъзтеречилиги. [O] авазны язывдагъы</p>	<p>Дарсда чечилме герек масъаланы гёз алгъа тутмакъ. Муаллимни кёмеги булан салынгъан масъаланы чечмек. Суратгъа гёре салынагъан сораулагъа тюз жауап бермек.</p>

		ишарасы булан таныш этив. Уллу ва гиччи О , о гъарпны язывча, печатча ишараларын гёрсетив. Оьз сынавларына, оюнлагъа гёре гиччирек суратлав хабар тизив. Бирев биревге кёмеклешив.	[О] аваз булангъы бувунланы анализ этив. Сюжетли суратгъа, схема-моделге гёре [О] аваз булангъы бувунланы, сёзлени анализ этмек. [О] аваз созукъ аваз экенге мюкюр этип бажармакъ. [О] аваз булангъы сёзню башында, ортасында, ахырында гелеген мисаллар тапмакъ. Уллу ва гиччи О , о гъарпны язывча, печатча ишараларын айырып билмек. Айтывланы, аталар сёзлерини маънасын муаллимни кёмеклиги булан ачыкъ этме къарамакъ. Жут- жут болуп бирев-биревге сораулар бермек, предметлик суратланы уълешмек, чакъырыв жумлаланы тюз интонация булан айтып бажармакъ. Беклешдиривге берилген сораулагъа жауап берип бажармакъ, ишине багъа бермек.
11	Созукъ [и] аваз. И,игъарплар	[и] авазны характеристикасы, айтылышыны оьзтеречилиги. [И] авазны язывдагъы ишарасы булан таныш этив. Уллу ва гиччи И , и гъарпны язывча, печатча ишараларын гёрсетив. Оьз сынавларына, оюнлагъа гёре гиччирек суратлав хабар тизив. Бирев биревге кёмеклешив.	Дарсда чечилме герек масъаланы гёз алгъа тутмакъ. Муаллимни кёмеги булан салынгъан масъаланы чечмек. Суратгъа гёре салынагъан сораулагъа тюз жауап бермек. [И] аваз булангъы бувунланы анализ этив. Сюжетли суратгъа, схема-моделге гёре [И] аваз булангъы бувунланы, сёзленти анализ этмек. [И] аваз созукъ аваз экенге мюкюр этип бажармакъ. [И] аваз булангъы сёзню башында, ортасында, ахырында гелеген мисаллар тапмакъ. Уллу ва гиччи И , и гъарпны язывча, печатча ишараларын айырып билмек. Айтывланы, аталар сёзлерини маънасын муаллимни кёмеклиги булан ачыкъ этме къарамакъ. Жут- жут болуп бирев-биревге сораулар бермек, предметлик суратланы уълешмек, чакъырыв жумлаланы тюз интонация булан айтып бажармакъ.

			Беклешдиривге берилеген соравагъа жавап берип бажармакъ, ишине багъа бермек.
12	Созукъ [y] аваз. У, у гъарплар	[y] авазны характеристикасы, айтылышыны озтеречилиги. [Y] авазны язывдагъы ишарасы булан таныш этив. Уллу ва гиччи У, у гъарпны язывча, печатча ишараларын гёрсетив. Оз сынавларына, оюнлагъа гёре гиччирек суратлав хабар тизив. Бирев биревге кёмеклешив.	Дарсда чечилме герек масъаланы гёз алгъа тутмакъ. Муаллимни кёмеги булан салынган масъаланы чечмек. Суратгъа гёре салынаган соравагъа тюз жавап бермек. [Y] аваз булангъы бувунланы анализ этив. Сюжетли суратгъа, схема-моделге гёре [Y] аваз булангъы бувунланы, сёзлени анализ этмек. [Y] аваз созукъ аваз экенге мюкюр этип бажармакъ. [Y] аваз булангъы сёзню башында, ортасында, ахырында гелеген мисаллар тапмакъ. Уллу ва гиччи У, у гъарпны язывча, печатча ишараларын айырып билмек. Айтывланы, аталар сёзлерини маънасын муаллимни кёмеклиги булан ачыкъ этме къарамакъ. Жут-жут болуп бирев-биревге соравагъа бермек, предметлик суратланы уълешмек. Чакъырыв жумлаланы тюз интонация булан айтып бажармакъ. Беклешдиривге берилеген соравагъа жавап берип бажармакъ. Ишине багъа бермек.

Язывгъа уыйретив (12 сагъат) (обучение письму)

Дарс	Тема.	Теманы бяны	Охувчуланы гъаркатчылыгъы
1	Къольязыв булан таныш болув	Къольязывну мужаллаты, булан таныш болув. Язывну тарихинден маълуматлар. Биринчи языв къураллар. Партада тюз олтурув; карандашны, ручканы тюз	Къольязыв негер тарыкълы экенни айтып бажармакъ. Партада тюз олтуруп, карандашны, ручканы тюз тутуп, язывда тетрадны тюз къоллама бажармакъ, язывну гигиена нормаларын сакъламакъ, языв къуралланы атларын айтып билмек.

		тутув; доскада ва тетрадарда бюртиюклер салыв. Язывгъа гъазирлик гёрюв; генг ва тар гъызланы англатыв; язывда тетрадны нечик къоллама герекни гёрсетив; язывну гигиена нормалары. Гърапланы элементлерин языв, бувунланы гёрсетеген схемаланы къоллав.	Тетрадны гъызлары - генг ва тар сатырланы айырып бажармакъ, сюлдюрге (контургъа) гёре айландырып гъызыв, штриховка этип бажармакъ, гъарпланы элементлерин язып уйренмек.
2.	Къольязывну уьстдеги ва тюрдеги сатырлары	Къолун язывгъа гъазирлев, язывну гигиена нормалары, штриховканы тюрлю къайдалары. Сюлдюрге (контур) гёре айландырып гъызыв, штриховка этив, узунсув дегереклени (овалланы) языв. Тюрбюнде илмеги булангъы узун гъызны языв	Партада тюрз олтуруп, карандашны, ручканы тюрз тутуп, язывда тетрадны тюрз къоллама бажармакъ; язывну гигиена нормаларын сакъламакъ; языв къуралланы атларын айтып билмек Тетрадны гъызлары - генг ва тар сатырланы айырып бажармакъ, сюлдюрге (контургъа) гёре айландырып гъызыв, штриховка этип бажармакъ, гъарпланы элементлерин язып уйренмек. Сюлдюрге (контур) гёре айландырып гъызып, штриховка этип, узунсув дегереклени (овалланы) язып. Тюрбюнде илмеги булангъы узун гъызны язып, тар гъызда гъарпланы элементлерин тюрз ерлешдирип бажармакъ.
3	Сюлдюрге (контургъа) гёре айландырып гъызыв.	Къолун язывгъа гъазирлев, язывну гигиена нормалары . Партада тюрз олтурув; этме герекли суратланы атлары, жумланы моделлери, бири-бирине ошашлыгъына гёре предметлени классификация этив.	Партада тюрз олтуруп, карандашны, ручканы тюрз тутуп, язывда тетрадны тюрз къоллама бажармакъ; язывну гигиена нормаларын сакъламакъ, этме герекли суратланы атларын билмек, жумланы моделлери, бири-бирине ошашлыгъына гёре предметлени классификация этип бажармакъ. Къольязывдагъы суратлагъа гёре жумлалар тизмек. Сюлдюрге (контур)

			гёре айландырып гызмакъ, штриховка этмек. Группа, ёлдашлары булан ярашып ишлемек.
4	Авункъу гызылар ва узунсув дегереклер языв.	Къолун язывгъа гъазирлев, язывну гигиена нормалары. Партада тюз олтурув; этме герекли суратланы атлары, жумланы моделлери, бири-бирине ошашлыгъына гёре предметлени классификация этив. Сюжетли суратгъа гёре ёммакъны хабарлав. Предметлени айландырып гызыв, штриховка этив.	Партада тюз олтуруп, карандашны, ручканы тюз тутуп, язывда тетрадным тюз къоллама бажармакъ, язывну гигиена нормаларын сакъламакъ; этме герекли суратланы атларын билмек, авункъу гызылар ва узунсув дегереклер языв. Жумланы моделлери, бири-бирине ошашлыгъына гёре предметлени классификация этмек. Сюжетли суратгъа гёре ёммакъны хабарламакъ. Предметлени айландырып гызыв, штриховка этип бажармакъ.
5	Авункъу узун гызылар языв.	Язывну гигиена нормалары. Партада тюз олтурув; предметлени айландырып гызыв, штриховка этив. Авункъу узун гызылар языв. Сёзлени бувунлагъа бёлюв, бувунланы гёрсетеген схемалар булан сёзлер тизив.	Партада тюз олтуруп, карандашны, ручканы тюз тутуп, язывда тетрадным тюз къоллама бажармакъ; язывну гигиена нормаларын сакъламакъ, этме герекли суратланы атларын билмек. Сюжетли суратгъа гёре хабар тизмек. Авункъу узун гызылар языв. Авункъу узун гызыланы язывда аралыгъын сакъламакъ. Иллюстрациялагъа гёре ёммакъны танымакъ, хабарламакъ, ёлдашлары булан ярашып ишлемек.
6	Тюбюнде солгъа бакъгъан илмеги булангъы узун гызыны языв. Тюбюнде онггъа	Язывну гигиена нормалары . Партада тюз олтурув; язывда тетрадным тюз къоллав. Предметлени айландырып гызыв, штриховка этив. Авункъу узун гызылар языв. Сёзлени авазлагъа ва бувунлагъа бёлюв, анализ	Партада тюз олтуруп, карандашны, ручканы тюз тутуп, язывда тетрадным тюз къоллама бажармакъ, язывну гигиена нормаларын сакъламакъ, этме герекли суратланы атларын билмек. Тюбюнде солгъа бакъгъан илмеги булангъы узун гызыны язмакъ. Тюбюнде онггъа бакъгъан илмеги булангъы узун гызыны язмакъ.

	бакъгъан илмеги булангъы узун гызыны языв.	этив. Сюжетли суратгъа гёре хабар тизив.	Колъязывлардагъы суратлагъа гёре хабар тизмек. Жут-жут болуп ёлдашлары булан ярашып ишлемек.
7	Уъстюнде солгъа бакъгъан илмеги булангъы узун гызыны языв. Уъстюнде онггъа бакъгъан илмеги булангъы узун гызыны языв.	Язывну гигиена нормалары. Партада тюз олтурув; язывда тетрадни тюз къоллав. Предметлени айландырып гызыв, штриховка этив. Авункъу узун гызылар языв. Сёзлени авазлагъа ва бувунлагъа бёлюв, анализ этив. Сюжетли суратгъа гёре хабар тизив.	Партада тюз олтуруп, карандашны, ручканы тюз тутуп, язывда тетрадни тюз къоллама бажармакъ, язывну гигиена нормаларын сакъламакъ, этме герекли суратланы атларын билмек. Уъстюнде солгъа бакъгъан илмеги булангъы узун гызыны язмакъ. Уъстюнде онггъа бакъгъан илмеги булангъы узун гызыны язмакъ. Колъязывлардагъы суратлагъа гёре хабар тизмек. Жут-жут болуп ёлдашлары булан ярашып ишлемек, солгъа бакъгъан илмеги булангъы узун, онггъа бакъгъан илмеги булангъы узун гызыланы аралашдырып язмакъ. Авункъу узун гызылар язмакъ.
8	Авункъу узунсув, авункъу алашаракъ дегереклер аралашдырып языв.	Язывну гигиена нормалары. Партада тюз олтурув; язывда тетрадни тюз къоллав. Предметлени айландырып гызыв, штриховка этив. Тюрлю элементлени къоллап оьзлер билеген гъарпланы языв. Дегерекни яртысын сурат этив. Сёзлени авазлагъа ва бувунлагъа бёлюв, анализ этив. Колъязывлардагъы сюжетли суратгъа гёре хабар тизив.	Партада тюз олтуруп, карандашны, ручканы тюз тутуп, язывда тетрадни тюз къоллама бажармакъ, язывну гигиена нормаларын сакъламакъ, этме герекли суратланы атларын билмек. Уъстюнде солгъа бакъгъан илмеги булангъы узун гызыны язмакъ. Уъстюнде онггъа бакъгъан илмеги булангъы узун гызыны язмакъ. Авункъу узунсув, авункъу алашаракъ дегереклер аралашдырып язмакъ. Колъязывлардагъы суратлагъа гёре хабар тизмек. Жут-жут болуп ёлдашлары булан ярашып ишлемек. Солгъа бакъгъан илмеги булангъы узун, онггъа бакъгъан илмеги булангъы узун

			гъызланы аралашдырып язмакъ. Авункъу узун гъызлар язмакъ.
9	Уллу ва гиччи А, а гъарп	Уллу ва гиччи гъарпны тенгleshдиpив. Печатча ва язывча гъарпланы тенгleshдиpив. [А] аваз булангъы бувунланы анализ этив. Хас атларла уллу гъарп.	<p>Партада тюз олтуруп, карандашны, ручканы тюз тутуп, язывда тетрадные тюз къоллама бажармакъ, язывну гигиена нормаларын сакъламакъ. Язывча ва печатча уьлгюлени элементлерин айырмакъ. А, а гъарпны язылышдагъы гесеклерин тюз айтмакъ.</p> <p>Язывча ва печатча гъарпланы тенгleshдирмек.</p> <p>А, а гъарпны уьлгюсюне гёре язмакъ. Башгъа гъарплагъа язывда къошагъан кююне тергев бермек, уьлгюсю булан тенгleshдирмек. Бувун ва аваз якъдан язылгъан сёзлени анализ этмек ва схема-модель булан тенгleshдирмек. Хас атланы тюз язмакъ.</p>
10	Уллу ва гиччи О, о гъарп	Уллу ва гиччи гъарпны тенгleshдиpив. Печатча ва язывча гъарпланы тенгleshдиpив. [О] аваз булангъы бувунланы анализ этив.	<p>Дарсда чечилме герек масъаланы гёз алгъа тутмакъ. Муаллимни кёмеги булан салынгъан масъаланы чечмек.</p> <p>Партада тюз олтуруп, карандашны, ручканы тюз тутуп, язывда тетрадные тюз къоллама бажармакъ, язывну гигиена нормаларын сакъламакъ. Язывча ва печатча уьлгюлени элементлерин айырмакъ. О, о гъарпны язылышдагъы гесеклерин тюз айтмакъ. Язывча ва печатча гъарпланы тенгleshдирмек. О, о гъарпны уьлгюсюне гёре язмакъ. Башгъа гъарплагъа язывда къошагъан кююне тергев бермек, уьлгюсю булан тенгleshдирмек. Бувун ва аваз якъдан язылгъан сёзлени анализ этмек ва схема-модель булан тенгleshдирмек. Хас атланы</p>

			тюз язмакъ.
11	Уллу ва гиччи И, и гъарп	Уллу ва гиччи гъарпны тенгleshдиpив. Печатча ва язывча гъарпланы тенгleshдиpив. [И] аваз булангъы бувунланы анализ этив.	Дарсда чечилме герек масъаланы гёз алгъа тутмакъ. Муаллимни кёмеги булан салынгъан масъаланы чечмек. Партада тюз олтуруп, карандашны, ручканы тюз тутуп, язывда тетрадные тюз къоллама бажармакъ; язывну гигиена нормаларын сакъламакъ. Язывча ва печатча уьлгюлени элементлерин айырмакъ. И, и гъарпны язылышдагъы гесеклерин тюз айтмакъ. Язывча ва печатча гъарпланы тенгleshдирмек. И, и гъарпны уьлгюсюне гёре язмакъ. Башгъа гъарплагъа язывда къошагъан кююне тергев бермек, уьлгюсю булан тенгleshдирмек. Бувун ва аваз якъдан язылгъан сёзлени анализ этмек ва схема- модель булан тенгleshдирмек.
12	Уллу ва гиччи У, у гъарп	Уллу ва гиччи гъарпны тенгleshдиpив. Печатча ва язывча гъарпланы тенгleshдиpив. [У] аваз булангъы бувунланы анализ этив.	Дарсда чечилме герек масъаланы гёз алгъа тутмакъ. Муаллимни кёмеги булан салынгъан масъаланы чечмек. Партада тюз олтуруп, карандашны, ручканы тюз тутуп, язывда тетрадные тюз къоллама бажармакъ, язывну гигиена нормаларын сакъламакъ. Язывча ва печатча уьлгюлени элементлерин айырмакъ. У, у гъарпны язылышдагъы гесеклерин тюз айтмакъ. Язывча ва печатча гъарпланы тенгleshдирмек. У, у гъарпны уьлгюсюне гёре язмакъ. Башгъа гъарплагъа язывда къошагъан кююне тергев бермек, уьлгюсю булан тенгleshдирмек. Бувун ва аваз якъдан язылгъан сёзлени анализ этмек ва

			схема-модель булан тенгleshдирмек.
--	--	--	------------------------------------

Аслу (букварь) девюр (111сагъат)

Охума уйретив (56сагъат)

Дарс	Тема.	Теманы бяны	Охувчуланы гъаркатчылыгъы
1	Къольязыв булан таныш болув	Къольязывну мужаллаты, булан таныш болув. Язывну тарихинден маълуматлар. Биринчи языв къураллар. Партада тюз олтурув; карандашны, ручканы тюз тутув; доскада ва тетрадарда бюртюркер салыв. Язывгъа гъазирлик гёрюв; генг ва тар гъызланы англатыв; язывда тетрадарны нечик къоллама герекни гёрсетив; язывну, гигиена нормалары, гърапланы элементлерин языв, бувунланы гёрсетеген схемаланы къоллав	Къольязыв негер тарыкълы экенни айтып бажармакъ. Партада тюз олтуруп, карандашны, ручканы тюз тутуп, язывда тетрадарны тюз къоллама бажармакъ, язывну гигиена нормаларын сакъламакъ, языв къуралланы атларын айтып билмек. Тетрадарны гъызлары - генг ва тар сатырланы айырып бажармакъ, сюлдюрге (контургъа) гёре айландырып гъызыв, штриховка этип бажармакъ, гъарпланы элементлерин язып уйренмек.
2.	Къольязывну уьстдеги ва	Къолун язывгъа гъазирлев, язывну	Партада тюз олтуруп, карандашны, ручканы тюз тутуп, язывда тетрадарны тюз къоллама бажармакъ,

	түпдеги сатырлары	гигиена нормалары, штриховканы тюрлю кыйдалары. Сюлдюрге (контур) гёре айландырып гызыв, штриховка этив, узунсуб дегереклени (овалланы) языв. Тюбюнде илмеги булангы узун гызыны языв	язывну гигиена нормаларын сакъламакъ, языв кьуралланы атларын айтып билмек Тетрадны гызылары - генг ва тар сатырланы айырып бажармакъ, сюлдюрге (контургъа) гёре айландырып гызыв, штриховка этип бажармакъ, гьарпланы элементлерин язып уйренмек. Сюлдюрге (контур) гёре айландырып гызып, штриховка этип, узунсуб дегереклени (овалланы) язып, тюбюнде илмеги булангы узун гызыны язып, тар гызда гьарпланы элементлерин тюз ерлешдирип бажармакъ.
3	Сюлдюрге (контургъа) гёре айландырып гызыв,	Къолун язывгъа гъазирлев, язывну гигиена нормалар. Партада тюз олтурув; этме герекли суратланы атлары, жумланы моделлери, бири-бирине ошашлыгына гёре предметлени классификация этив.	Партада тюз олтуруп, карандашны, ручканы тюз тутуп, язывда тетрадны тюз къоллама бажармакъ, язывну гигиена нормаларын сакъламакъ, этме герекли суратланы атларын билмек, жумланы моделлери, бири-бирине ошашлыгына гёре предметлени классификация этип бажармакъ. Къольязывдагы суратлагъа гёре жумлалар тизмек. Сюлдюрге (контур) гёре айландырып гызмакъ, штриховка этмек. Группа, ёлдашлары булан ярашып ишлемек.
4	Авункъу гызылар ва узунсуб дегереклер языв.	Къолун язывгъа гъазирлев, язывну гигиена нормалары. Партада тюз олтурув; этме герекли суратланы атлары, жумланы моделлери, бири-бирине ошашлыгына гёре предметлени	Партада тюз олтуруп, карандашны, ручканы тюз тутуп, язывда тетрадны тюз къоллама бажармакъ, язывну гигиена нормаларын сакъламакъ, этме герекли суратланы атларын билмек, авункъу гызылар ва узунсуб дегереклер языв. Жумланы моделлери, бири-бирине ошашлыгына гёре предметлени классификация этмек. Сюжетли суратгъа гёре ёммакъны хабарламакъ. Предметлени айландырып гызыв, штриховка этип бажармакъ.

		<p>классификация этив.</p> <p>Сюжетли суратгъа гёре ёммакъны хабарлав.</p> <p>Предметлени айландырып гызыв, штриховка этив.</p>	
5	<p>Авункъу узун гызылар языв.</p>	<p>Язывну гигиена нормалары. Партада тюз олтурув.</p> <p>Предметлени айландырып гызыв, штриховка этив.</p> <p>Авункъу узун гызылар языв.</p> <p>Сёзлени бувунлагъа бёлюв, бувунланы гёрсетеген схемалар булан сёзлер тизив.</p>	<p>Партада тюз олтуруп, карандашны, ручканы тюз тутуп, язывда тетрадны тюз къоллама бажармакъ, язывну гигиена нормаларын сакъламакъ, этме герекли суратланы атларын билмек. Сюжетли суратгъа гёре хабар тизмек.</p> <p>Авункъу узун гызылар языв. Авункъу узун гызыланы язывда аралыгъын сакъламакъ.</p> <p>Иллюстрациялагъа гёре ёммакъны танымакъ, хабарламакъ, ёлдашлары булан ярашып ишлемек.</p>
6	<p>Тюбюндесолгъа бакъгъан илмеги булангъы узун гызыны языв.</p> <p>Тюбюнде онггъа бакъгъан илмеги булангъы узун гызыны языв.</p>	<p>Язывну гигиена нормалары. Партада тюз олтурув; язывда тетрадны тюз къоллав.</p> <p>Предметлени айландырып гызыв, штриховка этив.</p> <p>Авункъу узун гызылар языв.</p> <p>Сёзлени авазлагъа ва бувунлагъа бёлюв, анализ этив.</p> <p>Сюжетли суратгъа гёре хабар тизив.</p>	<p>Партада тюз олтуруп, карандашны, ручканы тюз тутуп, язывда тетрадны тюз къоллама бажармакъ, язывну гигиена нормаларын сакъламакъ, этме герекли суратланы атларын билмек. Тюбюнде солгъа бакъгъан илмеги булангъы узун гызыны язмакъ. Тюбюнде онггъа бакъгъан илмеги булангъы узун гызыны язмакъ. Колъязывлардагъы суратлагъа гёре хабар тизмек. Жут-жут болуп ёлдашлары булан ярашып ишлемек.</p>
7	<p>Уъстюнде солгъа</p>	<p>Язывну гигиена</p>	<p>Партада тюз олтуруп, карандашны, ручканы тюз</p>

	бакъгъан илмеги булангъы узун гъызны языв. Уъстюнде онггъа бакъгъан илмеги булангъы узун гъызны языв.	нормалары. Партада тюз олтурув; язывда тетрадны тюз къоллав. Предметлени айландырып гъызыв, штриховка этив. Авункъу узун гъызлар языв. Сёзлени авазлагъа ва бувунлагъа бёлюв, анализ этив. Сюжетли суратгъа гёре хабар тизив.	тутуп, язывда тетрадны тюз къоллама бажармакъ, язывну гигиена нормаларын сакъламакъ, этме герекли суратланы атларын билмек. Уъстюнде солгъа бакъгъан илмеги булангъы узун гъызны язмакъ. Уъстюнде онггъа бакъгъан илмеги булангъы узун гъызны язмакъ. Колъязывлардагъы суратлагъа гёре хабар тизмек. Жут-жут болуп ёлдашлары булан ярашып ишлемек. Солгъа бакъгъан илмеги булангъы узун, онггъа бакъгъан илмеги булангъы узун гъызланы аралашдырып язмакъ. Авункъу узун гъызлар язмакъ.
8	Авункъу узунсув, авункъу алашаракъ дегереклер аралашдырып языв.	Язывну гигиена нормалары. Партада тюз олтурув; язывда тетрадны тюз къоллав. Предметлени айландырып гъызыв, штриховка этив. Тюрлю элементлени къоллап оьзлер билеген гъарпланы языв. Дегерекни яртысын сурат этив. Сёзлени авазлагъа ва бувунлагъа бёлюв, анализ этив. Къолъязывлардагъы сюжетли суратгъа гёре хабар тизив.	Партада тюз олтуруп, карандашны, ручканы тюз тутуп, язывда тетрадны тюз къоллама бажармакъ, язывну гигиена нормаларын сакъламакъ, этме герекли суратланы атларын билмек. Уъстюнде солгъа бакъгъан илмеги булангъы узун гъызны язмакъ. Уъстюнде онггъа бакъгъан илмеги булангъы узун гъызны язмакъ. Авункъу узунсув, авункъу алашаракъ дегереклер аралашдырып язмакъ. Колъязывлардагъы суратлагъа гёре хабар тизмек. Жут-жут болуп ёлдашлары булан ярашып ишлемек. солгъа бакъгъан илмеги булангъы узун, онггъа бакъгъан илмеги булангъы узун гъызланы аралашдырып язмакъ. Авункъу узун гъызлар язмакъ.
9	Уллу ва гиччи А,а гъарп	Уллу ва гиччи гъарпны	Партада тюз олтуруп, карандашны, ручканы тюз тутуп, язывда тетрадны тюз къоллама бажармакъ,

		<p>тенгleshдиpив.</p> <p>Печатча ва язывча гъарпланы тенгleshдиpив. [А]</p> <p>аваз булангъы бувунланы анализ этив. Хас атларла уллу гъарп.</p>	<p>язывну гигиена нормаларын сакъламакъ. Язывча ва печатча уьлгюлени элементлерин айырмакъ. А,а гъарпны язылышдагъы гесеклерин тюз айтмакъ.</p> <p>Язывча ва печатча гъарпланы тенгleshдирмек. А,а гъарпны уьлгюсюне гёре язмакъ. Башгъа гъарплагъа язывда къошагъан кююне тергев бермек, уьлгюсю булан тенгleshдирмек. Бувун ва аваз якъдан язылгъан сёзлени анализ этмек ва схема-модель булан тенгleshдирмек. Хас атланы тюз язмакъ.</p>
10	Уллу ва гиччи О,о гъарп	<p>Уллу ва гиччи гъарпны тенгleshдиpив.</p> <p>Печатча ва язывча гъарпланы тенгleshдиpив. [О]</p> <p>аваз булангъы бувунланы анализ этив.</p>	<p>Дарсда чечилме герек масъаланы гёз алгъа тутмакъ. Муаллимни кёмеги булан салынгъан масъаланы чечмек.</p> <p>Партада тюз олтуруп, карандашны, ручканы тюз тутуп, язывда тетрадни тюз къоллама бажармакъ, язывну гигиена нормаларын сакъламакъ. Язывча ва печатча уьлгюлени элементлерин айырмакъ. О,о гъарпны язылышдагъы гесеклерин тюз айтмакъ. Язывча ва печатча гъарпланы тенгleshдирмек. О,о гъарпны уьлгюсюне гёре язмакъ. Башгъа гъарплагъа язывда къошагъан кююне тергев бермек, уьлгюсю булан тенгleshдирмек. Бувун ва аваз якъдан язылгъан сёзлени анализ этмек ва схема-модель булан тенгleshдирмек. Хас атланы тюз язмакъ.</p>
11	Уллу ва гиччи И, и гъарп	<p>Уллу ва гиччи гъарпны тенгleshдиpив.</p> <p>Печатча ва язывча гъарпланы тенгleshдиpив. [И]</p> <p>аваз булангъы бувунланы анализ этив.</p>	<p>Дарсда чечилме герек масъаланы гёз алгъа тутмакъ. Муаллимни кёмеги булан салынгъан масъаланы чечмек.</p> <p>Партада тюз олтуруп, карандашны, ручканы тюз тутуп, язывда тетрадни тюз къоллама бажармакъ, язывну гигиена нормаларын сакъламакъ. Язывча ва печатча уьлгюлени элементлерин айырмакъ. И,и гъарпны язылышдагъы гесеклерин тюз айтмакъ. Язывча ва печатча гъарпланы</p>

			тенгleshдирмек. И,и гъарпны уьлгюсюне гёре язмакъ. Башгъа гъарплагъа язывда къошагъан кююне тергев бермек, уьлгюсю булан тенгleshдирмек. Бувун ва аваз якъдан язылгъан сёзлени анализ этмек ва схема-модель булан тенгleshдирмек.
12	Уллу ва гиччи У,у гъарп	Уллу ва гиччи гъарпны тенгleshдилив. Печатча ва язывча гъарпланы тенгleshдилив. [У] аваз булангъы бувунланы анализ этив.	Дарсда чечилме герек масъаланы гёз алгъа тутмакъ. Муаллимни кёмеги булан салынгъан масъаланы чечмек. Партада тюз олтуруп, карандашны, ручканы тюз тутуп, язывда тетрадни тюз къоллама бажармакъ, язывну гигиена нормаларын сакъламакъ. Язывча ва печатча уьлгюлени элементлерин айырмакъ. У,у гъарпны язылышдагъы гесеклерин тюз айтмакъ. Язывча ва печатча гъарпланы тенгleshдирмек. У,у гъарпны уьлгюсюне гёре язмакъ. Башгъа гъарплагъа язывда къошагъан кююне тергев бермек, уьлгюсю булан тенгleshдирмек. Бувун ва аваз якъдан язылгъан сёзлени анализ этмек ва схема-модель булан тенгleshдирмек.

Аслу (букварь) девюр (111сагъат)
Охума уьйретив (56сагъат)

Дарс	Тема	Теманы баяны	Охувчуланы гъаркатчылыгъы Етишме герекли гъасиллер
1	Тутукъ [н] аваз. Н, н гъарплар.	Тутукъ аваз булангъы бувунланы айтив. Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав	Дарсда чечилме герек масъаланы гёз алгъа тутмакъ. Муаллимни кёмеги булан салынгъан масъаланы чечмек. Бувун ва аваз якъдан Н.н гъарп язылгъан сёзлени анализ этмек ва схема-модель булан тенгleshдирмек. Гесилген азбука булан бувунлар тизмек, бувунларда созукъ авазланы алышдырып къарамакъ. Н, н гъарп

		<p>белгилеге гёре жумлаланы охума уыйретив.</p>	<p>да, [н] аваз да бир йимик белгилене деген натижагъа гелмек. [н] аваз тутукъ аваз экенни исбатламакъ. [н] аваз булангъы мисаллар гелтирмек. Уллу ва гиччи, печатча ва язывча Н.н гъарпны айырып бажармакъ.</p> <p>Сюжетли суратгъа гёре хабар тизмек.</p> <p>[н] аваз булангъы бувунланы охумакъ: на, но, ну ва ш.б. Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы охумакъ. Хас атларда уллу гъарпны къолланышына тергев бермек.</p> <p>«Гъарпланы лентасында» янгы гъарпны ерин белгилемек. Гечген гъарпланы авазлары булан урушдурмакъ. Гечген гъарпланы тенгleshдирмек, классификация этмек.</p> <p>Бекleshдиригге салынгъан соравлагъа жавап бермек, дарсда етишген озъюню устьюнлюклерине багъа берип бажармакъ.</p>
2	<p>Тутукъ [ш] аваз. Ш, ш гъарплар.</p>	<p>Тутукъ аваз булангъы бувунланы айтыв.</p> <p>Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы охума уыйретив.</p>	<p>Дарсда чечилме герек масъаланы гёз алгъа тутмакъ.</p> <p>Муаллимни кёмеги булан салынгъан масъаланы чечмек.</p> <p>Бувун ва аваз якъдан Ш, ш гъарп язылгъан сёзлени анализ этмек ва схема-модель булан тенгleshдирмек.</p> <p>Гесилген азбука булан бувунлар тизмек, бувунларда созукъ авазланы алышдырып къарамакъ. Ш, ш гъарп да [ш] аваз да бир йимик белгилене деген натижагъа гелмек. [ш] аваз тутукъ аваз экенни исбатламакъ. [ш] аваз булангъы мисаллар гелтирмек. Уллу ва гиччи, печатча ва язывча Ш, ш гъарпны айырып бажармакъ.</p> <p>Сюжетли суратгъа гёре хабар тизмек.</p> <p>[Ш] аваз булангъы бувунланы охумакъ: ша, шо, шу</p>

			<p>ва ш .б. Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы охумакъ.</p> <p>Хас атларда уллу гъарпны къолланышына тергев бермек.</p> <p>«Гъарпланы лентасында» янгы гъарпны ерин белгилемек. Гечген гъарпланы авазлары булан урушдурмакъ. Гечген гъарпланы тенгleshдирмек, классификация этмек.</p> <p>Бекleshдиривге салынган соравлагъа жавап бермек, дарсда етишген озъюню устьюнлюклерине багъа берип бажармакъ.</p>
3	<p>Тутукъ [м] аваз. М, м гъарплар</p>	<p>[м] авазны артикуляциясына тергев берив.</p> <p>Тутукъ аваз булангъы бувунланы айтив.</p> <p>Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы охума уйретив.</p> <p>Магъачкъала-Дагъыстанны тахшагъары.</p>	<p>Дарсда чечилме герек масъаланы гёз алгъа тутмакъ.</p> <p>Муаллимни кёмеги булан салынган масъаланы чечмек.</p> <p>Бувун ва аваз якъдан М,м гъарп язылган сёзлени анализ этмек ва схема-модель булан тенгleshдирмек.</p> <p>Гесилген азбука булан бувунлар тизмек, бувунларда созукъ авазланы алышдырып къарамакъ. М, м гъарп да [м] аваз да бир йимик белгилене деген натижагъа гелмек. [м] аваз тутукъ аваз экенни исбатламакъ. [м] аваз булангъы мисаллар гелтирмек.</p> <p>Уллу ва гиччи, печатча ва язывча М,м гъарпны айырып бажармакъ.</p> <p>Сюжетли суратгъа гёре хабар тизмек.</p> <p>[м] аваз булангъы бувунланы охумакъ: ма, мо, му ва ш .б.</p> <p>Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы охумакъ.</p> <p>Хас атларда уллу гъарпны къолланышына тергев бермек.</p> <p>«Гъарпланы лентасында» янгы гъарпны ерин белгилемек. Гечген гъарпланы авазлары булан урушдурмакъ. Гечген гъарпланы тенгleshдирмек, классификация этмек.</p> <p>Бекleshдиривге салынган соравлагъа жавап бермек,</p>

			дарсда етишген ӧзюнӧ уӥтӧнлюклерине багъа берип бажармакъ.
4	Тутукъ [л] аваз. Л, л гъарплар	Янгы тутукъ аваз булангъы бувунланы айтыв. Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гӧре жумлаланы охума уӥретив.	<p>Дарсда чечилме герек масъаланы гӧз алгъа тутмакъ.</p> <p>Муаллимни кӧмеги булан салынган масъаланы чечмек.</p> <p>Бувун ва аваз якъдан Л, л гъарп язылган сӧзлени анализ этмек ва схема-модель булан тенгleshдирмек.</p> <p>Гесилген азбука булан бувунлар тизмек, бувунларда созукъ авазланы алышдырып къарамакъ. Л, л гъарп да [л] аваз да бир йимик белгилене деген натижагъа гелмек. [л] аваз тутукъ аваз экенни исбатламакъ. [л] аваз булангъы мисаллар гелтирмек.</p> <p>Уллу ва гиччи, печатча ва язывча Л, л гъарпны айырып бажармакъ.</p> <p>Сюжетли суратгъа гӧре хабар тизмек. Хабаргъа ат такъмакъ.</p> <p>[л] аваз булангъы бувунланы охумакъ: ла, ло, лу ва ш .б.</p> <p>Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гӧре жумлаланы охумакъ.</p> <p>Хас атларда уллу гъарпны къолланышына тергев бермек.</p> <p>«Гъарпланы лентасында» янгы гъарпны ерин белгилемек. Гечген гъарпланы авазлары булан урушдурмакъ. Гечген гъарпланы тенгleshдирмек, классификация этмек.</p> <p>Бекleshдиригге салынган соравлагъа жавап бермек, дарсда етишген ӧзюнӧ уӥтӧнлюклерине багъа берип бажармакъ.</p>
5	Тутукъ [б] аваз. Б, б гъарплар	Янгы тутукъ аваз булангъы бувунланы айтыв. Тийишли интонацияны, паузаланы	<p>Дарсда чечилме герек масъаланы гӧз алгъа тутмакъ.</p> <p>Муаллимни кӧмеги булан салынган масъаланы чечмек.</p> <p>Бувун ва аваз якъдан Б, б гъарп язылган сӧзлени анализ этмек ва схема-модель булан тенгleshдирмек.</p> <p>Гесилген азбука булан бувунлар тизмек, бувунларда</p>

		<p>сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы охума уыйретив.</p> <p>Гъайванлар ва оьсюмлюклер.</p>	<p>созукъ авазланы алышдырып къарамакъ. Б,б гъарп да [б] аваз да бир йимик белгилене деген натижагъа гелмек. [б] аваз тутукъ аваз экенни исбатламакъ. [б] аваз булангъы мисаллар гелтирмек.</p> <p>Уллу ва гиччи, печатча ва язывча, гъарпны айырып бажармакъ.</p> <p>Сюжетли суратгъа гёре хабар тизмек. Хабаргъа ат такъмакъ. Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы охумакъ.</p> <p>Суратгъа гёре муаллим береген соравагъа тюз ва толу жавап бермек.</p> <p>[б] аваз булангъы бувунланы охумакъ: ба, бо, бу ва ш .б.</p> <p>Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы охумакъ.</p> <p>Суратгъа гёре гъайванланы, оьсюмлюклени атларын айтмакъ. Олар булан жумлалар къурмакъ. Гъайванланы кютеген къуллугъу гъакъда муаллимни соравагына жавап бермек. Ребусну чечмек. Жумланы башында уллу гъарп язылагъанына тергев бермек.</p> <p>Хас атларда уллу гъарпны кьолланышына тергев бермек. Сёзлеге Ким? Не? деген соравак салып, жавап берип бажармакъ.</p> <p>«Гъарпланы лентасында» янгы гъарпны ерин белгилемек.</p> <p>Гечген гъарпланы авазлары булан урушдурмакъ. Гечген гъарпланы тенгleshдирмек, классификация этмек.</p> <p>Бекleshдирирге салынган соравагъа жавап бермек, дарсда етишген оьзюню уьстюнлюклерине багъа берип бажармакъ</p>
6	Тутукъ [г] аваз. Г,г	Янгы тутукъ аваз булангъы	<p>Дарсда чечилме герек масъаланы гёз алгъа тутмакъ. Муаллимни кёмеги булан салынган масъаланы</p>

	гъарплар	<p>бувунланы айтив.</p> <p>Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы охума уйретив.</p> <p>Гъайванлар ва оьсюмлюклер</p>	<p>чечмек.</p> <p>Бувун ва аваз якъдан Г,г гъарп язылгъан сёзлени анализ этмек ва схема-модель булан тенгleshдирмек.</p> <p>Гесилген азбука булан бувунлар тизмек, бувунларда созукъ авазланы алышдырып къарамакъ. Г,г гъарп да [г] аваз да бир йимик белгилене деген натижагъа гелмек. [г] аваз тутукъ аваз экенни исбатламакъ. [г] аваз булангъы мисаллар гелтирмек. Уллу ва гиччи, печатча ва язывча, гъарпны айырып бажармакъ.</p> <p>Сюжетли суратгъа гёре хабар тизмек. Хабаргъа ат такъмакъ. Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы охума.</p> <p>Суратгъа гёре муаллим береген соравлагъа тюз ва толу жавап бермек.</p> <p>[г] аваз булангъы бувунланы охума: га, го, гу ва ш .б.</p> <p>Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы охума.</p> <p>Суратгъа гёре гъайванланы, оьсюмлюклени атларын айтмакъ. Олар булан жумлалар къурмакъ. Гъайванланы кютеген къуллугъу гъакъда муаллимни соравларына жавап бермек. Ребусну чечмек. Жумланы башында уллу гъарп язылагъанына тергев бермек.</p> <p>Хас атларда уллу гъарпны къолланышына тергев бермек. «Гъарпланы лентасында» янгы гъарпны ерин белгилемек.</p> <p>Гечген гъарпланы авазлары булан урушдурмакъ. Гечген гъарпланы тенгleshдирмек, классификация этмек.</p> <p>Бекleshдиривге салынгъан соравлагъа жавап бермек, дарсда етишген оьзюню уьстюнлюклерине багъа берип бажармакъ.</p>
7	Тутукъ [p]	Янгы тутукъ аваз	Дарсда чечилме герек масъаланы гёз алгъа тутмакъ.

	<p>аваз. Р,р гъарплар</p>	<p>булангъы бувунланы айтыв. Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы охув. Яшланы ял алагъан заманы. Сейлев тилде къолланагъан адат-къылыкъ (этика) сёзлер булан таныш этив: хошгёлдигиз, танг яхшы болсун, савбол, яхшы ёл, уьюгюзге яхшылыкъ, гечегиз яхшы болсун. Букварда предмет суратлагъа гёре охув алатланы атларын айтыв.</p>	<p>Муаллимни кёмеги булан салынгъан масъаланы чечмек. Бувун ва аваз якъдан Р,р гъарп язылгъан сёзлени анализ этмек ва схема-модель булан тенгleshдирмек. Гесилген азбука булан бувунлар тизмек, бувунларда созукъ авазланы алышдырып къарамакъ. Р,р гъарп да [р] аваз да бир йимик белгилене деген натижагъа гелмек.[р] аваз тутукъ аваз экенни исбатламакъ.[р] аваз булангъы мисаллар гелтирмек. Уллу ва гиччи, печатча ва язывча, гъарпны айырып бажармакъ. Сюжетли суратгъа гёре хабар тизмек. Хабаргъа ат такъмакъ. Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы охумакъ. Суратгъа гёре муаллим береген соравагъа тюз ва толу жавап бермек. [р] аваз булангъы бувунланы охумакъ: ра, ро, ру ва ш .б. Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы охумакъ. Суратгъа гёре гъайванланы, оьсюмлюклени атларын айтмакъ. Олар булан жумлалар къурмакъ. Гъайванланы кютеген къуллугъу гъакъда муаллимни соравагына жавап бермек. Ребусну чечмек. Жумланы башында уллу гъарп язылагъанына тергев бермек. Хас атларда уллу гъарпны къолланышына тергев бермек. «Гъарпланы лентасында» янгы гъарпны ерин белгилемек. Гечген гъарпланы авазлары булан урушдурмакъ. Гечген гъарпланы тенгleshдирмек, классификация этмек. Бекleshдиривге салынгъан соравагъа жавап бермек, дарсда етишген оьзюню уьстюнлюклерине багъа</p>
--	--------------------------------------	---	--

			берип бажармакъ.
8	Тутукъ [с] аваз. С,с гъарплар	[с] авазны артикуляциясына тергев берив. Тутукъ аваз булангъы бувунланы айтив. Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы охума уыйретив. Сёзлеге Ким? Не? деген соравлар салыв, англавну беклешдирив.	<p>Дарсда чечилме герек масъаланы гёз алгъа тутмакъ.</p> <p>Муаллимни кёмеги булан салынган масъаланы чечмек.</p> <p>Бувун ва аваз якъдан С,с гъарп язылган сёзлени анализ этмек ва схема-модель булан тенгleshдирмек.</p> <p>Гесилген азбука булан бувунлар тизмек, бувунларда созукъ авазланы алышдырып къарамакъ. С,с гъарп да [с] аваз да бир йимик белгилене деген натижагъа гелмек. [с] аваз тутукъ аваз экенни исбатламакъ. [с] аваз булангъы мисаллар гелтирмек.</p> <p>Уллу ва гиччи, печатча ва язывча, гъарпны айырып бажармакъ.</p> <p>Сюжетли суратгъа гёре хабар тизмек. Хабаргъа ат такъмакъ. Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы охума.</p> <p>Суратгъа гёре муаллим береген соравлагъа тюз ва толу жавап бермек.</p> <p>Суратгъа гёре гъайванланы, оъсюмлюклени атларын айтмакъ. Олар булан жумлалар къурмакъ.</p> <p>Гъайванланы кютеген къуллугъу гъакъда муаллимни соравларына жавап бермек. Ребусну чечмек.</p> <p>Жумланы башында уллу гъарп язылагъанына тергев бермек.</p> <p>Хас атларда уллу гъарпны къолланышына тергев бермек. Сёзлеге Ким? Не? деген соравлар салыв, жавап берип бажармакъ.</p> <p>«Гъарпланы лентасында» янгы гъарпны ерин белгилемек. Гечген гъарпланы авазлары булан урушдурмакъ. Гечген гъарпланы тенгleshдирмек, классификация этмек.</p> <p>Беклешдиривге салынган соравлагъа жавап бермек, дарсда етишген оъсюню уъстюнлюклерине багъа берип бажармакъ.</p>

9-10	<p>Тутукъ [т] аваз. Т,т гъарплар А,а О,о У,у И,и ы Н,н С,с гъарпланы[а о у и ы н с] авазланы такрарлав. Бувунланы охув. Суратгъа гёре ишлев.</p>	<p>Янгы тутукъ аваз булангъы бувунланы айтыв. Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы ва гиччирек текстни охув. А,а О,о У,у И,и ы Н,н гъарпланы [а о у и ы н] авазланы такрарлав. Бувунланы охув. Суратгъа гёре ишлев.</p>	<p>Дарсда чечилме герек масъаланы гёз алгъа тутмакъ. Муаллимни кёмеги булан салынгъан масъаланы чечмек. Бувун ва аваз якъдан Т,т гъарп язылгъан сёзлени анализ этмек ва схема-модель булан тенгleshдирмек. Гесилген азбука булан бувунлар тизмек, бувунларда созукъ авазланы алышдырып къарамакъ. Т,тгъарп да [т] аваз да бир йимик белгилене деген натижагъа гелмек. [т] аваз тутукъ аваз экенни исбатламакъ. [т] аваз булангъы мисаллар гелтирмек. Уллу ва гиччи, печатча ва язывча, гъарпны айырып бажармакъ. Сюжетли суратгъа гёре хабар тизмек. Хабаргъа ат такъмакъ. Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы охумакъ А,а О,о У,у И,и ы Н,н гъарпланы [а о у и ы н] авазланы такрарлав. Бувунланы охув. Суратгъа гёре ишлев. Суратгъа гёре муаллим береген соравагъа тюз ва толу жавап бермек. Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы охумакъ. Ребусну чечмек. Жумланы башында уллу гъарп язылагъанына тергев бермек. Хас атларда уллу гъарпны къолланышына тергев бермек. «Гъарпланы лентасында» янгы гъарпны ерин белгилемек. Гечген гъарпланы авазлары булан урушдурмакъ. Гечген гъарпланы тенгleshдирмек, классификация этмек. Бекleshдирирге салынгъан соравагъа жавап бермек, дарсда етишген оъзюню уъстюнлюклерине багъа берип бажармакъ.</p>
11	<p>Тутукъ [х] аваз. Х,х гъарплар</p>	<p>Янгы тутукъ аваз булангъы бувунланы айтыв. Тийишли интонацияны,</p>	<p>Дарсда чечилме герек масъаланы гёз алгъа тутмакъ. Муаллимни кёмеги булан салынгъан масъаланы чечмек. Бувун ва аваз якъдан Х,х гъарп язылгъан сёзлени анализ этмек ва схема-модель булан тенгleshдирмек.</p>

		паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы ва гиччирек текстни охув.	<p>Гесилген азбука булан бувунлар тизмек, бувунларда созукъ авазланы алышдырып къарамакъ. Х,х гъарп да [х] аваз да бир йимик белгилене деген натижагъа гелмек. [х] аваз тутукъ аваз экенни исбатламакъ. [х] аваз булангъы мисаллар гелтирмек. Уллу ва гиччи, печатча ва язывча, гъарпны айырып бажармакъ.</p> <p>Сюжетли суратгъа гёре хабар тизмек. Хабаргъа ат такъмакъ. Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы охумаъ.</p> <p>Суратгъа гёре муаллим береген соравагъа тюз ва толу жавап бермек. Ребусну чечмек. Жумланы башында уллу гъарп язылагъанына тергев бермек.</p> <p>Хас атларда уллу гъарпны къолланышына тергев бермек. «Гъарпланы лентасында» янгы гъарпны ерин белгилемек.</p> <p>Гечген гъарпланы авазлары булан урушдурмакъ. Гечген гъарпланы тенгleshдирмек, классификация этмек.</p> <p>Бекleshдиригге салынгъан соравагъа жавап бермек, дарсда етишген озъюню устьюнлюклерине багъа берип бажармакъ</p>
12	Тутукъ [з] аваз. З,з гъарплар	Янгы тутукъ аваз булангъы бувунланы айтыв. Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы ва гиччирек текстни охув.	<p>Дарсда чечилме герек масъаланы гёз алгъа тутмакъ. Муаллимни кёмеги булан салынгъан масъаланы чечмек.</p> <p>Бувун ва аваз якъдан З,з гъарп язылгъан сёзлени анализ этмек ва схема-модель булан тенгleshдирмек.</p> <p>Гесилген азбука булан бувунлар тизмек, бувунларда созукъ авазланы алышдырып къарамакъ. З,з гъарп да [з] аваз да бир йимик белгилене деген натижагъа гелмек. [з] аваз тутукъ аваз экенни исбатламакъ. [з] аваз булангъы мисаллар гелтирмек. Уллу ва гиччи, печатча ва язывча, гъарпны айырып бажармакъ.</p> <p>Сюжетли суратгъа гёре текст тизмек. Текстге ат такъмакъ. Тийишли интонацияны, паузаланы</p>

			<p>сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы, текстни охумакъ. Текстни аслу маънасын ачыкъ этмек.</p> <p>Суратгъа гёре муаллим береген соравагъа тюз ва толу жавап бермек. Ребусну чечмек.</p> <p>Жумланы башында уллу гъарп язылагъанына тергев бермек.</p> <p>Хас атларда уллу гъарпны къолланышына тергев бермек. «Гъарпланы лентасында» янгы гъарпны ерин белгилемек.</p> <p>Гечген гъарпланы авазлары булан урушдурмакъ. Гечген гъарпланы тенгleshдирмек, классификация этмек.</p> <p>Бекleshдиривге салынгъан соравагъа жавап бермек, дарсда етишген озъюню устьюнлюклерине багъа берип бажармакъ.</p>
13	Тутукъ [й] аваз. Й,й гъарплар	<p>Янгы тутукъ аваз булангъы бувунланы айтыв. Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы вав гиччирек текстни охув.</p>	<p>Дарсда чечилме герек масъаланы гёз алгъа тутмакъ. Муаллимни кёмеги булан салынгъан масъаланы чечмек.</p> <p>Бувун ва аваз якъдан Й.й гъарп язылгъан сёзлени анализ этмек ва схема-модель булан тенгleshдирмек. Гесилген азбука булан бувунлар тизмек, бувунларда созукъ авазланы алышдырып къарамакъ. Й,й гъарп да [й] аваз да бир йимик белгилене деген натижагъа гелмек. [й] аваз тутукъ аваз экенни исбатламакъ. [й] аваз бувуну башында яда ахырында геле дген натижагъа гелмек.</p> <p>Уллу ва гиччи, печатча ва язывча, гъарпны айырып бажармакъ.</p> <p>Сюжетли суратгъа гёре текст тизмек. Текстге ат такъмакъ. Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы, текстни охумакъ. Текстни аслу маънасын ачыкъ этмек.</p> <p>Суратгъа гёре муаллим береген соравагъа тюз ва толу жавап бермек. Ребусну чечмек.</p> <p>Жумланы башында уллу гъарп язылагъанына тергев</p>

			<p>бермек.</p> <p>«Гъарпланы лентасында» янгы гъарпны ерин белгилемек. Гечген гъарпланы авазлары булан урушдурмакъ. Гечген гъарпланы тенгleshдирмек, классификация этмек.</p> <p>Бекleshдиливге салынган соравагъа жавап бермек, дарсада етишген оъзюню устьюнлюклерине багъа берип бажармакъ.</p>
14	Тутукъ [ж] аваз. Ж.ж гъарплар	<p>Янгы тутукъ аваз булангъы бувунланы айтив.</p> <p>Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы вав гиччирек текстни охув.</p>	<p>Дарсада чечилме герек масъаланы гёз алгъа тутмакъ. Муаллимни кёмеги булан салынган масъаланы чечмек.</p> <p>Бувун ва аваз якъдан Ж,ж гъарп язылган сёзлени анализ этмек ва схема-модель булан тенгleshдирмек.Г есилген азбука булан бувунлар тизмек,бувунларда созукъ авазланы алышдырып къарамакъ. Ж,ж гъарп да [ж] аваз да бир йимик белгилене деген натижагъа гелмек. [ж] аваз тутукъ аваз экенни исбатламакъ. [ж] аваз булангъы мисаллар гелтирмек.</p> <p>Уллу ва гиччи, печатча ва язывча,гъарпны айырып бажармакъ.</p> <p>Сюжетли суратгъа гёре текст тизмек. Текстге ат такъмакъ. Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы, текстни охумакъ.Текстни аслу маънасын ачыкъ этмек.</p> <p>Суратгъа гёре муаллим береген соравагъа тюз ва толу жавап бермек. Ребусну чечмек.</p> <p>Жумланы башында уллу гъарп язылагъанына тергев бермек.</p> <p>Хас атларда уллу гъарпны къолланышына тергев бермек. «Гъарпланы лентасында» янгы гъарпны ерин белгилемек.</p> <p>Гечген гъарпланы авазлары булан урушдурмакъ. Гечген гъарпланы тенгleshдирмек, классификация этмек.</p>

			Беклешдиривге салынган соравагъа жавап бермек, дарсда етишген озюнню устюнлюклерине багъа берип бажармакъ.
15-16	Созукъ Е,е гъарплар	Е гъарпны сёзню башында, ва созукъ авазлардан сонг сёзню ортасында ахырында геливю. Е гъарп булангъы бувунланы башлап охуп, аста-аста булан сав сёзлени охув. Е гъарпны тутукъ авазлардан сонг сёзню ортасында, ахырында геливю. Янгы созукъ гъарп булангъы бувунланы охув. Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы ва гиччирек текстни охув.	Дарсда чечилме герек масъаланы гёз алгъа тутмакъ. Муаллимни кёмеги булан салынган масъаланы чечмек. Бувун ва аваз якъдан Е,е гъарп язылган сёзлени анализ этмек ва схема-модель булан тенгleshдирмек. Гесилген азбука булан бувунлар тизмек, къарамакъ. Уллу ва гиччи, печатча ва язывча, гъарпны айырып бажармакъ. Гъарпны созукъ авазлардан сонг сёзню ортасында, ахырында бир йимик айтылагъанына тергев бермек. Е гъарпны тутукъ авазлардан сонг сёзню ортасында ахырында геливюне, айтылышына тергев бермек. Муаллимни кёмеклиги булан е гъарп созукъ авазлардан сонг сёзню ортасында, ахырында айтылып къала деген натижа чыгъармакъ. Сюжетли суратгъа гёре текст тизмек. Текстге ат такъмакъ. Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы, текстни охумакъ. Текстни аслу маънасын ачыкъ этмек. Суратгъа гёре муаллим береген соравагъа тюз ва толу жавап бермек. Ребусну чечмек. Жумланы башында уллу гъарп язылагъанына тергев бермек. Хас атларда уллу гъарпны къолланышына тергев бермек. «Гъарпланы лентасында» янгы гъарпны ерин белгилемек. Гечген гъарпланы авазлары булан урушдурмакъ. Гечген гъарпланы тенгleshдирмек, классификация этмек. Беклешдиривге салынган соравагъа жавап бермек, дарсда етишген озюнню устюнлюклерине багъа берип бажармакъ.
17	Тутукъ [к] аваз. К,к	Янгы тутукъ аваз булангъы	Дарсда чечилме герек масъаланы гёз алгъа тутмакъ. Муаллимни кёмеги булан салынган масъаланы

	гъарплар	бувунланы охув. Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы ва гиччирек текстни охув.	<p>чечмек. Бувун ва аваз якъдан К,к гъарп язылгъан сёзлени анализ этмек ва схема-модель булан тенгleshдирмек. Гесилген азбука булан бувунлар тизмек, бувунларда созукъ авазланы алышдырып къарамакъ. К,к гъарп да [к] аваз да бир йимик белгилене деген натижагъа гелмек. [к] аваз тутукъ аваз экенни исбатламакъ. [к] аваз булангъы мисаллар гелтирмек.</p> <p>Уллу ва гиччи, печатча ва язывча, гъарпны айырып бажармакъ.</p> <p>Сюжетли суратгъа гёре текст тизмек. Текстге ат такъмакъ. Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы, текстни охумакъ. Текстни аслу маънасын ачыкъ этмек.</p> <p>Суратгъа гёре муаллим береген соравлагъа тюз ва толу жавап бермек. Ребусну чечмек.</p> <p>Жумланы башында уллу гъарп язылагъанына тергев бермек. Хас атларда уллу гъарпны къолланышына тергев бермек. «Гъарпланы лентасында» янгы гъарпны ерин белгилемек.</p> <p>Гечген гъарпланы авазлары булан урушдурмакъ.</p> <p>Гечген гъарпланы тенгleshдирмек, классификация этмек.</p> <p>Бекleshдиривге салынгъан соравлагъа жавап бермек, дарсда етишген озъюню устьюнлюклерине багъа берип бажармакъ.</p>
18-19	Тутукъ [гъ] аваз. Гъ,гъ гъарплар	Янгы тутукъ аваз булангъы бувунланы охув. Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы ва	<p>Дарсда чечилме герек масъаланы гёз алгъа тутмакъ.</p> <p>Муаллимни кёмеги булан салынгъан масъаланы чечмек. Бувун ва аваз якъдан гъарп язылгъан сёзлени анализ этмек ва схема-модель булан тенгleshдирмек, Гесилген азбука булан бувунлар тизмек, бувунларда созукъ авазланы алышдырып къарамакъ Гъ,гъ[гъ] аваз аз да бир йимик белгилене деген натижагъа гелмек.</p> <p>[гъ] аваз тутукъ аваз экенни исбатламакъ.</p>

		гиччирек текстни охув.	<p>[гъ] аваз булангъы мисаллар гелтирмек.</p> <p>Уллу ва гиччи, печатча ва язывча,гъарпны айырып бажармакъ. Сюжетли суратгъа гёре текст тизмек. Текстге ат такъмакъ. Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы, текстни охумакъ. Текстни аслу маънасын ачыкъ этмек.</p> <p>Суратгъа гёре муаллим береген соравагъа тюз ва толу жавап бермек. Ребусну чечмек.</p> <p>Жумланы башында уллу гъарп язылагъанына тергев бермек.</p> <p>Хас атларда уллу гъарпны къолланышына тергев бермек. «Гъарпланы лентасында» янгы гъарпны ерин белгилемек. Гечген гъарпланы авазлары булан урушдурмакъ.</p> <p>Гечген гъарпланы тенгleshдирмек, классификация этмек.Бекleshдиривге салынгъан соравагъа жавап бермек, дарсда етишген оъзюню уъстюнлюклерине багъа берип бажармакъ.</p>
20 - 21	Тутукъ [в] аваз. В,в гъарплар	<p>Янгы тутукъ аваз булангъы бувунланы охув. Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап , токътав белгилеге гёре жумлаланы ва гиччирек текстни охув. Рус тилден гелген[в]аваз булангъы сёзлер булан къумукъ тилдег сёзлени артикуляциясына</p>	<p>Дарсда чечилме герек масъаланы гёз алгъа тутмакъ. Муаллимни кёмеги булан салынгъан масъаланы чечмек.Бувун ва аваз якъдан гъарп язылгъан сёзлени анализ этмек ва схема-модель булан тенгleshдирмек. Гесилген азбука булан бувунлар тизмек, бувунларда созукъ авазланы алышдырып къарамакъ. В.в гъарп да,[в] аваз да бир йимик белгилене деген натижагъа гелмек. [в] аваз тутукъ аваз экенни исбатламакъ. [в] аваз булангъы мисаллар гелтирмек.</p> <p>Уллу ва гиччи, печатча ва язывча, гъарпны айырып бажармакъ. Рус тилден гелген [в]аваз булангъы сёзлер булан къумукъ тилдег сёзлени артикуляциясына тергев бермек, айтылышын тенгleshдирмек.</p> <p>Сюжетли суратгъа гёре текст тизмек. Текстге ат</p>

		тергев бермек, айтылышын тенгleshдирив.	<p>такъмакъ. Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап , токътав белгилеге гёре жумлаланы , текстни охумакъ. Текстни аслу маънасын ачыкъ этмек.</p> <p>Суратгъа гёре муаллим береген соравагъа тюз ва толу жавап бермек. текстни артын битдирмек.</p> <p>Жумланы башында уллу гъарп язылагъанына тергев бермек.</p> <p>Хас атларда уллу гъарпны къолланышына тергев бермек. «Гъарпланы лентасында» янгы гъарпны ерин белгилемек. Гечген гъарпланы авазлары булан урушдурмакъ. Гечген гъарпланы тенгleshдирмек, классификация этмек.</p> <p>Бекleshдиривге салынгъан соравагъа жавап бермек, дарсда етишген озъюню устьюнлюклерине багъа берип бажармакъ.</p>
22-23	Тутукъ [къ] аваз. Къ,къ гъарплар	<p>Янгы тутукъ аваз булангъы бувунланы охув.</p> <p>Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы ва гиччирек текстни охув .</p>	<p>Дарсда чечилме герек масъаланы гёз алгъа тутмакъ.</p> <p>Муаллимни кёмеги булан салынгъан масъаланы чечмек. Бувун ва аваз якъдан гъарп язылгъан сёзлени анализ этмек ва схема-модель булан тенгleshдирмек. Гесилген азбука булан бувунлар тизмек, бувунларда созукъ авазланы алышдырып къарамакъ. Къ,къ [къ] аваз аз да бир йимик белгилене деген натижагъа гелмек. [къ] аваз тутукъ аваз экенни исбатламакъ. [къ] аваз булангъы мисаллар гелтирмек.</p> <p>Уллу ва гиччи, печатча ва язывча, гъарпны айырып бажармакъ.</p> <p>Сюжетли суратгъа гёре текст тизмек. Текстге ат такъмакъ. Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы, текстни охумакъ. Текстни аслу маънасын ачыкъ этмек.</p> <p>Суратгъа гёре муаллим береген соравагъа тюз ва толу жавап бермек. Ребусну чечмек.</p> <p>Жумланы башында уллу гъарп язылагъанына тергев</p>

			<p>бермек. Хас атларда уллу гъарпны къолланышына тергев бермек. «Гъарпланы лентасында» янгы гъарпны ерин белгилемек.</p> <p>Гечген гъарпланы авазлары булан урушдурмакъ.</p> <p>Гечген гъарпланы тенгleshдирмек, классификация этмек.</p> <p>Бекleshдиривге салынгъан соравагъа жавап бермек, дарсда етишген озюнню устюнлюклерине багъа берип бажармакъ.</p>
24-25	Тутукъ [гъ] аваз. гъгъарп	Янгы тутукъ аваз булангъы бувунланы охув. Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы ва гиччирек текстни охув. гъ гъарп сёзню башында язылмай.	<p>Дарсда чечилме герек масъаланы гёз алгъа тутмакъ.</p> <p>Муаллимни кёмеги булан салынгъан масъаланы чечмек. Бувун ва аваз якъдан гъарп язылгъан сёзлени анализ этмек ва схема-модель булан тенгleshдирмек. Гесилген азбука булан бувунлар тизмек, бувунларда созукъ авазланы алышдырып къарамакъ. гъ гъарп да [гъ] аваз аз да бир йимик белгилене деген натижагъа гелмек</p> <p>[гъ] аваз тутукъ аваз экенни исбатламакъ. Сёзню ортасында , созукъ авазны алдында [гъ] аваз булангъы мисаллар гелтирмек.</p> <p>Печатча ва язывча гъарпны айырып бажармакъ.</p> <p>Сюжетли суратгъа гёре текст тизмек. Текстге ат такъмакъ. Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы, текстни охумакъ. Текстни аслу маънасын ачыкъ этмек.</p> <p>Суратгъа гёре муаллим береген соравагъа тюз ва толу жавап бермек. Ребусну чечмек. гъ гъарп сёзню башында язылмай. [гъ] аваз гъар заман къатты айтыла, ону къырыйында янгыз къалын созукълар [а], [у], [ы] къоллана деген натижагъа муаллимни кёмеклиги булан гелмек.</p> <p>«Гъарпланы лентасында» янгы гъарпны ерин белгилемек.</p> <p>Гечген гъарпланы авазлары булан урушдурмакъ.</p> <p>Гечген гъарпланы тенгleshдирмек, классификация</p>

			<p>этмек.</p> <p>Беклешдишивге салынган соравлагъа жавап бермек, дарсда етишген озюнню устюнлюклерине багъа берип бажармакъ.</p>
26	<p>Тутукъ [ц] аваз. Ц,ц гъарплар</p>	<p>Янгы тутукъ аваз булангъы бувунланы охув. Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы ва гиччирек текстни охув .</p>	<p>Дарсда чечилме герек масъаланы гёз алгъа тутмакъ. Муаллимни кёмеги булан салынган масъаланы чечмек. Бувун ва аваз якъдан Ц,ц гъарп язылган сёзлени анализ этмек ва схема-модель булан тенгleshдирмек. Гесилген азбука булан бувунлар тизмек, бувунларда созукъ авазланы алышдырып къарамакъ. Ц,ц гъарп да [ц] аваз да бир йимик белгилене деген натижагъа гелмек.</p> <p>[ц] аваз тутукъ аваз экенни исбатламакъ.</p> <p>[ц] аваз булангъы мисаллар гелтирмек.</p> <p>Уллу ва гиччи, печатча ва язывча, гъарпны айырып бажармакъ. Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы, текстни охумакъ. Текстге ат такъмакъ. Текстни аслу маънасын ачыкъ этмек.</p> <p>Сурагъа гёре муаллим береген соравлагъа тюз ва толу жавап бермек.</p> <p>Озге тиллерден гелген сёзлеге тергев бермек. Жумланы башында уллу гъарп язылагъанына тергев бермек.</p> <p>«Гъарпланы лентасында» янгы гъарпны ерин белгилемек. Гечген гъарпланы авазлары булан урушдурмакъ. Гечген гъарпланы тенгleshдирмек, классификация этмек.</p> <p>Беклешдишивге салынган соравлагъа жавап бермек, дарсда етишген озюнню устюнлюклерине багъа берип бажармакъ.</p>
27-28	<p>Тутукъ [д] аваз. Д,д гъарплар А,а О,о У,у</p>	<p>Янгы тутукъ аваз булангъы бувунланы охув. Тийишли</p>	<p>Дарсда чечилме герек масъаланы гёз алгъа тутмакъ. Муаллимни кёмеги булан салынган масъаланы чечмек. Бувун ва аваз якъдан гъарп язылган сёзлени анализ этмек ва схема-модель булан</p>

	<p>И,и ы Н,н С,с гъарпланы [а о у и ы н с] авазланы такрарлав. Бувунланы охув. Суратгъа гёре ишлев.</p>	<p>интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы ва гиччирек текстни охув .Тюз охувну мердешлерин беклешдирмек</p>	<p>тенгleshдирмек. Гесилген азбука булан бувунлар тизмек, бувунларда созукъ авазланы алышдырып къарамакъ. Д,д гъарп да [д] аваз аз да бир йимик белгилене деген натижагъа гелмек. [д] аваз тутукъ аваз экенни исбатламакъ. [д] аваз булангъы мисаллар гелтирмек. Уллу ва гиччи, печатча ва язывча, гъарпны айырып бажармакъ. Сюжетли сурагъа гёре текст тизмек. Текстге ат такъмакъ. Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы, текстни охумакъ. Текстни аслу маънасын ачыкъ этмек. Сурагъа гёре муаллим береген соравагъа тюз ва толу жавап бермек. Ребусну чечмек. Жумланы башында уллу гъарп язылагъанына тергев бермек. Хас атларда уллу гъарпны къолланышына тергев бермек. «Гъарпланы лентасында» янгы гъарпны ерин белгилемек. Гечген гъарпланы авазлары булан урушдурмакъ. Гечген гъарпланы тенгleshдирмек, классификация этмек. Беклешдиригге салынгъан соравагъа жавап бермек, дарсда етишген озъюню устьюнлюклерине багъа берип бажармакъ.</p>
29-30	<p>Тутукъ [нг] аваз. нг гъарп</p>	<p>Янгы тутукъ аваз булангъы бувунланы охув. Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы ва гиччирек текстни охув. нг гъарп</p>	<p>Дарсда чечилме герек масъаланы гёз алгъа тутмакъ. Муаллимни кёмеги булан салынгъан масъаланы чечмек. Бувун ва аваз якъдан гъарп язылгъан сёзлени анализ этмек ва схема-модель булан тенгleshдирмек. Гесилген азбука булан бувунлар тизмек, бувунларда созукъ авазланы алышдырып къарамакъ. нг гъарп да [нг] аваз аз да бир йимик белгилене деген натижагъа гелмек [нг] аваз тутукъ аваз экенни исбатламакъ. Сёзню ортасында, созукъ авазны алдында [нг] аваз булангъы мисаллар гелтирмек.</p>

		сёзню башында язылмай.	<p>Печатча ва язывча гъарпны айырып бажармакъ.</p> <p>Сюжетли суратгъа гёре текст тизмек. Текстге ат такъмакъ. Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы, текстни охумаъ. Текстни аслу маънасын ачыкъ этмек.</p> <p>Суратгъа гёре муаллим береген соравлагъа тюз ва толу жавап бермек. Табиатны гёрюнюшюн суратламакъ. Къ, гъ, гъ, нг гъарплар эки гъарпдан биригип этилегени эсгериле. Ребусну чечмек.</p> <p>нг гъарп сёзню башында, къолланмай язылмай. [гъ] авазны шо якъдан эсгермек .</p> <p>«Гъарпланы лентасында» янгы гъарпны ерин белгилемек.</p> <p>Гечген гъарпланы авазлары булан урушдурмакъ.</p> <p>Гечген гъарпланы тенгleshдирмек, классификация этмек.</p> <p>Бекleshдиривге салынган соравлагъа жавап бермек, дарсда етишген озъюню устьюнлюклерине багъа берип</p>
31-32	Созукъ [оъ] аваз. Оъ,оъ гъарплар.	<p>Янгы созукъ аваз булангъы бувунланы охув. Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы ва гиччирек текстни охув.</p>	<p>Дарсда чечилме герек масъаланы гёз алгъа тутмакъ.</p> <p>Муаллимни кёмеги булан салынган масъаланы чечмек. Бувун ва аваз якъдан гъарп язылган сёзлени анализ этмек ва схема-модель булан тенгleshдирмек. Гесилген азбука булан бувунлар тизмек, бувунларда созукъ авазланы алышдырып къарамакъ. Оъ,оъ гъарп да [оъ] аваз да бир йимик белгилене деген натижагъа гелмек. Оъ, оъ гъарпгъа башланагъан сёзлени анализ эте туруп, Оъ,оъ гъар заман биринчи бувунну башында языла деген натижагъа гелмек. [оъ] аваз созукъ аваз экенни исбатламакъ. [оъ] аваз булангъы мисаллар гелтирмек.</p> <p>Уллу ва гиччи, печатча ва язывча,гъарпны айырып бажармакъ.</p> <p>Сюжетли суратгъа гёре текст тизмек. Текстге ат</p>

			<p>такъмакъ. Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы, текстни охумакъ. Текстни аслу маънасын ачыкъ этмек. Текстни жумлалагъа айырмакъ, текстни жумладан айырагъан белгисин гёрсетмек.</p> <p>Суратгъа гёре муаллим береген соравагъа тюз ва толу жавап бермек. Китапдагъы суратны текст булангъы байлавлугъун гёрсетмек.</p> <p>Жумланы башында уллу гъарп язылагъанына тергев бермек.</p> <p>«Гъарпланы лентасында» янгы гъарпны ерин белгилемек. Алда гечгенлерин гёз алгъа тутуп Оь,оь гъарп эки гъарпдан этилген деген натижагъа гелмек. Гечген гъарпланы авазлары булан урушдурмакъ. Гечген гъарпланы тенгleshдирмек, классификация этмек.</p> <p>Бекleshдиривге салынгъан соравагъа жавап бермек, дарсда етишген озъюню устьюнлюклерине багъа берип бажармакъ.</p>
33-34	Созукъ [уь] аваз. Уь,уь гъарплар.	Янгы созукъ аваз булангъы бувунланы охув. Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы ва гиччирек текстни охув.	<p>Дарсда чечилме герек масъаланы гёз алгъа тутмакъ. Муаллимни кёмеги булан салынгъан масъаланы чечмек. Бувун ва аваз якъдан гъарп язылгъан сёзлени анализ этмек ва схема-модель булан тенгleshдирмек. Гесилген азбука булан бувунлар тизмек, бувунларда созукъ авазланы алышдырып къарамакъ. Уь,уь гъарп да [уь] аваз аз да бир йимик белгилене деген натижагъа гелмек. Уь,уь гъарпгъа башланагъан сёзлени анализ эте туруп, Уь,уь гъар заман биринчи бувунну башында языла деген натижагъа гелмек. [уь] аваз созукъ аваз экенни исбатламакъ. [уь] аваз булангъы мисаллар гелтирмек. Уллу ва гиччи, печатча ва язывча, гъарпны айырып бажармакъ.</p> <p>Сюжетли суратгъа гёре текст тизмек. Текстге ат такъмакъ. Тийишли интонацияны, паузаланы</p>

			<p>сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы, текстни охумакъ. Текстни аслу маънасын ачыкъ этмек. Текстни жумлалагъа айырмакъ, текстни жумладан айырагъан белгисин гёрсетмек.</p> <p>Суратгъа гёре муаллим береген соравагъа тюз ва толу жавап бермек. Китапдагъы суратны текст булангъы байлавлугъун гёрсетмек.</p> <p>Жумланы башында уллу гъарп язылагъанына тергев бермек. «Гъарпланы лентасында» янгы гъарпны ерин белгилемек. Алда гечгенлерин гёз алгъа тутуп Уь,уь гъарп эки гъарпдан этилген деген натижагъа гелмек. Гечген гъарпланы авазлары булан урушдурмакъ. Гечген гъарпланы тенгleshдирмек, классификация этмек.</p> <p>Бекleshдиривге салынгъан соравагъа жавап бермек, дарсда етишген оьзюню уьстюнлюклерине багъа берип бажармакъ.</p>
35	Тутукъ [ч] аваз. Ч,ч гъарплар	Янгы тутукъ аваз булангъы бувунланы охув. Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы ва гиччирек текстни охув. Тюз охувну мердешлерин бекleshдирмек	<p>Дарсда чечилме герек масъаланы гёз алгъа тутмакъ. Муаллимни кёмеги булан салынгъан масъаланы чечмек. Бувун ва аваз якъдан Ч,ч гъарп язылгъан сёзлени анализ этмек ва схема-модель булан тенгleshдирмек. Гесилген азбука булан бувунлар тизмек, бувунларда созукъ авазланы алышдырып къарамакъ. Ч,ч гъарп да [ч] аваз да бир йимик белгилене деген натижагъа гелмек. [ч] аваз тутукъ аваз экенни исбатламакъ. [ч] аваз булангъы мисаллар гелтирмек. Уллу ва гиччи, печатча ва язывча, гъарпны айырып бажармакъ.</p> <p>Сюжетли суратгъа гёре текст тизмек. Текстге ат такъмакъ. Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы, текстни охумакъ. Текстни аслу маънасын ачыкъ этмек. Текстни жумлалагъа бёлмек. Текстге оьз къаравун айтмакъ.</p> <p>Суратгъа гёре муаллим береген соравагъа тюз ва</p>

			<p>толу жавап бермек.</p> <p>Жумланы башында уллу гъарп язылагъанына тергев бермек. Хас атларда уллу гъарпны къолланышына тергев бермек. «Гъарпланы лентасында» янгы гъарпны ерин белгилемек. Гечген гъарпланы авазлары булан урушдурмакъ. Гечген гъарпланы тенгleshдирмек, классификация этмек.</p> <p>Беклешдиривге салынган соравагъа жавап бермек, дарсда етишген озъюню устюнлюклерине багъа берип бажармакъ.</p>
36-37	<p>Тутукъ [п] аваз. П,п гъарплар [б] аваз булан урушдурув.</p>	<p>Янгы тутукъ аваз булангъы бувунланы охув. Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы ва гиччирек текстни охув. Тюз охувну мердешлерин беклешдирмек.</p> <p>А,а О,о У,у И,и б гъарпланы [а о у и б] авазланы такрарлав.</p> <p>Бувунланы охув. Суратгъа гёре ишлев.</p>	<p>Дарсда чечилме герек масъаланы гёз алгъа тутмакъ.</p> <p>Муаллимни кёмеги булан салынган масъаланы чечмек. Бувун ва аваз П,п гъарп язылган сёзлени анализ этмек ва схема-модель булан тенгleshдирмек. Гесилген азбука булан бувунлар тизмек, бувунларда созукъ авазланы алышдырып къарамакъ. П,п гъарпда [п] аваз да бир йимик белгилене деген натижагъа гелмек. [п] аваз тутукъ аваз экенни исбатламакъ. [п] аваз булангъы мисаллар гелтирмек, [б]аваз булан урушдурув.</p> <p>Уллу ва гиччи, печатча ва язывча, гъарпны айырып бажармакъ.</p> <p>Сюжетли суратгъа гёре текст тизмек. Текстге ат такъмакъ. Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы, текстни охумакъ. Текстни аслу маънасын ачыкъ этмек. Текстни жумлалагъа бёлмек. Текстге озъ къаравун айтмакъ.</p> <p>Суратгъа гёре муаллим береген соравагъа тюз ва толу жавап бермек.</p> <p>Жумланы башында уллу гъарп язылагъанына тергев бермек. Хас атларда уллу гъарпны къолланышына тергев бермек. «Гъарпланы лентасында» янгы гъарпны ерин белгилемек. Гечген гъарпланы авазлары булан урушдурмакъ. Гечген гъарпланы</p>

			тенглешдирмек, классификация этмек. Беклешдиривге салынган соравагъа жавап бермек, дарсда етишген озюнню устюнлюклерине багъа берип бажармакъ.
38-39	Къумукъ тилге хас созукъ ва тутукъ авазланы ва гъарпланы хасиятлары.	Къумукъ тилге хас созукъ ва тутукъ авазланы ва гъарплар булангъы бувунланы, жумлаланы ва текстлени охув. Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы ва гиччирек текстни охув. Тюз охувну мердешлерин беклешдирмек.	Дарсда чечилме герек масъаланы гёз алгъа тутмакъ. Муаллимни кёмеги булан салынган масъаланы чечмек. Къумукъ тилге хас созукъ ва тутукъ авазланы ва гъарплар булангъы бувунланы, жумлаланы ва текстлени охув. Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы ва гиччирек текстни охув. Тюз охувну мердешлерин беклешдирмек. Сюжетли суратгъа гёре текст тизмек. Текстге ат такъмакъ. Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы, текстни охумакъ. Текстни аслу маънасын ачыкъ этмек. Суратгъа гёре муаллим береген соравагъа тюз ва толу жавап бермек. Жумланы башында уллу гъарп язылагъанына тергев бермек. Хас атларда уллу гъарпны къолланышына тергев бермек.
40	Тутукъ [ф] аваз. Ф,Ф гъарплар[в] аваз булан урушдурув.	Янгы тутукъ аваз булангъы бувунланы охув. Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы ва гиччирек текстни охув. Тюз охувну мердешлерин беклешдирмек	Дарсда чечилме герек масъаланы гёз алгъа тутмакъ. Муаллимни кёмеги булан салынган масъаланы чечмек. Бувун ва аваз якъдан Ф,ф гъарп язылган рус тилден гелген сёзлени анализ этмек ва схема-модель булан тенглешдирмек. Гесилген азбука булан бувунлар тизмек, бувунларда созукъ авазланы алышдырып къарамакъ. Ф,ф гъарп да [ф] аваз да бир йимик белгилене деген натижагъа гелмек. [ф] аваз тутукъ аваз экенни исбатламакъ. Уллу ва гиччи, печатча ва язывча, гъарпны айырып бажармакъ. Сюжетли суратгъа гёре текст тизмек. Текстге ат такъмакъ. Тийишли интонацияны, паузаланы

		<p>А,а О,о У,у И,и В,в гъарпланы [а о у и в] авазланы такрарлав.</p> <p>Бувунланы охув.</p> <p>Суратгъа гёре ишлев.</p>	<p>сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы, текстни охумакъ. Текстни аслу маънасын ачыкъ этмек.</p> <p>Суратгъа гёре муаллим береген соравагъа тюз ва толу жавап бермек.</p> <p>Жумланы башында уллу гъарп язылагъанына тергев бермек. Хас атларда уллу гъарпны къолланышына тергев бермек. «Гъарпланы лентасында» янгы гъарпны ерин белгилемек. Гечген гъарпланы авазлары булан урушдурмакъ. Гечген гъарпланы тенгleshдирмек, классификация этмек.</p> <p>Бекleshдиривге салынгъан соравагъа жавап бермек, дарсда етишген озъюню устьюнлюклерине багъа берип бажармакъ.</p>
41	Ъ белги	<p>Янгы гъарп булан таныш этмек.</p> <p>Айырагъан къаттылыкъ белгиси, ону аваз англатма болагъанлыгъы.</p> <p>Тюз охувну мердешлерин бекleshдирмек</p>	<p>Дарсда чечилме герек масъаланы гёз алгъа тутмакъ.</p> <p>Муаллимни кёмеги булан салынгъан масъаланы чечмек. Бувун ва аваз ъ белги язылгъан сёзлени анализ этмек ва схема-модель булан тенгleshдирмек.</p> <p>Гесилген азбука булан бувунлар тизмек. Айырагъан къаттылыкъ белгиси, аваз англатма бола деген натижагъа муаллимни кёмеклиги булан гелмек.</p> <p>Печатча ва язывча ъ белгини айырып бажармакъ.</p> <p>Сюжетли суратгъа гёре текст тизмек. Текстге ат такъмакъ. Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы, текстни охумакъ. Текстни аслу маънасын ачыкъ этмек. Текстни жумлалагъа бёлмек. Текстге озъ къаравун айтмакъ.</p> <p>Суратгъа гёре муаллим береген соравагъа тюз ва толу жавап бермек.</p> <p>Жумланы башында уллу гъарп язылагъанына тергев бермек. «Гъарпланы лентасында» янгы гъарпны ерин белгилемек. Гечген гъарпланы авазлары булан урушдурмакъ. Гечген гъарпланы тенгleshдирмек, классификация этмек.</p> <p>Бекleshдиривге салынгъан соравагъа жавап</p>

			бермек, дарсда етишген оъзюню уъстюнлюклерине багъа берип бажармакъ.
42	Ь белги	Янгы гъарп булан таныш этмек. Айырагъан йымышакълыкъ белгиси. Тюз охувну мердешлерин беклешдирмек.	<p>Дарсда чечилме герек масъаланы гёз алгъа тутмакъ. Муаллимни кёмеги булан салынгъан масъаланы чечмек. Бувун ва аваз ь белги язылгъан сёзлени анализ этмек ва схема-модель булан тенгleshдирмек. Гесилген азбука булан бувунлар тизмек. Айырагъан йымышакълыкъ белгиси. Печатча ва язывча ь белгини айырып бажармакъ.</p> <p>Сюжетли суратгъа гёре текст тизмек. Текстге ат такъмакъ. Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы, текстни тюз охумакъ. Текстни аслу маънасын ачыкъ этмек. Текстни жумлалагъа бёлмек. Текстге оъз къаравун айтмакъ.</p> <p>Суратгъа гёре муаллим береген соравагъа тюз ва толу жавап бермек.</p> <p>«Гъарпланы лентасында» янгы гъарпны ерин белгилемек. Гечген гъарпланы авазлары булан урушдурмакъ. Гечген гъарпланы тенгleshдирмек, классификация этмек.</p> <p>Беклешдиривге салынгъан соравагъа жавап бермек, дарсда етишген оъзюню уъстюнлюклерине багъа берип бажармакъ.</p>
43-44	Созукъ [ы] аваз ва ы гъарп.	Янгы созукъ аваз булангъы бувунланы охув. Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы ва гиччирек текстни охув.	<p>Дарсда чечилме герек масъаланы гёз алгъа тутмакъ. Муаллимни кёмеги булан салынгъан масъаланы чечмек. Бувун ва аваз якъдан гъарп язылгъан сёзлени анализ этмек ва схема-модель булан тенгleshдирмек. Гесилген азбука булан бувунлар тизмек, бувунларда созукъ авазланы алышдырып къарамакъ ы гъарп да [ы] аваз аз да бир йимик белгилене деген натижагъа гелмек. [ы] аваз созукъ аваз экенни исбатламакъ.[ы] аваз булангъы мисаллар гелтирмек. Печатча ва яывча, гъарпны айырып бажармакъ.</p>

			<p>Сюжетли суратгъа гёре текст тизмек. Текстге ат такъмакъ. Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы, текстни охумакъ. Текстни аслу маънасын ачыкъ этмек. Текстни жумлалагъа айырмакъ, текстни жумладан айырагъан белгисин гёрсетмек.</p> <p>Суратгъа гёре муаллим береген соравагъа тюз ва толу жавап бермек. Китапдагъы суратны текст булангъы байлавлугъун гёрсетмек.</p> <p>«Гъарпланы лентасында» янгы гъарпны ерин белгилемек. Алда гечгенлерин гёз алгъа гелтирмек. Беклешдиривге салынгъан соравагъа жавап бермек, дарсда етишген озюню устюнлюклерине багъа берип бажармакъ.</p>
45-46	Созукъ Ё,ё гъарплар.	<p>Ё,ё гъарпны сёзню башында, ва созукъ авазлардан сонг сёзню ортасында, ахырында геливю. Ё гъарп булангъы бувунланы башлап охуп, аста-аста булан сав сёзлени охув. Янгы созукъ гъарп булангъы бувунланы охув. Ё гъарпны тутукъ авазлардан сонг сёзню ортасында, ахырында геливю ва [оъ] авазны йимик охуву. Тийишли</p>	<p>Дарсда чечилме герек масъаланы гёз алгъа тутмакъ. Муаллимни кёмеги булан салынгъан масъаланы чечмек.</p> <p>Бувун ва аваз Ё,ё гъарп язылгъан сёзлени анализ этмек ва схема-модель булан тенгleshдирмек. Гесилген азбука булан бувунлар тизмек, къарамакъ. Уллу ва гиччи, печатча ва язывча, гъарпны айырып бажармакъ. Гъарпны созукъ авазлардан сонг сёзню ортасында, ахырында бир йимик айтылагъанына тергев бермек. Муаллимни кёмеклиги булан ё гъарп созукъ авазлардан сонг сёзню ортасында, ахырында айтылып къала деген натижа чыгъармакъ. Муаллимни кёмеклиги булан Ё гъарп тутукъ авазлардан сонг сёзню башында, ортасында ахырында гелсе, [оъ] аваз бере деген натижагъа гелмек.</p> <p>Сюжетли суратгъа гёре текст тизмек. Текстге ат такъмакъ. Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы, текстни охумакъ. Текстни аслу маънасын ачыкъ этмек.</p> <p>Суратгъа гёре муаллим береген соравагъа тюз ва</p>

		интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы ва гиччирек текстни охув.	<p>толу жавап бермек.</p> <p>Жумланы башында уллу гъарп язылагъанына тергев бермек. «Гъарпланы лентасында» янгы гъарпны ерин белгилемек. Гечген гъарпланы авазлары булан урушдурмакъ. Гечген гъарпланы тенгleshдирмек, классификация этмек.</p> <p>Бекleshдиривге салынгъан соравагъа жавап бермек, дарсда етишген оъюнню уъстюнлюклерине багъа берип бажармакъ.</p>
47-78	Созукъ [э] аваз, Э,э гъарплар	<p>Янгы созукъ аваз булангъы бувунланы охув. Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы ва гиччирек текстни охув. Е гъарпны тутукъ авазлардан сонг сёзню ортасында, ахырында геливю ва [э] авазны йимик охуву.</p>	<p>Дарсда чечилме герек масъаланы гёз алгъа тутмакъ. Муаллимни кёмеги булан салынгъан масъаланы чечмек.</p> <p>Бувун ва аваз якъдан Э,э гъарп булангъы сёзлени анализ этмек ва схема-модель булан тенгleshдирмек. Гесилген азбука булан бувунлар тизмек, бувунларда созукъ авазланы алышдырып къарамакъ. Созукъ [э] аваз Э,э гъарплар аваз да бир йимик белгилене деген натижагъа гелмек.</p> <p>[э] аваз созукъ аваз экенни исбатламакъ. Муаллимни кёмеклиги булан Е,е гъарп тутукъ авазлардан сонг сёзню, башында, ортасында ахырында гелсе, [э] аваз бере деген натижагъа гелмек.</p> <p>Уллу ва гиччи, печатча ва язывча, гъарпны айырып бажармакъ.</p> <p>Сюжетли суратгъа гёре текст тизмек. Текстге ат такъмакъ. Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы, текстни охумакъ. Текстни аслу маънасын ачыкъ этмек.</p> <p>Суратгъа гёре муаллим береген соравагъа тюз ва толу жавап бермек.</p> <p>Жумланы башында уллу гъарп язылагъанына тергев бермек. Хас атларда уллу гъарпны къолланышына тергев бермек. «Гъарпланы лентасында» янгы гъарпны ерин белгилемек. Гечген гъарпланы</p>

			<p>авазлары булан урушдурмакъ. Гечген гьарпланы тенгleshдирмек, классификация этмек.</p> <p>Бекleshдиpивге салынгъан соравагъа жавап бермек, дарсда етишген обзюню устьонлюклерине багъа берип бажармакъ.</p>
49-50	Созукъ Ю,ю гьарплар.	<p>Ю,ю гьарпны сёзню башында, ва созукъ авазлардан сонг сёзню ортасында, ахырында геливю.</p> <p>Ю гьарп булангъы бувунланы башлап охуп, аста-аста булан сав сёзлени охув. Янгы созукъ гьарп булангъы бувунланы охув.</p> <p>Ю,ю гьарпны тутукъ авазлардан сонг сёзню ортасында, ахырында айыpивчу ь ва ъ белгиден сонг геливю ва [уь] авазны йимик охулуву. Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы ва гиччирек текстни охув.</p>	<p>Дарсда чечилме герек масъаланы гёз алгъа тутмакъ.</p> <p>Муаллимни кёмеги булан салынгъан масъаланы чечмек.</p> <p>Бувун ва аваз Ю,ю язылгъан сёзлени анализ этмек ва схема-модель булан тенгleshдирмек.</p> <p>Гесилген азбука булан бувунлар тизмек, къарамакъ.</p> <p>Уллу ва гиччи, печатча ва язывча, гьарпны айыpив бажармакъ. Гьарпны созукъ авазлардан сонг сёзню ортасында, ахырында бир йимик айтылагъанына тергев бермек. Муаллимни кёмеклиги булан Ю,ю гьарп созукъ авазлардан сонг сёзню ортасында, ахырында айтылып къала деген натижа чыгъармакъ.</p> <p>Муаллимни кёмеклиги булан Ю,ю гьарп тутукъ авазлардан сонг сёзню, башында, ортасында ахырында [уь] аваз, айыpивчу ь ва ъ белгиден сонг эки гелсе, эки аваз бере деген натижагъа гелмек [йу], [йуь].</p> <p>Сюжетли суратгъа гёре текст тизмек. Текстге ат такъмакъ. Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы, текстни охумакъ. Текстни аслу маънасын ачыкъ этмек.</p> <p>Суратгъа гёре муаллим береген соравагъа тюз ва толу жавап бермек.</p> <p>Хас атларда уллу гьарпны язылышы. Жумланы башында уллу гьарп язылагъанына тергев бермек.</p> <p>«Гьарпланы лентасында» янгы гьарпны ерин белгилемек. Гечген гьарпланы авазлары булан урушдурмакъ. Гечген гьарпланы тенгleshдирмек, классификация этмек. Бекleshдиpивге салынгъан соравагъа жавап бермек, дарсда етишген обзюню</p>

			уьстюнлюклерине багъа берип бажармакъ.
51-52	Созукъ Я,я гъарплар.	Я,я гъарпны сёзню башында, ва созукъ авазлардан сонг сёзню ортасында ахырында геливю. Я гъарп булангъы бувунланы башлап охуп, аста-аста булан сав сёзлени охув. Янгы созукъ гъарп булангъы бувунланы охув. Я,я гъарпны тутукъ авазлардан сонг сёзню ортасында ахырында[а], айырывчу ь ва ъ белгиден сонг геливю ва [йа] авазны йимик охулуву. Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы ва гиччирек текстни охув.	Дарсда чечилме герек масъаланы гёз алгъа тутмакъ. Муаллимни кёмеги булан салынгъан масъаланы чечмек. Бувун ва аваз язылгъан сёзлени анализ этмек ва схема-модель булан тенгleshдирмек. Гесилген азбука булан бувунлар тизмек. Уллу ва гиччи, печатча ва язывча Я,я гъарпны айырып бажармакъ. Гъарпны созукъ авазлардан сонг сёзню ортасында, ахырында бир йимик айтылагъанына тергев бермек. Муаллимни кёмеклиги булан Я,я гъарп созукъ авазлардан сонг сёзню ортасында, ахырында айтылып къала деген натижа чыгъармакъ. Муаллимни кёмеклиги булан Я,я гъарп тутукъ авазлардан сонг сёзню башында, ортасында, ахырында [а] аваз, айырывчу ь ва ъ белгиден сонг эки гелсе, эки аваз бере деген натижагъа гелмек [йа]. Сюжетли суратгъа гёре текст тизмек. Текстге ат такъмакъ. Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы, текстни охумакъ. Текстни аслу маънасын ачыкъ этмек. Суратгъа гёре муаллим береген соравагъа тюз ва толу жавап бермек. Хас атларда уллу гъарпны язылышы. Жумланы башында уллу гъарп язылагъанына тергев бермек. «Гъарпланы лентасында» янгы гъарпны ерин белгилемек. Гечген гъарпланы авазлары булан урушдурмакъ. Гечген гъарпланы тенгleshдирмек, классификация этмек. Бекleshдиригге салынгъан соравагъа жавап бермек, дарсда етишген озъюню уьстюнлюклерине багъа берип бажармакъ.
53-54	Е,е Ё,ё гъарпланы	Е,е Ё,ё гъарпланы такрарлав.	Дарсда чечилме герек масъаланы гёз алгъа тутмакъ. Муаллимни кёмеги булан салынгъан масъаланы

	такрарлав	<p>Бувунланы охув. Суратгъа гёре ишлев. Созукъ авазлардан сонг къолланышы.</p> <p>Тутукъ авазлардан сонг сёзню ортасында, ахырында, айырывчу ь ва ъ белгиден сонг геливю, охулуву.</p> <p>Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы ва гиччирек текстни бир тегишден охув</p>	<p>чечмек. Бувун ва аваз Ё,ё Е,е гъарплар язылгъан сёзлени анализ этмек ва схема-модель булан тенгleshдирмек .Г есилген азбука булан бувунлар тизмек, къарамакъ. Уллу ва гиччи, печатча ва язывча, гъарпны айырып бажармакъ. Гъарпны созукъ авазлардан сонг сёзню ортасында, ахырында бир йимик айтылагъанына тергев бермек. е,ё гъарп созукъ авазлардан сонг сёзню ортасында, ахырында айтылып къалагъанын эсгёрмек. Муаллимни кёмеклиги булан Е, Ё гъарплар тутукъ авазлардан сонг сёзню, башында, ортасында ахырында гелсе, [э, оь] аваз бере деген натижагъа гелмек.</p> <p>Сюжетли сурагъа гёре текст тизмек. Текстге ат такъмакъ. Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы, текстни бир тегишден охумақ. Текстни аслу маънасын ачыкъ этмек.</p> <p>Сурагъа гёре муаллим береген соравагъа тюз ва толу жавап бермек.</p> <p>Жумланы башында уллу гъарп язылагъанына тергев бермек.</p> <p>«Гъарпланы лентасында» бу гъарпланы ерине бирдагъы керен тергев бермек. Гечген гъарпланы тенгleshдирмек, классификациясына бирдагъы керен тергев бермек.</p> <p>Бекleshдиривге салынгъан соравагъа жавап бермек, дарсда етишген оьзюню уьстюнлюклерине багъа берип бажармакъ.</p>
55-56	<p>Я,я Ю, ю</p> <p>гъарпланы такрарлав</p>	<p>Я,я Ю, ю</p> <p>гъарпланы такрарлав.Бувунланы охув. Сурагъа гёре ишлев. Тутукъ</p>	<p>Дарсда чечилме герек масъаланы гёз алгъа тутмакъ. Муаллимни кёмеги булан салынгъан масъаланы чечмек.</p> <p>Бувун ва аваз якъдан Я,я Ю, ю гъарплар язылгъан сёзлени анализ этмек ва схема-модель булан тенгleshдирмек. Гесилген азбука булан бувунлар тизмек. Уллу ва гиччи, печатча ва язывча, гъарпны</p>

		<p>авазлардан сонг сёзню ортасында ахырында айырывчу ь ва ъ белгиден сонг охулуву.</p> <p>Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы ва гиччирек текстни бир тегишден охув.</p>	<p>айырып бажармакъ. Гъарпны созукъ авазлардан сонг сёзню ортасында, ахырында бир йимик айтылагъанына тергев бермек. Я, Ю гъарп созукъ авазлардан сонг сёзню ортасында, ахырында айтылып къалагъанын эсгермек. Муаллимни кёмежлиги булан я,ю гъарплар тутукъ авазлардан сонг сёзню, башында, ортасында. ахырында гелсе, [а. у,уь] аваз бере деген натижагъа гелмек.</p> <p>Сюжетли суратгъа гёре текст тизмек. Текстге ат такъмакъ. Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы, текстни бир тегишден охумакъ. Текстни аслу маънасын ачыкъ этмек. Суратгъа гёре муаллим береген соравагъа тюз ва толу жавап бермек.</p> <p>Жумланы башында уллу гъарп язылагъанына тергев бермек. «Гъарпланы лентасында» бу гъарпланы ерине бирдагъы керен тергев бермек. Гечген гъарпланы тенглеширмек, классификациясына бирдагъы керен тергев бермек.</p> <p>Беклеширивге салынган соравагъа жавап бермек, дарсда етишген оъзюню уъстюнлюклерине багъа берип бажармакъ.</p>
--	--	---	---

Язывгъа уйретив(55 сакъат)

Дарс	Тема	Теманы баяны	Охувчуланы гъаркатчылыгъы Етишме герекли гъасиллер
I	Уллу ва гиччи Н,н гъарпланы языв	Уллу ва гиччи Н,н гъарпланы языв, печатча, белгиси булан тенглеширив [н] авазны язывдагъы ишарасы булан	<p>Дарсда чечилме герек масъаланы гёз алгъа тутмакъ.</p> <p>Муаллимни кёмеги булан салынган масъаланы чечмек.</p> <p>Партада тюз олтуруп, карандашны, ручканы тюз тутуп, язывда тетрадный тюз къоллама бажармакъ, язывну гигиена нормаларын сакъламакъ. Язывча ва печатча уългюлени элементлерин айырмакъ. Н,н гъарпны язылышдагъы гесеклерин тюз айтмакъ.</p>

		<p>таныш этив. Уллу ва гиччи Н,н гьарпны язывча, печатча ишараларын гёрсетив. Гиччирек суратлав хабар тизив. [н] аваз булангъы бувунланы языв, анализ этив. Н,н гьарплар булангъы бувунланы, сёзлени языв. Халкъ ва язывлу ёммакълар. Айтывлар, аталар сёзлер.</p>	<p>Язывча ва печатча гьарпланы тенгleshдирмек. Н,н гьарпны уьлгюсюне гёре язмакъ. Н,н гьарплар булангъы бувунланы, сёзлени язмакъ. Башгъа гьарплагъа язывда къошагъан кююне тергев бермек, уьлгюсю булан тенгleshдирмек. Бувун ва аваз якъдан язылгъан сёзлени анализ этмек ва схема-модель булан тенгleshдирмек. Жумлаланы охумакъ, сёзлени байлавуна тергев бермек ва тюз язмакъ. Жумланы башында уллу гьарп язылагъанына тергев бермек. Хас атланы тюз язмакъ. А,а, У,у О,о И,и, Н,н гьарплар булан бувунлар, сёзлер языв: <i>Ана, Она, ин, ны, ун</i> Бекleshдиривге салынгъан соравлагъа жавап бермек, дарсда етишген оьзюню уьстюнлюклерине багъа берип бажармакъ.</p>
2	Уллу ва гиччи М,м гьарпланы языв	<p>Уллу ва гиччи М,м гьарпланы языв, печатча, белгиси булан тенгleshдирив [м] авазны язывдагъы ишарасы булан таныш этив. Уллу ва гиччи М,м гьарпны язывча, печатча ишараларын гёрсетив.</p>	<p>Муаллимни кёмеги булан салынгъан масъаланы чечмек. Партада тюз олтуруп, карандашны, ручканы тюз тутуп, язывда тетрадны тюз къоллама бажармакъ, язывну гигиена нормаларын сакъламакъ. Язывча ва печатча уьлгюлени элементлерин айырмакъ. М,м гьарпны язылышдагъы гесеклерин тюз айтмакъ. Язывча ва печатча гьарпланы тенгleshдирмек. М,м гьарпны уьлгюсюне гёре язмакъ М,м. гьарплар булангъы бувунланы, сёзлени язмакъ. Башгъа гьарплагъа язывда къошагъан кююне тергев бермек, уьлгюсю булан тенгleshдирмек. Бувун ва аваз якъдан язылгъан сёзлени анализ этмек ва схема-модель булан тенгleshдирмек. Жумлаланы охумакъ, сёзлени</p>

		<p>Гиччирек суратлав хабар тизив. [м] аваз булангъы бувунланы языв, анализ этив. М,м гъарплар булангъы бувунланы, сёзлени языв. Халкъ ва язывлу ёммакълар. Айтывлар, аталар сёзлер. Дарсда чечилме герек масъаланы гёз алгъа тутмакъ.</p>	<p>байлавуна тергев бермек ва тюз язмакъ. Жумланы башында уллу гъарп язылагъанына тергев бермек. Хас атланы тюз язмакъ. А,а, У,у О,о И,и, М,м гъарплар булан бувунлар, сёзлер языв. Беклешдиривге салынгъан соравлагъа жавап бермек, дарсда етишген оъюнню уъстюнлюклерине багъа берип бажармакъ.</p>
3	<p>Уллу ва гиччи Л,л гъарпланы языв</p>	<p>Уллу ва гиччи Л,л гъарпланы языв, печатча, белгиси булан тенгleshдирив. [л]авазны язывдагъы ишарасы булан таныш этив. Уллу ва гиччи Л,л гъарпны язывча, печатча ишараларын гёрсетив. Гиччирек суратлав хабар тизив. [л] аваз</p>	<p>Муаллимни кёмеги булан салынгъан масъаланы чечмек. Партада тюз олтуруп, карандашны, ручканы тюз тутуп, язывда тетрадни тюз къоллама бажармакъ, язывну гигиена нормаларын сакъламакъ. Язывча ва печатча уългюлени элементлерин айырмакъ. Л,л гъарпны язылышдагъы гесеклерин тюз айтмакъ. Язывча ва печатча гъарпланы тенгleshдирмек. Л,л гъарпны уългюсюне гёре язмакъ Л,л. гъарплар булангъы бувунланы, сёзлени язмакъ. Башгъа гъарплагъа язывда къошагъан кююне тергев бермек, уългюсю булан тенгleshдирмек. Бувун ва аваз якъдан язылгъан сёзлени анализ этмек ва схема-модель булан тенгleshдирмек. Жумлаланы охумакъ, сёзлени байлавуна тергев бермек ва тюз язмакъ. Жумланы башында уллу гъарп язылагъанына тергев бермек. Хас атланы тюз язмакъ. А,а, У,у О,о И,и, Л,л гъарплар булан бувунлар, сёзлер языв. Хабар ва</p>

		<p>булангъы бувунланы языв, анализ этив. Л,л гъарплар булангъы бувунланы, сёзлени языв. Хабар ва чакъырыв жумлалар языв.</p>	<p>чакъырыв жумлалар языв. Дарсда етишген оъзюню уъстюнлюклерине багъа берип бажармакъ, этилген ишни анализ этмек, къыйматламакъ.</p>
4	<p>Уллу ва гиччи Ш,ш гъарпланы языв</p>	<p>Уллу ва гиччи Ш,ш гъарпланы языв, печатча, белгиси булан тенгleshдирав [ш] авазны язывдагъы ишарасы булан таныш этив. Уллу ва гиччи Ш,ш гъарпны язывча, печатча ишараларын гёрсетив. Гиччирек суратлав хабар тизив. [ш] аваз булангъы бувунланы языв, анализ этив. Ш,ш гъарплар булангъы бувунланы, сёзлени языв.</p>	<p>Муаллимни кёмеги булан салынган масъаланы чечмек. Партада тюз олтуруп, карандашны, ручканы тюз тутуп, язывда тетрадни тюз къоллама бажармакъ, язывну гигиена нормаларын сакъламакъ. Язывча ва печатча уългюлени элементлерин айырмакъ. Ш,ш. гъарпны язылышдагъы гесеклерин тюз айтмакъ. Язывча ва печатча гъарпланы тенгleshдирмек. Ш,ш гъарпны уългюсюне гёре язмакъ Ш,ш гъарплар булангъы бувунланы, сёзлени язмакъ. Башгъа гъарплагъа язывда къошагъан кююне тергев бермек, уългюсю булан тенгleshдирмек. Бувун ва аваз якъдан язылган [ш] авазы булангъы сёзлени анализ этмек ва схема-модель булан тенгleshдирмек. Жумлаланы охумакъ, сёзлени байлавуна тергев бермек ва тюз язмакъ. Жумланы башында уллу гъарп язылагъанына тергев бермек. Хас атланы тюз язмакъ. А,а, У,у О,о И,и, Ш,ш гъарплар булан бувунлар, сёзлер языв. Хабар ва чакъырыв жумлалар языв. Жумлаланы гёчюрюп языв. Предметлени атларын кеплюк ва теклик санавгъа салыв, берилген схемагъа гёре жумлалар къурув. Дарсда етишген оъзюню уъстюнлюклерине багъа берип бажармакъ, этилген ишни анализ этмек, къыйматламакъ.</p>

		Хабар ва чакъыров жумлалар язв. Жумлаланы гёчюрюп язв. Предметлени атларын кеплюк ва теклик санавгъа салыв.	
5	Уллу ва гиччи Б,б гъарпланы языв	Уллу ва гиччи Б,б гъарпланы языв, печатча, белгиси булан тенгleshдирив [б] авазны язывдагъы ишарасы булан таныш этив. Уллу ва гиччи Б,б гъарпны язывча, печатча ишараларын гёрсетив. Гиччирек суратлав хабар тизив. [б] аваз булангъы бувунланы языв, анализ этив. Б,б гъарплар булангъы бувунланы, сёзлени языв. Хабар ва чакъыров	Муаллимни кёмеги булан салынган масъаланы чечмек. Портада тюз олтуруп, карандашны, ручканы тюз тутуп, язывда тетрадни тюз къоллама бажармакъ, язывну гигиена нормаларын сакъламакъ. Язывча ва печатча уългюлени элементлерин айырмакъ Б,б. гъарпны язылышдагъы гесеклерин тюз айтмакъ. Язывча ва печатча гъарпланы тенгleshдирмек. Б,б гъарпны уългюсюне гёре язмакъ. Б,б гъарплар булангъы бувунланы, сёзлени язмакъ. Башгъа гъарплагъа язывда къошагъан кююне тергев бермек, уългюсю булан тенгleshдирмек. Бувун ва аваз якъдан язылган [б] авазы булангъы сёзлени анализ этмек ва схема-модель булан тенгleshдирмек. Жумлаланы охумакъ, сёзлени байлавуна тергев бермек ва тюз язмакъ. Жумланы башында уллу гъарп язылагъанына тергев бермек. Хас атланы тюз язмакъ. А,а, У,у О,о И,и, Б,б гъарплар булан бувунлар, сёзлер языв. Хабар ва чакъыров жумлалар языв. Жумлаланы гёчюрюп языв. Предметлени атларын кеплюк ва теклик санавгъа салыв, берилген схемагъа гёре жумлалар къурув. Муаллим берген темагъа гёре 2-3 жумладан байлавлу текст къурмакъ. Текстге ат такъмакъ. Дарсда етишген озъюню уьстюнлюклерине багъа берип бажармакъ, этилген ишни анализ этмек, къыйматламакъ.

		жумлалар языв. Жумлаланы гёчюрюп языв. Предметлени атларын кеплюк ва теклик санавгъа салыв.	
6	Уллу ва гиччи Г,г гъарпланы языв	Уллу ва гиччи Г,г гъарпланы языв, печатча, белгиси булан тенгleshдирив [г] авазны язывдагъы ишарасы булан таныш этив. Уллу ва гиччи Г,г гъарпны язывча, печатча ишараларын гёрсетив. Гиччирек суратлав хабар тизив. [г] аваз булангъы бувунланы языв, анализ этив. Г,г гъарплар булангъы бувунланы, сёзлени языв. Хабар ва чакъыров жумлалар языв. Жумлаланы	Муаллимни кёмеги булан салынган масъаланы чечмек. Партада тюз олтуруп, карандашны, ручканы тюз туту, язывда тетрадным тюз къоллама бажармакъ, язывну гигиена нормаларын сакъламакъ. Язывча ва печатча уългюлени элементлерин айырмакъ. Г,г гъарпны язылышдагъы гесеклерин тюз айтмакъ. Язывча ва печатча гъарпланы тенгleshдирмек. Г,г гъарпны уългюсюне гёре язмакъ. Г,г гъарплар булангъы бувунланы, сёзлени язмакъ. Башгъа гъарплагъа язывда къошаган кююне тергев бермек, уългюсю булан тенгleshдирмек. Бувун ва аваз якъдан язылган [г] авазы булангъы сёзлени анализ этмек ва схема-модель булан тенгleshдирмек. Ким? Не? Нечик? Не эте? деген соравлагъа жавап береген сёзлени классификация этив. Жумлаланы охумакъ.сёзлени байлавуна тергев бермек ва тюз язмакъ. Жумланы башында уллу гъарп язылагъанына тергев бермек. Хас атланы тюз язмакъ. А,а, У,у О,о И,и Г,г, гъарплар булан бувунлар, сёзлер языв. Хабар ва чакъыров жумлалар языв. Жумлаланы гёчюрюп языв. Предметлени атларын кеплюк ва теклик санавгъа салыв, берилген схемагъа гёре жумлалар къурув. Муаллим берген темагъа гёре 2-3 жумладан байлавлу текст къурмакъ. Текстге ат такъмакъ. Дарсда етишген обзюню уьстюнлюклерине багъа берип бажармакъ, этилген ишни анализ этмек, къыйматламакъ.

		гёчюрюп языв. Хас атланы тюз язылышы. Предметлени атларын кеплюк ва теклик санагъа салыв.	
7	Уллу ва гиччи Р,р гъарпланы языв	Уллу ва гиччи Р,р къарпланы языв, печатча, белгиси булан тенгледирив [p] авазны язывдагъы ишарасы булан таныш этив. Уллу ва гиччи Р,р къарпны язывча, печатча ишараларын гёрсетив. Гиччирек суратлав хабар тизив. [p] аваз булангъы бувунланы языв, анализ этив. Р,р къарплар булангъы бувунланы, сёзлени языв. Хабар ва чакъырыв жумлалар языв. Жумлаланы	Муаллимни кёмеги булан салынган масъаланы чечмек. Партада тюз олтуруп, карандашны, ручканы тюз тутуп, язывда тетрадни тюз къоллама бажармакъ, язывну гигиена нормаларын сакъламакъ. Язывча ва печатча уьлгюлени элементлерин айырмакъ Р,р къарпны язылышдагъы гесеклерин тюз айтмакъ. Язывча ва печатча къарпланы тенгледирмек. Р,р къарпны уьлгюсюне гёре язмакъ Р,р къарплар булангъы бувунланы, сёзлени язмакъ. Башгъа къарплагъа язывда къошаган кююне тергев бермек, уьлгюсю булан тенгледирмек. Бувун ва аваз якъдан язылган [p] авазы булангъы сёзлени анализ этмек ва схема-модель булан тенгледирмек. Жумлаланы охумакъ, сёзлени байлавуна тергев бермек ва тюз язмакъ. Жумланы башында уллу къарп язылагъанына тергев бермек. Хас атланы тюз язмакъ. А,а, У,у О,о И,и Р,р къарплар булан бувунлар, сёзлер языв. Хабар ва чакъырыв жумлалар языв. Жумлаланы гёчюрюп языв. Предметлени атларын кеплюк ва теклик санагъа салыв, берилген схемагъа гёре жумлалар къурув. Муаллим берген темагъа гёре 2-3 жумладан байлавлу текст къурмакъ. Текстге ат такъмакъ. Дарсда етишген оьзюню уьстюнлюклерине багъа берип бажармакъ, этилген ишни анализ этмек, къыйматламакъ.

		гёчюрюп языв. Хас атларнытюз язылышы. Предметлени атларын кеплюк ва теклик санагъа салыв.	
8	Уллу ва гиччи С,с гъарпланы языв	Уллу ва гиччи С,с гъарпланы языв, печатча, белгиси булан тенгleshдирив [с] авазны язывдагъы ишарасы булан таныш этив. Уллу ва гиччи С,с гъарпны язывча, печатча ишараларын гёрсетив. Гиччирек суратлав хабар тизив. [с] аваз булангъы бувунланы языв, анализ этив. С,с гъарплар булангъы бувунланы, сёзлени языв. Хабар ва чакъырыв жумлалар языв. Жумлаланы	Муаллимни кёмеги булан салынган масъаланы чечмек. Партада тюз олтуруп, карандашны, ручканы тюз тутуп, язывда тетрадни тюз къоллама бажармакъ, язывну гигиена нормаларын сакъламакъ. Язывча ва печатча уьлгюлени элементлерин айырмакъ. С,с гъарпны язылышдагъы гесеклерин тюз айтмакъ. Язывча ва печатча гъарпланы тенгleshдирмек. С,с гъарпны уьлгюсюне гёре язмакъ. С,с гъарплар булангъы бувунланы, сёзлени язмакъ. Башгъа гъарплагъа язывда къошагъан кююне тергев бермек, уьлгюсю булан тенгleshдирмек. Бувун ва аваз якъдан язылган [с] авазы булангъы сёзлени анализ этмек ва схема-модель булан тенгleshдирмек. Жумлаланы охумакъ. Сёзлени байлавуна тергев бермек ва тюз язмакъ. Жумланы башында уллу гъарп язылагъанына тергев бермек. Хас атланы тюз язмакъ. А,а, У,у О,о И,и С,с гъарплар булан бувунлар, сёзлер языв. Хабар ва чакъырыв жумлалар языв. Жумлаланы гёчюрюп языв. Муаллим айтагъан бувунланы, сёзлени ва жумлаланы диктовкагъа гёре язмакъ. Дарсда етишген озъюню уьстюнлюклерине багъа берип бажармакъ, этилген ишни анализ этмек, къыйматламакъ.

		гёчюрюп языв. Хас атланы тюз язылышы. Предметлени атларын кеплюк ва теклик санавгъа салыв.	
9-10	Уллу ва гиччи T,m гъ арпланы языв	Уллу ва гиччи T,m гъарпланы языв, печатча, белгиси булан тенгleshдирив [m] авазны язывдагъы ишарасы булан таныш этив. Уллу ва гиччи T,m гъарпны язывча, печатча ишараларын гёрсетив. Гиччирек суратлав хабар тизив. [m] аваз булангъы бувунланы языв, анализ этив. T,m гъарплар булангъы бувунланы, сёзлени языв. Хабар ва чакъырыв жумлалар языв. Жумлаланы	Муаллимни кёмеги булан салынган масъаланы чечмек. Партада тюз олтуруп, карандашны, ручканы тюз тутуп, язывда тетрадны тюз къоллама бажармакъ, язывну гигиена нормаларын сакъламакъ. Язывча ва печатча уьлгюлени элементлерин айырмакъ. T,m гъарпны язылышдагъы гесеклерин тюз айтмакъ. Язывча ва печатча гъарпланы тенгleshдирмек. T,m гъарпны уьлгюсюне гёре язмакъ T,m гъарплар булангъы бувунланы, сёзлени язмакъ. Башгъа гъарплагъа язывда къошагъан кююне тергев бермек, уьлгюсю булан тенгleshдирмек. Бувун ва аваз якъдан язылган [m] авазы булангъы сёзлени анализ этмек ва схема-модель булан тенгleshдирмек. Жумлаланы охумакъ, сёзлени байлавуна тергев бермек ва тюз язмакъ. Жумланы башында уллу гъарп язылагъанына тергев бермек. Хас атланы тюз язмакъ. А,а, У,у О,о И,и T,m гъарплар булан бувунлар, сёзлер языв. Хабар ва чакъырыв жумлалар языв. Жумлаланы гёчюрюп языв. Муаллим айтагъан бувунланы, сёзлени ва жумлаланы диктовкагъа гёре язмакъ. Дарсда етишген оьзюню уьстюнлюклерине багъа берип бажармакъ, этилген ишни анализ этмек, къыйматламакъ.

		гёчюрюп языв. Хас атланы тюз язылышы.	
11	Уллу ва гиччи Х,х гъарпланы языв	Уллу ва гиччи Х,х гъарпланы языв, печатча, белгиси булан тенгleshдирив [х] авазны язывдагъы ишарасы булан таныш этив. Уллу ва гиччи Х,х гъарпны язывча, печатча ишараларын гёрсетив. Гиччирек суратлав хабар тизив. [х] аваз булангъы бувунланы языв, анализ этив. Х,х гъарплар булангъы бувунланы, сёзлени языв. Хабар ва чакъырыв жумлалар языв. Жумлаланы гёчюрюп языв. Хас атланы тюз язылышы.	Муаллимни кёмеги булан салынган масъаланы чечмек. Партада тюз олтуруп, карандашны, ручканы тюз тутуп, язывда тетрадный тюз къоллама бажармакъ, язывну гигиена нормаларын сакъламакъ. Язывча ва печатча уьлгюлени элементлерин айырмакъ. Х,х гъарпны язылышдагъы гесеклерин тюз айтмакъ. Язывча ва печатча гъарпланы тенгleshдирмек. Х,х гъарпны уьлгюсюне гёре язмакъ. Х,х гъарплар булангъы бувунланы, сёзлени язмакъ. Башгъа гъарплагъа язывда къошаган кююне тергев бермек, уьлгюсю булан тенгleshдирмек. Бувун ва аваз якъдан язылган [х] авазы булангъы сёзлени анализ этмек ва схема-модель булан тенгleshдирмек. Жумлаланы охумакъ. Сёзлени байлавуна тергев бермек ва тюз язмакъ. Жумланы башында уллу гъарп язылагъанына тергев бермек. Хас атланы тюз язмакъ. А,а, У,у О,о И,и Х,х гъарплар булан бувунлар, сёзлер языв. Хабар ва чакъырыв жумлалар языв. Жумлаланы гёчюрюп языв. Муаллим айтаган бувунланы, сёзлени ва жумлаланы диктовкагъа гёре язмакъ. Дарсда етишген оьзюню уьстюнлюклерине багъа берип бажармакъ, этилген ишни анализ этмек, къыйматламакъ.
12	Уллу ва	Уллу ва гиччи	Муаллимни кёмеги булан салынган масъаланы

	гиччи З,з гъарпланы языв	З,з гъарпланы языв, печатча, белгиси булан тенгleshдирив. [з] авазны язывдагъы ишарасы булан таныш этив. Уллу ва гиччи З,з гъарпны язывча, печатча ишараларын гёрсетив. Гиччирек суратлав хабар тизив. [з] аваз булангъы бувунланы языв, анализ этив. З,з гъарплар булангъы бувунланы, сёзлени языв. Хабар ва чакъыров жумлалар языв. Жумлаланы гёчюрюп языв. Хас атланы тюз язылышы.	чечмек. Партада тюз олтуруп, карандашны, ручканы тюз тутуп, язывда тетрадни тюз къоллама бажармакъ, язывну гигиена нормаларын сакъламакъ. Язывча ва печатча уьлгюлени элементлерин айырмакъ. З,з Х,х гъарпны язылышдагъы гесеклерин тюз айтмакъ. Язывча ва печатча гъарпланы тенгleshдирмек. З,з гъарпны уьлгюсюне гёре язмакъ. З,з гъарплар булангъы бувунланы, сёзлени язмакъ. Башгъа гъарплагъа язывда къошагъан кююне тергев бермек, уьлгюсю булан тенгleshдирмек. Бувун ва аваз якъдан язылгъан [з] авазы булангъы сёзлени анализ этмек ва схема-модель булан тенгleshдирмек. Жумлаланы охумаъ. Сёзлени байлавуна тергев бермек ва тюз язмакъ. Жумланы башында уллу гъарп язылагъанына тергев бермек. Хас атланы тюз язмакъ. А,а, У,у О,о И,и З,з гъарплар булан бувунлар, сёзлер языв. Хабар ва чакъыров жумлалар языв. Жумлаланы гёчюрюп языв. Муаллим айтагъан бувунланы, сёзлени ва жумлаланы диктовкагъа гёре язмакъ. Дарсда етишген оьзюню уьстюнлюклерине багъа берип бажармакъ, этилген ишни анализ этмек, къыйматламакъ.
13	Уллу ва гиччи Й,й гъарпланы языв	Уллу ва гиччи Й,й гъарпланы языв, печатча, белгиси булан тенгleshдирив	Муаллимни кёмеги булан салынгъан масъаланы чечмек. Партада тюз олтуруп, карандашны, ручканы тюз тутуп, язывда тетрадни тюз къоллама бажармакъ, язывну гигиена нормаларын сакъламакъ. Язывча ва печатча уьлгюлени элементлерин айырмакъ. Й,й

		<p>[й] авазны язывдагъы ишарасы булан таныш этив. Уллу ва гиччи Й,й гъарпны язывча, печатча ишараларын гёрсетив. Гиччирек суратлав хабар тизив. [й] аваз булангъы бувунланы языв, анализ этив. Й,й гъарплар булангъы бувунланы, сёзлени языв. Хабар ва чакъырыв жумлалар языв. Жумлаланы гёчюрюп языв.</p>	<p>гъарпны язылышдагъы гесеклерин тюз айтмакъ. Язывча ва печатча гъарпланы тенгleshдирмек. Й,й уьлгюсюне гёре язмакъ. Й,й гъарплар булангъы бувунланы, сёзлени язмакъ. Башгъа гъарплагъа язывда къошагъан кююне тергев бермек, уьлгюсю булан тенгleshдирмек. Бувун ва аваз якъдан язылгъан [з] авазы булангъы сёзлени анализ этмек ва схема-модель булан тенгleshдирмек. Жумлаланы охумакъ. Сёзлени байлавуна тергев бермек ва тюз язмакъ. Жумланы башында уллу гъарп язылагъанына тергев бермек. Хас атланы тюз язмакъ. А,а О,о И,и Й,й гъарплар булан бувунлар, сёзлер языв. Хабар ва чакъырыв жумлалар языв. Жумлаланы гёчюрюп языв. Муаллим айтагъан бувунланы, сёзлени ва жумлаланы диктовкагъа гёре язмакъ. Дарсда етишген оьзюню уьстюнлюклерине багъа берип бажармакъ, этилген ишни анализ этмек, къыйматламакъ.</p>
14-15	Уллу ва гиччи Ж,ж гъарпланы языв	<p>Уллу ва гиччи Ж,ж гъарпланы языв, печатча, белгиси булан тенгleshдилив [ж] авазны язывдагъы ишарасы булан таныш этив. Уллу ва гиччи Ж,ж гъарпны</p>	<p>Муаллимни кёмеги булан салынгъан масъаланы чечмек. Партада тюз олтуруп, карандашны, ручканы тюз тутуп, язывда тетрадни тюз къоллама бажармакъ, язывну гигиена нормаларын сакъламакъ. Язывча ва печатча уьлгюлени элементлерин айырмакъ. Ж,ж гъарпны язылышдагъы гесеклерин тюз айтмакъ. Язывча ва печатча гъарпланы тенгleshдирмек. Ж,ж гъарпны уьлгюсюне гёре язмакъ. Ж,ж гъарплар булангъы бувунланы, сёзлени язмакъ. Башгъа гъарплагъа язывда къошагъан кююне тергев бермек,</p>

		<p>язывча, печатча ишараларын гёрсетив.</p> <p>Гиччирек суратлав хабар тизив. [ж] аваз булангъы бувунланы языв, анализ этив.</p> <p>Ж,ж гъарплар булангъы бувунланы, сёзлени языв.</p> <p>Хабар ва чакъыров жумлалар языв.</p> <p>Жумлаланы гёчюрюп языв.</p> <p>Хас атланы тюз язылышы.</p>	<p>уьлгюсю булан тенгleshдирмек. Бувун ва аваз якъдан язылгъан [ж] авазы булангъы сёзлени анализ этмек ва схема-модель булан тенгleshдирмек. Жумлаланы охумакъ. Сёзлени байлавуна тергев бермек ва тюз язмакъ. Жумланы башында уллу гъарп язылагъанына тергев бермек. Хас атланы тюз язмакъ. А,а, У,у О,о И,и Ж,ж гъарплар булан бувунлар, сёзлер языв. Хабар ва чакъыров жумлалар языв. Жумлаланы гёчюрюп языв. Муаллим айтагъан бувунланы, сёзлени ва жумлаланы диктовкагъа гёре язмакъ.</p> <p>Дарсда етишген оьзюню уьстюнлюклерине багъа берип бажармакъ, этилген ишни анализ этмек, къыйматламакъ.</p>
16-17	<p>Уллу ва гиччиЕ,е гъарпланы языв</p>	<p>Уллу ва гиччи Е,е гъарпланы язывдагъы ишарасы булан таныш этив.</p> <p>Уллу ва гиччи Е,е гъарпны язывча, печатча ишараларын гёрсетив.</p> <p>Гиччирек суратлав хабар тизив. [е] аваз булангъы бувунланы языв,</p>	<p>Муаллимни кёмеги булан салынгъан масъаланы чечмек.</p> <p>Партада тюз олтуруп, карандашны, ручканы тюз тутуп, язывда тетрадни тюз къоллама бажармакъ, язывну гигиена нормаларын сакъламакъ. Язывча ва печатча уьлгюлени элементлерин айырмакъ. Е,е гъарпны язылышдагъы гесеклерин тюз айтмакъ.</p> <p>Язывча ва печатча гъарпланы тенгleshдирмек.</p> <p>Е,е гъарпны уьлгюсюне гёре язмакъ</p> <p>Е,е гъарплар булангъы бувунланы, сёзлени язмакъ. Башгъа гъарплагъа язывда къошагъан кююне тергев бермек, уьлгюсю булан тенгleshдирмек. Бувун ва аваз якъдан язылгъан е гъарп булангъы сёзлени анализ этмек ва схема-модель булан тенгleshдирмек. Жумлаланы охумакъ. Сёзлени байлавуна тергев</p>

		<p>анализ этив. Е,е гъарплар булангъы бувунланы, сёзлени языв. Хабар ва чакъырыв жумлалар языв. Жумлаланы гёчюрюп языв. Хас атланы тюз язылышы. Е,е гъарпны тутукъ авазлардан сонг сёзню ортасында, ь ва ь белгилерден сонг язылышы. Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы ва гиччирек текстни охув, языв.</p>	<p>бермек ва тюз язмакъ. Жумланы башында уллу гъарп язылагъанына тергев бермек. Хас атланы тюз язмакъ. Е,е гъарплар булан бувунлар, сёзлер языв. Хабар ва чакъырыв жумлалар языв. Жумлаланы гёчюрюп языв. Муаллим айтагъан бувунланы, сёзлени ва жумлаланы диктовкагъа гёре язмакъ.</p> <p>Дарсда етишген оьзюню уьстюнлюклерине багъа берип бажармакъ, этилген ишни анализ этмек, къыйматламакъ.</p>
18	Уллу ва гиччи К,к гъарпланы языв	<p>Уллу ва гиччи К,к белгиси булан тенгleshдирив. [к] авазны язывдагъы ишарасы булан таныш этив.</p>	<p>Муаллимни кёмеги булан салынгъан масъаланы чечмек. Партада тюз олтуруп, карандашны, ручканы тюз тутуп, язывда тетрадни тюз кьоллама бажармакъ, язывну гигиена нормаларын сакъламакъ. Язывча ва печатча уьлгюлени элементлерин айырмакъ. К,к гъарпны язылышдагъы гесеклерин тюз айтмакъ. Язывча ва печатча гъарпланы тенгleshдирмек. К,к гъарпны уьлгюсюне гёре язмакъ. К,к гъарплар</p>

	<p>Уллу ва гиччи К,к гьарпны язывча, печатча ишараларын гёрсетив. Гиччирек суратлав хабар тизив [к] аваз булангъы бувунланы языв, анализ этив. К,к гьарплар булангъы бувунланы, сёзлени языв. Хабар ва чакъырыв жумлалар языв. Жумлаланы гёчюрюп языв. Хас атланы тюз язылышы К,к гьарпны тутукъ авазлардан сонг сёзню ортасында язылышы. Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы ва гиччирек текстни охув, языв.</p>	<p>булангъы бувунланы, сёзлени язмакъ. Башгъа гьарплагъа язывда къошагъан кююне тергев бермек, уьлгюсю булан тенгleshдирмек. Бувун ва аваз якъдан язылгъан [к] авазы булангъы сёзлени анализ этмек ва схема-модель булан тенгleshдирмек. Жумлаланы охумакъ. Сёзлени байлавуна тергев бермек ва тюз язмакъ. Жумланы башында уллу гьарп язылагъанына тергев бермек. Хас атланы тюз язмакъ.</p> <p>А,а, У,у О,о И,и Е,е К,к гьарплар булан бувунлар, сёзлер языв. Хабар ва чакъырыв жумлалар языв. Жумлаланы гёчюрюп языв. Муаллим айтагъан бувунланы, сёзлени ва жумлаланы диктовкагъа гёре язмакъ.</p> <p>Дарсда етишген оьзюню уьстюнлюклерине багъа берип бажармакъ, этилген ишни анализ этмек, къыйматламакъ.</p>
--	--	---

19	<p>Уллу ва гиччи Ш,ш гъарпланы языв</p>	<p>Уллу ва гиччи белгиси Ш,ш булан тенгleshдиpив. [ш] авазны язывдагы ишарасы булан таныш этив. Уллу ва гиччи Ш,ш гъарпны язывча, печатча ишараларын гёрсетив. Гиччирек суpатлав хабар тизив. [ш] аваз булангы бувунланы языв, анализ этив. Ш,ш гъарплар булангы бувунланы, сёзлени языв. Хабар ва чакъыpыв жумлалар языв. Жумлаланы гёчюрюп языв. Хас атланы тюз язылышы Ш,ш гъарпны тутукъ авазлардан сонг сёзню ортасында язылышы. Суpатгъа гёре</p>	<p>Муаллимни кёмеги булан салынган масъаланы чечмек.</p> <p>Партада тюз олтуруп, карандашны, ручканы тюз тутуп, язывда тетрадные тюз къоллама бажармакъ, язывну гигиена нормаларын сакъламакъ. Язывча ва печатча уългюлени элементлерин айырмакъ. Ш,ш гъарпны язылышдагы гесеклерин тюз айтмакъ. Язывча ва печатча гъарпланы тенгleshдирмек. Ш,ш гъарпны уългюсюне гёре язмакъ. Ш,ш гъарплар булангы бувунланы, сёзлени язмакъ. Башгъа гъарплагъа язывда къошаган кююне тергев бермек, уългюсю булан тенгleshдирмек. Бувун ва аваз якъдан язылган [ш] авазы булангы сёзлени анализ этмек ва схема-модель булан тенгleshдирмек. Жумлаланы охумакъ. Сёзлени байлавуна тергев бермек ва тюз язмакъ. Жумланы башында уллу гъарп язылагъанына тергев бермек. А,а, У,у И,и Ш,ш гъарплар булан бувунлар, сёзлер языв. Хабар ва чакъыpыв жумлалар языв. Кеплюк ва теклик санавдагы сёзлер булан иш гёрмек. Сорав жумлалар язмакъ. Муаллим айтаган бувунланы, сёзлени ва жумлаланы диктовкагъа гёре язмакъ.</p> <p>Дарсда етишген озъюню устьюнлюклерине багъа берип бажармакъ, этилген ишни анализ этмек, кыйматламакъ.</p>
----	--	---	--

		<p>жумлалар кѳурув ва язѳв. Кеплюк ва теклик санаѳдагѳы сѳзлер булан иш гѳрюв. Сорав жумлаланы гѳакѳында англаѳ. Тийишли интонацияны, паузаланы сакѳлап, токѳтаѳ белгилеге гѳре жумлаланы ва гиччирек текстни охув, язѳв. Печатча шрифѳ булан язѳв.</p>	
20-21	<p>Уллу ва гиччи Гѳ,гѳ гѳарпланы язѳв</p>	<p>Уллу ва гиччи Гѳ,гѳ белгиси булан тенглешиѳирив. [гѳ] авазны язѳѳдагѳы ишарасы булан таныш этив. Уллу ва гиччи Гѳ,гѳ ѳарпны язѳѳча, печатча ишараларын гѳрсетив. Гиччирек суратлаѳ хабар</p>	<p>Муаллимни кѳмеги булан салынган маѳаланы чечмек. Партада тюз олтуруп, карандашны, ручканы тюз тутуп, язѳѳда тетраѳны тюз кѳллама бажармакѳ, язѳѳну гигиена нормаларын сакѳламакѳ. Язѳѳча ва печатча уѳлгюлени элементлерин айырмакѳ. Гѳ,гѳ гѳарпны язѳышѳдагѳы гесеклерин тюз айтмакѳ. Язѳѳча ва печатча гѳарпланы тенглешиѳирмек. Гѳ,гѳ гѳарпны уѳлгюсюне гѳре язмакѳ. Гѳ,гѳ гѳарплар булангѳы бѳвунланы, сѳзлени язмакѳ. Башгѳа гѳарплагѳа язѳѳда кѳшаган кююне тергев бермек, уѳлгюсю булан тенглешиѳирмек. Бѳвун ва аваз якѳдан язылган [гѳ] авазы булангѳы сѳзлени анализ этмек ва схема-модель булан тенглешиѳирмек. Жумлаланы охумаѳ. Сѳзлени байлаѳуна тергев бермек ва тюз</p>

	<p>тизив. [26] аваз булангъы</p> <p>бувунланы языв, анализ этив.</p> <p>Гь,гь гьарплар булангъы</p> <p>бувунланы, сёзлени языв.</p> <p>Хабар ва чакъырыв жумлалар языв.</p> <p>Жумлаланы гёчюрюп языв.</p> <p>Хас атланы тюз язылышы.</p> <p>Суратгъа гёрежумлалар кьурув ва языв.</p> <p>Кеплюк ва теклик санавдагъы сёзлер булан иш гёрюв. Сорав жумлаланы гъакъында англав.</p> <p>Айтылышына гёре тюрлю жумлалар языв.</p> <p>Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы ва</p>	<p>язмакъ. Жумланы башында уллу гьарп язылагъанына тергев бермек. А,а, У,у И,и Гь,гь гьарплар булан бувунлар, сёзлер языв. Хабар ва чакъырыв жумлалар языв. Кеплюк ва теклик санавдагъы сёзлер булан иш гёрмек. Сорав жумлалар язмакъ. Муаллим айтагъан бувунланы, сёзлени ва жумлаланы диктовкагъа гёре язмакъ.</p> <p>Дарсда етишген объюню уьстюнлюклерине багъа берип бажармакъ, этилген ишни анализ этмек, къыйматламакъ.</p>
--	--	---

		гиччирек текстни охув, языв. Печатча шрифт булан языв.	
22-23	Уллу ва гиччи, В,в языв	Уллу ва гиччи В,в тенгleshдирив. [в] авазны язывдагы ишарасы булан таныш этив. Уллу ва гиччи В,в гьарпны язывча, печатча ишараларын гёрсетив. Гиччирек суратлав хабар тизив. [в] аваз булангы бувунланы языв, анализ этив. В,в гьарплар булангы бувунланы, сёзлени языв. Хабар ва чакъырыв жумлалар языв. Жумлаланы гёчюрюп языв. Хас атланы тюз язылышы Суратгъа гёре	Муаллимни кёмеги булан салынган масъаланы чечмек. Партада тюз олтуруп, карандашны, ручканы тюз тутуп, язывда тетрадным тюз къоллама бажармакъ, язывну гигиена нормаларын сакъламакъ. Язывча ва печатча уьлгюлени элементлерин айырмакъ. В,в гьарпны язылышдагы гесеклерин тюз айтмакъ. Язывча ва печатча гьарпланы тенгleshдирмек. В,в гьарпны уьлгюсюне гёре язмакъ. В,в гьарплар булангы бувунланы, сёзлени язмакъ. Башгъа гьарплагъа язывда къошаган кююне тергев бермек, уьлгюсю булан тенгleshдирмек. Бувун ва аваз якъдан язылган [в] авазы булангы сёзлени анализ этмек ва схема-модель булан тенгleshдирмек. Жумлаланы охумакъ. Сёзлени байлавуна тергев бермек ва тюз язмакъ. Жумланы башында уллу гьарп язылагъанына тергев бермек. Хас атланы тюз язмакъ. А,а, У,у О,о И,и Е,е Е,е В,в гьарплар булан бувунлар, сёзлер языв. Хабар ва чакъырыв жумлалар языв. Жумлаланы гёчюрюп языв. Муаллим айтаган бувунланы, сёзлени ва жумлаланы диктовкагъа гёре язмакъ. Дарсда етишген оьзюню уьстюнлюклерине багъа берип бажармакъ, этилген ишни анализ этмек, къыйматламакъ.

		<p>жумлалар кѳурув ва язѳв. Кеплюк ва теклик санаѳдагѳы сѳзлер булан иш гѳрюв. Сорав жумлаланы гѳакѳында англаѳ. Тийишли интонацияны, паузаланы сакѳлап, токѳтаѳ белгилеге гѳре жумлаланы ва гиччирек текстни охув, язѳв. Печатча шрифѳ булан язѳв.</p>	
24-25	<p>Уллу ва гиччи, Кѳ,кѳ гѳарпланы язѳв</p>	<p>Уллу ва гиччи Кѳ,кѳ белгиси булан тенглешиѳирив. [кѳ] авазны язѳѳдагѳы ишарасы булан таныш этиѳ. Уллу ва гиччи Кѳ,кѳ гѳарпны язѳѳча, печатча ишараларын гѳрсетив. Гиччирек суратлаѳ хабар</p>	<p>Муаллимни кѳмеги булан салынган маѳаланы чечмек. Партада тѳз олтуруп, карандашны, ручканы тѳз тутуп, язѳѳда тетраѳны тѳз кѳллама бажармакѳ, язѳѳну гигиена нормаларын сакѳламакѳ. Язѳѳча ва печатча уѳлгюлени элементлерин айырмакѳ. Кѳ,кѳ гѳарпны язѳышѳдагѳы гесеклерин тѳз айтмакѳ. Язѳѳча ва печатча гѳарпланы тенглешиѳирмек. Кѳ,кѳ гѳарпны уѳлгюсѳне гѳре язмакѳ. Кѳ,кѳгѳарплар булангѳы бѳвунланы, сѳзлени язмакѳ. Башгѳа гѳарплагѳа язѳѳда кѳшаган кѳюне тергев бермек, уѳлгюсѳ булан тенглешиѳирмек. Бѳвун ва аваз якѳдан язылган [кѳ] авазы булангѳы сѳзлени анализ этмек ва схема-модель булан тенглешиѳирмек. Жумлаланы охумаѳ. Сѳзлени байлаѳуна тергев бермек ва тѳз</p>

	<p>тизив. [къ] аваз булангъы</p> <p>бувунланы языв, анализ этив.</p> <p>Къ,къ гъарплар булангъы</p> <p>бувунланы, сёзлени языв.</p> <p>Хабар ва чакъыров жумлалар языв.</p> <p>Жумлаланы гёчюрюп языв.</p> <p>Хас атланы тюз язылышы Къ,къ гъарпны тутукъ авазлардан сонг сёзню ортасында язылышы.</p> <p>Суратгъа гёре жумлалар къурув ва языв.</p> <p>Кеплюк ва теклик санавдагъы сёзлер булан иш гёрюв. Сорав жумлаланы гъакъында англав.</p> <p>Айтылышына гёре тюрлю жумлалар языв.</p> <p>Тийишли интонацияны,</p>	<p>язмакъ. Жумланы башында уллу гъарп язылагъанына тергев бермек. А,а, У,у И,и О,о Къ,къ гъарплар булан бувунлар, сёзлер языв. Хабар ва чакъыров жумлалар языв. Кеплюк ва теклик санавдагъы сёзлер булан иш гёремек. Сорав жумлалар язмакъ. Муаллим айтагъан бувунланы, сёзлени ва жумлаланы диктовкагъа гёре язмакъ.</p> <p>Дарсда етишген объюню устьюнлюклерине багъа берип бажармакъ, этилген ишни анализ этмек, къыйматламакъ</p>
--	--	---

		паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы ва гиччирек текстни охув, языв. Печатча шрифт булан языв.	
26	Уллу ва гиччи, И,и гъарпланы языв	Уллу ва гиччи И,и белгиси булан тенгleshдиpив. [и] авазны язывдагы ишарасы булан таныш этив. Уллу ва гиччи И,и гъарпны язывча, печатча ишараларын гёрсетив. Гиччирек суратлав хабар тизив. [и] аваз булангы бувунланы языв, анализ этив. И,и гъарплар булангы бувунланы, сёзлени языв. Хабар, сорав ва чакъыpыв жумлалар языв.	Муаллимни кёмеги булан салынган масъаланы чечмек. Партада тюз олтуруп, карандашны, ручканы тюз тутуп, язывда тетрадны тюз кёоллама бажармакъ, язывну гигиена нормаларын сакъламакъ. Язывча ва печатча уългюлени элементлерин айырмакъ. И,и гъарпны язылышдагы гесеклерин тюз айтмакъ. Язывча ва печатча гъарпланы тенгleshдиpмек. И,и гъарпны уългюсюне гёре язмакъ. И,и гъарплар булангы бувунланы, сёзлени язмакъ. Башгъа гъарплагъа язывда кёошаган кююне тергев бермек, уългюсю булан тенгleshдиpмек. Бувун ва аваз якъдан язылган [е] авазы булангы сёзлени анализ этмек ва схема-модель булан тенгleshдиpмек. Жумлаланы охумакъ. Сёзлени байлавуна тергев бермек ва тюз язмакъ. Жумланы башында уллу гъарп язылагъанына тергев бермек. Хас атланы тюз язмакъ. И,и гъарплар булан бувунлар, сёзлер языв. Хабар, сорав ва чакъыpыв жумлалар языв. Жумлаланы гёчюрюп языв. Муаллим айтаган бувунланы, сёзлени ва жумлаланы диктовкагъа гёре язмакъ. Дарсда етишген оъзюню уъстюнлюклерине багъа берип бажармакъ, этилген ишни анализ этмек, къыйматламакъ.

		<p>Жумлаланы гёчюрюп языв. Хас атланы тюз язылышы. И,и гъарпны тутукъ авазлардан сонг сёзню ортасында язылышы. Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы ва гиччирек текстни охув, языв.</p>	
27-28	гъ гъарпны языв	<p>гъгъарпны белгиси булан тенгleshдирив. [гъ] авазны язывдагы ишарасы булан таныш этив. гъ гъарпны язивча, печатча ишараларын гёрсетив. Гиччирек суратлав хабар тизив. [гъ] аваз булангы бувунланы язив, анализ этив. гъгъарплар</p>	<p>Дарсда чечилме герек масъаланы гёз алгъа тутмакъ. Муаллимни кёмеги булан салынган масъаланы чечмек. Бувун ва аваз якъдан гъарп язылган сёзлени анализ этмек ва схема-модель булан тенгleshдирмек. Гесилген азбука булан бувунлар тизмек, бувунларда созукъ авазланы алышдырып къарамакъ. гъ гъарп да [гъ] аваз да бир йимик белгилене деген натижагъа гелмек [гъ] аваз тутукъ аваз экенни исбатламакъ. Сёзню ортасында , созукъ авазны алдында [гъ] аваз булангы мисаллар гелтирмек. Печатча ва язивча гъарпны айырып бажармакъ. Сюжетли суратгъа гёре текст тизмек. Текстге ат такъмакъ. Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы, текстни охумакъ. Текстни аслу маънасын ачыкъ этмек. Суратгъа гёре муаллим береген соравагъа тюз ва толу жавап бермек.</p>

	<p>булангъы бувунланы, сёзлени языв. Хабар ва чакъырыв жумлалар языв. Жумлаланы гёчюрюп языв. гъ гъарпны тутукъ ва созукъ авазлардан сонг сёзню ортасында язылышы. Суратгъа гёре жумлалар къурув ва языв. Кеплюк ва теклик санавдагъы сёзлер булан иш гёрюв. Сорав жумлаланы гъакъында англав. Айтылышына гёре тюрлю жумлалар языв. Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы ва гиччирек текстни охув,</p>	<p>гъ гъарп сёзню башында язылмай, [гъ] аваз гъар заман къатты айтыла, ону кыырийында янгыз кыалын созукълар [а], [у], [ы] къоллана деген натижагъа муаллимни кёмежлиги булан гелмек. Гечген гъарпланы авазлары булан урушдурмакъ. Гечген гъарпланы тенгleshдирмек, классификация этмек. Кеплюк ва теклик санавдагъы сёзлер булан иш гёрмек. Сорав жумлалар язмакъ. Муаллим айтагъан бувунланы, сёзлени ва жумлаланы диктовкагъа гёре язмакъ. Берилген схемагъа гёре жумлаланы тенгleshдирмек. Предметлени белгилерине къаршы маъналы сёзлер тапмакъ. Дарсда етишген оъзюню уъстюнлюклерине багъа берип бажармакъ, этилген ишни анализ этмек, къыйматламакъ</p>
--	---	--

		языв. Печатча шрифт булан языв.	
29-30	Уллу ва гиччи, Ё,ё,гъарпла ны языв	Уллу ва гиччи Ё,ё гъарпны Ё,ё, гъарпланы язывдагъы ишарасы булан таныш этив. Уллу ва гиччи Ё,ё, гъарпны язывча, печатча ишараларын гёрсетив. Гиччирек суратлав хабар тизив. [ё] аваз булангъы бувунланы языв, анализ этив. Ё,ё гъарплар булангъы бувунланы, сёзлени языв. Хабар ва чакъыров жумлалар языв. Жумлаланы гёчюрюп языв. Хас атланы тюз язылышы. Ё,ё гъарпны тутукъ авазлардан сонг сёзню ортасында, Ъ ва ь	Муаллимни кёмеги булан салынган масъаланы чечмек. Партада тюз олтуруп, карандашны, ручканы тюз тутуп, язывда тетрадным тюз къоллама бажармакъ, язывну гигиена нормаларын сакъламакъ. Язывча ва печатча уьлгюлени элементлерин айырмакъ Ё,ё гъарпны язылышдагъы гесеклерин тюз айтмакъ. Язывча ва печатча гъарпланы тенгleshдирмек. Ё,ё гъарпны уьлгюсюне гёре язмакъ. Ё,ё гъарплар булангъы бувунланы, сёзлени язмакъ. Башгъа гъарплагъа язывда къошагъан кююне тергев бермек, уьлгюсю булан тенгleshдирмек. Бувун ва аваз якъдан язылган е гъарп булангъы сёзлени анализ этмек ва схема-модель булан тенгleshдирмек. Жумлаланы охумакъ. Сёзлени байлавуна тергев бермек ва тюз язмакъ. Жумланы башында уллу гъарп язылагъанына тергев бермек. Ё,ё гъарплар булан бувунлар, сёзлер языв. Хабар, сорав ва чакъыров жумлалар языв. Жумлаланы гёчюрюп языв. Муаллим айтагъан бувунланы, сёзлени ва жумлаланы диктовкагъа гёре язмакъ. Дарсда етишген оьзюню уьстюнлюклерине багъа берип бажармакъ, этилген ишни анализ этмек, къыйматламакъ.

		<p>белгилерден сонг язылышы. Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы ва гиччирек текстни охув, языв.</p>	
31-32	<p>Уллу ва гиччи, Ф,ф гъарпланы языв</p>	<p>Уллу ва гиччи Ф,ф тенгleshдирив. [ф] авазны язывдагъы ишарасы булан таныш этив. Уллу ва гиччи Ф,ф гъарпны язывча, печатча ишараларын гёрсетив. Гиччирек суратлав хабар тизив. [ф) аваз булангъы бувунланы языв, анализ этив. Ф,ф гъарплар булангъы бувунланы, сёзлени языв. Хабар ва чакъырыв</p>	<p>Муаллимни кёмеги булан салынган масъаланы чечмек. Партада тюз олтуруп, карандашны, ручканы тюз тутуп, язывда тетрадным тюз къоллама бажармакъ, язывну гигиена нормаларын сакъламакъ. Язывча ва печатча уьлгюлени элементлерин айырмакъ. Ф,ф гъарпны язылышдагъы гесеклерин тюз айтмакъ. Язывча ва печатча гъарпланы тенгleshдирмек. Ф,ф гъарпны уьлгюсюне гёре язмакъ. Ф,ф гъарплар булангъы бувунланы, сёзлени язмакъ. Башгъа гъарплагъа язывда къошагъан кююне тергев бермек, уьлгюсю булан тенгleshдирмек. Бувун ва аваз якъдан язылган [ф] авазы булангъы <i>уфукъ, уьфюрюк</i> сёзлени анализ этмек ва схема-модель булан тенгleshдирмек. Жумлаланы охумакъ сёзлени байлавуна тергев бермек ва тюз язмакъ. Жумланы башында уллу гъарп язылагъанына тергев бермек. Хас атланы тюз язмакъ. Ф,ф гъарплар булан бувунлар, сёзлер языв. Хабар ва чакъырыв жумлалар языв. Жумлаланы гёчюрюп языв. Муаллим айтагъан бувунланы, сёзлени ва жумлаланы диктовкагъа гёре язмакъ. Дарсда етишген оьзюню уьстюнлюклерине багъа берип бажармакъ, этилген ишни анализ этмек,</p>

		<p>жумлалар языв.</p> <p>Жумлаланы</p> <p>гёчюрюп языв.</p> <p>Хас атланы тюз</p> <p>язылышы.</p> <p>Суратгъа гёре</p> <p>жумлалар</p> <p>къурув ва языв.</p> <p>Кеплюк ва</p> <p>теклик</p> <p>санагдагъы</p> <p>сёзлер булан иш</p> <p>гёрюв. Сорав</p> <p>жумлаланы</p> <p>гъакъында</p> <p>англав. Тийишли</p> <p>интонацияны,</p> <p>паузаланы</p> <p>сакълап, токътав</p> <p>белгилеге гёре</p> <p>жумлаланы ва</p> <p>гиччирек</p> <p>текстни охув,</p> <p>языв. Печатча</p> <p>шрифт булан</p> <p>языв.</p>	къыйматламакъ.
33-34	<p>Уллу ва</p> <p>гиччи, Ц,ц</p> <p>гъарпланы</p> <p>языв</p>	<p>Уллу ва</p> <p>гиччиЦ,ц</p> <p>тенгleshдирив.</p> <p>[ц] авазны</p> <p>язывдагъы</p> <p>ишарасы булан</p> <p>таныш этив.</p> <p>Уллу ва гиччи</p> <p>Ц,ц ьарпны</p>	<p>Муаллимни кёмеги булан салынган масъаланы чечмек.</p> <p>Партада тюз олтуруп, карандашны, ручканы тюз тутуп, язывда тетрадным тюз къоллама бажармакъ, язывну гигиена нормаларын сакъламакъ. Язывча ва печатча уългюлени элементлерин айырмакъ Ц,ц гъарпны язылышдагъы гесеклерин тюз айтмакъ. Язывча ва печатча гъарпланы тенгleshдирмек. Ц,ц гъарпны уългюсюне гёре язмакъ Ц,ц гъарплар</p>

	<p>язывча, печатча ишараларын гёрсетив.</p> <p>Гиччирек</p> <p>суратлав хабар тизив. [и] аваз булангъы</p> <p>бувунланы языв, анализ этив. Ц,ц гьарплар</p> <p>булангъы</p> <p>бувунланы, сёзлени языв.</p> <p>Хабар ва чакъыров</p> <p>жумлалар языв.</p> <p>Жумлаланы гёчюрюп языв.</p> <p>Суратгъа гёре жумлалар</p> <p>къурув ва языв.</p> <p>Кеплюк ва теклик</p> <p>санагдагъы</p> <p>сёзлер булан иш гёрюв. Сорав</p> <p>жумлаланы гъакъында</p> <p>англав. Тийишли интонацияны,</p> <p>паузаланы</p> <p>сакълап, токътав</p> <p>белгилеге гёре жумлаланы ва</p> <p>гиччирек</p>	<p>булангъы бувунланы, сёзлени язмакъ. Башгъа гьарплагъа язывда къошагъан кююне тергев бермек, уьлгюсю булан тенгleshдирмек. Бувун ва аваз якъдан</p> <p>язылгъан [и] авазы булангъы сёзлени анализ этмек</p> <p>ва схема-модель булан тенгleshдирмек. Жумлаланы охумакъ. Сёзлени байлавуна тергев бермек ва тюз</p> <p>язмакъ. Жумланы башында уллу гьарп язылагъанына тергев бермек. А,а, У,у О,о И,и Е,е, Е,е Ц,ц гьарплар</p> <p>булан бувунлар, сёзлер языв. Хабар ва чакъыров жумлалар языв. Жумлаланы гёчюрюп языв. Муаллим айтагъан бувунланы, сёзлени ва жумлаланы диктовкагъа гёре язмакъ.</p> <p>Дарсда етишген оьзюню уьстюнлюклерине багъа берип бажармакъ, этилген ишни анализ этмек, къыйматламакъ.</p>
--	---	--

		текстни охув, языв. Печатча шрифт булан языв.	
35-36	Уллу ва гиччи, П,п гъарпланы языв	Уллу ва гиччи П,п тенгleshдилив [п] авазны язывдагъы ишарасы булан таныш этив. Уллу ва гиччи П,п гъарпны язывча, печатча ишараларын гёрсетив. Гиччирек суратлав хабар тизив. [п] аваз булангъы бувунланы языв, анализ этив. П,п гъарплар булангъы бувунланы, сёзлени языв. Хабар ва чакъырыв жумлалар языв. Жумлаланы гёчюрюп языв. Хас атланы тюз язылышы П,п гъарпны тутукъ авазлардан сонг	Муаллимни кёмеги булан салынган масъаланы чечмек. Партада тюз олтуруп, карандашны, ручканы тюз тутуп, язывда тетрадным тюз къоллама бажармакъ, язывну гигиена нормаларын сакъламакъ. Язывча ва печатча уългюлени элементлерин айырмакъ П,п гъарпны язылышдагъы гесеклерин тюз айтмакъ. Язывча ва печатча гъарпланы тенгleshдирмек. П,п гъарпны уългюсюне гёре язмакъ. П,п гъарплар булангъы бувунланы, сёзлени язмакъ. Башгъа гъарплагъа язывда къошаган кююне тергев бермек, уългюсю булан тенгleshдирмек. Бувун ва аваз якъдан язылган [п] авазы булангъы сёзлени анализ этмек ва схема-модель булан тенгleshдирмек. Жумлаланы охумакъ. Сёзлени байлавуна тергев бермек ва тюз язмакъ. Жумланы башында уллу гъарп язылагъанына тергев бермек. Хас атланы тюз язмакъ. А,а, У,у О,о И,и E,e E,e П,п гъарплар булан бувунлар, сёзлер языв. Хабар ва чакъырыв жумлалар языв. Жумлаланы гёчюрюп языв. Муаллим айтаган бувунланы, сёзлени ва жумлаланы диктовкагъа гёре язмакъ. Дарсда етишген обзюню уъстюнлюклерине багъа берип бажармакъ, этилген ишни анализ этмек, къыйматламакъ.

		<p>сёзню ортасында язылышы.</p> <p>Суратгъа гёре жумлалар къурув ва языв. Кеплюк ва теклик санавдагъы сёзлер булан иш гёрюв. Хас атланы тюз язмакъ. Сорав, чакъырыв, хабар жумлалар къурув. Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы ва гиччирек текстни охув, языв. Печатча шрифт булан языв.</p>	
37-38	<p>Уллу ва гиччи, Ч,ч гъарпланы языв</p>	<p>Уллу ва гиччи Ч,ч тенглешдилив авазны язывдагъы ишарасы булан таныш этив. Уллу ва гиччи Ч,ч гъарпны</p>	<p>Муаллимни кёмеги булан салынгъан масъаланы чечмек.</p> <p>Партада тюз олтуруп, карандашны, ручканы тюз тутуп, язывда тетрадны тюз къоллама бажармакъ, язывну гигиена нормаларын сакъламакъ. Язывча ва печатча уългюлени элементлерин айырмакъ Ч,ч гъарпны язылышдагъы гесеклерин тюз айтмакъ. Язывча ва печатча гъарпланы тенглешдирмек. Ч,ч гъарпны уългюсюне гёре язмакъ. Ч,ч гъарплар</p>

	<p>язывча, печатча ишараларын гёрсетив. Гиччирек суратлав хабар тизив. [ч] аваз булангъы бувунланы языв, анализ этив. Ч,ч гьарплар булангъы бувунланы, сёзлени языв. Хабар ва чакъырыв жумлалар языв. Жумлаланы гёчюрюп языв. Хас атланы тюз язылышы Ч,ч гьарпны тутукъ авазлардан сонг сёзню ортасында язылышы. Суратгъа гёре жумлалар кьурув ва языв. Кеплюк ва теклик санавдагъы сёзлер булан иш гёрюв. Хас атланы тюз язмакъ. Сорав, чакъырыв, хабар</p>	<p>булангъы бувунланы, сёзлени язмакъ. Башгъа гьарплагъа язывда кьошагъан кююне тергев бермек, уьлгюсю булан тенгleshдирмек. Бувун ва аваз якъдан язылгъан [ч] авазы булангъы сёзлени анализ этмек ва схема-модель булан тенгleshдирмек. Жумлаланы охумакъ. Сёзлени байлавуна тергев бермек ва тюз язмакъ. Жумланы башында уллу гьарп язылагъанына тергев бермек. Хас атланы тюз язмакъ. А,а, У,у О,о И,и Е,е Е,е Ч,ч гьарплар булан бувунлар, сёзлер языв. Хабар ва чакъырыв жумлалар языв. Жумлаланы гёчюрюп языв. Муаллим айтагъан бувунланы, сёзлени ва жумлаланы диктовкагъа гёре язмакъ. Дарсда етишген оьзюню уьстюнлюклерине багъа берип бажармакъ, этилген ишни анализ этмек, кьыйматламакъ</p>
--	--	--

		<p>жумлалар кѳурув. Тийишли интонацияны, паузаланы сакѳлап, токѳтав белгилеге гѳре жумлаланы ва гиччирек текстни охув, языв. Печатча шрифѳ булан языв.</p>	
39-40	<p>нг гѳарпны языв</p>	<p>нг гѳарпны белгисин [нг] авазны язывдагѳы ишарасы булан таныш этив. нг гѳарпны язывча, печатча ишараларын гѳрсетив. Гиччирек суратлав хабар тизив. [нг] аваз булангѳы бувунланы языв, анализ этив. нг гѳарплар булангѳы бувунланы, сѳзлени языв. Хабар ва чакѳырыв</p>	<p>Дарсда чечилме гѳрек масѳаланы гѳз алгѳа тутмакѳ. Муаллимни кѳмеги булан салынган масѳаланы чечмек. Бувун ва аваз якѳдан гѳарп язылган сѳзлени анализ этмек ва схема-модель булан тенглешдирмек. Гесилген азбука булан бувунлар тизмек, бувунларда созукѳ авазланы алышдырып кѳарамакѳ. нг гѳарп да [нг] аваз аз да бир йимик белгилене деген натижагѳа гелмек [нг] аваз тутукѳ аваз экенни исбатламакѳ. Сѳзню ортасында, созукѳ авазны алдында [нг] аваз булангѳы мисаллар гелтирмек. Печатча ва язывча гѳарпны айырып бажармакѳ. Сюжетли суратгѳа гѳре текст тизмек. Текстге ат такѳмакѳ. Тийишли интонацияны, паузаланы сакѳлап, токѳтав белгилеге гѳре жумлаланы, текстни охумаѳ. Текстни аслу маѳнасын ачыѳ этмек. Суратгѳа гѳре муаллим береген соравагѳа тюз ва толу жавап бермек. Нг гѳарп сѳзню башында язылмаѳ, [нг] аваз гѳар заман кѳатты айтыла, ону кѳырыйында янгыз кѳалын созукѳлар [а], [у], [ы] кѳоллана деген натижагѳа муаллимни кѳемеклиги булан гелмек. Гечген гѳарпланы авазлары булан урушдурмакѳ. Гечген гѳарпланы тенглешдирмек,</p>

		<p>жумлалар языв.</p> <p>Жумлаланы</p> <p>гёчюрюп языв.</p> <p>Нг гьарпны</p> <p>тутукъва созукъ</p> <p>авазлардан сонг</p> <p>сёзню ортасында</p> <p>язылышы.</p> <p>Суратгъа гёре</p> <p>жумлалар</p> <p>къурув ва языв.</p> <p>Кеплюк ва</p> <p>теклик</p> <p>санавдагъы</p> <p>сёзлер булан иш</p> <p>гёрюв. Сорав</p> <p>жумлаланы</p> <p>гъакъында</p> <p>англав.</p> <p>Айтылышына</p> <p>гёре тюрлю</p> <p>жумлалар языв.</p> <p>Тийишли</p> <p>интонацияны,</p> <p>паузаланы</p> <p>сакълап, токътав</p> <p>белгилеге гёре</p> <p>жумлаланы ва</p> <p>гиччирек</p> <p>текстни охув,</p> <p>языв. Печатча</p> <p>шрифт булан</p> <p>языв.</p>	<p>классификация этмек. Кеплюк ва теклик санавдагъы</p> <p>сёзлер булан иш гёрмек. Сорав жумлалар язмакъ.</p> <p>Муаллим айтагъан бувунланы, сёзлени ва жумлаланы</p> <p>диктовкагъа гёре язмакъ. Берилген схемагъа гёре</p> <p>жумлаланы генгleshдирмек. Предметлени</p> <p>белгилерине къаршы маъналы сёзлер тапмакъ.</p> <p>Дарсда етишген оъзюню уъстюнлюклерине багъа</p> <p>берип бажармакъ, этилген ишни анализ этмек,</p> <p>къыйматламакъ</p>
41-42	Уллу ва гиччи, Оь,	Уллу ва гиччи Оь, оь белгиси	Муаллимни кёмеги булан салынгъан масъаланы чечмек.

	<p>оь</p> <p>гъарпланы</p> <p>языв</p>	<p>булан</p> <p>тенгleshдирив</p> <p>[оь] авазны</p> <p>язывдагъы</p> <p>ишарасы булан</p> <p>таныш этив.</p> <p>Уллу ва гиччи</p> <p>Оь, оь гъарпны</p> <p>язывча, печатча</p> <p>ишараларын</p> <p>гёрсетив.</p> <p>Гиччирек</p> <p>суратлав хабар</p> <p>тизив. [оь] аваз</p> <p>булангъы</p> <p>бувунланы языв,</p> <p>анализ этив Оь,</p> <p>оь гъарплар</p> <p>булангъы</p> <p>бувунланы,</p> <p>сёзлени языв.</p> <p>Хабар, сорав ва</p> <p>чакъыров</p> <p>жумлалар языв.</p> <p>Жумлаланы</p> <p>гёчюрюп языв.</p> <p>Хас атланы тюз</p> <p>язылышы.</p> <p>Тийишли</p> <p>интонацияны,</p> <p>паузаланы</p> <p>сакълап, токътав</p> <p>белгилеге гёре</p> <p>жумлаланы ва</p> <p>гиччирек</p>	<p>Партада тюз олтуруп, карандашны, ручканы тюз</p> <p>туту, язывда тетрадный тюз къоллама бажармакъ,</p> <p>язывну гигиена нормаларын сакъламакъ. Язывча ва</p> <p>печатча уьлгюлени элементлерин айырмакъ Оь, оь</p> <p>гъарпны язылышдагъы гесеклерин тюз айтмакъ.</p> <p>Язывча ва печатча гъарпланы тенгleshдирмек. Бувун</p> <p>ва аваз якъдан гъарп язылгъан сёзлени анализ этмек</p> <p>ва схема-модель булан тенгleshдирмек. Гесилген</p> <p>азбука булан бувунлар тизмек, бувунларда созукъ</p> <p>авазланы алышдырып къарамакъ. Оь, оь гъарп да</p> <p>[оь] аваз да бир йимик белгилене деген натижагъа</p> <p>гелмек. Оь, оь гъарпгъа башланагъан сёзлени анализ</p> <p>эте туруп, Оь, оь гъар заман биринчи бувунну</p> <p>башында языла деген натижагъа гелмек. [оь] аваз</p> <p>созукъ аваз экенни исбатламакъ. [оь] аваз булангъы</p> <p>мисаллар гелтирмек.</p> <p>Уллу ва гиччи, печатча ва язывча, гъарпны айырып</p> <p>бажармакъ. Сюжетли суратгъа гёре текст тизмек.</p> <p>Текстге ат такъмакъ. Тийишли интонацияны,</p> <p>паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре</p> <p>жумлаланы, текстни охумакъ. Текстни аслу маънасын</p> <p>ачыкъ этмек. Текстни жумлалагъа айырмакъ, иекстни</p> <p>жумладан айырагъан белгисин гёрсетмек. Суратгъа</p> <p>гёре муаллим береген соравлагъа тюз ва толу жавап</p> <p>бермек. Китапдагъы суратны текст булангъы</p> <p>байлавлугъун гёрсетмек. Жумланы башында уллу</p> <p>гъарп язылагъанына тергев бермек.</p> <p>«Гъарпланы лентасында» янгы гъарпны ерин</p> <p>белгилемек. Алда гечгенлерин гёз алгъа тутуп Оь, оь</p> <p>гъарп эки гъарпдан этилген деген натижагъа гелмек.</p> <p>Гечген гъарпланы авазлары булан урушдурмакъ.</p> <p>Гечген гъарпланы тенгleshдирмек, классификация</p> <p>этмек.</p> <p>Бекleshдиривге салынгъан соравлагъа жавап бермек,</p> <p>дарсда етишген оьзюню уьстюнлюклерине багъа</p>
--	---	--	--

		текстни охув, языв.	берип бажармакъ.
43-44	Уллу ва гиччи, Уь, уь гъарпланы языв	Уллу ва гиччи Уь, уь белгиси булан тенгleshдиwив [уь] авазны язывдагъы ишарасы булан таныш этив. Уллу ва гиччи Уь, уь гъарпны язывча, печатча ишараларын гёрсетив. Гиччирек суратлав хабар тизив. [уь] аваз булангъы бувунланы языв, анализ этив Уь, уь гъарплар булангъы бувунланы, сёзлени языв. Хабар, сорав ва чакъыров жумлалар языв. Жумлаланы гёчюрюп языв. Хас атланы тюз язылышы. Тийишли интонацияны, паузаланы	Муаллимни кёмеги булан салынган масъаланы чечмек. Партада тюз олтуруп, карандашны, ручканы тюз тутуп, язывда тетрадны тюз къоллама бажармакъ, язывну гигиена нормаларын сакъламакъ. Язывча ва печатча уьлгюлени элементлерин айырмакъ. Уь, уь гъарпны язылышдагъы гесеклерин тюз айтмакъ. Язывча ва печатча гъарпланы тенгleshдирмек. Бувун ва аваз якъдан гъарп язылган сёзлени анализ этмек ва схема-модель булан тенгleshдирмек. Гесилген азбука булан бувунлар тизмек, бувунларда созукъ авазланы алышдырып къарамакъ Уь, уь гъарп да [уь] аваз да бир йимик белгилене деген натижагъа гелмек Уь, уь. гъарпгъа башланаган сёзлени анализ эте туруп, Уь,уь гъар заман биринчи бувунну башында языла деген натижагъа гелмек. [уь] аваз созукъ аваз экенни исбатламакъ. [уь] аваз булангъы мисаллар гелтирмек. Уллу ва гиччи, печатча ва язывча, гъарпны айырып бажармакъ. Сюжетли суратгъа гёре текст тизмек. Текстге ат такъмакъ. Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы, текстни охумакъ. Текстни аслу маънасын ачыкъ этмек. Текстни жумлалагъа айырмакъ, иекстни жумладан айыраган белгисин гёрсетмек. Суратгъа гёре муаллим береген соравлагъа тюз ва толу жавап бермек. Китапдагъы суратны текст булангъы байлавлугъун гёрсетмек. Жумланы башында уллу гъарп язылагъанына тергев бермек. «Гъарпланы лентасында» янгы гъарпны ерин белгилемек. Алда гечгенлерин гёз алгъа тутуп Оь, оь гъарп эки гъарпдан этилген деген натижагъа гелмек.

		сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы ва гиччирек текстни охув, языв.	Гечген гъарпланы авазлары булан урушдурмакъ. Гечген гъарпланы тенгleshдирмек, классификация этмек. Бекleshдиривге салынган соравлагъа жавап бермек, дарсда етишген озюнню уьстюнлюклерине багъа берип бажармакъ.
45	Уллу ва гиччи, Д, д гъарпланы языв	Уллу ва гиччи Д,д белгиси булан тенгleshдирив [д] авазны язывдагъы ишарасы булан таныш этив. Уллу ва гиччи Д,д гъарпны язывча, печатча ишараларын гёрсетив. Гиччирек суратлав хабар тизив. [д] аваз булангъы бувунланы языв, анализ этив. Д,д гъарплар булангъы бувунланы, сёзлени языв. Хабар ва чакъырыв жумлалар языв. Жумлаланы	Муаллимни кёмеги булан салынган масъаланы чечмек. Партада тюз олтуруп, карандашны, ручканы тюз тутуп, язывда тетрадным тюз къоллама бажармакъ, язывну гигиена нормаларын сакъламакъ. Язывча ва печатча уьлгюлени элементлерин айырмакъ Д,д гъарпны язылышдагъы гесеклерин тюз айтмакъ. Язывча ва печатча гъарпланы тенгleshдирмек. Д,д гъарпны уьлгюсюне гёре язмакъ. Д,д гъарплар булангъы бувунланы, сёзлени язмакъ. Башгъа гъарплагъа язывда къошагъан кююне тергев бермек, уьлгюсю булан тенгleshдирмек. Бувун ва аваз якъдан язылган[д] авазы булангъы сёзлени анализ этмек ва схема-модель булан тенгleshдирмек. Жумлаланы охумакъ. Сёзлени байлавуна тергев бермек ва тюз язмакъ. Жумланы башында уллу гъарп язылагъанына тергев бермек. Хас атланы тюз язмакъ. А,а, У,у О,о И,и Д,д гъарплар булан бувунлар, сёзлер языв. Хабар ва чакъырыв жумлалар языв. Жумлаланы гёчюрюп языв. Муаллим айтагъан бувунланы, сёзлени ва жумлаланы диктовкагъа гёре язмакъ. Дарсда етишген озюнню уьстюнлюклерине багъа берип бажармакъ, этилген ишни анализ этмек, къыйматламакъ.

		гёчюрюп языв. Хас атланытюз язылышы.	
46-47	Уллу ва гиччи, Я,я гъарпланы языв	Я,я гъарпны сёзню башында, ва созукъ авазлардан сонг сёзню ортасында ахырында геливю. Я гъарп булангъы бувунланы башлап языв. Я,я гъарпны тутукъ авазлардан сонг сёзню ортасында ахырында [а] , айырывчу ь ва ъ белгиден сонг геливю ва [йа] авазны йимик охулуву. Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы ва гиччирек текстни охув печатча ва язывча шрифт булан языв.	Муаллимни кёмеги булан салынгъан масъаланы чечмек. Бувун ва аваз язылгъан сёзлени анализ этмек ва схема-модель булан тенгleshдирмек. Гесилген азбука булан бувунлар тизмек, къарамакъ. Уллу ва гиччи, печатча ва язывча, Я,я гъарпны айырып бажармакъ. Гъарпны созукъ авазлардан сонг сёзню ортасында, ахырында бир йимик айтылагъанына тергев бермек. Муаллимни кёмеклиги булан. Я,я гъарп созукъ авазлардан сонг сёзню ортасында, ахырында айтылып къала деген натижа чыгъармакъ. Муаллимни кёмеклиги булан. Я,я гъарп тутукъ авазлардан сонг сёзню, башында, ортасында ахырында [а] аваз, айырывчу ь ва ъ белгиден сонг эки гелсе, эки аваз бере деген натижагъа гелмек [йа] , тек я гъарп языла деген пикруну бекleshдирмек. Сюжетли суратгъа гёре текст тизмек. Текстге ат такъмакъ. Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы, текстни охумакъ. Текстни аслу маънасын ачыкъ этмек. Суратгъа гёре муаллим береген соравагъа тюз ва толу жавап бермек. Хас атларда уллу гъарпны язылышы. Жумланы башында уллу гъарп язылагъанына тергев бермек. Гечген гъарпланы авазлары булан урушдурмакъ. Гечген гъарпланы тенгleshдирмек, классификация этмек. Бекleshдиривге салынгъан соравагъа жавап бермек, дарсда етишген оъзюню уъстюнлюклерине багъа берип бажармакъ.
48	Уллу ва гиччи, Э,э	Уллу ва гиччи Э,э гъарпны	Муаллимни кёмеги булан салынгъан масъаланы чечмек.

	<p>гъарпланы языв</p>	<p>белгиси булан тенгледирив [э] авазны язывдагы ишарасы булан таныш этив. Уллу ва гиччи Э.э гъарпны язывча, печатча ишараларын гёрсетив. Гиччирек суратлав хабар тизив. [э] аваз булангы бувунланы языв, анализ этив Э.э гъарплар булангы бувунланы, сёзлени языв. Хабар, сорав ва чакъырыв жумлалар языв. Жумлаланы гёчюрюп языв. Хас атланы тюз язылышы. Э.э гъарпны тутукъ авазлардан сонг сёзню ортасында язылышы. Тийишли интонацияны, паузаланы</p>	<p>Партада тюз олтуруп, карандашны, ручканы тюз тутуп, язывда тетрадным тюз къоллама бажармакъ, язывну гигиена нормаларын сакъламакъ. Язывча ва печатча уьлгюлени элементлерин айырмакъ Э.э гъарпны язылышдагы гесеклерин тюз айтмакъ. Язывча ва печатча гъарпланы тенгледирмек. Э.э гъарпны уьлгюсюне гёре язмакъ. Э.э гъарплар булангы бувунланы, сёзлени язмакъ. Башгъа гъарплагъа язывда къошагъан кююне тергев бермек, уьлгюсю булан тенгледирмек. Бувун ва аваз якъдан язылгъан [e] авазы булангы сёзлени анализ этмек ва схема-модель булан тенгледирмек. Жумлаланы охумакъ. Сёзлени байлавуна тергев бермек ва тюз язмакъ. Жумланы башында уллу гъарп язылагъанына тергев бермек. Хас атланы тюз язмакъ. Э.э гъарплар булан бувунлар, сёзлер языв. Хабар, сорав ва чакъырыв жумлалар языв. Жумлаланы гёчюрюп языв. Муаллим айтагъан бувунланы, сёзлени ва жумлаланы диктовкагъа гёре язмакъ. Дарсда етишген оьзюню уьстюнлюклерине багъа берип бажармакъ, этилген ишни анализ этмек, къыйматламакъ.</p>
--	---------------------------	--	---

		сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы ва гиччирек текстни охув, языв.	
49	Гиччиъ гъарпны языв	ъ гъарпны белгиси булан тенгleshдирив [ъ] авазны язывдагы ишарасы булан таныш этив. ъ гъарпны язывча, печатча ишараларын гёрсетив. Гиччирек суратлав хабар тизив. [ъ] аваз булангы бувунланы языв, анализ этив. ъ гъарплар булангы бувунланы, сёзлени языв. Хабар ва чакъыров жумлалар языв. Жумлаланы гёчюрюп языв. ъ гъарпны тутукъ ва созукъ авазлардан сонг	Муаллимни кёмеги булан салынган масъаланы чечмек. Партада тюз олтуруп, карандашны, ручканы тюз тутуп, язывда тетрадны тюз къоллама бажармакъ, язывну гигиена нормаларын сакъламакъ. Язывча ва печатча уългюлени элементлерин айырмакъ. Бувун ва аваз ъ белги язылган сёзлени анализ этмек ва схема- модель булан тенгleshдирмек. Гесилген азбука булан бувунлар тизмек. Айыраган къаттылыкъ белгиси, аваз англатма бола деген натижагъа муаллимни кёмеклиги булан гелмек. Печатча ва язывча ъ белгини айырып бажармакъ. Сюжетли суратгъа гёре текст тизмек. Текстге ат такъмакъ. Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы, текстни охумакъ, язып алмакъ. Текстни аслу маънасын ачыкъ этмек. Текстни жумлалагъа бёлмек. Текстге оъз къаравун айтмакъ. Суратгъа гёре муаллим береген соравлагъа тюз ва толу жавап бермек. Жумланы башында уллу гъарп язылагъанына тергев бермек. Гечген гъарпланы авазлары булан урушдурмакъ. Гечген гъарпланы тенгleshдирмек, классификация этмек. Бекleshдиривге салынган соравлагъа жавап бермек, дарсда етишген оъзюню устьюнлюклерине багъа берип бажармакъ.

		<p>сёзню ортасында язылышы.</p> <p>Суратгъа гёре жумлалар къурув ва языв. Кеплюк ва теклик санагдагъы сёзлер булан иш гёрюв. Сорав жумлаланы гъакъында англав.</p> <p>Айтылышына гёре тюрлю жумлалар языв. Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы ва гиччирек текстни охув, языв. Печатча шрифт булан языв.</p>	
50	Гиччи ьгъарпны языв	<p>Ь гъарпны белгиси булан тенгleshдирив ь гъарпны язывча, печатча ишараларын гёрсетив. Гиччирек</p>	<p>Муаллимни кёмеги булан салынгъан масъаланы чечмек. Бувун ва аваз. Партада тюз олтуруп, карандашны, ручканы тюз тутуп, язывда тетрадни тюз къоллама бажармакъ, язывну гигиена нормаларын сакъламакъ. Язывча ва печатча уългюлени элементлерин айырмакъ ь белги язылгъан сёзлени анализ этмек ва схема-модель булан тенгleshдирмек. Гесилген азбука булан бувунлар</p>

	<p>суратлав хабар тизив.</p> <p>Айырывчу ь</p> <p>белги булангъы бувунланы, сёзлени языв.</p> <p>Хабар ва чакъыров жумлалар языв.</p> <p>Жумлаланы гёчюрюп языв. ь</p> <p>гъарпны тутукъ ва созукъ авазлардан сонг сёзню ортасында язылышы.</p> <p>Суратгъа гёре жумлалар къурув ва языв.</p> <p>Кеплюк ва теклик санавдагъы сёзлер булан иш гёрюв. Сорав жумлаланы гъакъында англав.</p> <p>Айтылышына гёре тюрлю жумлалар языв.</p> <p>Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре</p>	<p>тизмек. Печатча ва язывча, ь белгини айырып бажармакъ. Сюжетли суратгъа гёре текст тизмек. Текстге ат такъмакъ. Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы, текстни охумакъ, язып алмакъ. Текстни аслу маънасын ачыкъ этмек. Текстни жумлалагъа бёлмек. Текстге озъ къаравун айтмакъ. Суратгъа гёре муаллим береген соравагъа тюз ва толу жавап бермек.</p> <p>Жумланы башында уллу гъарп язылагъанына тергев бермек. Гечген гъарпланы авазлары булан урушдурмакъ. Гечген гъарпланы тенгleshдирмек, классификация этмек.</p> <p>Бекleshдиривге салынгъан соравагъа жавап бермек, дарсда етишген озъюню устьюнлюклерине багъа берип бажармакъ.</p>
--	---	---

		жумлаланы ва гиччирек текстни охув, языв. Печатча шрифт булан языв.	
51	Гиччи ы гъарпны языв	гиччиы гъарпны белгиси булан тенгleshдиpив [ы] авазны язывдагы ишарасы булан таныш этив. гиччи ы гъарпны язывча, печатча ишараларын гёрсетив. Гиччирек суратлав хабар тизив. [ы] аваз булангы бувунланы языв, анализ этив. ы гъарплар булангы бувунланы, сёлени языв. Хабар ва чакъыpив жумлалар языв. Жумлаланы гёчюрюп языв. Хас атланы тюз язылышы.	Муаллимни кёмеги булан салынган масъаланы чечмек. Бувун ва аваз якъдан гъарп язылган сёлени анализ этмек ва схема-модель булан тенгleshдирмек. Партада тюз олтуруп, карандашны, ручканы тюз тутуп, язывда тетрадные тюз кёллама бажармакъ, язывну гигиена нормаларын сакъламакъ. Язывча ва печатча уылгюлени элементлерин айырмакъ Гесилген азбука булан бувунлар тизмек, бувунларда созукъ авазланы алышдырып къарамакъ ы гъарп да [ы] аваз аз да бир йимик белгилене деген натижагъа гелмек. [ы] аваз созукъ аваз экенни исбатламакъ. [ы] аваз булангы мисаллар гелтиpмек. Печатча ва язывча, гъарпны айырып бажармакъ. Сюжетли суратгъа гёре текст тизмек. Текстге ат такъмакъ. Тийишли интонацияны, паузаланы, токътав белгилеге гёре жумлаланы, текстни охумакъ. Текстни аслу маънасын ачыкъ этмек. Текстни жумлалагъа айырмакъ, иекстни жумладан айыраган белгисин гёрсетмек. Суратгъа гёре муаллим береген соравагъа тюз ва толу жавап бермек. Китапдагы суратны текст булангы байлавлугъун гёрсетмек. «Гъарпланы лентасында» янгы гъарпны ерин белгилемек. Алда гечгенлерин гёз алгъа Гечген гъарпланы авазлары булан урушдурмакъ. Гечген гъарпланы тенгleshдирмек, классификация этмек. Бекleshдиpивге салынган соравагъа жавап бермек, дарсда етишген оъюнню устьюнлюклерине багъа берип бажармакъ.

52	Уллу ва гиччи, Ю,ю гярпланы языв	Уллу ва гиччи Ю,ю гярпны белгиси булан тенгleshдиpив Ю,ю гярпны язывдагы ишарасы булан таныш этив. Уллу ва гиччи Ю,ю гярпны язывча, печатча ишараларын гёрсетив. Гиччирек суратлав хабар тизив. Ю,ю гярплар булангы бувунланы, сёзлени языв. Хабар ва чакъыpив жумлалар языв. Жумлаланы гёчюрюп языв. Хас атланы тюз язылышы. Ю,ю гярпны тутукъ авазлардан сонг сёзню ортасында, Ъ ва ь белгилерден сонг язылышы. Тийишли интонацияны,	Муаллимни кёмеги булан салынган масъаланы чечмек. Партада тюз олтуруп, карандашны, ручканы тюз тутуп, язывда тетрадные тюз кёоллама бажармакъ, язывну гигиена нормаларын сакъламакъ. Язывча ва печатча уьлгюлени элементлерин айырмакъ Ю,ю гярпны язылышдагы гесеклерин тюз айтмакъ. Язывча ва печатча гярпланы тенгleshдирмек. Ю, ю гярпны уьлгюсюне гёре язмакъ. Ю,ю гярплар булангы бувунланы, сёзлени язмакъ. Башгъа гярплагъа язывда кёошаган кююне тергев бермек, уьлгюсю булан тенгleshдирмек. Бувун ва аваз якъдан ю гярп булангы сёзлени анализ этмек ва схема-модель булан тенгleshдирмек. Жумлаланы охумакъ. Сёзлени байлавуна тергев бермек ва тюз язмакъ. Жумланы башында уллу гярп язылагъанына тергев бермек. Ю,ю гярплар булан бувунлар, сёзлер языв:. Хабар, сорав ва чакъыpив жумлалар языв. Жумлаланы гёчюрюп языв. Муаллим айтаган бувунланы, сёзлени ва жумлаланы диктовкагъа гёре язмакъ. Дарсда етишген оьзюню уьстюнлюклерине багъа берип бажармакъ, этилген ишни анализ этмек, кьыйматламакъ.
----	---	---	--

		паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы ва гиччирек текстни охув, языв	
53	Я,я, Ю,ю Е,е Ё,ё гъарпланы язывдагъы белгилерин такрарлав.	Я,я Ю, ю Е,е Ё,ё гъарпланы такрарлав. Бувунланы охув, языв. Суратгъа гёре ишлев. Тутукъ авазлардан сонг сёзню ортасында ахырында айырывчу ь ва ъ белгиден сонг охулуву ва язылыву. Тийишли интонацияны, паузаланы сакълап, токътав белгилеге гёре жумлаланы ва гиччирек текстни бир тегишден охув. Тюз языв мердешлени беклешдилив.	Муаллимни кёмеги булан салынгъан масъаланы чечмек. Партада тюз олтуруп, карандашны, ручканы тюз тутуп, язывда тетрадным тюз къоллама бажармакъ, язывну гигиена нормаларын сакъламакъ. Язывча ва печатча уылгюлени элементлерин айырмакъ Я,я Ю, ю Е,е Ё,ё гъарпны язылышдагъы гесеклерин тюз айтмакъ. Язывча ва печатча гъарпланы тенгleshдирмек. Текстни гёчюрюв, ким? не? нечик? не эте? деген соравла-гъа жавап береген сёзлеге тергев бермек. Я,я Ю, ю Е,е Ё,ё гъарпны уылгюсюне гёре язмакъ. Я,я Ю, ю Е,е Ё,ё гъарплар булангъы бувунланы, сёзлени язмакъ. Башгъа гъарплагъа язывда къошагъан кююне тергев бермек, уылгюсю булан тенгleshдирмек. Бувун ва аваз якъдан ю гъарп булангъы сёзлени анализ этмек ва схема-модель булан тенгleshдирмек. Жумлаланы охумакъ. Сёзлени байлавуна тергев бермек ва тюз язмакъ. Жумланы башында уллу гъарп язылагъанына тергев бермек. Я,я Ю, ю Е,е Ё,ё гъарплар булан бувунлар, сёзлер языв. Хабар, сорав ва чакъырыв жумлалар языв. Жумлаланы гёчюрюп языв. Муаллим айтагъан бувунланы, сёзлени ва жумлаланы диктовкагъа гёре язмакъ. Дарсда етишген оъзюню уъстюнлюклерине багъа берип бажармакъ, этилген ишни анализ этмек, къыйматламакъ.
54	Язылышы	Уллу ва гиччи	Муаллимни кёмеги булан салынгъан масъаланы чечмек

	кыйын Аа, Нн, Кк, Дд гърапланы такрарлав	Аа, Нн, Кк, Дд ва гиччи белгиси булан тенгleshдиpив [а, н, к д] авазны язывдагъы ишарасы булан таныш этив. Уллу ва гиччи Аа, Нн, Кк, Дд гърапланы язывча, печатча ишараларын гёрсетив. Гиччирек суратлав хабар тизив. [а, н, к, д] аваз булангъы бувунланы языв, анализ этив. Аа, Нн, Кк, Дд гъарплар булангъы бувунланы, сёзлени языв. Хабар ва чакъыpыв жумлалар языв. Жумлаланы гёчюрюп языв. Хас атланытюз язылышы.	Партада тюз олтуруп, карандашны, ручканы тюз тутуп, язывда тетрадны тюз къоллама бажармакъ, язывну гигиена нормаларын сакъламакъ. Язывча ва печатча уългюлени элементлерин айырмакъ Аа, Нн, Кк, Дд гъарпны язылышдагъы гесеклерин тюз айтмакъ. Язывча ва печатча гъарпланы тенгleshдирмек. Аа, Нн, Кк, Дд гъарпны уългюсюне гёре язмакъ. Д, д гъарплар булангъы бувунланы, сёзлени язмакъ. Башгъа гъарплагъа язывда къошагъан кююне тергев бермек, уългюсю булан тенгleshдирмек. Бувун ва аваз якъдан язылгъан [а, н, к, д] авазы булангъы сёзлени анализ этмек ва схема- модель булан тенгleshдирмек. Жумлаланы охумакъ. Сёзлени байлавуна тергев бермек ва тюз язмакъ. Жумланы башында уллу гъарп язылагъанына тергев бермек. Хас атланы тюз язмакъ. А,а, У, у О,о И,и. Аа, Нн, Кк, Дд гъарплар булан бувунлар, сёзлер языв. Хабар ва чакъыpыв жумлалар языв. Жумлаланы гёчюрюп языв. Муаллим айтагъан бувунланы, сёзлени ва жумлаланы диктовкагъа гёре язмакъ. Дарсда етишген объюню уъстюнлюклерине багъа берип бажармакъ, этилген ишни анализ этмек, кыйматламакъ.
55	Алфавит	Къумукъ алфавитни гъарпларын тюз	Дарсда чечилме герек масъаланы гёз алгъа тутмакъ. Муаллимни кёмеги булан салынгъан масъаланы чечмек. Гесилген азбука булан бувунлар тизмек.

	айтыв. Алфавитни гёзиги булан сёзлени ерлешдирив. Тюз охув къайдаланы беклешдирив. Гиччирек текстлени, шиъруланы охувда англап, чебер охувну мердешлерин амалгъа гелтирив.	Уллу ва гиччи, печатча ва язывча, гъарпны айырып бажармакъ. Гъарпланы тюз атын айтып бажармакъ «Гъарпланы лентасында» ва алфавитде гъарпланы ерлешген кююн урушдурмакъ, тенглешдирмек. «Гъарпланы лентасындагъы» ва алфавитдеги гъарпланы гёзиги бир гелмейгенге тюшонмек. Алфавитни тюз охумакъ, къумукъ алфавитдеги гъарплпны санапун билмек. Беклешдиривге салынган соравлагъа жавап бермек, дарсда етишген озюню устюнлюклерине багъа берип бажармакъ.
--	---	--

Тематика планлашдырив.

1-нчи клас. (15 сагъат, жумада 2,5 сагъат)

<i>Тема</i>	<i>Теманы баяны</i>	<i>Гъарактчылыкъ ишлер</i>
<i>Дертюнчю четверть (15 сагъат)</i>		
<i>Сёз, жумла, текст (6сагъат)</i>	Сёйлев тилини жумлалагъа, жумлаланы сёзлеге, сёзлени бувунлагъа айырыв. Сёздеги бувунланы санапун токъташдырыв. Жумлаланы, сёзлени, бувунланы гёрсетеген схемаланы къоллав. Жумланы уьюрлери. Сёзлерде уллу гъарпны язылышы. Диктант.	Жумлаланы калималагъа, калималаны сёзлеге бёлмек. Китапда берилеген тапшурувланы тюз охумакъ ва язмакъ. Сёзлеге соравлар салмакъ. Салынагъан соравгъа гёре сёзлер нени англатагъанны айырмакъ. Ким? Не? соравлагъа жавап береген сёзлер нени, Нечик? деген соравлагъа жавап береген сёзлер предметлени белгисин, НЕ этген? Не эте? Не этежек? деген соравлагъа жавап береген сёзлер предиятны ишин, гъаракатны англатагъанны билмек. Жумладагъы сёзлени маънасын тюз

		<p>англамакъ. Жумладагъы сёзлени арасындагъы байлавгъа тергев бермек.</p> <p>Текст. Текстни ва жумланы маъна якъдан бирлиги ва текстни жумладан айырагъан белгилери:</p> <p>-текстдеги жумлаланы гёзигин токъташдырыв;</p> <p>-текстни маънасына, темасына гёре ат тагъыв. Текстдеги жумлаланы анализ этмек. Учебникде берилген текстни охумакъ ва салынгъан соравагъа жавап берип бажармакъ. Сёзлерден жумлалар, жумлалардан текст къурмакъ. Жумланы баш уьюрлерин айырмакъ. Сурагъа гёре жумлалар тизмек. Хас ва жынс предметлени гъакъында англав бермек</p> <p>Сёзлерде уллу гъарпны язылышына тергев бермек.</p>
<p>Авазлар ва гъарплар (бсагъат)</p>	<p>Авазны гъакъында англав. Авазны айтагъанда авуз бошлугъунда ва эринлерде болагъан пуршавну англатыв. Созукъ ва тутукъ авазланы гъакъында англав. Тавушну гъакъында англав. Созукъ ва тутукъ авазланы схемада гёрсетеген кюйлер булан таныш болув. Схемада авазланы къошулувун гёрсетив. Сёзлердеги авазланы айырыв. Сёзлени буюнлагъа, буюнланыавазлагъаайырыв ва аваз якъдан чечив: тутукъланы ва созукъланы айырыв. Сёзню айтылышын схема булан тенгешдирив, бир-бир сёзлени схемаларын этив.</p> <p>Къумукъ тилге хас авазлар: (гъ), (гъ), (къ), (нг), (об), (уь).</p> <p>Аваз ва буюн. Ачыкъ ва ябыкъ</p>	<p>Авазлар. Созукъ ва тутукъ авазланы айырагъан белгилери. Бир яда бир-нече аваз булан айрылагъан сёзлени тенгешдирив. Берилген моделге гёре сёзлер тизив. Сёзлени буюнлагъа, буюнланы авазлагъа бёлюв.</p> <p>Графика. Авазны гъарпдан айырыгъан белгилери: гъарп авазны белгиси.Язывда къолланагъан гъарп тюрлю белгилеге, гъарпплар булан авазланы англамакъ.Е,ё,ю,гъарпланы къолланышы.. Созукъ ва тутукъ авазланы схемада къошулувун гёрсетип бажармакъ.</p> <p>Сёзлердеги авазланы айырмакъ. Сёзлени буюнлагъа, буюнланыавазлагъа айырмакъ ва аваз якъдан</p>

	<p>бувунлар.</p> <p>Диктант.</p>	<p>чечмек:тутукъланы ва созукуланы айырмакъ. Сёзню айтылышын схема булан тенгleshдирмек, бир-бир сёзлени схемаларын этмек.</p> <p>Къумукъ тилге хас авазланы (<i>гъ</i>), (<i>гь</i>), (<i>къ</i>), (<i>нг</i>), (<i>оь</i>), (<i>уь</i>) охув ва языв мердешлени бекleshдирмек.</p> <p>Аваз ва бувун. Ачыкъ ва ябыкъ бувунланы айырып бажармакъ.</p>
<p><i>Тил гесимлер</i></p> <p><i>(Зсагъат)</i></p>	<p>Ким? не? соравагъа жавап береген сёзлер ва шогъар байлавлу болуп «Предметлени атлары деген термин булан таныш болув.</p> <p>Нечик? деген соравагъа жавап береген сёзлер ва шогъар байлавлу болуп «Белгилени атлары» деген терминбулан таныш болув. Шу терминлер логика чалышывланы кюрчюсюнде яратыла.</p> <p>НЕ этген? Не эте? Не этежек? деген соравагъа жавап береген сёзлер ва шогъар байлавлу болуп «гъаракат» деген терминбулан таныш болув.</p> <p>Шу терминлер логика чалышывланы кюрчюсюнде яратыла.</p> <p>Шо чалышывланы натижасында охувчулар тюрлю-тюрлю предметлени атларын бёлюкleshдирелер (оьсюмлюклени, гъайванланы, адамланы ва ш. б. затланы) ва шо бёлюклер учун жамлашдырагъан сёзлени сайлай туруп, «предметлер», «белги», «гъаракат» деген терминлени де англажакълар.</p>	<p>Предметни англатагъан сёзлеге Ким? не? дегенсоравлар салмакъ ва олай сёзлер предметни англата деген натижагъа гелмек. Жумланы ичинде Ким? не? деген соравагъа жавап береген сёзлер жумланы баш уьюрю болагъангъа тюшюнмек.</p> <p>Предметни белгисин англатагъан сёзлеге авуз ва языв тилде сорава салып бажармакъ. Текстни ичиндеги предметни белгисин англатагъан ваолар белгилейген сёзлени ачыкъ этип бажармакъ.. Жумланы ичинде предметни белгисинанглатагъан сёзлер кютеген къуллугъу. Шо сёзлени къоллап жумлаланытенгleshдирмек.Предметни гъаракатын англатагъан сёзлени белгилемек. Предметни гъаракатын англатагъан сёзлеге сорава салмакъ. Жумланы ичинде предметни гъаракатын англатагъан сёзлер кютеген къуллугъу. Шо сёзлени къоллап жумлалар яда текст къурмакъ.</p>

Тематика планлашдырыв

2 клас (68 сагъат, жумада 2 сагъат)

<i>Тема</i>	<i>Темаланы баяны</i>	<i>Гъарактчылыкъ ишлер</i>
Биринчи четверть (18+2 сагъат)		
Биринчи класда гечген материалны такрар этив (4сагъат)	Тектни жумлалагъа, жумлаланы сёзлеге, сёзлени бувунлагъа айырыв. Созукъ ва тутукъ авазлар. Къумукъ тилге хас созукъ ва тутукъ гъарплар, авазлар.	Китапда берилеген тапшурувланы тюз охумакъ ва язмакъ, авуз ва языв тил. Жумладагъы сёзлени маънасын тюз англамакъ. Жумладагъы сёзлени арасындагъы байлавгъа тергев бермек. Текст. Текстни ва жумланы маъна якъдан бирлиги ва текстни жумладан айырагъан белгилери; -текстдеги жумлаланы гёзигин токъташдырмакъ; -текстни маънасына, темасына гёре ат тагъыв. Текстдеги жумлаланы анализ этмек. Учебникде берилген текстни охумакъ ва салынгъан соравлагъа жавап берип бажармакъ. Сёзлерден жумлалар, жумлалардан текст къурмакъ. Авазлар. Созукъ ва тутукъ авазланы айырагъан белгилери. Бир яда бир-нече аваз булан айрылагъан сёзлени тенгleshдирив. Берилген моделге гёре сёзлер тизив. Сёзлени бувунлагъа, бувунланы авазлагъа бёлюв. Сёзлердеги авазланы айырмакъ. Аваз ва бувун. Ачыкъ ва ябыкъ бувунланы айырып бажармакъ Къумукъ тилге хас авазланы (гъ), (гь), (къ), (нг), (оь), (уь) охув ва языв мердешлени бекleshдирмек. Аваз ва бувун. Ачыкъ ва ябыкъ бувунланы айырып бажармакъ. таза

		язывгъа тергев бермек.
Гъарплар авазлар. (7 сагъат)	ва Авазлар ва гъарплар. Созукъ ва тутукъ авазлар, оланы белгилери. Созукъ авазлар ва гъарплар. Тутукъ авазлар ва гъарплар. Бир тегишден бувунланы охув ватюз языв. Эринли ва эринсиз созукълар. е, ё, ю гъарплар ва оланы къолланышы. е, ё, ю гъарпланы сёзню ичинде (эки тутукъну арасында) э, оь, уь авазлар йимик къолланагъаны. Эки бир йимик тутукъ янаша гелген сёзлер. Къумукъ тилге хас авазлар: (гъ), (гь), (къ), (нг), (оь), (уь). Сёзлени аваз, гъарп ва бувун якъдан анализ этеген мердешлерин оьсдюрюв. Сёзлерде нг гъарпны язылышы. Сёзлени бувунлагъа гёре сатырдан сатыргъа гёчюрюв (бир гъарпдан этилген бувунлардан къайры). Й гъарпы булангъы сёзлени сатырдан сатыргъа гёчюрюв (май-ка, той-да). Текстдеги жумлаланы айырыв. Жумлалар тизив.	Авазлар ва гъарплар. Авазланы айтылышы. Гъарпланы охув ва языв. Созукъ авазны ва созукъ авазны гёрсетеген гъарпланы анализ этив. Сёзлени аваз, гъарп ва бувун якъдан анализ этеген мердешлерин оьсдюремек. Охуйгъанда оьзлени сёйлев тилинде сёзлени тюз айтып бажармакъ. Сёзлерде нг гъарпны язылышы. ъ, ь белгилер ва оланы къолланышы. Сёзлени бувунлагъа гёре сатырдан сатыргъа гёчюрюв (бир гъарпдан этилген бувунлардан къайры). Й гъарпы булангъы сёзлени сатырдан сатыргъа гёчюрюв (май-ка, той-да). е, ё, ю гъарплар ва оланы къолланышы. е, ё, ю гъарпланы сёзню ичинде (эки тутукъну арасында) э, оь, уь авазлар йимик къолланагъаны. Жумлаланы сёзлеге, сёзлени бувунлагъа айырмакъ. Сёзлени ва жумлаланы гёчюрюп языв. Диктант. Сюжети булангъы суратгъа гёре бири - бирине байлавлу жумлалар къурмакъ. Текстни анализ этмек. Сюжети булангъы суратгъа гёре тизилген текстге ат салмакъ.

	Сюжетли сурутгъа гёре сочинение.	
Къумукъ тилге хас тутукъ авазлар(4 сагъат)	Къумукъ тилге хас тутукъ авазлар: (гъ), (гь), (къ), (нг). Сёзлюк диктант. Текстни бар кюйде гёчюрюп языв. Суратгъа гёре текст къурув. Соравлагъа гёре изложение оьтгерив.	Къумукъ тилге хас авазланы айтып бажармакъ Сёзлени аваз, гъарп ва бувун якъдан анализ этеген мердешлерин оьсдюрюв. Охуйгъанда оьзлени сёйлев тилинде сёзлени тюз айтып бажармакъ, шиъруланы чебер кюйде охумаъ. гъ, гь, къ,нг гъарплар булангъы сёзлер, шо сёзлербулангъы жумлаланы ва текстни гёчюрюп язмакъ. Чечеген ёммакъланы чечмек ва язмакъ. Сёзлюк диктант язмакъ. Суратгъа гёре салынгъан соравлагъа жавап бермек, текст яратмакъ ва язмакъ. Текстге ат салмакъ. Соравлагъа гёре изложение язмакъ.
Къумукъ тилге хас созукъ авазлар(2сагъат)	Къумукъ тилге хас созукъ авазлар: (оь, уь) Гёрюв диктант. Текстни бар кюйде гёчюрюп языв. Суратгъа гёре текст къурув.	Къумукъ тилге хас авазланы айтып бажармакъ Сёзлени аваз, гъарп ва бувун якъдан анализ этеген мердешлерин оьсдюрюв. Охуйгъанда оьзлени сёйлев тилинде сёзлени тюз айтып бажармакъ, шиъруланы чебер кюйде охумаъ. Оь, уь гъарплар булангъы сёзлер тапмакъ. Шо сёзлер булан жумлалар тиэмек ва текст язмакъ. Чечеген ёммакъны чечмек ва жавабын язмакъ. Гёрюв диктант язмакъ. Суратгъа гёре салынгъан соравлагъа жавап бермек, текст яратмакъ ва язмакъ. Текстге ат салмакъ.

[ш] тутукъ аваз. (1 сагъат)	[ш] тутукъ аваз ва гъарп.	[ш] тутукъ авазны айтылышы. III тутукъ гъарп булангъы сёзлер языв. Жумлалар къурув. Хабар языв.
Экинчи четверть (14+2 сагъат)		
Тутукъ авазлар: янгырав, сангырав, эринли, эринсиз, жут, жутсуз. (6 сагъат)	Янгырав ва сангырав тутукълар, эринли ва эринсиз тутукълар; жут ва жутсуз тутукълар. Айырывчу диктант. Суратгъа гёре сочинение языв.	Авуз ва языв тилде янгырав ва сангырав тутукъланы айырмакъ. Олагъа мисаллар гелтирмек, бувунлагъа бёлмек. Муаллимни кёмежлиги булан сангырав тутукълар эки созукъ авазны арасына тюссе, янгырав тутукъгъа айланма бола деген натижагъа гелмек. Янгырав ва сангырав тутукъланы жутлап бажармакъ. б-п, в-ф, к-къ ва ш.б. Эринли ва эринсиз тутукъланы авуз ва языв тилде айырып бажармакъ. Сёзлюкден эринли ва эринсиз тутукълар булангъы сёзлер тапмакъ, олар булан жумлалар къурмакъ, чебер кюйде оланы охумакъ. Суратгъа гёре хабар тизмек. Хабаргъа ат салмакъ. Жумланы ва текстни гёчюрюп язмакъ. Айырывчу диктант оьтгермек. Суратгъа гёре сочинение язмакъ.
Ъ, ь белгилер (1 сагъат).	Айырывчу ъ къаттылыкъ, ь йымышакъ белгилер ва оланы къолланышы. Соравлагъа жавап гысапда изложение язмакъ.	Ъ, ь гъарпны белгиси булан тенгleshдирип [ъ] авазны язывдагъы ишарасы булан таныш этив. ъ гъарпны язывча, печатча ишараларын гёрсетив. Гиччирек суратлав хабар тизив. [ъ] аваз булангъы бувунланы языв, анализ этив. ъ, ь гъарплар булангъы бувунланы, сёзлени языв. Хабар ва чакъырыв жумлалар языв.

		Текстни уьстюнде ишлемек: текстни темасын ачыкъ этмек; огъар ат салмакъ, тектдеги жумлаланы гёзиги булан ерлешдирмек. Хабар этип бажармакъ. Текстге сораулар салмакъ ва шогъар гёре изложение язмакъ.
Алфавит (2 сагъат)	Алфавит. Гъарпланы атлары. Алфавитни. билив.	Алфавитни айтып ва язып бажармакъ. Гёрсетилген сёзлени алфавитни гёзиги булан ерлешдирип бажармакъ. Сурагъа гёре хабар тизмек , огъар ат такъмакъ.
Сёз ва бунун. Сёзлени бунунлагъа айырып (4сагъат).	Бунун, сёзлени бунунлагъа айырып. Бир бунунлу сёзлер. Грамматика тапшуруву булангъы диктант языв. Сурагъа гёре хабар тизив.	Сёйлев тилни сёзлеге, сёзлени бунунлагъа айырып бажармакъ, Сёзде нече бунун барны белгилемек. Сёзде нече созукъ аваз бар буса, шонча бунун да болагъанны билмек,айтып бажармакъ. бир бунунлу сёзлер тапмакъ. Бир ва бир-нече маъналы сёзлер. Бири бирине къаршы маъналы сёзлер. Сёйлев тилде къолланагъан адат-къылыкъ (этика) сёзлер булан таныш болув:хошгёлдигиз, танг яхшы болсун, савбол, яхшы ел, уюгюзге яхшылыкъ, гечегиз яхшы болсун,оланы сёйлев тилде къоллап бажармакъ. Грамматика тапшуруву булангъы диктант языв. Сурагъа гёре хабар тизив.
Ургъу (1сагъат)	Ургъу. Къумукъ тилде ургъуну ери. Сёзню маънасына ургъуну таъсири.	Ургъуну гъакъында англав берив. Ургъу къумукъ тилде сёзню арт бунунуна тюшегенни мисаллар булан ачыкъ этмек. Маъна ударение не экенни муаллимни кёмеги булан англамакъ

Уьчюнчю четверть (20+3 сагъат)		
Калам (речь) (4 сегъат)	<p>Адамланы яшавунда гъакълашыв.Авуз ва языв тил. Текстни темасы. Текст жумлалардан тизиле.</p> <p>Жумланы башында уллугъарпны язылшы, ахырында токътав белгилер.</p> <p>Сейлев тилде къолланагъан адат-къылыкъ (этика) сёзлер булан таныш болув:хошгёлдигиз, танг яхшы болсун, савбол, яхшы ел, уьюгюзге яхшылыкъ, гечегиз яхшы болсун, оланы сейлев тилде къоллап бажармакъ.</p> <p>Гёрюв диктант.</p>	<p>Текстни темасын ачыкъ этмек. Жумлалардан текст тизмек. Жумланы башында уллу гъарпны язма, хабар жумлаланы ахырында бюртюк, сорав жумлаланы ахырында сорав ишара, салынагъанны англатмакъ. Тюз токътав белгилер салыв мердешлени яратмакъ. Жумлаланы гёчюрюп язмакъ. Чакъырыв жумлаланы англатмакъ.</p>
Жумла ва текст(8 сагъат)	<p>Жумланы баш уьюрлери: иеси, хабарлыкъ. Жумлада кимни яда нени гъакъында сёйленегенни гёрсетеген сёзлени айырыв. Жумланы башында уллу гъарп. Жумланы ахырында бюртюк, сорав ва чакъырыв белгилер. Жумланы башында уллу гъарп. Жумладагъы сёзлени арасындагъы байлавлну соравланы кёмеклиги булан белгилемек. Жумланы тизмек ва оьзбашына языв.</p> <p>Текст. Текстни ва</p>	<p>Сёз ва жумлла. Жумладагъы сёзлени арасындагъы байлавлну соравланы кёмеклиги булан белгилемек. Жумла сёзлерден, жумлалардан текст къурулагъангъа тюшюнмек. Жумланы баш уьюрлери: иеси, хабарлыкъ Жумлада кимни яда нени гъакъында сёйленегенни гёрсетеген сёзлени айырмакъ. Жумланы башында уллу гъарп. Жумланы ахырында бюртюк, сорав ва чакъырыв белгилер. Жумланы башында уллу гъарп. Жумланы интонациясын сакълап охуп билмек. Жумланы тизмеге ва оьзбашына язып бажармакъ.</p> <p>Текст. Текстни ва жумланы маъна</p>

	<p>жумланы маъна якъдан бирлиги ва текстни жумладан айырагъан белгилери;</p> <p>-текстдеги жумлаланы гёзигин токъташдырыв;</p> <p>-текстни маънасына, темасына гёре ат тагъыв. Текстни тайпалары: хабар, пикирлешив, суратлав. Изложениеге план тизмек.</p>	<p>якъдан бирлиги ва текстни жумладан айырагъан белгилери;</p> <p>-текстдеги жумлаланы гёзигин токъташдырыв;</p> <p>-текстни маънасына, темасына гёре ат тагъыв. Текстни тайпалары: хабарлав, пикирлешив, суратлав. Оъзбашына учебникден жумлаланы ва текстни гёчюрюп язмакъ. Хабарлав текстге план къурув, тизилген плангъа гёре изложение языв.</p>
<p>Къумукъ тилге хас тутукъ ва созукъ авазлар (бсагъат)</p>	<p>Къумукъ тилге хас тутукъ ва созукъ авазлар: (гъ), (гь), (къ), (нг), (оъ), (уъ).</p> <p>Хабар тизмек. Соравлагъа гёре изложение оьтгерив. Берилген темагъа гёре сочинение языв.</p>	<p>Къумукъ тилге хас тутукъ ва созукъ авазлары: (гъ), (гь), (къ), (нг), (оъ), (уъ) айтып ва язып бажармакъ. Эки бир йимик тутукъ янаша гелген сёзлер тапмакъ ва язмакъ. Хабар тизмек. Айтывланы, аталар сёзлерин маъна якъдан чечмек. Сёзлени фонеика разбор этив мердешлени болдурмакъ. Шарадалар чечмек. Хабаргъа (текстге) соравлар салмакъ. Текстни ва жумланы маъна якъдан бирлиги ва текстни жумладан айырып бажармакъ. Оъз сынавларына гёре табиятны суратлайгъан хабар тизме уьйретмек.</p>
<p>Тил гесимлер.</p> <p>Атлыкъ</p> <p>(5 сагъат)</p>	<p>Предметни атын, предметни белгисин, предметни ишин англатагъан сёзлер.</p> <p>Атлыкъ (англав берив).</p> <p>Аслу маънасы Ким? Не?(охув-языв) деген соравлагъа жавап береген сёзлер. Предметлени</p>	<p>Предметни атын, предметни белгисин, предметни ишин англатагъан сёзлеге соравлар салмакъ. Жумлада предметни англатагъан сёзлени тапмакъ. Атлыкъны гъакъында англав бермек. Аслу маънасын ачыкъэтмек. Ким? деген сорав янгыз адамлагъа, Не? деген сорав кългъан бары да кългъан предметлеге салынагъанны</p>

	атлары. Диктант.	<p>атланы уьстюнде ишлей туруп англатмакъ. Атлыкъланы теклик ва кеплюк санаву. Хас ва жынс атлыкълар. Жумланы баш уьюрлерин айырмакъ.</p> <p>Суратгъа гёре хабар тизмек. Хас атлыкълар. Гъайванлагъа тагъылгъан атланы, шагъарланы, юртланы, оьзенлени, тавланы атларыны уллу гъарп булан башланып язылыву. Хас атларда уллу гъарп языв мердешлени беклешдирмек. Берилген схемагъа гёре жумлалар кьурув.</p> <p>Диктант.</p> <p>Атлыкълагъа тюз сораулар салыв мердешлени беклешдирмек. Текстни охумакъ. Текстге ат салмакъ. Текстге гёре салынгъан сораулагъа жавап бермек.</p>
<i>Дертюнчю четверть (16 +2 сагъат)</i>		
Атлыкъ (чечив) (2 сагъат)	Хас ва жынс атлыкълар.	<p>Хас ва жынс атлыкъланы айырагъан белгилери. Хас атлыкъларда уллу гъарп языв мердешлени беклешдирмек. Атлыкълар булан жумлалар кьурмакъ. Айры-айры предметлени оьзге предметлерден айырмакъ учун кьоюлагъан хас атлар. Предметлени атларын (охув алатланы, оюнчакъланы, оьсюмлюклени, гъайванланы ва ш. б.) группалагъа пайламагъа ва группаланы жамлашдырагъан сёзлер булан белгилеп бажармакъ.</p>

Ишлик(6 сағат)	<p>Ишлик. Аслу маънасы. Ишликни кеплюк ва теклик санавда кьоолланышы. Ишликни сораулары: не эте? не этген ? не этежек?. Ишликни заманлагъа гёре тюрлениши. Маънадаш ва къаршыдаш маъналары булангъы ишликлер. Яратывчулукъ диктант. Хабаргъа сораулар салыв. Сурагъа гёре текст кюрув.</p>	<p>Не эте? Не этген ? Не этежек? деген сораулагъа жауап береген сёзлер предметни ишин англатагъан сёзлер деп англав бермек. Яратывчулукъ диктант язмакъ. Жумладагъы ишликlege сораулар салмакъ. Жумлада сёзлени арсындагъы байлавну гёрсетмек. Ишликлени заманын алышдырмакъ. Жумлалар ва текст (суратгъа гёре яда бир темагъа) кюрув. Маъналары ювукъ яда къаршы маъналары булангъы ишликлер булан текст тизмек. Текстни гечген тил гесимlege гёре чечме уйретмек.</p>
Сыпатлыкъ (6 сағат)	<p>Сыпатлыкъ. Аслу маънасы. Сыпатлыкъны сёйлев тилде кютеген кюуллугъу. Сыпатлыкъны кеплюк ва теклик санаву. Къардаш ва къаршы маъналы сыпатлыкълар. Сурагъа гёре сочинение языв. Яратывчулукъ иш. Издожениеге план языв. Сыпатлыкънысораулары: Нечик? Сыпатлыкъны авуз тилде кьоолланышы. Сыпатлыкъны тюрлю формалары.</p>	<p>Нечик? деген сораулагъа жауап береген, предметни белгисин англатагъан сёзлер сыпатлыкъ болагъанны англатмакъ. Сыпатлыкъны авуз тилде кютеген кюуллугъу гъакъда, сыпатлыкълар ёкъ ,тек бу тил гесим булан текстни толумлашдыра туруп англатмакъ. Сыпатлыкълагъа сораулар салмакъ. Жумладагъы сыпатлыкълагъа сорау салмакъ.Сыпатлыкъланы атлыкълар булан кьоолланышы , сыпатлыкълар гъарзаман атлыкъланы алдында гелегенни англатмакъ. Предметлени белгисин, хасиятын англатагъан маънадаш ва къаршы маъналы сыпатлыкълар тапмакъ. Сурагъа текст кюрмакъ,огъар ат такъмакъ,анализ этмек. Учебникдеги текстни текстни язмакъ ва</p>

		сыпатлыкъланы разбор этмек. Соравлар салмакъ, суратгъа гёре хабар тизмек. План тизмек ва шогъар гёре изложение язмакъ.
Такрарлав (4 сагъат)	Гъарплар ва авазлар. Тил гесимлер; жумлаланы ва текстни тил гесимлеге гёре чечмек. Суратгъа гёре хабар тизив. Грамматика тапшуруву булангъы диктант.	Сёзлени аваз, гъарп ва бувун якъдан анализ этеген мердешлерин оьсдюремек. Охуйгъанда оьзлени сёйлев тилинде сёзлени тюз айтып бажармакъ. Сёзлени фонетика якъдан чечмек. Айтывланы маънасын ачыкъ этмек. Суратгъа гёре хабар тизмек. Атлыкълны, сыпатлыкълны, ишликни тилде кютеген кюллугъун белгилеп бажармакъ. Ишликни,сыпатлыкълны тюрлю – тюрлю формаларда сёйлев тилде къоллап бажармакъ. Жумланы башында уллу гъарпны къолап, ахырында бюртюкню, чакъырыв ва сорав белгилени салып, баш уьюрлерин табып бажрмакъ. Охулгъан текстге маънасын ачыкъ этеген ат салып, текст тизип, текстни жумладан айырып бажармакъ.;

Таза языв:

1.Эки гъызлы тетрадда оьзлени четимлешивюне гёре гиччи ва уллу гъарпланы сёзлерде ва жумлаларда язып уьйренив.

Тематика планлашдырыв.

3 клас (68 сагъат, жумада 2 сагъат)

Тема	Теманы баяны	Гъаракатчылыкъл ишлер
<i>Биринчи четверть (18+2 сагъат)</i>		
Экинчи класда	Сёз. Жумла. Текст.	Ана тил инсанланы яшавунда бирев бирев

гечген материалны такрарлав (7 сагъат)	Авазлар ва гъарплар. Предметни,предметни белгисин,предметни ишин англатагъан сёзлер. Созукъ ва тутукъ авазлар, оланы язывда гёрсетеген гъарплар Созукъ авазланы эринли - эринсиз; къатты-йымышакъ бёлуклерин англатыв. Е, Ё, Ю, Я гъарпланы къолланышы. Грамматика тапшуруву булангъы диктант.	булан гъакълашыв, гъакълашыв чара экенин англамакъ. Суратгъа гёре текст къурмакъ. Текстге ат салмакъ. Текстни темасын ачыкъ этмек. Текст не йимик жумлалардан къурулгъанны, текстге гёре оъз къаравун айтып бажармакъ. авуздан ва яып жумлалар къуруп бажармакъ. берилген темагъа текст къуруп бажармакъ. Текстни жумлалагъа бёлмек. Жумланы баш уьюрлерин айырмакъ. Соравлагъа жавап берип бажармакъ. сеэ тагъымлар къурмакъ (сыпатлыкъ+атлыкъ). Учебникдкги текстлерва жумлалар,оланы охув ва языв,анализ этив. аваз ва гъарп, созукъ ва тутукъ авазланы айырмакъ,сёздеги авазланы анализ этмек. Гъарпгъа характеристика бермек. Созукъ гъарпланы айтылышына тергев бермек. Сёзлени фонетика разбор этмек.
Жумла. Жумлада сёзлени байлаву. (12 сагъат)	Жумлаланы айтылышына гёре тюрлюлери: хабар, сорав ва чакъырыв жумлалар. Хабар, сорав ва чакъырыв жумлаланы тюз интонация булан айтылышы. Хабар, сорав, чакъырыв жумлаланы ахырында токътав белгилер. Жумладагъы маъна якъдан агъамиятлы сёзлени тавуш булан айырып бажармакъ, жумланы баш уьюрлери иеси ва хабарлыкъ. Жумланы экинчи	Суратгъа гёре маъна якъдан бири-бирине байлавлу жумлалар къурмакъ. Жумлаланы айтылышына гёре тюрлюлерин: хабар, сорав ва чакъырыв жумлаланы айырып бажармакъ. Хабар, сорав ва чакъырыв жумлаланы тюз интонация булан айтылышына тергев бакъдырмакъ. Хабар, сорав, чакъырыв жумлаланы ахырында токътав белгилени салмакъ. Генлешген ва генглешмеген жумлалар къурмакъ. Жумладагъы маъна якъдан агъамиятлы сёзлени тавуш булан айырып бажармакъ. Жумланы маънасын ачыкъ этеген соравлар салмакъ. Жумланы экинчи даражалы уьрлерин айырмакъ. Жумланы экинчи даражалы уьюрлери. Жумладагъы сёзлени

	<p>даражалы уьюрлери.</p> <p>Генлешген ва</p> <p>генглешмеген жумлалар.</p> <p>Простой ва кьошма</p> <p>жумлалар. Жумланы бир</p> <p>жынслы уьюрлери.</p> <p>Жумлада сёзлени байлаву.</p> <p>Берилген темагъа</p> <p>сочинение языв.</p> <p>Изложение.</p>	<p>байлавун уьйретмек. Жумланы уьстюнде</p> <p>иш юрютмек. Жумланы тюз языв</p> <p>мердешлерин беклешдирмек (жумланы</p> <p>башында уллу гъарны язылышы, ахырында</p> <p>токътав белгини салыв). Суратгъа гёре</p> <p>жумлалар кьурув. Текстге соравлар салыв.</p> <p>Текстни маъналы гесеклеге бёлмек. Текстге</p> <p>ат салмакъ. Учебникде берилген</p> <p>тапшурувланы этмек. Текстни бар кюйде</p> <p>гёчюрмек.</p>
Текст (1 сагъат)	Текст, Текстни тизими: темасы, озьтеречилиги, ат салыв.	Текстни темасын англамакъ, текстни анализ этмек (тизими: темасы, озьтеречилиги, ат салыв); учебникдеги текстлеге тергев бермек, текстлени гёчюрмек.
Экинчи четверть(14+2 сагъат)		
Текст (разбор этмек) (1 сагъат)	Текст. Текстни тизими: темасы, озьтеречилиги, ат салыв.	Текстни темасын англамакъ, текстни анализ этмек (тизими: темасы, озьтеречилиги, ат салыв); учебникдеги текстлеге тергев бермек, текстлени гёчюрмек.
Сёзню тизими (11 сагъат)	<p>Сёзню гесеклери</p> <p>гъакъында англав. Бир</p> <p>тамурлу сёзлер.</p> <p>Кьошумчаланы</p> <p>тюрюлери булан таныш</p> <p>этив. Сёзню тизимине гёре</p> <p>чечив. Кьошма сёзлер,</p> <p>оланы этилиши ва</p> <p>язылышы. Текст тизив.</p> <p>Текст языв. Хабарлав</p> <p>текст. Суратгъа гёре</p> <p>сочинение. Гесеклеге</p> <p>бёлмек. Тергев диктант.</p>	<p>Сёзню гесеклери гъакъында англав бермек.</p> <p>Бир тамурлу сёзлер тапмакъ ва оланы</p> <p>тенглешдирмек. Схемагъа гёре сёзлер</p> <p>тизмек. Кьошумчаланы тюрюлери булан</p> <p>таныш этмек. Сёзню тизимине гёре чечмек.</p> <p>Сёзню тамурун, кьошумчаларын, тюбюн</p> <p>белгилемек. Сёз этеген кьошумчаланы</p> <p>маънасын англатмакъ. Сёзлени тизимине</p> <p>гёре разбор этмек. Сёзлени формасын</p> <p>алышдырып жумлалар кьурмакъ.</p> <p>Учебникдеги текстлеге тергев бермек,</p> <p>текстни гёчюрмек, огъар ат такъмакъ, ону</p> <p>маъналы гесеклеге бёлмек. Текстни</p> <p>генгюнден язмакъ. План кьурмакъ.</p> <p>Хабарлав текстнианализ этмек, изложение</p>

		язмакъ. Плангъа гёре текст къурмакъ. Суратгъа гёре сочинение язмакъ.
Тил гесимлер (3 сагъат)	Къумукъ тилдеги тил гесимлер: атлыкъ, сыпатлыкъ, санавлукъ, орунча, ишлик, гьаллыкъ. Тил гесимлени бири биринден айырагъан белгилери. Тил гесимлени синтаксис ролю. Хабарлав текст. Хабарлав изложение.	Тил гесимлени маъналарын, соравларын, жумлада кютеген къуллугъун ачыкъ этмек. Текстни анализ этмек: жумлаланы тюрлюлерин айырмакъ, жумланы ахырында салынагъан токътав белгилер. Жумланы уьюрлерин белгилемек, къайсы тил гесимлерден этилгенни белгилемек, жумлада кютеген къуллугъун ачыкъ этмек. Хабарлав текстни гъакъында англав бермек. Текстге ат салмакъ. Текстге план тизмек.
Атлыкъ (1сагъат)	Атлыкъны маънасы, соравлары. Жумлада кютеген къуллугъу.	Атлыкъны лексика маънасы ва огъар салынагъан соравлар. Гъакълашыгда атлыкъны кютеген къуллугъу.
Уьчюнчю четверть (20+2 сагъат)		
Атлыкъ (12 сагъат)	Атлыкъ. Атлыкъны маънасы ва соравлары. Хас ва жынс атлыкълар. Хас атлыкъланы уллу гъарп булан язылагъаны. Атлыкъланы санавлагъа гёре тюрленивю. Атлыкъны жумлада кютеген къуллугъу. Атлыкъны теклик ва кеплюк санаву. Янгыз текликде ва кеплюкде къолланагъан атлыкълар. Атлыкъны гелишлеге гёре тюрлениши. Муратгъа гёре изложение языв. Тергев диктант	Янгыз адамлагъа ва къалгъан предметлеге салынагъан соравлар. Сёзлени лексика маънасы. Бир ва кеп маъналы сёзлени англатмакъ. Хас ва жынс атлыкъланы айырып бажармакъ. Хас атлар уллу гъарп язылагъанны эсде сакъламакъ. Гъайванлагъа къойгъан хас атланы да, жынс атланы да башгъалыгъын гёрсетип бажармакъ. Атлыкъланы теклик ва кеплюк санав, кеплюк санав этеген къошумчаланы гъакъында англав бермек. Сёйлев тилде теклик ва кеплюк санавда атлыкъланы къоллап бажармакъ. Янгыз теклик санавда къолланагъан атлыкълар. Атлыкъланы гелишлеге гёре тюрлендирмек. Соравлар салып жумладагъы атлыкъланы гелишин белгилемек. Жумлада атлыкълар къайсы гелиште де болма болагъанны англатмакъ.

		<p>Иеси болуп гелген атлыкъ къайсы гелиште болагъанны билмек. Грамматика белгилерине гёре атлыкъланы айырып бажармакъ. Атлыкъланыморфология якъдан чечмек: хас, жынс, гелиши, санаву. Жумланы уьюрлеринтапмакъ. Айтылышына гёре тюрлю-тюрлю жумлалар къурмакъ ва язмакъ. Сёзлюк диктант язмакъ. Чечеген ёммакъны чечмек ва жавабын язмакъ. Тюрлю темалагъа текстлер тизмек. Сурагъа гёре текст тизмек. Учебникледеги текстлени гёчюрюп язмакъ, оланы тайпасын белгилемек</p> <p>(хабарлав,суратлав,пикирлешив), анализ этмек. Биревге кагъыз язмакъ. Муратгъа гёре изложение язмакъ. Шиъруну чебер охумакъ. Бири-бирине байлавлу жумлалардан текст къурмакъ. Гёрюв диктант язмакъ. Грамматика тапшуруву булангъы диктант язмакъ.</p>
Сыпатлыкъ (6 сагъат)	<p>Сыпатлыкъны маънасы ва сорав. Атлыкълар булан гелеген сыпатлыкълар гелишлеге, санавлагъа гёре тюрленмейгени.</p> <p>Эки бир йимик тутугъу булангъы сыпатлыкъланы тюз язылышы (гиччи, къатты, исси, аччы ва ш.б.)</p> <p>Сыпатлыкъны жумлада кютеген кьуллугъу.</p> <p>Сыпатлыкъны кьаршыдаш формалары. Илму текстге ат салыв. Грамматика тапшуруву булангъы</p>	<p>Сыпатлыкъны маънасы. Предметни белгисин англатагъанны гёрсетмек. Тилде сыпатлыкъны кютеген кьуллугъу. Текстден соравлагъа гёре сыпатлыкъланы тапмакъ.</p> <p>Сыпатлыкъланы атлыкълар булан кьолланышын ачыкъ этмек. Жумлада сыпатлыкъланы кьоллап бажармакъ.</p> <p>Сыпатлыкъланы маънадашларын ва сыпатлыкъланы кьаршыдашларын англатмакъ. Сёйлев тилде сыпатлыкъланы тюз кьоллап бажарыв мердешшлерин беклешдирмек. Жумлада ва текстде сыпатлыкъланы теклик ва кеплюк санавда кьолланышы гъакъда айтмакъ.</p> <p>Сыпатлыкъланы атлыкълар булан</p>

	тергев диктант	къолланышы. Жумлада сыпатлыкъланы кютеген къуллугъу. Схемагъа гёре жумлада сыпатлыкъланы къолламакъ. Чечеген ёммакъны чечмек ва жавабын язмакъ. Илму текстге план тизмек, плангёе гёре изложение язмакъ. Суратлав текстни гъакъында англав бермек, суратлав текстни анализ этмек. Грамматика тапшуруву булангъы тергев диктант язмакъ.
Санавлукъ (2 сагъат)	Санавлукъланы маънасы ва сораулары. (Нече? Неченчи? Нечев? Нечешер?) Санав ва гёзик санавлукълар. Санав ва гёзик санавлукъланы тюз язылышы.	Санавлукъланы лексика маънасы ва сораулары, тилде кютеген къуллугъу. Текстдеги санавлукъланы айырып язмакъ. Санавлукъланы атлыкълар булан къолланышы гъакъда айтмакъ. Санав санавлукълар булан гелген атлыкълар янгыз теклик санавда гелегенине тюшонмек. Гёрюв диктант. Сёзлени алышдырмакъ ва жумлалар къурмакъ, язмакъ. сораулагъа гёре текст тизмек. Текстни уьстюнде ишлемек. Чечеген ёммакъны чечмек ва жавабын язмакъ.
<i>Дертюнчю четверть (16+ 3 сагъат)</i>		
Ишлик (16 сагъат)	Ишликни маънасы, сораулары. Ишликни жумлада кютеген къуллугъу. Ишликлени атлыкълар булан къолланышы. Ишликни заманлары: гъалиги заман, гетген заман, гележек заман. Ишликлени санавлагъа, бетлеге гёре тюрленивю. Ишликни формалары: сыпатишлик,	Ишликни гъакъындагъы билимлени теренлешдирмек. Авуз тилде маънасына ва сорауларына гёре ишликлени айырып бажармакъ. Тилде кютеген къуллугъу. Жумлада ишликлени кютеген къуллугъу. Ишликни лексика маънасын ачыкъ этмек (барлыкъ, екълукъ формасы, маънадашлар, къаршыдашлары). Ишликлени атлыкълар булан къолламакъ. Ишликлени бетлеге гёре тюрлендирмек. Ишликни гъалиги заман, гетген заман, гележек замангъа салмакъ.

	<p>гъалишлик, атишлик, ишликни белгисиз формасы. Ишликлени маънадашлары ва къаршыдашлары. Ишликлени къалым ва гечюм маънасы. Суратгъа гёре сочинение. Пикирлешив текст. Муратгъа гёре изложение. Изложениеге план къурув. Грамматика тапшуруву булангъы тергев диктант.</p>	<p>Жумлада къолламакъ. Ишликни формаларын айырып бажарыв мердешлени беклешдирмек. Жумлада ишликлени тапмакъ, жумлада кютеген къуллугъуна тергев бермек, лексика маънасын ачыкъ этмек, жумлаланы синтаксис якъдан чечив. Берилген темагъа гёре жумлалар тизив, оланы гёзиги булан ерлешдирип язмакъ. Текстдеги ишликлени маъналарын ачыкъ этмек. Пикирлешив текст не экенни англатмакъ. Муаллимни ёлбашчылыгъы булан текстге гёре сорав жумлалардан тизилген план язив. Коллектив къайдада тизилген плангъа гёре гиччи текстни изложениесин язмакъ. Бир нече суратгъа гёре гиччи хабар тизмек ва шону язып бажармакъ. Табиагъны ва адамланы загъматын тергевге асасланып, озъбашына жумлалар, гиччирек хабарлар тизмек, язлыкъ ишлени гъакъында гиччирек кагъыз язмагъа бажармакъ. Эркин диктант язмакъ. Грамматика тапшуруву булангъы тергев диктант</p>
<p>Йылны боюнда гечилген материалны такрарлав. (3 сагъат)</p>	<p>Текст ва жумла. Сёзну тизими. Тил гесимлер.</p>	<p>Жумлалада тил гесимлени тюз къоллап ва тюз язып бажармакъ. Тил гесимлер жумланы къайсы уьюрю болагъанны билмек. «Сёз» ва «Жумла» англавланы аралыгъы. Жумлаланы уьюрлерин айырып бажармакъ. Текстни уьстюнде ишлейгенде текстни ва жумланы маъна якъдан бирлигин, жумладан айырагъан белгилерин билмек. Текстдеги жумлаланы гёзигин токъташдырмакъ. Тил гесимлени грамматика белгилерин айырыв (хас, жынс, атлыкъны санаву, ишликни заманлары).</p>

		<p>Жумлада сёз тагъымланы айыров.</p> <p>Атлыкъны, сыпатлыкъны, ишликни бирин биринден айыров.</p> <p>Сёзню тизимине гёре чечип бажармакъ.</p> <p>Бири-бирине байлавлу жумлалар къурмакъ.</p> <p>Текст къурмакъ. Диктант язмакъ</p>
--	--	---

Таза языв: Язылышын четимлешдире туруп, уллу ва гиччи гъарпланы эки гъызда языв (2-нчи класда гечилген материалны такрарлав). Байлавлу, чалт ва агъым булан сёзлени ва жумлаланы язывча гёчюрюв.

Тематика планлашдыров.

4клас (68 сагъат, жумада 2 сагъат)

Тема	Теманы баяны	Гъаракатчылыкъ ишлер
Биринчи четверть(18+2 сагъат)		
Уьчюнчю класда гечилген материалны (18 сагъат) такрарлав.	<p>Авазлар ва гъарплар. Эринли - эринсиз созукълар, къатгы - йымышакъ тутукълар. Е, ё, ю, я гъарплар. ь аваз ва гъарп. ь белги.</p> <p>Сёзню гъакъындагъы теманы такрарлав. Сёзню лексика маънасы, тизимине гёре чечив мердешлени оьсдюрюв. Тамуру бир сёзлени тапмагъа бажарыв. Къардаш сёзлени гъакъында англав. Сёз этеген ва сёз тюрлендиреген кьошумчалар, сёзню тюрю. Кьошма сёзлер.</p> <p>Тил гесимлени гъакъында аслу маълуматлар: атлыкъны, сыпаглыкъны, ишликни</p>	<p>Авазлар ва гъарплар. Авазланы айтылышы. Гъарпланы охув ва языв. Созукъ авазны ва созукъ авазны гёрсетеген гъарпланы анализ этив. Сёзлени аваз, гъарп ва бувун якъдан анализ этеген мердешлерин оьсдюремек. Охуйгъанда оьзлени сёйлев тилинде сёзлени тюз къумукъ тилге хас авазланы айтып бажармакъ</p> <p>Сёзлени аваз, гъарп ва бувун якъдан анализ этеген мердешлерин оьсдюрюв. Охуйгъанда оьзлени сёйлев тилинде сёзлени тюз айтып бажармакъ, шиъруланы чебер кюйде охумакъ. гъ, гъ, къ, нг гъарплар булангъы сёзлер, шо сёзлер булангъы жумлаланы ва текстни гёчюрюп язмакъ. Чечеген ёммакъланы чечмек ва язма бажармакъ.</p> <p>е, ё, ю гъарплар ва оланы кьоьлланышы. е, ё, ю гъарпланы сёзню ичинде (эки тутукъну</p>

	<p>маъналары, сораулары, тюрлю формалары, жумлада кютеген кюуллугъу.</p> <p>Жумлаланы айтылышына гкре тюрлюлери. Жумланы ахырында токътав белгитлер. Жумланы баш ва экинчи даражалы уьюрлери.</p> <p>Текст. Текстни маънасы. Текстни тайпасы. Текстни темасы, озтеречилиги.</p> <p>Грамматика тапшурув булан диктант язмакъ. Сурагъа гёре сочинение, плангъа гёре изложение языв.</p>	<p>арасында) э, оь, уь авазлар йимик къолланагъаны.</p> <p>Жумлаланы сёзлеге, сёзлени бувунлагъа айырмакъ. Сёзлени ва жумлаланы гёчюрюп языв. III тутукъ авазны айтылышы. III тутукъ гьарп булангъы сёзлер язмакъ. Жумлалар къурмакъ. Ъ, Ъ белгилер ва оланы къолланышы.</p> <p>Сёзлени бувунлагъа гёре сатырдан сатыргъа гёчюрюв (бир гьарпдан этилген бувунлардан къайры). Й гьарпы булангъы сёзлени сатырдан сатыргъа гёчюрюв (май-ка, той-да). Сёйлев тилни сёзлеге, сёзлени бувунлагъа айырып бажармакъ, Сёзде нече бувун барны белгилемек. Сёзде нече созукъ аваз бар буса, шонча бувун да болагъанны билмек, айтып бажармакъ, бир бувунлу сёзлер тапмакъ. Бир ва бир-нече маъналы сёзлер. Бири бирине къаршы маъналы сёзлер. Сёзню гесеклери айырыв. Бир тамурлу сёзлер тапмакъ ва оланы тенгleshдирмек; схемагъа гёре сёзлер тизмек. Къошумчаланы тюрлюлерин къоллап, айырып бажармакъ. Сёзню тизимине гёре чечмек. Сёзню тамурун, къошумчаларын, тюбюн белгилемек. Сёз этеген къошумчаланы маънасын англатмакъ. Сёзлени тизимине гёре чечмек. Сёзлени формасын алышдырып, жумлалар къурмакъ. Тил гесимлени маъналарын, сорауларын, жумлада кютеген кюуллугъун ачыкъ этмек.</p> <p>Атлыкълагъа, сыпатлыкълагъа, санавлукълагъа, ишликlege сораулар салып оланы грамматика белгилерин анализ этмек. Тил гесимлени морфология якъдан чечип бажармакъ. Жумлаланы айтылышына гёре тюрлюлерин: хабар, сорау ва чакъырыв жумлаланы айырып бажармакъ. Хабар, сорау ва чакъырыв</p>
--	---	--

		<p>жумлаланы тюз интонация булан айтылышына тергев бакъдырмакъ. Хабар, сорав, чакъырыв жумлаланы ахырында токътав белгилени салмакъ. Генлешген ва генглешмеген жумлалар къурмакъ. Жумладагъы маъна якъдан агъамиятлы сёзлени тавуш булан айырып бажармакъ. Жумланы маънасын ачыкъ этеген соравлар салмакъ. Жумланы баш ва экинчи даражалы уърлерин айырмакъ. Жумланы экинчи даражалы уърлерин. Жумладагъы сёзлени байлавун уъретмек. Жумланы уъртунде иш юрютмек. Жумланы тюз языв мердешлерин беклешдирмек (жумланы башында уллу гъарпны язылышы, ахырында токътав белгини салыв). Текстни темасын англамакъ, текстни анализ этмек (тизими: темасы, озътеречилиги, ат салыв.) учебникдеги текстлеге тергев бермек, текстлени гечюрмек. Сюжетли суратгъа гёре сочинение язмакъ. Изложениелени тюрлюлерин язмакъ, гёрюв диктант язмакъ. Грамматика тапшуруву булангъы тергев диктант языв. Диктантланы анализ этив.</p>
<p>Жумла. Жумланы бир жынслы уърлерин (2 сагъат)</p>	<p>Жумланы баш ва экинчи даражалы уърлерин. Жумланы бир жынслы уърлени арасында байлавучлар.</p>	<p>Жумланы баш ва экинчи даражалы уърлерин гъакъында англав. Генглешген ва генглешмеген жумлалар (общий англав). Маъна якъдан бир-бири булан байлавлу эки сёзню айырып билмек. Грамматика формалар булан жумла тизмек, жумланы генглешдирмек. Бир жынслы уърлерин булангъы жумлалар, оланы айтылагъан кюю. Бир жынслы уърлени янында айыргъыч, байлавучлар. Бир жынслы уърлерин булангъы жумлаланы тюз охув. Бир жынслы уърлерин булангъы жумлалар тизип бажармакъ.</p>

		Гечилген тил гесимлер булан жумлалар тизмек.
Экинчи четвeртъ(14+2 сагъат)		
Жумла. Жумланы бир жынслы уьюрлери (8сагъат)	Жумланы баш ва экинчи даражалы уьюрлери. Жумланы бир жынслы уьюрлери. Бир жынслы уьюрлени арасында байлавучлар. Простой ва кьошма жумлалар. Бир жынслы уьюрлер булан хабарлав текст. Плангъа гёре изложение. Грамматика тапшуруву булангъы тергев диктант.	Текстден бир жынслы уьюрлери булангъы жумлалар тапмакъ. Бир жынслы уьюрлери булангъы жумлаланы тюз интонация булан охув мердешлени беклешдирмек. Бир жынслы уьюрлери булангъы жумлалар тизип бажармакъ. Сёйлев тилинде бир жынслы уьюрлер булангъы жумлаланы кьоллап бажармакъ Гечилген тил гесимлер булан жумлалар тизмек. Простой ва кьошма жумланы гъакъында англав бермек. Соравлар салып жумланы бир жынслы уьюрлери булангъы текст тизмек. Текстни анализ этмек. Текстге гёре сорав жумлалардан тизилген план языв. Коллектив къайдада тизилген плангъа гёре гиччи текстни изложениесин язмакъ. Грамматика тапшуруву булангъы тергев диктант
Текст (4 сагъат)	Текст. Текстни тизими: темасы, оьзтеречилиги, ат салыв, текстде айтылагъан затгъа оьз къаравун айтып бажарыв, текстге план тизив. Сурагъа яда кинофильмни айры-айры эпизодларына гёре сочинение	Текстни темасын англамакъ, аслу пикрусун ачыкъ этмек.Берилген текстни аслу маънасын ачыкъ этип, темасын белгилемек. Текстни маънасына, темасына гёре ат салмакъ. Текстге план къурмакъ. Текстни анализ этмек, оьзтеречилигин гёрсетмек. Сурагъа яда кинофильмни айры-айры эпизодларына гёре сочинение язмакъ.
Тил гесимлер Атлыкъ. (4 сагъат)	Теклик санавдагъы атлыкъланы гелишлеге гёре тюрленивю. Гелиш кьошумчалар.	Гелишлени уьйретмек. Соравлагъа гёре атлыкъланы тюрлендирмек. Теклик санавдагъы атлыкъланы гелишлеге гёре тюрленегенине тюшюндюрмек.
Уьчюнчю четвeртъ (20+3 сагъат)		
Атлыкъ. (4 сагъат)	Атлыкъланы гелишлеге гёре тюрленивю. Гелиш кьошумчалар. Атлыкъланы	Гелишлени такрарламакъ. Атлыкъланы гелишлеге гёре тюрлендирмек. Гелишлени маъналарын англатмакъ. Соравлагъа гёре

	<p>кёплюк къалибин этеген кёшумчалар. Хас атлыкълар. Кеплюк санавдагъы атлыкъланы гелишлеге гёре тюрлениши. Хабарлав текст. Текстге гёре изложение. Тергев диктант.</p>	<p>атлыкъланы тюрлендирмек. Соравланы кёмеклиги булан сёзлени арасындагъы байлавну токъташдырмакъ. Сёйлев тилде атлыкъланы тюрлю формаларын кёллава мердешлени яратмакъ. Атлыкъланы тюрлю гелишлердеги формалары булан жумлалар ва текст кёурмакъ. Соравлагъа гёре текстден атлыкъланы табып бажармакъ. Гелиш кёшумчаланы айырып бажарыв мердешлени яратмакъ. Чечеген ёммакъланы чечмек ва жавабын язмакъ. Гёрюв диктант язмакъ. Атлыкъланы тизимине гёре чечив. Хабарны озъбашына охуп изложение язмакъ. Грамматика тапшуруву булан тергев диктант язмакъ. Текстге гёре изложение язмакъ ва озъ къараву булан битдирмек. Текстни анализ этмек.</p>
<p>Сыпатлыкъ (5 сагъат)</p>	<p>Сыпатлыкъланы маънасы, соравлары, жумлада кютеген кёуллугъу. Сыпатлыкъланы даражалары. Сыпатлыкъланы гелишлеге гёре тюрлениши. Атлыкъ булан гелген сыпатлыкъланы алышынмайгъаны. Сыпатлыкъланы тюз язылышы. Текст. Текстни темасы. Текстни аты. Кимни яда нени гъакъында хабалав текст кёурув. Суратгъа гёре сочинение.</p>	<p>Тил гесим гысапда сыпатлыкъланы кютеген кёуллугъу гъакъда англав бермек. Даражалы ва даражасыз сыпатлыкъланы гъакъында англав бермек; оланы атлыкълар булан кёлламакъ. Теклик ва кеплюк санавдагъы атлыкълар булан сыпатлыкъланы кёлланышын англатмакъ. Атлыкъ булан гелген сыпатлыкъланы алышынмайгъанын англатмакъ. Бири-бирине къаршы маънасы булангъы сыпатлыкълар тапмакъ. Чечеген ёммакъланы чечмек ва жавабын язмакъ. Сыпатлыкъланы тизимине гёре чечмек. Гёрюв диктант язмакъ. Текстни гёзиги булан анализ этмек: жумлаланы бёлмек, жумланы ахырына тийишли токътав белгини салмакъ. Тизилген текстни анализ этмек. Текстни темасын ачыкъ этмек. Текстге сыпатлыкълар кёшуп генгleshдирмек. Текстге гёре суратлав изложение язмакъ. Суратгъа гёре суратлав текст кёурмакъ.</p>

Орунча (3 сагъат)	I, II ва 111 бстдеги орунчалар. Орунчаланы санавагъа, гелишлеге гёре тюрленивю. Орунчаланы тюз язылышы.	Орунчаланы тилде кютеген кюуллугъу гъакъда англав бермек. Орунчаланы тюрлюлерин англатмакъ. Текстде орунчаланы кюлламакъ. Текстдеги атлыкъланы орнуна орунчалар кюлламакъ.
<i>Дертюнчю четверть (16+2 сагъат)</i>		
Орунча (2сагъат)	Орунчаланы сёйлев тилде кюлланышы. Текстни анализи. Суратгъа гёре сочинение.	Орунчаланы тюз язма уйретмек. Орунчаланы санавагъа гёре алышдырмакъ, гелишлеге гёре тюрлендирмек. Атлыкъланы такрарламакъ, текстде оланы орнунда орунчалар кюлламакъ, текстни анализ этмек. Суратгъа гёре сочинение язмакъ.
Ишлик (12 сагъат)	Ишликни лексика маънасы, соравлары; гъалиги, гетген, гележек заманлары; бетлеге, санавагъа гёре тюрленивю. Атишликлер. Ишликни белгисиз формасы. Ишликни барлыкъ, ёкълукъ формалары. Ишликни жумлада кютеген кюуллугъу. Ишликни тюз язылышы. Текст. Текстни аслу пикрису. Текстни охув. Изложениеге план тизив. Диктант.	Ишликни сёйлев тилде кютеген кюуллугъу. Ишликни авуз ва языв тилде кюлланышы. Ишликни барлыкъ, ёкълукъ формаларын, маъналары ювукъ, бири-бирине къаршы маъналары булангъыларын кюллап бажармакъ. Атишликлени гъакъында англав бермек. Ишликлени заманларын белгилеп, ишликлени заманлагъа гёре алышдырып болагъан мердешлени яратмакъ, беклешдирмек. Ишликлени тюрлю-тюрлю заманлагъа салып жумлалар къурмакъ, текст яратмакъ. Ишликлени тюз языв мердешлени яратмакъ. Ишликлени бетлеге гёре алышдырмакъ. Ишликлени тизимине гёре чечмек. Гёрюв диктант язмакъ. Текстни темасын ва аслу маънасын ачыкъ этмек. Текстге ат салмакъ. Текстде ишликлени заманларын алышдырмакъ (масала: текстдеги ишликлени гетген замангъа салып язмакъ). Кимни яда нени гъакъында буса да хабарлав текст яратмакъ. Текстге гёре план тизмек, плангъа гёре изложение язмакъ, ахырында оъз къаравун айтып бажармакъ.

Гьаллыкъ (2сагъат)	Гьаллыкъны лексика маънасы, соравлары, бёлюклери. Тюз язылышы.	Гьаллыкъ ишни, гьаракатны белгисин гёрсетеген сёзлер экенни англатмакъ. Бугюн, тангала, яяв, русча, йыракъда деген гьаллыкълар булан жумлалар кьурув. Гьаллыкълагъа кьаршы маъналы гьаллыкълар язмакъ, жумлалар кьурмакъ. Муаллимни соравларыны гьаллыкълар кьоллап жаваплар язмакъ.
Йылны боюнда гечилген материалны такрарлав. (3 сагъат)	Оьзбашына жумлалар кьурув. Жумлаларда, текстде тил гесимлени белгилев. Тил гесимлер.	Жумлалада тил гесимлени тюз кьоллап ва тюз язып, жумланы ахырында тюз токътав белгилер салып бажармакъ. Тил гесимлер жумланы кьайсы уьюрю болагъанны билмек. «Сёз», «Жумла», «Текст» деген англавланы аралыгъын гёрсетип бажармакъ. Жумлаланы уьюрлерин айырып бажармакъ. Текстни ичинде бир жынслы уьюрлер булангъы жумлалар тапмакъ. Текстни уьстюнде ишлейгенде текстни ва жумланы маъна якъдан бирлигин, жумладан айырагъан белгилерин билмек. Текстдеги жумлаланы гёзигин токъташдырмакъ. Тил гесимлени грамматика белгилерин айырыв (хас, жынс, атлыкъны санаву, ишликни заманлары); жумлада сёз тагъымланы айырып бажармакъ. Атлыкъны, сыпатлыкъны, ишликни бирин биринден айырмакъ. Сёзню тизимине гёре чечип бажармакъ. Бири-бирине байлавлу жумлалар кьурмакъ. Текст кьурмакъ. Изложение язмакъ.

Таза языв: Языв мердешлени камиллешдилив.

Къумукъ адабият.

Баянлыкъ сёз.

Программа умуми Федерал пачалыкъ билим береген школаны талаплары (ФГОС) токъташдырагъан кюйге янашывлу къайдада тизилген.

Программагъа гёре охув дарсларда яшлагъа белгили билимлени, бажарывлукъланы ва мердешлени берив, оланы умуми оьсювюне кёмек этив гёз алгъа тутула.

Шу муратланы яшавгъа чыгъармакъ учун яшланы бары да затдан алдын тюз англап, чалт, аян охумагъа ва китап булан ишлемеге уйретме тюше. Китап дюньяны гъакъында билимлер береген бек агъамиятлы кюрчю болуп токътай. Шо саялы да охув дарсланы борчу-яшлагъа шо кюрчюню къоллайгъан кюйлени уйретмек.

Охувну барышында яшланы оюнда адамланы ватандаш борчларын кютегени, Ватанны чечекленивю учун къаныгъывлу загъмат тегегени, шагъардагъы ва юртлардагъы алдынлы загъматчыланы гъакъындагъы англаву теренлеше.

Яшланы охувгъа уйретегенде муаллимни баш мурады:

– оланы охув мердешлерин оьсдюремекдир. Текстни англап уйренивню кюрчюсюнде тюз охув яратмакъ;

-билимни ва тарбияны кюрчюсю болгъан китап булан ишлеп болагъан этмек ва оланы пикрусун ва сёз хазнасын байлашдырмакъ;

-охувгъа яшланы гъаваслыгъын ва оюн бакъдырмакъ учун адабиятны гъакъында башлапгъы маълуматланы бермек;

- яшланы пикир этив мердешлерин болдурмакъ;

- яшларда тергевлюкню, ишге гъаваслыкъны, охувда оьзбашына ишлеме бажарагъанлыкъны тувдурмакъ ва оланы къылыкъ – эстетика якъдан тарбияламакъ;

-тюрлю чебер текстлер булан ишлеме болагъан бажарывлукъланы яратмакъ; охувгъа, билим алыгъа иштагъылыгъын артдырмакъ;

-чебер асарланы охуйгъанда тюрлю гыслени яратма, яшланы сёзге эстетика якъдан янашма, чебер асарланы маънасын англама уыйретмек;

-чебер адабитны кюрчюсюнде кърдашлыкъ, дослукъ, тюзлюк яхшы кыылыкълардан экенлигин беклешдирмек;

- чебер адабиятны кюрчюсюнде яшланы оз ватаныны, халкыны маданиятына бакъган сюювюн артдырыв.

Адабият охув предмет гысапда уыйретив масъаладан кыйры, тарбиялавчу масъаланы да кюте.

Адабиятны курсунда яшларда диалог, монолог кърма бажарывлукъ, тюрлю текстлер булан, озбашына учебник булан ишлев мердешлер яратыла, сёзлюклерден, тюрлю справочниклерден тарыкылы болагъан информацияны тапма уйрене.

Текстлени охуйгъанда гыслени (сююнч, тамаша болув, кыйгырыв ва ш.б.) берип, сонг да охулган гесекге озюню къаравун да айтып билмеге герек.

Адабиятны курсунда Яшлар школада инче саниятны асарлары гысапда халкъ авуз яратывчулугъу ва адабиятны чебер асарлары булан таныш бола. Шону натижасында эстетика тарбияны кюрчюлери салына. Охув учун берилген материал табиятны, жамият яшавну ва инче саниятны исбайылыгъын англамагъа ва уйренмеге кёмек эте.

Курсну умуми характеристикасы.

Охув дарсларда башлапгъы класларда алган билимлерине таянып иш юрюле (ана тилни бары да авазларын, гярпларын танып, оланы аслу башгъалыкъларын айырып, сёзлерден авазланы айырып, сёзлени тирелмей бир агъым булан охуп). IV клас - башлапгъы школаны ахырынчы йылы бола.

Охувну курсу кърмукъ, рус, Дагъыстанда яшайган башгъа миллетлени вакиллери яратган чебер асарланы кършай, уйрете. Ондан кыйры охув курсу илму макъалаланы гёз алгъа туту. Яшлар школада инче саниятны

асарлары гысапда халкъ яратывчулугъу ва адабиятны чебер асарлары булан таныш бола.

Адабиятны курсундан программа шулай затланы гёз алгъа туту:

- Авуз тилни тюрлюлери. Тил культурасы.
- Текстни тюрлюлерини уьстюнде иш гёрюв.
- Чебер асарланы уьстюнде ишлев.
- Охума герекли асарлар. Охув культурасы.

Биринчилей «Авуз тилни тюрлюлери. Тил культурасы» деген бёлюкде сёйлев, охув, языв мердешлени беклешдирмек учун авуз тилни языв тилден айырып бажарма тюше. Тил культурасы айтагъан затны мекенли кюйде англатмагъа бажармакъ, тюз ва таъсирли сёйлеп билмек демекдир. Шолай сёйлеп билмек учун тилни токъташгъан языв ва сёйлев къайдаларын, нормаларын тайышывсуз кюйде сакъламагъа тюше.

Программаны талапларына гёре 1- 4 класларда бары да охув дарсларда тюз, чалт, англап, чебер охув мердешлер болдурула, беклеше. Шо муратны яшавгъа чыгъармакъ учун тюрлю асарланы охума, гъар заман оланы уьстюнде ишлеме тюше.

Биринчи класда яшлар англап, тюз, бувунлагъа гёре охумагъа уьйрене. Шо класда яшлар текстге гёре, муаллим береген соравлагъа гёре гиччи текстлени хабарын айта. Текст булан юрюлеген бары да иш муаллим булан бирче этиле. Биринчи класны ахырына бир минутда 20-25 сёз охума герек.

Экинчи класны охувчулары сав сёзлени бувунлагъа бёлмей охуп бажармагъа герек. Охума кыйын сёзлер буса бувунлагъа гёре охула. Экинчи класны ахырына бир минутда 30-40 сёз охума герек.

Уьчюнчю класда охувчулар, сав сёзлер булан паузаланы ва логика ургъуланы сакълап, текстлени охуйгъанда гыслени (сююнч, тамаша болув, къайгырыв ва ш.б.) берип, сонг да охулгъан гесекте оьзюнню къаравун да айтып билмеге герек. Уьчюнчю класны ахырына бир минутда 50-60 сёз охума герек.

IV-нчю класны ахырында охувчулар англап, чалт ва аян кюйде охуп билеген мердешлеге ес болалар. Охувчу IV-нчю класны ахырында бир минутда 90 сёзню охуп болмагъа герек.

Охувчулагъа асардагъы аслу ойланы айырагъан къайдалар, оланы гёзиклигин токъташдырагъан кюйлер, текстни тилин ва чебер келпетлени уйренмеге герекли лап да тынч ёллар (хасиятламакъ учун материал жыйыв, тюз ва усталыкъ булан айтылгъан сёз тагъымланы сайлап, болгъан ишлеге багъа берив) уйретиле. Адабиятны курсунда яшларда диалог, монолог къурма бажарывлукъ, тюрлю текстлер булан, озбашына учебник булан ишлев мердешлер яратыла, сёзлюклерден, тюрлю справочниклерден тарыкълы болагъан информацияны тапма уйрене.

Охув дарсларда яшланы сёйлев тили оьсе, шо саялы программада яшланы сёз хазнасын жанландырагъан ва байлашдырагъан, сонг да байлавлу сёйлевню болдурагъан чалышывгъа айрыча ер гёрсетиле.

Программада охув мердешлерин оьсдюрювге аслу тергев бериле. Охув дасларда текстлени маъналы гесеклеге бёлме уйретме, хабарлав, суратлав, пикирлешив сочинениелер ва изложениелер языла.

Текстни уьстюнде гёзикли кюйде ишлев яшланы оюн, еёйлев тилин оьсдюрювге имканлыкъ бере ва адабиятны озбашына охумагъа бажарагъанын тувдура.

Программада **текстни чебер охума ва ону тюрлюлерин айырып мердешлер яратывгъа** тергев бериле. Текстге гёре план къуруп, ону маъналы гесеклеге бёлюп, гъар гесекге баш салып бажармакъ. Текстни савлай яда айры маъналы гесеклеге гёре хабар этип бажармакъ. Текстни аслу маънасын башы булан урушдурмакъ. Охулгъан текстни тюрлюлерин айырып бажармакъ: хабарлав, суратлав, пикирлешив. Охувчу текстге оз къаравун айтып, багъа берип текстлени хабарын озбашына айтып, тынч план къуруп, толу ва кыысгъартып, текстни маънасын хабарлап бажармагъа герек. Илму ва чебер текстлени бири - биринден айырып, башгъалыкъларын гёрсетип бажарма герек.

Программада *чебер асарланы уьстюнде ишлевге* айры тергев бериле. Охувчуланы жамият-политика англавларын генглешидиреген чебер ва публицистика асарлар, язивчуланы сайламлы ва авуз яратывчулугъуну асарлары охула. Охувчулар адабият текстлени аслу журалары булан ва оланы башгъалыкълары булан таныш болалар. Олар текстни маъналы гесеклеге бёлмеге, аслу пикруну тапмагъа, баш маънаны экинчи даражалыдан айырмагъа, текстни планын этмеге, оьзю охугъан затгъа багъа бермеге уьйренелер: яшланы сёзлюк хазнасын генглешидирив, мугъкамлашдырыв ва жанландырыв иш узатыла.

Охувчулар оьзлени гъакъылына гелишли текстни англап ва аян охумагъ; маънадаш ва къаршыдаш сёзлени сайлап бажармагъ; тюрлю текстлердеги сёзлени маъналарыны ренклерин англамагъ; текстни анализи этилген сонг аслу маънасын тюз чечмек; охулгъан затны гъакъында оюн айтып болмагъ; текстни маъна якъдан гесеклеге бёлмек; текстни планын оьзбашына тизмек; текстни маънасын къысгъартып, сайлап берилген формаларын алышдырып, айтып билмек; ойгъа гелген суратны сёзлер булан айтмагъ, суратны маънасын чечип айтмагъ, охувгъа байлавлу болуп этилген тергевлеге гёре, хабардагъы яда башгъа хабарлардагъы игитлерин тенглешидирмек (къайсы буса да бир яда эки белгисине гёре); чебер асарны тилин тергемек; асарланы тюрлюлерин практика ёлунда айырып билмек.

Программада *охума герекли асарлагъа ва охув куьтурасына* тергев бериле. Бу бёлюкде тюрлю – тюрлю текстлени, тюрлю жанрларда язылгъан асарланы охув къайдалар гёз алгъа тутула. Охума герекли асарлагъа къумукъ, рус, Дагъыстанда яшайгъан башгъа миллетлени вакиллери яратгъан чебер асарлары гирме тюше. Ондан къайры охув курсу илму макъалаланы гёз алгъа тута. Яшлар школада инче саниятны асарлары гысапда халкъ яратывчулугъу ва адабиятны чебер асарлары булан таныш болма герек. Пограммагъа гёре яшлар адабият асарланы бары да жураларын билме тюше: ёммакълар, шиърулар, хабарлар, айтывлар, чечеген ёмакълар ва о. б .

Булай тематика яшлагъа ювукъ кылыкъны гъакъындагъы асарлар кѣп ерни ала. Ватанны, паракатлыкъны ва дослукъну, яшланы яшаву ва ишлери, адамланы яшаву ва загъматы гъакъындагъы яшланы англавлары кѣп къадарда генглеше. Яшлар школада инче саниятны асарлары гысапда халкъ яратывчулугъу ва адабиятны чебер асарлары булан таныш бола. Шону натижасында эстетика тарбияны кюрчюлери салына. Охув учун берилген материал табиятны, жамият яшавну ва инче саниятны исбайылыгъын англамагъа ва уйренмеге кѣмек эте, охувчуланы тил культурасы арта.

Охувну мердешлери. Текстни ва байлавлу сѣйлевню уьстюнде ишлев.

Сѣйлев процессни инг аслу къайдасы болагъан охув мердеши, текстни ва китапны уьстюнде ишлевню кюрчюлери, сѣйлев культураны оьсюю, байлавлу сѣйлевню оьсюю - булар барысы да охув дарсларда формалаша. II-IV класларда башлап алынган охув мердешлени оьсюю давам этиле, англап, чалт, аян охув камиллешдириле.

Биринчи класда яшлар англап, тюз, бувунлагъа гѣре охумагъа уйрене. Шо класда яшлар текстге гѣре, муаллим береген соравлагъа гѣре гиччи текстлени хабарын айта. Текст булан юрюлеген бары да иш муаллим булан бирче этиле.

Экинчи класда яшлар сав сѣзлени охумагъа уйренмеге башлай, охув тюз ва таъсирли бола, чалтлыгъы арта. Бир-бир гесеклени охувчулар оьзбашына ичинден охуйлар. Текст булан ишлев четимлеше: яшлар текстни аслу маънасыш тапмагъа уйрене, игитленн суратлайган сѣзлени айыра, авуздан сураглай, ёммакъны яда хабарны маънасын оьзбашына айта.

Уьчюнчю класда сав сѣзлени охув къайда тамамлана. Уьчюнчю класныгъ яшлары оьзлени тилин таъсирли этеген айтывланы, къанатлы сѣзлени, бирикген сѣзтагъымланы къолламагъа, охув дарсларда адабият тилде таза сѣйлемеге уйрене.

Дѣртюнчю класда бары да охувчулар текстни чалт, сав сѣзлер булаи охумагъа герек. Бувунлагъа гѣре охув гери урула. Охувчу текстлени хабарын

оьзбашына айтып, тынч план кьуруп, толу ва кьысгьартып, текстни маънасын хабарлап бажармагьа герек. Сёз байлыкьны толумлашдырыв, маънадаш сёзлени кьоллав, фонетика ва грамматика якьдан адабият тилде тюз сёйлев -булар барысы да авуз тил чебер, таъсирли, тюз ва мекенли болмакь учун тарыкьлы.

Охув планда адабият охувну ери.

Адабият охувгьа умуми алгьанда бары да класларда 321 сагьат бериле.

Биринчи класда адабият охувгьа 15 сагьат гёрсетиле(3 жума)

2-4-нчю класларда 102-102 сагьат гёрсетиле(гьар класда 34-34 охув жума,гьар жума 3 -3 сагьат).Шоланы арасында асарланы охувгьа ва уьстюнде ишлевге 77-77 сагьат, класдан тышда охувгьа 16-16 сагьат, тил оьсдюрювге ва языв ишлеге 9-9 сагьат гёрсетиле.

Адабият охувну ахырына билим алывда этишме герекли натижалар:

Оьзлеге хас (личностный):

- Оьз Ватанына, Россияны ва Дагьыстанны миллетлерине ва тарихине уллу сюювюн гёрсетип бажармакь, оьктем болмакь;
- башгьаланы маданиятына ва тарихине оьз кьаравун айтып бажарма;
- яшланы охувгьа гьаваслыгьын артдырма;
- башгьаланы гьислерин англама, жаны авуртуп кьарама;
- башгьалар сёйлейген кьайдагьа, оланы авуз ва языв тилинде калималагьа тергев бермек (интонациясына, темпине, сёзлени ва токьтав белгилени кьоллавун);
- оьзюню эмоциялы гьислерин танглап бажармакь;
- коллективде янашып ишлев, уллугьа абур-сый этив мердешлени беклешдирмек, эришивлюк гьалланы бирев-биревню хатирин кьалдырмайлы алдын алмакь, оьз юрюшюн чебер асарланы игитлерини юрюшлери булан тенгleshдирип, урушдуруп бажармакь;
- яратывчулукь ишлени юрютюв мердешлени беклешдирмек. Ругь ва мал байлыкьны аявлап сакьлама уьйретивню натижасында, савлукь сакьлав мурагьа оюн тюзелтмек.

Метапредметный гъасиллер:

- асарланы тюрлюлерин айырып билме, охуйгъан текстни тюз англап, аян, тийишли темпин сакълап охуп, авуздан ва язывлу къайдада текстни хабарлап бажармакъ;
- озгелени сёйлевюне тынгламакъ, сёйленеген затны англамакъ, къолланагъан сёзлени аслуларын эсде сакъламакъ, гъакълашывну нормаларына къыйышывлу кюйде диалогда ортакъчылыкъ этмек, лакъырлашывда агъвалатлагъа оз къаравун якълап бажармакъ;
- табиятда болагъан алмашынывлар, табиятны белтилер гъакъындагъы англавун генглешдирмек, теренлешдирмек. Шо гъакъда айтып бажармакъ;
- тенглешдишив, анализ этив, натижа чыгъарыв, пикирлешив къайдалагъа ес болмакъ;
- охув яшланы ойлашыв пагъмусун оьсдюрге герек. Лап да агъамиятлы ойлашыв къайдалар: предметни хасиятларын, айры-айры элементлени бирлешдишив, асарны яда текстни маънасыны, тилини, къурулушуну уьстюнде ишлейгенде ону инг де агъамиятлы ерлерин айырыв. Шолай ишлер текстни уьстюнде ишлейгенде охувчулар учун мердеш болма гереклигине ес болмакъ;
- предметлени (тюрлю предметлени бири-бири булангъы аралыгъы; маданият- китап –яратывчулукъ; чебер асар, ону анализи бир яндан, бириси яндан илму текстлер), гуманитар (инсанны ону культурасы, тарихи гъакъында) ва эстетика (инче саниятны, тюрлю халкъланы яшаву гъакъда) англавланы арасындагъы байлавну англамакъ;
- охувну алдына салынагъан ва чечилме герекли масъалаланы билмек;

- охув масъалаланы чечмек учун муаллим булан бирче план тизмек, шо плангъа гёре иш гёрмек;
- текстни охуйгъанда яхшыны ямандан, арифметик эршиден айырмагъа, табиятны ва яшавну арифметик гёрмеге уйретмек;
- салынган мурагъаны чечмек учун, бирче иш гёрмек.
- гъакълашыв, тюрлюнюв масъалаланы чечмек учун тилни имканлыкъларын актив кюйде кюлламакъ.

Предметлик гъасиллер:

- адабиятны милли ва халкъара маданияты йимик, наслудан наслугъа алдынлы адатланы сакълайган къайда йимик къабул этив.;
- китапгъа маданият байлыгына йимик гёз къаратмакъ;
- кюмукъ ва Россияны тюрлю миллетлерини адабияты халкъны ругъ байлыгы экенни англамакъ. Озбашына ёммакълар айтып бажармагъа, муаллимни кёмеклиги булан агъвалатланы, ортакъчылыкъ этегенлени, табиятны суратларын хасиятлайган сёзлени текстден тапма бажармакъ;
- тюрлю текстлер булан, озбашына учебник булан ишлев мердешлеге ес болмакъ, сёзлюклерден, тюрлю справочниклерден тарыкълы болагъан информацияны тапма уйренмек;
- инсанланы яшавунда адабиятны агъамиятлыгъын англамакъ;
- асарланы тюрлюлерин практика ёлда айырып, анализ этип бажармакъ;
- адабият текстлени аслу журалары булан ва оланы башгъалыкълары булан таныш болмакъ;
- текстни маъналы гесеклеге бёлмек, аслу пикруну табып, баш маънаны экинчи даражалыдан айырып, текстни планын этип, озю охугъан затгъа багъа берип бажармакъ.

- охуйгъан текстни тюз англап, аян, тийишли темпин сакълап охуп, жумлаланы ва текстни гесеклерини арасында паузаны сакълап бажармакъ;
- охулгъан асаргъа яда къарагъан видеофрагментге гёре дискусия, диалог юрютюп бажармакъ;
- охуйгъанда интонацияны кёмеклиги булан охулагъан асарны маънасына багъа берип бажармакъ;
- оьзбашына ёммакълар айтып бажармагъа, муаллимни кёмеклиги булан агъвалатланы, ортакъчылыкъ этегенлени, табиатны суратларын хасиятлайгъан сёзлени текстден табып болмакъ.

Курсну ичделиги.

Авуз тилни ва охув гъаракатчы ишлени тюрлюлери.

Тынглав, авуз лакъырны англав (аудирование).

Авуз лакъыр не муратда юрюлегенни тюз англамакъ. Текстни аслу маънасын белгилеп, салынагъан соравагъа гёре жавап берип, хабар этип, бажармакъ. Охулгъан асарлагъа ва оьзюню тергевлерине гёре берилеген соравагъа жавап берип билмек, оьзгелени сёйлевюне тынгламакъ, сёйленеген затны англамакъ.

Асарланы авторларын, оланы стилин билме, асарны маънасын англама герек.

Охув.

Къычырып охув. Тилни авуз культураны. Яшланы тергевюн сёйлейген кюйге, тилни аваз къурулушуна, гъакълашыв мердешлени амалгъа гелтирив.

Бувунлагъа гёре охув мердешлени яратыв. Бувунланы ва сав сёзлени тюз, бир тегишден, аян ва маънасын англап охув мердешлер болдурув; класдан класгъа гиччирек текстлерде сёз тагъымланы, сав жумлаланы англап охув. Токътав белгилеге гёре тюз интонацияны сакълап охув. Гиччирек текстлени кёмеклиги булан тюз, чалт, англап, чебер охув мердешлени яратыв; тюз сёйлев

нормалагъа гёре тюз охув мердешлер булан таныш этив. Жумлаланы ахырындагъы ва ичиндеги токътав белгилеге къарап, паузаланы ва интонацияны сакълап охув.

Сав асарны яда ону гесеклерин инсценировать этип бажарыв; бетлеге гёре тюз охув. Текстни тюрлюлерин тюз, белгили бир чалтлыкъда охув; текстни тизимин, маънасын интонация булан англатма къасткъылыв. Охулагъан текстлени кюрчюсюнде эстетика гыслени яратыв. Гиччирек текстлени оъзбашына чебер охума къасткъылыв.

Къычырып охувдан ичинден охувгъа гечюв мердешлени болдурув.

Ичинден охуйгъанда асарны аслу маънасын англав, охувну вакътисинде маъналы гесеклени белгилев, соравагъа жавап берип бажармакъ. Охувну тюрлю къайдалары (таныш болув, уйренив, гёзден гечирив) булан пайдаланыв; текстден тарыкълы болагъан информацияны айырып бажарыв мердешлеге ес болув.

Тюрлю-тюрлю текстлени уьстюнде ишлев.

1-нчи клас.

Охулгъан текстге гёре муаллим берген соравагъа жавап берип бажармакъ.

Охулгъан текстни хабарламакъ. Муаллимни кёмеклиги булан текстге ат салып бажармакъ. Охулгъан текстге гёре оъз къаравун айтып, оъзбашына яда муаллимни кёмеклиги булан дарсны муредын белгилеп бажармакъ. Суратгъа къарап авуздан хабарлав.

Жумлаланы ахырындагъы ва ичиндеги токътав белгилеге къарап, паузаланы ва интонацияны сакълап охумакъ.

2-нчи клас.

Муаллимни кёмеклиги булан охулгъан текстни аслу маънасын къайтарып айгмакъ. Къайсы буса да бир текстни уьстюнде ишлейгенде:

-охулгъан асарлагъа ва оъзюню тергевлерине гёре берилеген соравагъа жавап бермек;

- оъзбашына ёммакълар айтып бажармагъа, муаллимни кёмеклиги булан агъвалатланы, ортакъчылыкъ этегенлени, табиатны суратларын хасиятлайгъан сёзлени текстден табып болмакъ;

-муаллимни кёмеклиги булан текстден чебер сёз тагъымланы, маъна якъдан ювукъ ва къаршы сёзлени сайлап бажармакъ;

-асарланы тайпаларын (хабарлав, суратлав, пикирлешив) практика ёлда айырып бажармакъ;

- хабар, шиъру, ёммакъланы охув якъдан башгъалыкъларын айырып бажармакъ. Муаллимни охувуна ва айтагъанына тынглап, текстни гесегин ва гиччирек хабарын сёзлер булан айтып ва олагъа ат тагъып бажармакъ;

- соравланы кёмеклиги булан текстни гесеклеге бёлюп, олагъа ат салып бажармакъ;

- муаллимни кёмеклиги булан охулгъан текстни аслу маънасын ачыкъ этип бажармакъ;

- асарланы тюрлюлерин (ёммакъ, хабар, шиъру) практика ёлда айырып бажармакъ;

- жумлаланы ва текстни гесеклерини арасында паузаны сакълап, охуйгъанда интонацияны кёмеклиги булан охулагъан асарны маънасына багъа берип бажармакъ;

- охуйгъан текстни тюз англап, аян, тийишли темпин сакълап охумакъ.

3-нчю клас.

Муаллим яда охувчу авуздан охуйгъан текстге къулакъ асып, маънасын англамакъ. Текстге гёре салынгъан соравлагъа жавап берип бажармакъ. Муаллимни кёмеклиги булан асарны аслу маънасын чечип бажармакъ.

Асарны оъзтеречелигин чечип бажармакъ (жанрын белгилемек: хабар, шиъру, ёммакъ, чечеген ёмакъ, айтыв, аталар сёз).

Муаллимни кёмеклиги булан агъвалатланы, ортакъчылыкъ этегенлени, табиатны суратларын хасиятлайгъан сёзлени текстден табып бажармакъ. Муаллим булан текстни охуйгъанда юрюлеген диалогда ортакъчылыкъ этмек

ва текстге гёре план кърмакъ; асарны кърулушун муаллим берген план булан тенглешдирмек. Текстни гесегин ва гиччирек хабарын оъзюню сёзлери булан айтып ва олагъа ат тагъып бажармакъ; соравланы кёмеклиги булан текстни гесеклеге бёлмек.

Охулгъан асаргъа яда къарагъан видеофрагментге гёре дискусия, диалог юрютмек.

Охуйгъанда интонацияны кёмеклиги булан охулагъан асарны маънасына багъа берип, муаллимни кёмеклиги булан охулгъан текстни аслу маънасын къайтарып айтып бажармакъ.

Муаллимни кёмеклиги булан текстден чебер сёз тагъымланы, маъна якъдан ювукъ ва кършы маъналы сёзлени сайлап бажармакъ.

Хабар, шиъру, ёммакъланы охув якъдан башгъалыкъларын айырып бажармакъ. Текстден, иллюстрациялардан соравлагъа жаваплар табып бажармакъ.

Иллюстрациягъа къарап охулгъан текстге гёре хабарламакъ.

Муаллимни кёмеклиги булан асарны сюжетини гёзигин гёрсетмек, игитлерине багъа берип бажармакъ.

Оъзюню жавапларын оъзгелени жаваплары булан урушдуруп къарамакъ.

Оъзюню, оъзгелени жавапларына багъа берип бажармакъ. Изложение, сочинение-пикирлешив (сочинение-рассуждение) язып бажармакъ.

Халкъ яратывчулугъуну асарларын язывлу адабиятдан айырып бажармакъ.

4-нчю клас.

Китапдан охулагъан текстни аслу маънасын англамакъ; текстни аслу маънасына оъз къараавун мекенлешдирмек; хабар яда сорав жумлалар булан текстге план тизме уыйретмек.

Плангъа гёре текстни толукъ кюйде хабарлап бажармакъ.

Асарны оъзтеречелигин чечип бажармакъ (жанрын белгилемек: хабар, шиъру, ёммакъ, чечеген ёмакъ, айтыв, аталар сёз); сюжетни гёзигин алышдырмайлы хабарлап бажармакъ.

Охулагъан асаргъа характеристика бермек; асарны башына, авторну фамилиясына, атына, текстни аслу маънасын берме болагъан сёзлеге гёре темасын ачыкъ этме къарамакъ.

Асарны аслу маънасын ачыкъ этме болагъан гесекни табып бажармакъ.

Игитлени суратлайгъан гесеклени текстден тапмакъ, сёйлейген кююне, этеген ишлерине гёре асарны игитлерине багъа берип бажармакъ.

«Игит» - «хабарчы» - «автор» деген англавланы урушдурмакъ.

Игитлени, табиатны суратларын хасиятлайгъан сёзлени текстден табып болмакъ, чебер сёз тагъымланы, маъна якъдан ювукъ ва къаршы маъналы сёзлени сайлап бажармакъ (тенгleshдирив, жанландырыв, эпитет, фразеология сёз тагъымлар).

1-3 – нчю класларда алгъан билимлерине гёре хабарны, шиъруну, ёммакъланы, чечеген ёмакъланы, айтывланы бири-биринден айырагъан белгилерин гёрсетип бажармакъ. Чебер асарланы илму текстлерден айырагъан белгилерин билмек.

Библиография культураны. (библиографическая культура)

Китап - дюньяны гъакъында билимлер береген бек агъамиятлы кюрчю. Шо саялы да охув дарсланы борчу - яшлагъа шо кюрчюню къоллайгъан кюйлени уыйретмек. Китапгъа маданият байлыгъына йимик гёз къаратмакъ.

Яшлар учунгъу чебер ва илму - чебер китаплар, бизин Ватанны гъакъындагъы асарлар, загъматчы халкъны яшаву, халкъны эсинде къалгъан адамланы, илму-техниканы гъакъындагъы китаплар, алимлени, халкъ пагъмуланы гъакъындагъы китаплар, тюрлю сёзлюклер, энциклопедиялар.

Китапланы къурулушу: ичделиги, баш япырагъы – мужаллаты, аннотациясы, суратлары.

Оъзбашына аннотация языв мердешлеге ес болув.

Китапдан оъзбашына тарыкълы материалланы ва китапханадан алфавитни гёзиги булан, каталоглагъа гёре тийишли китапны тапмагъа болагъан кюйлени уыйретмек. Китап булан оъзбашына ишлевню мердешлерин камиллешдирмек.

Чебер асарланы уъстюнде ишлев.

Чебер асарланы оъзтеречелиги: муаллимни кёмежлиги булан тилни чеберлик алааматларын айырыв. Асарны башына, авторну фамилиясына, атына, текстни аслу маънасын берме болагъан сёзлеге гёре темасын ачыкъ этме къарамакъ. Охулагъан асарда игитлени тыш гёрюнюшюн, турушун, сёйлев тилин суратлайгъан гесеклени исбатлайгъан ерлерин текстден тапмакъ, сёйлейген кююне, этеген ишлерине гёре асарны игитлерине багъа берип бажармакъ. Текстден чебер сёз тагъымланы, маъна якъдан ювукъ ва къаршы сёзлени сайлап бажармакъ. Текстде айтылагъан затны китапда берилген сурат булан байлап бажармакъ.

Асарда ортакъчылыкъ этеген игитлени хасиятлайгъан сёзлени айырып бажармакъ, оланы маъналарын тюз англамакъ.

Чебер асарланы тюз охувну белгилерине гёре охумакъ (къычырып, англап, чебер, тюз интонацияны сакълап, белгили бир чалтлыкъда, оъз тавушу булан). Текстге гёре план къуруп, ону маъналы гесеклеге бёлюп, гъар гесекге баш салып, текстни савлай яда айры маъналы гесеклеге гёре хабар этип бажармакъ.

Башгъа-башгъа асарлардагъы игитлени хасиятларын, ишлерин тенглешдирмек, тенглешдиривно натижасында багъа берип бажармакъ. Шиъру къайдада язылгъан асарланы чебер охув мердешлени яратыв, генгюнден уыйренив. Асарны оъзтеречелигин чечип бажармакъ (жанрын белгилемек: хабар, шиъру, ёмакъ, чечеген ёмакъ, айтыв, аталар сёз); сюжетин гёзиги булан гёрсетив мердешлени яратмакъ.

Уыйретив (учебный), илму ва оъзге тюрлю текстлени уъстюнде иш гёрюв.

Охулагъан асарны башына, атына, текстни аслу маънасын берме болагъан сёзлеге гёре темасын ачыкъ этме къарамакъ; асарны аслу маънасын ачыкъ этме болагъан гесекни табып бажармакъ.

Илму, уыйретив (учебный) ва оьзге тюрлю текстлени бири-биринден айырма болагъан хасиятларын ачыкъ этмек ва айырыв мердешлени яратыв. Текстлени тюрлю жураларын анализ этив мердешлени яратыв: текстни аслу пикрусун ачыкъ этив, оьз къаравун мугъкамлашдырыв. Текстни маъналы гесеклеге бёлюв. Гесеклегни темаларын белгилев. Текстни аслу маънасын берме болагъан сёзлени табыв. Берилген схемагъа, уьлгюге гёре текстни хабарлав. Текстни толу кюйде хабарлав. Текстни къысгъартып хабарлав (текстни аслу маънасын айырыв). Натижа чыгъарыв соравлагъа, справочниклеге гёре иш гёрюв

Гъакълашыв (гъакълашыв культура).

Гъакълашывда монологну, диалогну герекли ерде тюз къоллап бажармакъ. Диалогну сёйлевню бир къайдасы йимик къабул этмек. Диалог гъакълашывну оьзтеречилиги: охулгъан асарлагъа ва оьзюню тергевлерине гёре берилген соравлагъа жавап берип билмек, текстге гёре оьзбашына соравлар салмакъ; текстге гёре оьз къаравун якълап, охулгъан затгъа багъа берип бажармакъ; лакъырда ортакъчылыкъ этегенлени сёзюн бёлмей илиякълы, эдепли кюйде къайсы буса да бир асарны (чебер, илму, уыйретив (учебный)) арагъа салып чечивде оьз къаравун якълап, багъа берип бажармакъ. Текстге таянып айтылагъан затгъа оьз къаравун якълап бажарыв.

Сёйлев тилде къолланагъан адат-къылыкъ (этика) сёзлени (хошгёлдигиз, танг яхшы болсун, савбол, яхшы ел, уьюгюзге яхшылыкъ, гечегиз яхшы болсун) ерине гёре тюз къоллап бажарыв.

Сёзню уьстюнде ишлев (сёзню тувра ва гечюм маънасын, бир ва кеп маъналы сёзлер). Тил байлыгъын оьсдюрюв. Сёзлюк булан иш гёрюв. Гъакълашывда монологну, диалогну герекли ерде тюз къоллап бажармакъ

Текстни тюрлюлерин, оланы оьзтеречилигин гёзалгъа тутуп хабарлав.

Чебер асарны таъсир этген ерлерин къоллап текстни хабарлав (пикирлешив, суратлав, хабарлав).

Монологда маънадашланы, аваздашланы, къаршыдашланы, тенгleshдирилени айырыв ва тюз къоллав.

Берилген темагъа яда суратгъа гёре охулгъан асарны авуздан артын узатыв.

Языв (языв тилни куьлтурасы).

Языв тилни нормалары: асарда суратланагъан агъвалатлагъа, игитлеге, асарны тил байлыгъына оьз къаравун гёрсетип бажарыв. Языв тилде таъсирли сёзлени (маънадашланы, аваздашланы, къаршыдашланы, тенгleshдирилени) къысгъартылгъан сочинениеде (пикирлешив, суратлав, хабарлав) къоллав, берилген темагъа гёре хабар тизив, охулгъан китапгъагёре оьз къаравун айтып бажарыв.

Охума герекли асарлар(круг чтения)

Охума герекли асарлагъа къумукъ, рус, Дагъыстанда яшайгъан башгъа миллетлени вакиллери яратгъан чебер асарлары гирме тюше. Ондан къайры охув курсу илму макъалаланы гёзалгъа тута. Яшлар школада инче саниятны асарлары гысапда халкъ яратывчулугъу ва адабиятны чебер асарлары булан таныш болма герек. Пограммагъа гёре яшлар адабият асарланы бары да жураларын билме тюше: ёммакълар, шиърулар, хабарлар, айтывлар, чечеген ёмакълар ва о .б .

Булай тематика яшлагъа ювукъ кылыкъны гъакъындагъы асарлар кёп ерни ала. Ватанны, паракхатлыкъны ва дослукъну, яшланы яшаву ва ишлери, адамланы яшаву ва загъматы гъакъындагъы яшланы англавлары кёп къадарда генгleshе. Яшлар школада инче саниятны асарлары гысапда халкъ яратывчулугъу ва адабиятны чебер асарлары булан таныш бола. Шону натижасында эстетика тарбияны кюрчюлери салына. Охув учун берилген материал табиятны, жамият яшавну ва инче саниятны исбайылыгъын англамагъа ва уьйренмеге кёмек эте

Охув курсну тематикасы.

1-нчи клас

Ёммакълар, чечеген ёмакълар, айтывлар.

Биринчи класны охувчуларына кыйышывлу халкъ яратгъан ва язывлу ёммакълар, шиърулар, чечеген ёмакълар, айтывлар.

Язбаш.

Язбашда табиятны гёрюнюшю. Язбашдагъы табиятны суратлайгъан язывчулар, шаирлер яратгъан асарлар. Язбашда адамланы загъматы, яшланы охуву, оюнлары.

Язбашгъа багъышлангъан чечеген ёмакъла, айтывлар.

Мен ва мени кърдашларым.

Яшланы яшаву гъакъындагъы асарлар: шиърулар, хабарлар, ёммакълар. Школа яшавун гёрсетеген асарлар.

Мени дертаякълы кърдашларым.

Къыр ва уыйжанланы яшаву, олар булангъы аралыгъын суратлайгъан шиърулар, хабарлар, чечеген ёмакълар.

Класдан тышда охув.

Китап булан ишлев: яшлар учун чыкъгъан китаплагъа, журналлагъа яшланы иштагъын тувдуруп, китапны (асарны) атын ва авторун тюз охув. Охувну гигиенасын сакълав ва китапны аямагъа уйретив.

Охувну тематикасы: «Класдан тышда охув» китапдан гиччирек чебер асарланы охув; яшлар учун язылгъан китаплар булан таныш болув; муаллимни озюнню уылгюлю охуву; авторланы асарлары, халкъ яратывчулугъу (шиърулар, йырлар, хабарлар, ёммакълар, чечеген ёмакълар, янгылтмачлар) (1-нчи класда класдан тышда охувгъа эки жумада 10-20 минут бериле).

2-нчи клас.

1-нчи сентябрь-билимни гюню

Китап - илму хазнасы. Билим алывну агъамияты гъакъда лакъырлашывгъа материал. Темагъа байлавлу шиърулар. Билим алывда уллу даражалагъа етишген алимлени гъакъында хабарлар.

Яй, гюз.

Гюзде табиатны гёрюнюшю. Яйдагъы ва гюздеги табиатны суратлайгъан язывчулар, шаирлер яратгъан асарлар. Гюзде адамланы загъматы, яшланы охуву, оюнлары. Яйда табиатны гёрюнюшю. Яйдагъы табиатны суратлайгъан шиърулар, хабарлар. Яйда адамланы загъматы, яшланы каникуллары, оюнлары.

Уьягълю.

Ата-ананы ва яшланы аралыкълары. Уллугъа абур-сый этивге багъышлангъан хабарлар, шиърулар. Уллугъа абур-сый этивге байлавлу адатлар. Гишиси екъ уллулагъа кёмеклешив. Чагъы уллу болгъанлар ва яшлар.

Адиллик, рагъмулукъ.

Адилли, рагъмулу болмакъ - адамгъа кыйышагъан лап сыйлы кыйлыкъдыр. Рагъмулукъну гъакъында айтывлар (яхшылыкъгъа яхшылыкъ гъар гишини ишидир, яманлыкъгъа яхшылыкъ эргишини ишидир). Адилликни гёрсетеген хабарлар шиърулар.

Къыш.

Къышдагъы табиатны, гъайванланы яшавун суратлайгъан хабарлар, шиърулар, ёммакълар, айтывлар, чечеген ёмакълар (бавланы, агъачлыкъланы, авлакъланы, оьзенлени ва ш.б. гъакъында). Уллуланы ва яшланы къышдагъы ишлери.

Тил. Халкъ. Ватан.

Бизин гахшагъарыбыз Москваны, Магъачкъаланы, башгъа шагъарланы, юртланы, къурулушланы, адамланы ишлери ва оланы уьстюиллюклери гъакъында хабарлар ва шиърулар.

Темагъа байлавлу хабарлар ва шиърулар. Дагъыстанны табияты ва халкълары. Бизин уьлкеи халкъларыи арасындагъы дослукъну, ана тилини гъакъында хабарлар ва шиърулар.

Экскурсия. Оьзлени юрту на ювукъ шагъаргъа экскурсиягъа бармакъ.

Мени дертаякълы къурдашларым.

Гъайванланы гъакъында хабарлар, шиърулар, ёммакълар, айтывлар, чечеген ёмакълар.

Адамланы гъайванлагъа бакъгъан сюювю.

Ватанны якълавчусуну гюню.

Армияны давсуз, парахат замандагъы яшаву, ишлери. Бизин девюрде Россияны солдатлары гёрсетеген къочкакълыкълар. О гъакъда хабарлар, шиърулар, газетлерден ва журналлардан маълуматлар.

Язбаш.

Язбашда адамланы яшаву, загъматы, оьсюмлюклени, агъачлыкъланы, авлакъланы яшылланыву, яшланы оюнлары ва ишлери гъакъындагъы хабарлар, шиърулар. Табиатгъа экскурсия.

8-нчи Март къатынланы Халкъара гюню.

Аналаны, улланаланы, къатынгишилени уьй ва къырдагъы ишлерде ортакъчылыкъ этивю; олагъа тергевлю ва гъайлы къаравну гъакъындагъы хабарлар ва шиърулар.

Халкъ авуз яратывчулукъ.

Къумукъ халкъ ёммакълары. Къумукъ язывчуланы ёммакълары, Россияны оьзге халкъларыны ёммакълары. Чечеген ёмакълар, айтывлар, аталар сёзлери, янғылтмачлар.

Загъмат - уллу къуванч. Загъматны байрамы.

Адамланы яшавунда загъматны агъамияты. Загъматны, тюрлю касбуланы гъакъында язылгъан асарлар. Бизин уьлкеде Май байрамны оьтгереген кюю, дослукъну, загъматны гъакъында хабарлар ва шиърулар.

9-нчу Май - Уьстюнлюкню гюню.

Немец-фашистлеге къаршы юрюлген Ватан давда игитлигин ва загъмат батырлыгъын гёрсетген адамланы, оланы фашист елевчулерден уьст болгъаны. Ватан давда дагъыстанлыланы игитлик гёрсетгени; давну гъакъында хабарлар, шиърулар.

Класдан тыида охув.

Охув материал: нормалагъа жавап береген асарлар, чебер китаплар. Ичинден бир-бир ерлерин айырып къычырып охумакъ учун асарлар: шиърулар, ёммакълар, ярты бетден уьч бетге ерли уллулугъу булангъы хабарлар, макъалалар, бир яда бир-нече бетде шиърулар. Яшлар учун периодика печать («Къарчыгъа»).

Охувну тематикасы: Ватан, къоччакълыкъ, яшлар, гъайванлар, оьсюмлюклер, тамаша ишлер.

3-нчу клас.

Яй ва гюз.

Язывчуланы, шаирлени суратлавунда ва авуз яратывчулукъда яйда ва гюзде табиятны гёрюнюшлери. Гюзде табиятны гъаллары, адамланы яшаву, загъматны, гъайванланы яшаву, уллуланы ва яшланы ишлери. Адамланы табият булангъы аралыгъы.

Ата. Ана. Ана тил.

Ата-ананы ва яшланы аралыкълары. Уллуғъа абур-сый этивге бағъышланған хабарлар ,шиърулар. Уллуғъа абур-сый этивге байлавлу адатлар. Гишиси екъ уллулағъа кѣмеклешив. Чағъы уллу болғанлар ва яшлар. Ана тилге бакъған сюювню тарбиялайған асарлар.

Табиатны якъламакъ - Ватанны якъламакъ.

Адамланы оз элини, табиатыны ғакъында ғай этивюн ғѣрсетеген хабарлар ва шиърулар.

Яшланы яшаву.

Яшланы яшаву ғакъындағъы асарлар: шиърулар, хабарлар, ёммакълар. Школа яшавун ғѣрсетеген асарлар.

Парахатлыкъ ва къурдашлыкъ.

Айры адамланы ва халкъланы арасындағъы дослукъну ғѣрсетеген асарлар. Парахатлыкъны ғакъындағъы шиърулар.

Къыш.

Къышда ғайванланы яшаву, адамланы зағматы ва оланы табиат буланғъы аралыкълары ғакъындағъы хабарлар, шиърулар, айтывлар, чечеген ёммакълар. Язывчуланы ва художниклени асарларында къыш ғѣрюнюшлени ғѣрсетив.

Ватанны якълавда.

Армияны тувулуву, бизин халкъны фашист елевчюлерден устьюн геливю, солдатланы дослукъу. Уллу Ватан дагну игитлери, совет солдатланы игитлери иисанланы эсинде даимликге къалажағъы ғакъындағъы макъалалар, хабарлар ва шиърулар. Къумукъ халкъны игитлери ғакъында хабарлар.

Язбаш.

Язбашда гъайванланы яшаву, адамланы загъматы ва оланы табиат булангъы аралыгъы гъакъындагъы хабарлар, шиърулар, макъалалар, айтывлар, чечеген ёмакълар. Язбашны башланыву, гъайванланы яшаву, адамланы загъматы, оланы табиатгъа кърорувчу кюйде янашыву.

Адат, къылыкъ, тарбия.

Авлетни ата-анагъа этеген гъюрмети. Яхшы адам кимдир? - деген суалгъа жаваплар. Яшланы аралыкълары. Бирев-биревге жаны авруп янашыв. Таза хасиятлар, намуслукъ. Уллуаналар, уллуаталар – абур-сыйгъа лайыкълы адамлар. Яшлар ва уыйжанлар. Яшланы ата-анагъа кёмеклешивю. Тазалыкъ - савлукъну сакълай. Яшлар ва гигиена.

Бизин ватаныбыз-Дагъыстан.

Дагъыстанны, ону байрагъы ва тахшагъары гъакъында хабарлар, шиърулар. Адамланы дослугъу гъакъында макъалалар, хабарлар, шиърулар. Бизин пачалыкъны аслу закону Конституцияны гъакъында.

Бизин байрамлар.

Уъстюнлюкню гюню, Май байрам, Янгы йыл, Навруз байрамланы гъакъында хабарлар, шиърулар.

Халкъ авуз яратывчулугъу.

Яшланы яшавун гёрсетеген ёммакълар. Яшланы авуз яратывчулугъундан асарлар.

Класдан тышда охув.

Охув материал: яшлар учунгъу чебер ва илму-чебер китаплар. Яшлар учунгъу журналлар ва газетлер (муаллим оъзю сайлай) .Яшлар учун периодика печать («Къарчыгъа»).

Охувну тематикасы: гиччи, школа чагъындагъы охувчулар учун язылгъан белгили язывчуланы асарлары, тюрлю халкъланы ёммакълары.

4-нчю клас.

Мени элим.

Макътал, бизин эркин Ватаныбыз! Бизин Ватаныбызны зорлугъу, ону байлыгъы. Ана табиятны гёрюнюшлери. Оьз элине, ана топуракъгъа бакъгъан сюювню тарбиялайгъан асарлар. Оьз элин тыш елевчулерден кьорув. Ата юртгъа бакъгъан сюювден таба, элге бакъгъан сюювню тарбиялайгъан асарлар.

Уьягълю. Ана тил

Ата-ананы ва яшланы аралыкълары. Уллугъа абур-сый этивге багъышлангъан хабарлар, шиърулар. Уллугъа абур-сый этивге байлавлу адатлар. Гишиси екъ уллулагъа кёмеклешив. Чагъы уллу болгъанлар ва яшлар. Ана тилге бакъгъан сюювню тарбиялайгъан асарлар.

Яй ва гюз

Яйдагъы ва гюздеги табиятны чебер суратлавлар, язывчулаиы асарларышда ана табиятгъа сюювню гёрсетив.

Халкъ авуз яратывчулугъу

Ёммакълар, йырлар, айтывлар, аталар сёзлери, оларда адамланы инг яхшы хасиятларын гёрсетив: ананы, Ватанны сююв, рагъму, намус, тазалыкъ, гъакъыллылыкъ, загъматны сююв.

Адат, кыылыкъ, тарбия.

Яхшы адам кимдир? - деген суалгъа жаваплар. Таза хасиятлар, намуслукъ. Халкъгъа хайыры тиймейген гиши, халкъдан оьзюне гьюрмет излемес. Инсанланы бири-бири булангъы аралыгъы. Адамларда елугъагъан осал

хасиятланы жанланы яшавун суратлавда гёрсетив. Озью тойса да, гёзю тоймайгъанлыкъ (сутурлукъ) – осал хасиятлардан бири. Адилликни гёрсетеген шиърулар, хабарлар.

Табиат. Жан – жанывар.

Адамланы табиат булангъы аралыгъы. Ана топуракъгъа, загъматгъа бакъгъан сюювюн тарбиялайгъан, адамланы къыржанлар булангъы аралыгъын суратлайгъан шиърулар, хабарлар.

Къурдашлыкъ. Дослукъ.

Тюрлю миллетли яшланы, халкъланы арасындагъы татывлукъ, дослукъ. Къурдашлыкъгъа байлавлу хабарлар, шиърулар, халкъ айтывлары. Къыйынлы гюнлерде (давда, иште) къурдашланы бир-бирине табулагъаны гъакъда чебер асарлар. Озьюню къурдашыны гъакъында лакъырлашив, макъала язив.

Къыш ва язбаш

Къышдагъы табиатны чебер суратлав. Къыржанланы, къушланы къышлаву гъакъында хабарлар, шиърулар. Язбашны геливюн суратлав, табиатда болагъан алмашынывлар. Язбашны баш гюнлеринде къушланы яшаву-ашаву. Жансыз табиатгъа рагъму этив. Язбашны айлары. Бу айларда табиатда болагъан алмашынывлар. « Март чыкъмайлы – дерт чыкъмас» деген аитыв. Май айда болагъан язбашны ва загъматны Гюню гъакъында асарлар.

Адамлар сыналагъан гюнлерде.

Уллу Ватан давну, онда бизин халкъ гёрсетген игитликлени гъакъындагъы хабарлар ва шиърулар. Армия - бизин инамлы якълавчубуз. Россияны армиясына багъышлангъан асарлар. Россияны солдатлары гёрсетген къоччакълыкъланы гёрсетеген макъалалар.

Загъмат-уллу къуванч.

Адамланы яшавунда загъматны агъамияты. Загъматны, тюрлю касбуланы гъакъында язылгъан асарлар.

Маданият ва инче саният.

Маданият ва инче саниятны гъакъында лакъырлашыв. Дагъыстан маданиятны актив чалышывчулары гъакъында чебер асарлар, макъалалар. Къумукъ театрны ва артистлерини гъакъында макъалалар, хабарлар. Дагъыстан композиторлар, оланы асарлары.

Класдан тыида охув.

Охув материал: яшлар учунгъу чебер ва илму-чебер китаплар. Яшлар учунгъу журналлар ва газетлер (муаллим оъзю сайлай).

Охувну тематикасы: гиччи, школа чагъындагъы охувчулар учун язылгъан белгили язивчуланы асарлары, тюрлю халкъланы ёммакълары.

Охув материал: къумукъ тилде язылгъан яда гёчюрюлген асарлар, чебер ва илму адабият. Яшлар учун периодика печать («Къарчыгъа»).

Бизин Ватанны гъакъындагъы асарлар, загъматчы халкъны яшаву, халкъны эсинде къалгъан адамланы, илму-техниканы гъакъындагъы китаплар, алимлини, халкъ пагъмуланы гъакъындагъы китаплар. Язивчуланы, художниклени, музыкантланы, алимлини гъакъындагъы асарлар. Тюрлю халкъланы ёммакълары.

Китап булан ишлев.

- таныш ва таныш тюзюл китапланы атын тюз айтып билив;
- китапланы авторуну атын тюз айтып билив;
- охув дарсларда текстни уьстюнде ишлевде алынган мердешлени къоллав;
- иллюстрациягъа къарап хабарлав;
- китапдагъы материалны гёз алгъа тутуп, оьз къаравун ачыкъ этмек;
- муаллимни кёмеклиги булан охулган текстни аслу маънасын къайтарып айгмакъ;

- оьзбашына ёммакълар айтып бажармагъа, муаллимни кёмежлиги булан агъвалатланы, ортакъчылыкъ этегенлени, табиатны суратларын хасиятлайгъан сёзлени китапдан табып болмакъ,

Адабият теориясындан англавланы баяны (практика елунда иш гёрюв)

Охулгъан текстден муаллимни кёмежлиги булан маънадашланы, аваздашланы, къаршыдашланы, эпитетлени, метафораланы, олицетворениелени практика елунда тапмакъ.

Муаллимни кёмежлиги булан чебер асар, чебер сёз, автор(хабарчы), асарны темасы, игити (тыш гёрюнюшюн, турушун, сёйлев тилин суратлайгъан гесеклени исбатлайгъан ерлерин текстден тапмакъ), сёйлейген кююне, этеген ишлерине гёре, асарны игитлерине багъа берип, авторну къаравун гёрсетип бажармакъ.

Хабарлав, суратлав ва пикирлешив текстлени бири-биринден айырагъан мердешлеге ес болув.

Проза ва шиъру къайдада яратылгъан асарланы бири-биринден айырагъан белгилерин билмек. Къапиялы сёзню хасиятларын (ритм, рифма) билмек.

Халкъ авуз яратывчулукъ жанрланы (ёммакъланы, чечеген ёмакъланы, айтывланы, гъайлек йырланы, адат-къылыкъ йырланы) язывлу адабиятдан айырагъан белгилерин, башгъалыкъларын билмек.

Гъайванланы гъакъында, яшав-туруш, сигърулу ёммакълар. Ёммакъланы оьзтеречелиги: тил байлыгъы, тизими (композиция), игитлери, оланы хасиятлары. Авторлар яратгъан язывлу ёммакълар.

Хабарны ва шиъруну бири-биринден айырагъан белгилерин билмек, анализ этип бажарыв мердешлеге ес болув.

Охувчуланы яратывчулукъ гъаракатчылыгъы.

Сав асарны яда ону гесеклерин инсценировать этип бажармакъ; бетлеге гёре тюз охумаъ. Текстге гёре сурат этмек. Берилген информацияны бир формадан башгъа формагъа гёчюрмек.

Берилген плангъа гёре къайсы буса да бир игитни атындан асарны хабар этип айтып бажармакъ. Къапииялы сёзню, хабарны, ёмакъны бири-биринден айырагъан белгилерин тапмакъ. Оьзбашына асарны аслу маънасын береген сёзлени тапмакъ. Асарланы авторларын билме, асарны маънасын англама герек. Асарны ичинден озбашына охуп, темасын, аслу маънасын белгилеп билмек; текстни хабар этип айтып бажармакъ; текскни маъналы гесеклеге бёлмек; гечилген асаргъа къыйышывлу тематикасы булангъы асарлар тапмакъ;

билгенин гъар гюнлюк яшавунда тюз къоллап бажармакъ.

Охулгъан асарлагъа ва оьзюню тергевлерине гёре берилген соравлагъа жавап берип бажармакъ.; текстни гесегин ва гиччирек хабарын сёзлер булан айтып ва олагъа ат тагып бажармакъ; соравланы кёмежлиги булан текстни гесеклеге бёлмек; оьзбашына ёммакълар айтып бажармагъа, муаллимни кёмежлиги булан агъвалатланы, ортакъчылыкъ этегенлени, табиатны суратларын хасиятлайгъан сёзлени текстден тапмакъ; изложение, язып бажармакъ;

сочинение-пикирлешив (сочинение-рассуждение) язма къасткъылмакъ.

ТЕМАТИКА ПЛАНЛАШДЫРЫВ.

1-нчи клас (15 сагъат)

Тема	Теманы баяны	Охувчуланы гъаракатчылыгъы
Адабиятдан охув китап булан таныш этив дарс(1 сагъат)	Адабиятдан охув китап булан танышлыкъ. Китапдагъы шартлы белгилер. Охув китапны ичделиги. Сёзлюк.	Охув китап булан тюз пайдаланып бажармакъ. Шартлы белгилени тюз англамакъ ва тапшурувланы кютегенде олардан тюз пайдаланмакъ. Китапдан асарны темасына гёре тематикасыны белюгюн табып бажармакъ.

		Сёзлюклерден асарда елугъагъан маънасы англашылмайгъан сёзлени тапмакъ.
Ёммакълар, чечеген ёмакълар, айтывлар. (3 сагъат)	Биринчи класны охувчуларына къыйышывлу халкъ ва язывлу ёммакълар, шиърулар, чечеген ёмакълар, айтывлар. Ёммакъланы игитлери. Ёммакъланы аслу маънасы. Халкъ ёммакъланы язывлу ёммакълардан айырагъан белгилери. Ёммакъланы диалог къайдада охув. Роллагъа бёлюв, охув.	Охулгъан текстни хабарламакъ. Охулгъан текстге гёре оъз къаравун айтып; оъзбашына яда учителни кёмеклиги булан дарсны мурадын белгилеп бажармакъ. Суратгъа къарап авуздан хабарлав. Асарны ахырында берилеген соравлагъа жавап берип бажармакъ. Халкъ ёммакъны язывлу ёммакъдан айырмакъ. Муаллимни кёмеклиги булан агъвалатланы, ортакъчылыкъ этегенлени, табиятны суратларын хасиятлайгъан сёзлени ёммакъдан табып бажармакъ. Ёммакъда гъиллалыкъ, макюрлюк. Ёммакъланы игитлери, оланы ишине, сёйлейген кююне гёре хасиятларын ачыкъ этме къарамакъ. Ёммакъларда диалогну роллагъа гёре охумакъ. Чечеген ёмакъланы, айтывлаланы маънасын чечмек, чебер охумакъ.

Язбаш (3 сагъат)	<p>Язбашда табиятны гёрюнюшю. Язбашдагъы табиятны суратлайгъан язывчулар, шаирлер яратгъан асарлар. Язбашда адамланы загъматы, яшланы охуву, оюнлары. Язбашгъа багъышлангъан хабарлар, шиърулар. Лирика асарланы чебер кычырып охуву. Авторну сёзлери булан табиятны суратлав. Лирика асарларда ритм. Чечеген ёмакълар, айтывлар. Чебер асарны оьзбашынаа охуву, хабарлав.</p>	<p>Гечилеген асарланы темасына тюшюнмек.</p> <p>Токътав белгилеге гёре жумлаланы тюз интонация булан охуп бажармакъ, лирика асарланы чебер охумакъ Авторну сёзлери булан табиятны суратлайгъан ерлерин гёрсетип бажармакъ. Лирика асарларда ритм не экенни англамакъ. Чечеген ёмакъланы, айтывлаланы маънасын чечмек, чебер охумакъ. Гиччирек проза асарланы оьзбашына охумакъ, хабарламакъ.</p>
Мен ва мени къурдашларым (4 сагъат)	<p>Темагъа кыйышывлу асарланы уйренив. Яшланы яшавугъакъындагъы асарлар: шиърулар, хабарлар, ёммакълар. Школа яшавун гёрсетеген асарлар. Асарны темасыва аслу маънасы. Чечеген ёмакълар, айтывлар. Оланы маънасы. Йырны ва хабарны бири-биринден айырагъан белгилери.</p>	<p>Гечилеген асарланы темасына тюшюнмек.</p> <p>Чебер асаргъагёре оьз къаравун айтып бажармакъ. Асарны темасын, аслу пикрусун ачыкъ этип бажармакъ.</p> <p>Чечеген ёмакъланы, айтывлаланы маънасын чечмек, чебер охумакъ. Йырны ва хабарны бири-биринден айырып бажармакъ</p> <p>Асаргъа гёре берилеген соравлагъа жавап берип бажармакъ.</p>

Мени дертаякълы кърдашларым.(4 сагъат)	Кър ва уйжанланы яшаву, олар булангъы аралыгъын суратлайгъан шиърлар, хабарлар, чечеген ёмакълар. Илму текстни белгилери.	Гечилеген асарланы темасына тюшонмек. Чебер асаргъа гёре оз къраравун айтып бажармакъ. Асарны темасын, аслу пикрусун ачыкъ этип бажармакъ. Шиърларны кърчырып чебер охумакъ. Муаллимни кёмежлиги булан чебер асарны илму текстден айырагъан белгилерин тапмакъ. Иллюстрациягъа гёре охулгъан текстни хабарламакъ. Чечеген ёмакъланы, айтывлаланы маънасын чечмек, чебер охумакъ
--	---	--

ТЕМАТИКА ПЛАНЛАШДЫРЫВ

2 клас (асарланы охувгъа ва устюнде ишлевге 77 сагъат + 16 сагъат класдан тышда охувгъа)

Тема	Теманы баяны	Охувчуланы гъаракатчылыгъы
Адабиятдан охувдан биринчи дарс(1сагъат)	Адабиятдан охув китап булан танышлыкъ. Китапдагъы шартлы белгилер. Охув китапны ичделиги. Сёзлюк. Чебер охув.	Охув китап булан тюз пайдаланып бажармакъ. Шартлы белгилени тюз англамакъ ва тапшурувланы кютегенде олардан тюз пайдаланмакъ. Китапдан асарны темасына гёре тематикасыны белюгюн табып бажармакъ. Сёзлюклерден асарда елугъагъан маънасы англашылмайгъан сёзлени тапмакъ. Шиърларны генгюнден чебер охуп бажармакъ.
1-нчи сентябрь-билимни гюню (3 сагъат)	Китап-илму хазнасы. Билим алывну агъамияты гъакъда	Гечилеген асарланы темасына тюшонмек. Билим алывну агъамияты гъакъда лакърлашывгъа материал тапмакъ, китап

	<p>лакъырлашыв. Темагъа байлавлу шиърулар. Билим алывда уллу даражалагъа етишген алимлини гъакъында хабарлар.</p>	<p>- илму хазнасы деген калимагъа оъз къаравун ачыкъ этмек.</p> <p>Темагъа байлавлу шиърулар тапмакъ.</p> <p>Оланы чебер охумакъ.</p> <p>Билим алывда уллу даражалагъа етишген алимлини гъакъында хабарлар тапмакъ.</p> <p>Чебер асаргъа гёре оъз къаравун айтып бажармакъ. Асарны темасын, аслу пикрусун ачыкъ этип бажармакъ.</p> <p>Сёзлюклерден асарда елугъагъан маънасы англашылмайгъан сёзлени тапмакъ.</p> <p>Чебер асарны игитлери, оланы ишине, сёйлейген кююне гёре хасиятларын ачыкъ этмек.</p> <p>Чечеген ёмакъланы, айтывлаланы маънасын чечмек, чебер охумакъ.</p>
<p>Яй, гюз. (7 +2 сагъат)</p>	<p>Гюзде табиатны гёрюнюшю. Яйдагъы ва гюздеги табиатны суратлайгъан язивчулар, шаирлер яратгъан асарлар. Яйда, гюзде адамланы загъматы, яшланы охуву, оюнлары Къычырып охув. Оъзбашына охув. Яйны, гюзню гъакъында шиъруланы генгюнден уйренив. Асарны аслу пикрусун ачыкъ этив. Охулгъан асаргъа багъа берив. Экскурсия. Яйда, гюзде табиатны суратлав. Яйны, гюзню алапатларын</p>	<p>Гечилеген асарланы темасына тюшюнмек.</p> <p>Темагъа байлавлу шиърулар тапмакъ.</p> <p>Оланы чебер охумакъ.</p> <p>Чебер асаргъа гёре оъз къаравун айтып бажармакъ. Асарны темасын, аслу пикрусун ачыкъ этип бажармакъ.</p> <p>Сёзлюклерден асарда елугъагъан маънасы англашылмайгъан сёзлени тапмакъ.</p> <p>Чебер асарны игитлери , оланы ишине, сёйлейген кююне гёре хасиятларын ачыкъ этмек. Токътав белгилеге гёре жумлаланы тюз интонация булан охуп бажармакъ, лирика асарланы чебер охумакъ. Авторну сёзлери булан табиатны суратлайгъан ерлерин гёрсетип бажармакъ. Лирика асарларда ритм, рифма не экенни англамакъ. Хабарны лирика асарлардан айырагъан белгилери. Лирика асарлардан къужурлу жумлалар айырып</p>

	<p>суратлайгъан чечеген ёмакълар, айтывлар. Охулгъан асарлагъа кыймат берив.</p>	<p>бажармакъ.</p> <p>Охулгъан асарлагъа ва оъзюню тергевлерине гёре берилеген соравагъа жавап берип билмек.</p> <p>Проза асарны кыйчырып охумакъ. Текстлени ичинден охув.</p> <p>Охуйгъанда интонацияны кёмеклиги булан охулагъан асарны маънасына багъа берип бажармакъ.</p> <p>Оъз тергевлерине гёре экскурсияда гёрген затлары гъакъында чебер кюйде хабарлап бажармакъ.</p> <p>Чечеген ёмакъланы, айтывлаланы маънасын чечмек, чебер охумакъ</p>
<p>Уъягълю (6+2сагъат)</p>	<p>Ата-ананы ва яшланы аралыкълары. Уллулгъа абур-сый этивге багъышлангъан хабарлар, шиърулар. Уллулгъа абур-сый этивге байлавлу адатлар. Гишиси екъ уллулагъа кёмеклешив. Чагъы уллу болгъанлар ва яшлар. Чебер асарны игитлери, оланы ишине, сёйлейген кююне гёре хасиятлары. Охулгъан асарны маънасы.</p> <p>«Карлсон ва гиччипав» деген м/ф хабарлав: домработница, Карлсон ва гииччипав.</p>	<p>Гечилеген асарланы темасына тюшюнмек.</p> <p>Чебер асарны ичинден охув. Охулагъан асаргъа характеристика бермек; башына, авторну фамилиясына, атына, текстни аслу маънасын берме болагъан сёзлеге гёре темасын ачыкъ этме къарамакъ; асарны аслу маънасын ачыкъ этме болагъан гесекни табып бажармакъ.</p> <p>Ишине, сёйлейген кююне гёре игитлени хасиятларын ачыкъ этме къарамакъ.</p> <p>Асаргъа таянып игитни тыш гёрюнюшюн суратламакъ. Текстны чебер охумакъ ва хабар этип айтып бажармакъ; ёлдашлары булан лакъыр этип бажармакъ. Муаллим булан текстни охуйгъанда юрюлеген диалогда ортакъчылыкъ этмек.</p> <p>Текстге гёре план къуруп, ону маъналы гесеклеге бёлюп, гъар гесекге баш салып бажармакъ.</p> <p>Асар охулагъан заманны ичинде, текстге соравлар онгарып бажармакъ.</p>

		<p>Текстни савлай яда айры маъналы гесеклеге гёре хабар этип бажармакъ.</p> <p>Асарда суратланагъан агъвалатлагъа, игитлеге, асарны тил байлыгъына оъз къаравун гёрсетип бажармакъ.</p> <p>Оъз къаравун якълап, охулгъан затгъа багъа берип бажармакъ. «Карлсон ва гиччипав» деген мультфильмни хабарлав: домработница, Карлсон ва гииччипав, игитлеге багъа берив.</p> <p>Чечеген ёмакъланы, айтывлаланы маънасын чечмек, чебер охумакъ.</p>
Адиллик, рагъмулукъ. (7+1сагъат)	<p>Адилли, рагъмулу болмакъ - адамгъа къыйышагъан лап сыйлы къылыкъдыр.</p> <p>Рагъмулукъну гъакъында айтывлар (яхшылыкъгъа яхшылыкъ гъар гишини ишидир, яманлыкъгъа яхшылыкъ эргишини ишидир). Адилликни гёрсетеген хабарлар шиърулар. Чебер асарны игити.</p>	<p>Гечилеген асарланы темасына тюшюнмек.</p> <p>Чебер асарны ичинден охув. Охулагъан асаргъа характеристика бермек; башына, авторну фамилиясына, атына, текстни аслу маънасын берме болагъан сёзлеге гёре темасын ачыкъ этме къарамакъ; асарны аслу маънасын ачыкъ этме болагъан гесекни табып бажармакъ.</p> <p>Ишине, сёйлейген кююне гёре игитлени хасиятларын ачыкъ этме къарамакъ.</p> <p>Асаргъа таянып игитни тыш гёрюнюшюн суратламакъ. Текстны чебер охумакъ ва хабар этип айтып бажармакъ;</p> <p>ёлдашлары булан лакъыр этип бажармакъ.</p> <p>Муаллим булан текстни охуйгъанда юрюлеген диалогда ортакъчылыкъ этмек.</p> <p>Текстге гёре план къуруп, ону маъналы гесеклеге бёлюп, гъар гесекге баш салып бажармакъ.</p> <p>Асар охулагъан заманны ичинде, текстге соравлар онгарып бажармакъ.</p> <p>Текстни савлай яда айры маъналы гесеклеге гёре хабар этип бажармакъ.</p>

		<p>Асарда суратланагъан агъвалатлагъа, игитлеге, асарны тил байлыгъына оъз къаравун гёрсетип бажармакъ. Шиърулары бетлеге гёре охумакъ. Чечеген ёмакъланы, айтывлаланы маънасын чечмек, чебер охумакъ.</p>
<p>Къыш (6+1сагъат)</p>	<p>Къышдагъы табиятны, гъайванланы яшавун суратлайгъан хабарлар, шиърулар, ёммакълар, айтывлар, чечеген ёмакълар (бавланы, агъачлыкъланы, авлакъланы, оъзенлени ва ш.б. затланы гъакъында). Уллуланы ва яшланы къышдагъы ишлери. Къычырып охув. Оъзбашына охув. Къышны гъакъында шиърулары генгюнден уйренив. Асарны аслу пикрусун ачыкъ этив. Охулгъан асаргъа багъа берив. Экскурсия. Къышда табиятны суратлав. Къышны аламатларын суратлайгъан чечеген ёмакълар, айтывлар. Охулгъан асарлагъа къыймат берив.«Морозко» деген кинофильмни гесегине, «Двенадцать месяцев»</p>	<p>Гечилеген асарланы темасына тюшюнмек. Темагъа байлавлу шиърулар тапмакъ. Оланы чебер охумакъ. Чебер асаргъа гёре оъз къаравун айтып бажармакъ. Асарны темасын, аслу пикрусун ачыкъ этип бажармакъ. Сёзлюклерден асарда елугъагъан маънасы англашылмайгъан сёзлени тапмакъ. Чебер асарны игитлери, оланы ишине, сёйлейген кююне гёре хасиятларын ачыкъ этмек. Токътав белгилеге гёре жумлаланы тюз интонация булан охуп бажармакъ, лирика асарланы чебер охумакъ. Авторну сёзлери булан табиятны суратлайгъан ерлерин гёрсетип бажармакъ. Лирика асарларда ритм, рифма не экенни англамакъ. Хабарны лирика асарлардан айырагъан белгилери. Лирика асарлардан къужурлу жумлалар айырып бажармакъ. Охулгъан асарлагъа ва оъзюню тергевлерине гёре берилеген соравагъа жавап берип билмек. Проза асарны къычырып охумакъ. Текстлени ичинден охув. Охуйгъанда интонацияны кёмеклиги булан охулагъан асарны маънасына багъа берип бажармакъ. Къышны гъакъында язылгъан чебер асарланы«Морозко» деген кинофильмни гесеге, «Двенадцать</p>

	деген мультфильмге къарав.	месяцев» деген мультфильм булан урушдурув. Чечеген ёмакъланы, айтывлаланы маънасын чечмек, чебер охумакъ
Тил. Халкъ. Ватан (8+2сагъат)	<p>Бизин гахшагъарыбыз Москваны, Магъачкъаланы, башгъа шагъарланы, юртланы, къурулушланы, адамланы ишлери ва оланы уьстюнлюклери гъакъында хабарлар ва шиърулар.</p> <p>Дагъыстанны табиаты ва халкълары. Бизин уьлкени халкъларыны арасындагъы дослукъну, ана тилини гъакъында хабарлар ва шиърулар.</p> <p>Оьзлени юртуна на ювукъ шагъаргъа экскурсия. Биография языв къайдалар. Асарны игити. Хабаргъа план къурув. Плангъа гёре хабарлав.</p>	<p>Гечилеген асарланы темасына тюшюнмек.</p> <p>Темагъа байлавлу шиърулар, проза асарлар тапмакъ. Оланы чебер охумакъ.</p> <p>Чебер асаргъа гёре оьз къаравун айтып бажармакъ. Асарны темасын, аслу пикрусун ачыкъ этип бажармакъ. Плангъа гёре хабарламакъ. Сёзлюклерден асарда елугъагъан маънасы англашылмайгъан сёзлени тапмакъ.</p> <p>Чебер асарны игитлери, оланы ишине, сёйлейген кююне гёре хасиятларын ачыкъ этмек. Асарны игитине авторну оьз къаравун, келпетине янашывун оьз сёзлери булан айтып бажармакъ. Токътав белгилеге гёре жумлаланы тюз интонация булан охуп бажармакъ, лирика асарланы генгюнден чебер охумакъ.</p> <p>Бизин уьлкени халкъларыны арасындагъы дослукъну, ана тилини, ата юртуна гъакъында сочинение – пикирлешив язмакъ. Чечеген ёмакъланы, айтывлаланы маънасын чечмек, чебер охумакъ.</p>
Мени дертаякълы къурдашларым. (7 +1 сагъат)	<p>Гъайванланы гъакъында хабарлар, шиърулар, ёммакълар, айтывлар, чечеген ёммакълар.</p> <p>Адамланы гъайванлагъа бакъгъан сюювю.</p> <p>Гъайванланы ва жан-жаныварны гъакъында хабарлар, ёммакълар.</p>	<p>Жанланы яшаву, бири-бири булангъы аралыгъын охулгъан асаргъа гёре ачыкъ этмек. Текстни охув, тема ва идея якъдан анализ этмек. Жан-жаныварны гъакъында шиъруланы генгюнден чебер охумакъ.</p> <p>Уьйжанлагъа этеген къуллугъу гъакъда хабарлап бажармакъ. Исси якъларда яшайгъан гъайванлар, къыржанлар, къушланы гъакъында материал жыймакъ.</p>

	<p>Плангъа, салынгъан соравлагъа гёре хабарлав. Ёммакъланы тил байлыгъы, оланы игитлерини хасиятлары. Илму текстлер. Гечилген материалны гёзден гечириw.</p>	<p>Халкъгъа гъайванланы пайдасы гъакъда хабарламакъ. Текстни охув, хабар этип, биринчи бетден айтмакъ. Денгизде, дерияда болагъан балыкъланы, тюрлю жанланы гъакъында хабарлар шиърулар тапмакъ. Сав асарны яда ону гесеклерин инсценировать этип бажармакъ; бетлеге гёре тюз охумакъ.</p> <p>Текстге гёре сурат этмек.</p> <p>Берилген плангъа гёре къайсы буса да бир игитни атындан асарны хабар этип айтып бажармакъ. Уый ва кыржанланы гъакъында халкъ ёммакъланы уллулардардан яда китаплардан тапмакъ. Къапииялы сёзню, хабарны, ёммакъны бири-биринден айырагъан белгилерин билмек.</p> <p>Асарны ичинден озбашына охуп темасын, аслу маънасын белгилеп билмек, хабарламакъ.</p> <p>Гъакълашывну нормаларына къыйышывлу кюйде диалогда ортакъчылыкъ этмек.</p> <p>Сорав жумлаланы тюз къурмакъ. Чечеген ёмакъланы, айтывлаланы маънасын чечмек, чебер охумакъ.</p>
<p>Ватанны якълавчусуну гюню. (5 +1 сагъат)</p>	<p>Армияны давсуз, парахат замандагъы яшаву, ишлери. Бизин девюрде Россияны солдатлары гёрсетеген къоччакълыкълар. Армия – бизин инамлы якълавчубуз. О гъакъда хабарлар, шиърулар, газетлерден ва</p>	<p>Гечилеген асарланы темасына тюшюнмек. Бизин девюрде Россияны солдатлары, дагъыстанлылар гёрсетген гёрсетеген къоччакълыкъы гъакъда хабарлар, шиърулар, газетлерден ва журналлардан маълуматлар жыймакъ. Текстни кыычырып чебер охумакъ, муаллимни кёмеклиги булан план къурмакъ, плангъа гёре лакъырлашыв юрютмек. Шиъруда чебер сёз булан игитлени, оланы</p>

	журналлардан маълуматлар. Гегюрчюн – паракхатлыкъны белгиси.	къоччакълыгъын суратлайгъан ерлени тапмакъ. Охулагъан асардан игитлени тыш гёрюнюшюн, турушун, сёйлев тилин суратлайгъан, исбатлайгъан ерлерин табып бажармакъ. Муаллим булан текстни охуйгъанда юрюлеген диалогда ортакъчылыкъ этмек. Текстни аслу маънасын башы булан урушдурмакъ. Асарда суратланагъан агъвалатлагъа, игитлеге, асарны тил байлыгъына оъз къаравун гёрсетип бажармакъ. Оъз къаравун якълап, охулгъан затгъа багъа берип бажармакъ.
Язбаш (6 + 2 сагъат).	Язбашда адамланы яшаву, загъматы, оъсюмлюклени, агъачлыкъланы, авлакъланы яшылланыву, яшланы оюнлары ва ишлери гъакъындагъы хабарлар, шиърулар. Табиатгъа экскурсия. Тилни чеберлик алакатлары: метафора, эпитет, тенгleshдишив. Шиъру къайдада язылгъан асарлар. Чечеген ёмакълар, айтывлалар.	Гечилеген асарланы темасына тюшюнмек. Токътав белгилеге гёре жумлаланы тюз интонация булан охуп бажармакъ, лирика асарланы чебер охумакъ. Авторну сёзлери булан табиатны суратлайгъан ерлерин гёрсетип бажармакъ. Лирика асарларда ритм, рифма не экенни эсге алмакъ. Токътав белгилеге гёре жумлаланы тюз интонация булан охуп бажармакъ, лирика асарланы чебер охумакъ. Муаллимни кёмеклиги булан тилни чеберлик алакатларын: метафора, эпитет, тенгleshдишивню текстден тапмакъ. Табиатны язбашда болагъан алмашынывлары гъакъда суратлав сочинение язмакъ. Соравлагъа гёре табиатны суратлап бажармакъ. темагъа къыйышывлу художниклер этген суратланы тапма къарамакъ. Чечеген ёмакъланы, айтывлаланы маънасын чечмек, чебер охумакъ. Гиччирек проза

		асарланы оьзбашына охумакъ, хабарламакъ.
8-нчи Март къатынланы Халкъара гюню. (3+1сагъат.)	Аналаны, улланаланы, къатынгишилени уй ва къырдагъы ишлерде ортакъчылыкъ этивю; олагъа тергевлю ва гъайлы къаравну гъакъындагъы хабарлар ва шиърулар. Ата – анагъа бакъгъан сююв, абур-сый этивню масъаласы. Текстни маъналы гесеклеге бёлюв, баш салыв, уьчюнчю бетде хабар этип айтыв. Муаллимни соравларына асардан жаваплар	Гечилеген асарланы темасына тюшюнмек. Темагъа байлавлу шиърулар тапмакъ. Оланы чебер охумакъ. Чебер асаргъа гёре оьз къаравун айтып бажармакъ. Асарны темасын, аслу пикрусун ачыкъ этип бажармакъ. Плангъа гёре хабарламакъ. Сёзлюклерден асарда елугъагъан маънасы англашылмайгъан сёзлени тапмакъ. Чебер асарны игитлери, оланы ишине, сёйлейген кююне гёре хасиятларын ачыкъ этмек. Асарны игитине авторну гёз къаравун, келпетине янашывун оьз сёзлери булан айтып бажармакъ. Токътав белгилеге гёре жумлаланы тюз интонация булан охуп бажармакъ, лирика асарланы генгюнден чебер охумакъ. Ата – анагъа бакъгъан сюювю, абур-сый этивю, олагъа кёмеклешивю гъакъда хабарлав. Текстни маъналы гесеклеге бёлюв, баш салмакъ, уьчюнчю бетде хабар этип айтмакъ. Муаллимни соравларына асардан жаваплар тапмакъ. Чечеген ёмакъланы, айтывлаланы маънасын чечмек, чебер охумакъ.

<p>Халкъ авуз яратывчулукъ. (6+1 сагъат)</p>	<p>Къумукъ халкъ ёммакълары. Къумукъ язывчуланы ёммакълары, Россияны оьзге халкъларыны ёммакълары. Халкъ ёммакъланы бёлуклери: жан-жаныварны гъакъында, сигърулу, яшав-туруш. Ёммакъланы игитлери. Халкъ ва язывлу ёммакълар, оланы башгъалыкълары. Ёммакъланы бетлеге гёре охув. Чечеген ёммакълар, айтывлар, аталар сёзлери, янгылтмачлар.</p>	<p>Охулгъан текстни хабарламакъ. Охулгъан текстге гёре оьз къаравун айтып, оьзбашына яда учителни кёмежлиги булан дарсны мурадын белгилеп бажармакъ. Суратгъа къарап авуздан хабарлав. Асарны ахырында берилеген соравлагъа жавап берип бажармакъ. Халкъ ёммакъны язывлу ёммакъдан айырмакъ, ёммакъланы тюрлюлерин бири-биринден айырып бажармакъ. Муаллимни кёмежлиги булан агъвалатланы, ортакъчылыкъ этегенлени, табиятны суратларын хасиятлайгъан сёзлени ёммакъдан табып бажармакъ. Ёммакъда гъиллалыкъ, макюрлюк. Ёммакъланы игитлери, оланы ишине, сёйлейген кююне гёре хасиятларын ачыкъ этме къарамакъ. Ёммакъларда диалогну роллагъа гёре охумакъ. Оьзбашына берилген темагъа гёре гиччирек ёммакъ тизмек. Чечеген ёммакъланы, айтывлаланы маънасын чечмек, чебер охумакъ.</p>
<p>Загъмат – уллу къуванч. Загъматны байрамы. (6+1сагъат)</p>	<p>Адамланы яшавунда загъматны агъамияты. Загъматны, тюрлю касбуланы гъакъында язылгъан асарлар. Бизин уьлкеде Май байрамны оьтгерен кюю, дослукъну, загъматны гъакъында хабарлар ва шиърулар.</p>	<p>Гечилеген асарланы темасына тюшюнмек. Темагъа байлавлу шиърулар тапмакъ. Оланы чебер охумакъ. Чебер асаргъа гёре оьз къаравун айтып бажармакъ. Асарны темасын, аслу пикрусун ачыкъ этип бажармакъ. Сёзлюклерден асарда елугъагъан маънасы англашылмайгъан сёзлени тапмакъ. Чебер асарны игитлери, оланы ишине, сёйлейген кююне гёре хасиятларын ачыкъ этмек. Токътав белгилеге гёре жумлаланы тюз интонация булан охуп бажармакъ, лирика асарланы чебер охумакъ.</p>

		<p>Асарны игитине авторну гёз къаравун, келпетине янашивун оьз сёзлери булан айтып бажармакъ.</p> <p>Асарда суратланагъан агъвалатлагъа, игитлеге, асарны тил байлыгъына оьз къаравун гёрсетип бажармакъ.</p> <p>Оьз къаравун якълап, охулгъан затгъа багъа берип бажармакъ. Салынгъан соравагъа гёре текстни хабарламакъ.</p> <p>Чечеген ёмакъланы, айтывлаланы маънасын чечмек, чебер охумакъ.</p>
<p>9-нчу Май-Уьстюнлюкню гюню. (4+1сагъат)</p>	<p>Уллу Ватан дагну йылларында бизин халкъ гёрсетген игитлик.</p> <p>Немец-фашистлеге къаршы юрюлген Ватан давда игитлигин ва загъмат батырлыгъын гёрсетген адамлар, оланы фашист елевчюлерден уьст болгъаны. Ватан давда дагъыстанлыланы игитлик гёрсетгени; дагну гъакъында хабарлар, шиърулар.</p> <p>Дав киноланы фрагментлерине къарав, патриотлукъ темагъа лакъырлашив юрютюв.</p>	<p>Гечилеген асарланы темасына тюшюнмек</p> <p>Уллу Ватан дагну йылларында дагъыстанлылар гёрсетген къоччакълыкъны гъакъында шиърулар, хабарлар тапмакъ. Текстни охув, муаллимни кёмеكليги булан план къурув, плангъа гёре лакъырлашив юрютмек.</p> <p>Шиъруда чебер сёз булан игитлени, оланы къоччакълыгъын сурагламакъ.</p> <p>Оьзбашына иш гёрмек. Оьз юртундан давгъа гетгенлени гъакъында ахтарыв юрютмек. Муаллим яда охувчу авуздан охуйгъан текстге къулакъ асып маънасын англамакъ</p> <p>Асарны оьзтеречелигин чечип бажармакъ (жанрын белгилемек: хабар, шиъру, ёммакъ, чечеген ёмакъ, айтыв, аталар сёз); сюжетин гёзиги булан гёрсетмек; игитлерине багъа берип бажармакъ.</p> <p>Асарланы сав сёзлер булан тюз, чалт, англап, чебер, герекли интонацияны ва белгили бир чалтлыкъны сакълап охумакъ.</p> <p>Проза асарланы бир гесегин, шиъруланы генгюнден чебер кюйде охумакъ.</p>

		Ичинден охумакъ, охулгъан затны англамакъ, соравлагъа жавап берип бажармакъ. Чечеген ёмакъланы, айтывлаланы маънасын чечмек, чебер охумакъ.
--	--	---

ТЕМАТИКА ПЛАНЛАШДЫРЫВ

3 клас (асарланы охувгъа ва уьстюнде ишлевге 77 сагъат; + 16 сагъат класдан тышда охувгъа)

Тема	Теманы баяны	Охувчуланы гъаракатчылыгъы
Адабиятдан охувдан биринчи дарс (2 сагъат)	Адабиятдан охув китап булан танышлыкъ. Китапдагъы шартлы белгилер. Охув китапны ичделиги. Сёзлюк. Чебер охув. Ватанны ва тав халкъны гъакъында халкъ йырлары. Автор, агъвалатлагъа авторну къараву. Асарны аслу маънасын ачыкъ этеген жумлалар. Шиъруну генюнден уйренмек.	Охув китап булан тюз пайдаланып бажармакъ. Шартлы белгилени тюз англамакъ ва тапшурувланы кютегенде олардан тюз пайдаланмакъ. Китапдан асарны темасына гёре тематикасыны белюгюн табып бажармакъ. Сёзлюклерден асарда елутгъагъан маънасы англашылмайгъан сёзлени тапмакъ. Иллюстрацияланы, сурагланы охулагъан текст булан байлап бажармакъ. Охулагъан асаргъа характеристика бермек; асарны башына, авторну фамилиясына, атына, текстни аслу маънасын берме болагъан сёзлеге гёре темасын ачыкъ этме къарамакъ; асарны аслу маънасын ачыкъ этме болагъан гесекни табып бажармакъ., Шиъруланы генюнден чебер охуп бажармакъ.
Яй ва гюз. (8 + 1 сагъат)	Язывчуланы, шаирлени сураглавунда ва авуз яратывчулукъда яйда ва гюзде табиатны	Гечилеген асарланы темасына тюшюнемек. Темагъа байлавлу шиърулар тапмакъ. Оланы чебер охумакъ. Чебер асаргъа гёре оз къаравун айтып

	<p>гёрюнюшлери. Гюзде табиатны гьаллары, адамланы яшаву, загъматы, гьайванланы яшаву, уллуланы ва яшланы ишлери. Адамланы табиат булангъы аралыгъы. Хабаргъа, шиъругъа гёре коллектив иш юрютюв (бирев-биревге соравлар берив), бетлеге гёре чебер охув. Текстни маъналы гесеклеге бёлмек, гьар гесекге ат салмакъ.</p>	<p>бажармакъ. Асарны темасын, аслу пикрусун ачыкъ этип бажармакъ. Сёзлюклерден асарда елугъагъан маънасы англашылмайгъан сёзлени тапмакъ. Чебер асарны игитлери, оланы ишине, сёйлейген кююне гёре хасиятларын ачыкъ этмек. Токътав белгилеге гёре жумлаланы тюз интонация булан охуп бажармакъ, лирика асарланы чебер охумакъ. Авторну сёзлери булан табиатны суратлайгъан ерлерин гёрсетип бажармакъ. Лирика асарларда ритм, рифма не экенни англамакъ. Хабарны лирика асарлардан айырагъан белгилери. Лирика асарлардан къужурлу жумлалар айырып бажармакъ.</p> <p>Охулгъан асарлагъа ва оъзюню тергевлерине гёре берилеген соравлагъа жавап берип билмек.</p> <p>Проза асарны кычырып охумакъ. Текстлени ичинден охув.</p> <p>Охуйгъанда интонацияны кёмеклиги булан охулагъан асарны маънасына багъа берип бажармакъ. Хабаргъа, шиъругъагёре коллектив иш юрютмек (бирев-биревге соравлар берив).</p> <p>Оъз тергевлерине гёре экскурсияда гёрген затлары гъакъында чебер кюйде хабарлап бажармакъ.</p> <p>Чечеген ёмакъланы, айтывлаланы маънасын чечмек, чебер охумакъ.</p>
Ата. Ана. Ана тил. (8+2сагъат)	<p>Ата-ананы ва яшланы аралыкълары. Уллугъа абур-сый этивге багъышлангъан хабарлар,</p>	<p>Гечилеген асарланы темасына тюшюнмек. Темагъа байлавлу шиърулар, проза асарлар тапмакъ. Оланы чебер охумакъ. Чебер асаргъа гёре оъз къаравун айтып</p>

	<p>шиърулар. Уллугъа абур-сый этивге байлавлу адатлар. Гишиси екъ уллулагъа кѣмеклешив. Чагъы уллу болгъанлар ва яшлар. Ана тилге бакъгъан сюювню тарбиялайгъан асарлар. Тилни яшавда гъакълашыв ёлу, авуз ва языв тилни арасындагъы башгъалыкълар. Наслудан наслугъа бериле гелген эсделиклер, ата-бабаланы эсделигине гъюрмет этив. Текстни плангъа гѣре хабарлав.</p> <p>Халкъны яшавунда ана тилни ери. Ана тилни гъакъында айтывлар, аталар сѣзлер. Сайлам охув.</p>	<p>бажармакъ. Асарны темасын, аслу пикрусун ачыкъ этип бажармакъ. Плангъа гѣре хабарламакъ. Сѣзлюклерден асарда елугъагъан маънасы англашылмайгъан сѣзлени тапмакъ.</p> <p>Чебер асарны игитлери, оланы ишине, сѣйлейген кююне гѣре хасиятларын ачыкъ этмек. Асарны игитине авторну гѣз къаравун, келпетине янашывун оъз сѣзлери булан айтып бажармакъ. Токътав белгилеге гѣре жумлаланы тюз интонация булан охуп бажармакъ, лирика асарланы генгюнден чебер охумакъ. Оъзюню жавапларын оъзге-лени жаваплары булан урушдуруп къарамакъ. Оъзгелени жавапларына багъа берип бажармакъ. Авуз ва языв тилни арасындагъы башгъалыкъны гѣрсетип бажармакъ. Халкъны яшавунда ана тилни ери гъакъда муаллиа булангъы диалогда рортакъчылыкъ этмек. Ана тилни гъакъында айтывланы, аталар сѣзлерин чебер охумакъ, маънасын ачыкъ этмек, бирлерин генгюнден уйренмек.</p> <p>Къычырып, англап, чебер, тюз интонацияны сакълап, паузаланы тюз къоллап. белгили бир чалтлыкъда, оъз тавушу булан охумакъ.</p> <p>Ичинден охуйгъанда асарны аслу маънасын англамакъ, охувну вакътисинде маъналы гесеклени белгилемек, соравлагъа жавап берип бажармакъ. Асарны аслу маънасына оъз къараавун мекенлешдирмек учун, сайлам охувну юрютмек.</p>
--	---	--

<p>Табиатны якъламакъ - Ватанны якъламакъ. (5+1 сагъат)</p>	<p>Адамланы оъз элини, табиатыны гъакъында гъай этивюн гёрсетеген хабарлар ва шиърулар. Тюрлю жанрлы асарлар. Асарны аслу маънасы. Табиатны гъакъында айтивлар, чечеген ёмакълар, ёммакълар. Чебер асаргъа гёре хабар тизив. .</p>	<p>Гечилеген асарланы темасына тюшюнмек. Темагъа байлавлу шиърулар, проза асарлар тапмакъ. Оланы чебер охумакъ. Чебер асаргъа гёре оъз къаравун айтып бажармакъ. Асарны темасын, аслу пикрусун ачыкъ этип бажармакъ. Плангъа гёре хабарламакъ. Сёзлюклерден асарда елугъагъан маънасы англашылмайгъан сёзлени тапмакъ. Чебер асарны игитлери, оланы ишине, сёйлейген кююне гёре хасиятларын ачыкъ этмек. Асарны игитине авторну гёз къаравун, келпетине янашывун оъз сёзлери булан айтып бажармакъ. Токътав белгилеге гёре жумлаланы тюз интонация булан охуп бажармакъ, лирика асарланы генгюнден чебер охумакъ. Оъзюню жавапларын оъзге-лени жаваплары булан урушдуруп къарамакъ. Оъзгелени жавапларына багъа берип бажармакъ. Къычырып, англап, чебер, тюз интонацияны сакълап, паузаланы тюз къоллап.белгили бир чалтлыкъда, оъз тавушу булан охумакъ. Асарны жанрын белгилемек. Ичинден охуйгъанда асарны аслу маънасын англамакъ, охувну вакътисинде маъналы гесеклени белгилемек, соравлагъа жавап берип бажармакъ. Асарны аслу маънасына оъз къараавун мекенлешдирмек учун, сайлам охувну юрютмек. Охулгъан чебер асаргъа гёре хабар тизмек. Чечеген ёмакъланы, айтивлаланы маънасын чечмек, чебер</p>
---	--	--

		охумакъ
Яшланы яшаву, оланы ишлери (8 + 2 сагъат)	Яшланы яшаву гъакъындагъы асарлар: шиърлар, хабарлар, ёммакълар. Школа яшавун гёрсетеген асарлар. Инсангъа, Ватангъа пайда гелтиреген иш гъакъда асарлар. Яшланы озге миллетли яшлар булангъы аралыгъы. Чебер охув. Текстни аслу пикрису. Текстге ат салыв. Асарны игитини характеристикасы.	Гечилеген асарланы темасына тюшонмек. Темагъа байлавлу шиърлар, проза асарлар тапмакъ. Оланы чебер охумакъ. Чебер асаргъа гёре оз къаравун айтып бажармакъ. Асарны темасын, аслу пикрусун ачыкъ этип бажармакъ. Плангъа гёре хабарламакъ. Сёзлюклерден асарда елугъагъан маънасы англашылмайгъан сёзлени тапмакъ. Чебер асарны игитлери, оланы ишине, сёйлейген кююне гёре хасиятларын ачыкъ этмек. Асарны игитине авторну гёз къаравун, келпетине янашывун оз сёзлери булан айтып бажармакъ. Токътав белгилеге гёре жумлаланы тюз интонация булан охуп бажармакъ, лирика асарланы генгюнден чебер охумакъ. Озьюню жавапларын озге- лени жаваплары булан урушдуруп къарамакъ. Оьзгелени жавапларына багъа берип бажармакъ. Къычырып, англап, чебер, тюз интонацияны сакълап, паузаланы тюз къоллап. белгили бир чалтлыкъда, оз тавушу булан охумакъ. Асарны жанрын белгилемек. Ичинден охуйгъанда асарны аслу маънасын англамакъ, охувну вакътисинде маъналы гесеклени белгилемек, соравлагъа жавап берип бажармакъ. Асарны аслу маънасына оз къараавун мекенлешдирмек учун, сайлам охувну юрютмек. Охулгъан чебер асаргъа гёре хабар тизмек.

<p>Парахатлыкъ ва къурдашлыкъ. (5+1сагъат)</p>	<p>Айры адамланы ва халкъланы арасындагъы дослукъну гёрсетеген асарлар. Парахатлыкъны гъакъындагъы шиърулар. Тюрлю асарланы жанры. Чебер охув. Текстни аслу пикрису. Текстге ат салыв. Асарны игитини характеристикасы.</p>	<p>Гечилеген асарланы темасына тюшонмек. Темагъа байлавлу шиърулар, проза асарлар тапмакъ. Оланы чебер охумакъ. Чебер асаргъа гёре оъз къаравун айтып бажармакъ. Асарны темасын, аслу пикрусун ачыкъ этип бажармакъ. Плангъа гёре хабарламакъ. Сёзлюклерден асарда елугъагъан маънасы англашылмайгъан сёзлени тапмакъ. Чебер асарны игитлери, оланы ишине, сёйлейген кююне гёре хасиятларын ачыкъ этмек. Асарны игитине авторну гёз къаравун, келпетине янашывун оъз сёзлери булан айтып бажармакъ. Токътав белгилеге гёре жумлаланы тюз интонация булан охуп бажармакъ, лирика асарланы генгюнден чебер охумакъ. Оъзгелени жавапларына багъа берип бажармакъ. Къычырып, англап, чебер, тюз интонацияны сакълап, паузаланы тюз къоллап.белгили бир чалтлыкъда, оъз тавушу булан охумакъ. Асарны жанрын белгилемек. Асарны аслу маънасына оъз къараавун мекенлешдирмек учун, сайлам охувну юрютмек. Охулгъан чебер асаргъа гёре хабар тизмек.</p>
<p>Къыш. (5 + 1 сагъат)</p>	<p>Къышда гъайванланы яшаву, адамланы загъматы ва оланы табиат булангъы аралыкълары гъакъындагъы хабарлар, шиърулар, айтывлар, чечеген ёмакълар. Язывчуланы ва</p>	<p>Гечилеген асарланы темасына тюшонмек. Темагъа байлавлу шиърулар тапмакъ. Оланы чебер охумакъ. Чебер асаргъа гёре оъз къаравун айтып бажармакъ. Асарны темасын, аслу пикрусун ачыкъ этип бажармакъ. Сёзлюклерден асарда елугъагъан маънасы</p>

	<p>художниклени асарларында кыш гёрюнюшлени гёрсотив. (бавланы, агъачлыкъланы, авлакъланы, оьзенлени ва ш.б. гъакында). Уллуланы ва яшланы кышдагъы ишлери Кычырып охув. Оьзбашына охув. Кышны гъакында шиъруланы генгюнден уйренив. Асарны аслу пикрусун ачыкъ этив. Охулгъан асаргъа багъа берив. Экскурсия. Кышда табиятны суратлав. Кышны аламатларын суратлайгъан чечеген ёмакълар, айтывлар. Охулгъан асарлагъа кыймат берив.</p>	<p>англашылмайгъан сёзлени тапмакъ. Чебер асарны игитлери, оланы ишине, сёйлейген кююне гёре хасиятларын ачыкъ этмек. Токътав белгилеге гёре жумлаланы тюз интонация булан охуп бажармакъ, лирика асарланы чебер охумакъ. Авторну сёзлери булан табиятны суратлайгъан ерлерин гёрсетип бажармакъ. Хабарны лирика асарлардан айырагъан белгилери. Лирика асарлардан кужурлу жумлалар айырып бажармакъ. Охулгъан асарлагъа ва оьзюню тергевлерине гёре берилеген соравагъа жавап берип билмек. Проза асарны кычырып охумакъ. Текстлени ичинден охув. Охуйгъанда интонацияны кёмеклиги булан охулагъан асарны маънасына багъа берип бажармакъ. Чечеген ёмакъланы, айтывлаланы маънасын чечмек, чебер охумакъ.</p>
<p>Ватанны якълавда. (5+1сагъат)</p>	<p>Армияны тувулуву, бизин халкъны фашист елевчюлерден уьстюн геливю, солдатланы дослугъу. Уллу Ватан дагну игитлери, совет солдатланы кьоччакълыгъы. Уллу Ватан дагну, артдагъы йылларда болгъан давланы игитлери иисанланы эсинде даимликге къалажагъы гъакындагъы маъалалар, хабарлар ва шиърулар.</p>	<p>Гечилеген асарланы темасына тюшюнемек. Уллу Ватан дагну йылларында дагъыстанлылар гёрсетген кьоччакълыкъны гъакында шиърулар, хабарлар тапмакъ. Текстни охув, муаллимни кёмеклиги булан план кьурув, плангъа гёре лакъырлашыв юрютмек. Шиъруда чебер сёз булан игитлени, оланы кьоччакълыгъын суратламакъ. Оьзбашына иш гёрмек. Оьз юртундан давгъа гетгенлени гъакында ахтарыв юрютмек. Муаллим яда охувчу авуздан охуйгъан текстге кьулакъ асып маънасын</p>

	<p>Къумукъ халкъны игитлери гъакъында хабарлар.</p>	<p>англамакъ.</p> <p>Асарны оьзтеречелигин чечип бажармакъ (жанрын белгилемек: хабар, шиъру, ёммакъ, чечеген ёмакъ, айтыв, аталар сёз); сюжетин гёзиги булан гёрсетмек; игитлерине багъа берип бажармакъ.</p> <p>Асарланы сав сёзлер булан тюз, чалт, англап, чебер, герекли интонацияны ва белгили бир чалтлыкъны сакълап охумаъ.</p> <p>Проза асарланы бир гесегин, шиъруланы генгюнден чебер кюйде охумаъ.</p> <p>Ичинден охумаъ, охулгъан затны англамакъ, соравлагъа жавап берип бажармакъ.</p>
<p>Язбаш. (8 + 2 сагъат)</p>	<p>Язбашда гъайванланы яшаву, адамланы загъматы ва оланы табиат булангъы аралыгъы гъакъындагъы хабарлар, шиърулар, макъалалар, айтывлар, чечеген ёмакълар. Язбашны башланыву, гъайванланы яшаву, адамланы загъматы, оланы табиатгъа кьорувчу кюйде янашыву.</p>	<p>Гечилеген асарланы темасына тюшюнмек.</p> <p>Токътав белгилеге гёре жумлаланы тюз интонация булан охуп бажармакъ, лирика асарланы чебер охумаъ Авторну сёзлери булан табиатны суратлайгъан ерлерин гёрсетип бажармакъ. Лирика асарларда ритм, рифма не экенни эсге алмакъ.</p> <p>Токътав белгилеге гёре жумлаланы тюз интонация булан охуп бажармакъ, лирика асарланы чебер охумаъ. Муаллимни кёмеклиги булан тилни чеберлик алааматларын: метафора, эпитет, тенгleshдиривно текстден тапмакъ.</p> <p>Табиатны язбашда болагъан алмашынывлары гъакъда суратлав сочинение язмакъ. Соравлагъа гёре табиатны суратлап бажармакъ. темагъа къыйышывлу художниклер этген суратланы тапма къарамакъ.Чечеген ёмакъланы, айтывлаланы маънасын чечмек, чебер охумаъ. Гиччирек проза</p>

		асарланы оьзбашына охумакъ, хабарламакъ.
Адат, кылыкъ, тарбия. (6+1сагъат)	Авлетни ата-анагъа этеген гьюрмети. Яхшы адам кимдир? - деген суалгъа жаваплар. Яшланы аралыкълары. Бирев- биревге жаны авруп янашыв. Таза хасиятлар, намуслукъ. Уллуаналар, уллуаталар – абур-сыйгъа лайыкълы адамлар. Яшлар ва уьйжанлар. Яшланы ата- анагъа кѣмеклешивю. Тазалыкъ - савлукъну сакълай. Яшлар ва гигиена.	Гечилеген асарланы темасына тюшюнмек. Чебер асарны ичинден охув. Охулагъан асаргъа характеристика бермек; башына, авторну фамилиясына, атына, текстни аслу маънасын берме болагъан сѣзлеге гѣре темасын ачыкъ этме къарамакъ; асарны аслу маънасын ачыкъ этме болагъан гесекни табып бажармакъ. Ишине, сѣйлейген кююне гѣре игитлени хасиятларын ачыкъ этме къарамакъ. Асаргъа таянып игитни тыш гѣрюнюшюн суратламакъ. Текстны чебер охумакъ ва хабар этип айтып бажармакъ; ѣлдашлары булан лакъыр этип бажармакъ. Муаллим булан текстни охуйгъанда юрюлеген диалогда ортакъчылыкъ этмек. Текстге гѣре план къуруп, ону маъналы гесеклеге бѣлюп, гъар гесекге баш салып бажармакъ. Асар охулагъан заманны ичинде, текстге соравлар онгарып бажармакъ. Текстни савлай яда айры маъналы гесеклеге гѣре хабар этип бажармакъ. Асарда суратланагъан агъвалатлагъа, игитлеге, асарны тил байлыгъына оьз къаравун гѣрсетип бажармакъ. Шиъруланы бетлеге гѣре охумакъ. Чечеген ѣмакъланы, айтывлаланы маънасын чечмек, чебер охумакъ
Бизин ватаныбыз- Дагъыстан. (6+2сагъат)	Дагъыстанны, ону байрагъы ва тахшагъары гъакъында хабарлар, шиърулар. Адамланы	Гечилеген асарланы темасына тюшюнмек. Темагъа байлавлу шиърулар, проза асарлар тапмакъ. Оланы чебер охумакъ. Инг де бийик тав, бырынгъы шагъар, инг

	<p>дослугъу гъакъында макъалалар, хабарлар, шиърлар. Бизин пачалыкъны аслу закону Конституцияны гъакъында. Оъз элине бакъгъан сююв, халкъны дослугъу, кеп миллетли тав эли</p>	<p>уллу оъзен, лап уллу атав, оъз юртундан оътеген оъзенлер. Дагъыстанны сув байлыгъы, юртлары, ата юртну тарихи, белгили адамлары, Дагъыстанны кочаплары, Дагъыстандагъы къайыр тебе булан байлавлу айтыла гелген хабарланы ахтармакъ, хабарламакъ.</p> <p>Чебер асаргъа гёре оъз къаравун айтып бажармакъ. Асарны темасын, аслу пикрусун ачыкъ этип бажармакъ. Плангъа гёре хабарламакъ. Сёзлюклерден асарда елугъагъан маънасы англашылмайгъан сёзлени тапмакъ.</p> <p>Чебер асарны игитлери, оланы ишине, сёйлейген кююне гёре хасиятларын ачыкъ этмек. Асарны игитине авторну гёз къаравун, келпетине янашывун оъз сёзлери булан айтып бажармакъ. Токътав белгилеге гёре жумлаланы тюз интонация булан охуп бажармакъ.</p>
<p>Халкъ авуз яратывчулукъ (6+1 сагъат)</p>	<p>Яшланы яшавун гёрсетеген ёммакълар. Яшланы авуз яратывчулугъундан асарлар. Къумукъ халкъ ёммакълары. Къумукъ язывчуланы ёммакълары, Россияны оъзге халкъларыны ёммакълары. Халкъ ёммакъланы бёллюклери: жан- жаныварны гъакъында, сигърулу, яшав-туруш. Ёммакъланы игитлери. Халкъ ва язывлу ёммакълар, оланы</p>	<p>Охулгъан текстни хабарламакъ. Охулгъан текстге гёре оъз къаравун айтып; оъзбашына яда учителни кёмежлиги булан дарсны мурадын белгилеп бажармакъ. Суратгъа къарап авуздан хабарлав. Асарны ахырында берилеген соравлагъа жавап берип бажармакъ. Халкъ ёммакъны язывлу ёммакъдан айырмакъ, ёммакъланы тюрлюлерин бири-биринден айырып бажармакъ. Муаллимни кёмежлиги булан агъвалатланы, ортакъчылыкъ этегенлени, табиятны суратларын хасиятлайгъан сёзлени ёммакъдан табып бажармакъ. Ёммакъда гъиллалыкъ, макюрлюк. Ёммакъланы игитлери, оланы</p>

	<p>башгъалыкълары.</p> <p>Ёммакъланы бетлеге гёре охув. Чечеген ёмакълар, айтывлар, аталар сёзлери, янгылтмачлар.</p>	<p>ишине, сёйлейген кююне гёре хасиятларын ачыкъ этме къарамакъ.</p> <p>Ёммакъларда диалогну роллагъа гёре охумаъ. Оьзбашына берилген темагъа гёре гиччирек ёммакъ тизмек. Чечеген ёмакъланы, айтывлаланы маънасын чечмек, чебер охумаъ.</p>
<p>Бизин байрамлар (5+2сагъат)</p>	<p>Бизин байрамлар:</p> <p>Уьстюнлюкню гюню, Май байрам, Янгы йыл, Навруз байрамланы гъакъында хабарлар, шиърулар. 9-нчу Май–Уьстюнлюкню Гюню.</p> <p>Немец - фашистлерден уьст болув.</p> <p>Давну ортакъчыларына эдеп, гьюрмет этив. Асарда эдепликни, гьюрмет этивню масъаласы. Давну ветеранлары макътавгъа лайыкълы.</p> <p>8-нчи Март-къатынланы Халкъара гюню. Анагъа бакъгъан сююв, ата-анагъа гьюрмет этив.</p> <p>Ата-ананы яшлар булангъы, яшланы ата-ана булангъы аралыкълары.</p> <p>Шиъруну чебер бетлеге гёре охув.</p> <p>Янгы йыл байрамны оьзге ерлерде нечик оьтгере?</p> <p>Шиъруну чебер охув, гесегин генгюнден уьйренмек.</p>	<p>Гечилеген асарланы темасына тюшюнмек.</p> <p>Темагъа байлавлу шиърулар, проза асарлар тапмакъ. Оланы чебер охумаъ.</p> <p>Россияда уьстюнлюкню гюнюнде Къызыл майданда парадны гъакъында газетлерден, журналлардан макъалалар тапмакъ «Биз давланы суюмейбиз» деген темегъа гиччирек сочинение язмакъ..</p> <p>Давну ортакъчыларына эдеп, гьюрмет этмек. Давну ветеранларыны гъакъында ахтарыв юрютмек. Давну гъакъында язылгъан асарларда эдепликни, гьюрмет этивню масъаласын гетереген ерлени тапмакъ.</p> <p>Бизин байрамлагъа багъышлангъан шиъруланы генгюнден билмек, гетеринки тавуш булан генгюнден охумаъ. Янгы йыл байрамны оьзге ерлерде нечик оьтгерегени гъакъда маълуматлар тбып, хабарлап бажармакъ.</p> <p>Янгы йылгъа багъышлангъан хабарланы, ёммакъланы, чебер охумаъ, хабарламакъ</p> <p>Хабарны ёммакъгъа ошайгъан ерлери, айырагъан белгилерин гёрсетип бажармакъ</p>

	<p>«Школада елка байрам»-гиччирек хабар языв.</p> <p>Хабарны ёммакыгъа ошайгъан ерлери, айырагъан белгилери.</p> <p>Текстни маъналы гесеклеге бёллюв, баш салыв.</p>	
--	--	--

ТЕМАТИКА ПЛАНЛАШДЫРЫВ

4 клас (асарланы охувгъа ва уьстюнде ишлевге 77 сагъат; + 16 сагъат класдан тышда охувгъа)

Тема	Теманы баяны	Охувчуланы гъаракатчылыгы
Адабиятдан охувдан биринчи дарс (1 сагъат)	<p>Адабиятдан охув китап булан танышлыкъ.</p> <p>Китапдагы шартлы белгилер. Охув китапны ичделиги. Сёзлюк. Чебер охув.</p> <p>Ватанны ва тав халкъны гъакъында халкъ йырлары. Автор, агъвалатлагъа авторну къараву. Асарны аслу маънасын ачыкъ этеген жумлалар. Шиъруну генгюнден уйренмек. Къумукъ халкъ сарынлар.</p>	<p>Охув китап булан тюз пайдаланып бажармакъ. Шартлы белгилени тюз англамакъ ва тапшурувланы кютегенде олардан тюз пайдаланмакъ. Китапдан асарны темасына гёре тематикасыны белюгюн табып бажармакъ.</p> <p>Сёзлюклерден асарда елугъагъан маънасы англашылмайгъан сёзлени тапмакъ.</p> <p>Иллюстрацияланы, суратланы охулагъан текст булан байлап бажармакъ.</p> <p>Охулагъан асаргъа характеристика бермек; асарны башына, авторну фамилиясына, атына, текстни аслу маънасын берме болагъан сёзлеге гёре темасын ачыкъ этме къарамакъ; асарны аслу маънасын ачыкъ этме болагъан гесекни табып бажармакъ.,</p> <p>Шиъруланы генгюнден чебер охуп бажармакъ. 1-3 –нчю класларда гечген асарланана, оланы атларын, авторну атын, фамилиесин эсгёрип бажармакъ. охулгъан текстге багъа берип бажармакъ.</p>

		Сарынланы генюнден билмек.
Мени элим. (7 + 2 сагъат)	Макътал, бизин эркин Ватаныбыз! Бизин Ватаныбызны зорлугъу, ону байлыгъы. Ана табиатны гёрюнюшлери. Оъз элине, ана топуракъгъа бакъгъан сюювню тарбиялайгъан асарлар. Оъз элин тыш елевчюлерден къорув. Ата юртгъа бакъгъан сюювден таба, элге бакъгъан сюювню тарбиялайгъан асарлар. Дагъыстанда яшайгъан халкъланы тиллери.	Гечилеген асарланы темасына тюшюнмек. Чебер асаргъа Темагъа байлавлу шиърулар, проза асарлар тапмакъ. Оланы чебер охумакъ. Инг де бийик тав, бырынгъы шагъар, инг уллу оъзен, лап уллу атав,.оъз юртундан оьтеген оьзенлер. Дагъыстанны сув байлыгъы, юртлары, ата юртну тарихи, белгили адамлары, Дагъыстанны кочаплары, Дагъыстандагъы къайыр тебе булан байлавлу айтыла гелген хабарлар ахтармакъ, хабарламакъ. Чебер асаргъа гёре оъз къаравун айтып бажармакъ. Асарны темасын, аслу пикрусун ачыкъ этип бажармакъ. Плангъа гёре хабарламакъ. Сёзлюклерден асарда елугъагъан маънасы англашылмайгъан сёзлени тапмакъ. Тюрлю-тюрлю чебер асарланы игитлерин, оланы ишлериин, сёйлейген кююн бири- бири булан тенгледирип бажармакъ, хасиятларын ачыкъ этмек. Асарны игитине авторну гёз къаравун, келпетине янашивун оъз сёзлери булан айтып бажармакъ. Токътав белгилеге гёре жумлаланы тюз интонация булан охуп бажармакъ, оъз къаравун айтып бажармакъ. Бир-бир шиърулагъа язылгъан музыка, ону авторун билмек.. Шиъруну генгюнден уйренмек. Къумукъ тюз. Дагъыстанны топурагъы, тавлары, оьзенлери, шагъарлары , къумукъ районлар ва юртлар.

		<p>Оъз элин тыш елевчюлерден нечик къоругъанны гъакъында текстлени хабарлап бажармакъ.</p> <p>Къумукъланы бырынгъы яшаву, оъз элини табиатыны гёзеллиги гъакъда газетлерден, журналлардан маълуматлар тапмакъ, .Ата юртуну белгили адамлары гъакъда маълуматлар жыймакъ.</p> <p>«Ата юртум» деген темагъа сочинение язмакъ.</p> <p>Тюрлю асарланы чалт, тюз, чеберохумакъ.</p>
Уъягълю. Ана тил.(7+2сагъат)	<p>Ата-ананы ва яшланы аралыкълары. Уллу гъа абур-сый этивге багъышлангъан хабарлар , шиърулар. Уллу гъа абур-сый этивге байлавлу адатлар. Гишиси екъ уллула гъа кёмеклешив. Чагъы уллу болгъанлар ва яшлар. Ана тилге бакъгъан сюювню тарбиялайгъан асарлар. Наслудан наслугъа бериле гелген эсделиклер. Халкъны яшавунда ана тилни ери. Ана тилни гъакъында айтывлар, аталар сёзлер.</p> <p>Ана тилни якълавну масъаласы. Бир-бир адамланы ана тилге янашыву. Чебер асарны игитлери, оланы ишине, сёйлейген кююне</p>	<p>Гечилеген асарланы темасына тюшюнмек.</p> <p>Чебер асарны ичинден охув. Охулагъан асаргъа характеристика бермек; башына, авторну фамилиясына, атына, текстни аслу маънасын берме болагъан сёзлеге гёре темасын ачыкъ этме къарамакъ; асарны аслу маънасын ачыкъ этме болагъан гесекни табып бажармакъ.</p> <p>Ишине, сёйлейген кююне гёре игитлени хасиятларын ачыкъ этме къарамакъ.</p> <p>Асаргъа таянып игитни тыш гёрюнюшюн суратламакъ. Текстны чебер охумакъ ва хабар этип айтып бажармакъ, ёлдашлары булан лакъыр этип бажармакъ. Муаллим булан текстни охуйгъанда юрюлеген диалогда ортакъчылыкъ этмек.</p> <p>Текстге гёре план къуруп, ону маъналы гесеклеге бёлюп, гъар гесекге баш салып бажармакъ.</p> <p>Асар охулагъан заманны ичинде, текстге соравлар онгарып бажармакъ. Авуз ва языв тилни арасындагъы башгъалыкъны гёрсетип бажармакъ. Халкъны яшавунда ана тилни ери гъакъда муаллиа булангъы</p>

	гёре хасиятлары. Охулгъан асарны маънасы.	диалогда рортакъчылыкъ этмек. Ана тилни гъакъында айтывланы, аталар сёзлерин чебер охумакъ, маънасын ачыкъ этмек, бирлерин генгюнден уйренмек. Текстни савлай яда айры маъналы гесеклеге гёре хабар этип бажармакъ. Асарда суратланагъан агъвалатлагъа, игитлеге, асарны тил байлыгъына оъз къаравун гёрсетип бажармакъ. Оъз къаравун якълап, охулгъан затгъа багъа берип бажармакъ.
Яй ва гюз (6+1сагъат)	Яйдагъы ва гюздеги табиатны чебер суратлавлар, язивчулаиы асарларында ана табиатгъа сюювно гёрсетив. Яйда, гюзде адамланы загъматы, яшланы охуву, оюнлары Къычырып охув. Оъзбашына охув. Яйны, гюзню гъакъында шиъруланы генгюнден уйренив. Асарны аслу пикрусун ачыкъ этив. Охулгъан асаргъа багъа берив. Экскурсия. Яйда, гюзде табиятны суратлав. Яйны, гюзню аламатларын суратлайгъан чечеген ёмакълар, айтывлар. Охулгъан асарлагъа къыймат берив.	Гечилеген асарланы темасына тюшюнмек. Темагъа байлавлу шиърулар тапмакъ. Оланы чебер охумакъ. Чебер асаргъа гёре оъз къаравун айтып бажармакъ. Асарны темасын, аслу пикрусун ачыкъ этип бажармакъ. Сёзлюклерден асарда елугъагъан маънасы англашылмайгъан сёзлени тапмакъ. Чебер асарны игитлери, оланы ишине, сёйлейген кююне гёре хасиятларын ачыкъ этмек. Токътав белгилеге гёре жумлаланы тюз интонация булан охуп бажармакъ, лирика асарланы чебер охумакъ. Авторну сёзлери булан табиатны суратлайгъан ерлерин гёрсетип бажармакъ. Лирика асарларда ритм, рифма не экенни англамакъ. Хабарны лирика асарлардан айырагъан белгилери. Лирика асарлардан къужурлу жумлалар айырып бажармакъ. Охулгъан асарлагъа ва оъзюню тергевлерине гёре берилеген соравлагъа жавап берип билмек. Проза асарны къычырып охумакъ.

		<p>Текстлени ичинден охув.</p> <p>Охуйгъанда интонацияны кѣмеклиги булан охулагъан асарны маънасына багъа берип бажармакъ. Хабаргъа, шиъругъа гѣре коллектив иш юрютмек (бирев-биревге сораулар берив).</p> <p>Оъз тергевлерине гѣре экскурсияда гѣрген затлары гъакъында чебер кюйде хабарлап бажармакъ.</p> <p>Чечеген ёмакъланы, айтывлаланы маънасын чечмек, чебер охумакъ.</p>
Халкъ авуз яратывчулугъу (8+1 сагъат)	<p>Ёммакълар, йырлар, айтывлар, аталар сѣзлери, оларда адамланы ингъашы хасиятларын гѣрсетив: ананы, Ватанны сююв, рагъму, намус, тазалыкъ, гъакъыллыкъ, загъматны сююв. Къумукъ ва оъзге миллетлени ёммакълары, чечеген ёмакълары, айтывлары. Халкъ яратгъан ва автору булангъы ёммакълар, оланы бири-бринден айырагъан белгилери. Текстлени тайпалары. Ёммакъланы игитлери. План къурув.</p>	<p>Охулгъан текстни хабарламакъ. Охулгъан текстге гѣре оъз къаравун айтып; оъзбашына яда учителни кѣмеклиги булан дарсны мурадын белгилеп бажармакъ. Сурагъа къарап авуздан хабарлав. Асарны ахырында берилеген сораулагъа жавап берип бажармакъ. Халкъ ёммакъны язывлу ёммакъдан айырмакъ, ёммакъланы тюрлюлерин бири-биринден айырып бажармакъ. Ёммакъдан агъвалатланы, ортакъчылыкъ этегенлени, табиатны сурагъаларын хасиятлайгъан сѣзлени табып бажармакъ. Ёммакъда гъиллалыкъ, макюрлюк. Ёммакъланы игитлери, оланы ишине, сѣйлейген кюйне гѣре хасиятларын ачыкъ этме къарамакъ. Ёммакъларда диалогну роллагъа гѣре охумакъ. Оъзбашына берилген темагъа гѣре гиччирек ёммакъ тизмек. Чечеген ёмакъланы, айтывлаланы маънасын чечмек, чебер охумакъ.</p>
Адат, къылыкъ, тарбия. (8+1 сагъат)	<p>Яхшы адам кимдир?- деген суалгъа жаваплар. Таза хасиятлар</p>	<p>Гечилеген асарланы темасына тюшюнмек. Чебер асарны ичинден охув. Охулагъан асаргъа характеристика бермек; башына,</p>

	<p>намуслукъ. Халкъгъа хайыры тиймейген гиши, халкъдан оъзюне гъюрмет излемес. Инсанланы бири-бири булангъы аралыгъы. Адамларда ёлугъагъан осал хасиятланы жанланы яшавун суратлавда гёрсетив. Оъзю тойса да, гёзю тоймайгъанлыкъ (сутурлукъ) – осал хасиятлардан бири. Адилликни гёрсетеген шиърулар хабарлар.</p>	<p>авторну фамилиясына, атына, текстни аслу маънасын берме болагъан сёзлеге гёре темасын ачыкъ этме къарамакъ; асарны аслу маънасын ачыкъ этме болагъан гесекни табып бажармакъ. Ишине, сёйлейген кююне гёре игитлени хасиятларын ачыкъ этме къарамакъ. Асаргъа таянып игитни тыш гёрюнюшюн суратламакъ. Текстны чебер охумаъ ва хабар этип айтып бажармакъ; ёлдашлары булан лакъыр этип бажармакъ. Муаллим булан текстни охуйгъанда юрюлеген диалогда ортакъчылыкъ этмек. Текстге гёре план къуруп, ону маъналы гесеклеге бёлюп, гъар гесекге баш салып бажармакъ. Асар охулагъан заманны ичинде, текстге сораулар онгарып бажармакъ. Текстни савлай яда айры маъналы гесеклеге гёре хабар этип бажармакъ. Асарда суратланагъан агъвалатлагъа, игитлеге, асарны тил байлыгъына оъз къаравун гёрсетип бажармакъ. Шиъруланы бетлеге гёре охумаъ. Чечеген ёмакъланы, айтывлаланы маънасын чечмек, чебер охумаъ.</p>
<p>Табиат. Жан – жанывар. (7+2сагъат)</p>	<p>Адамланы табиат булангъы аралыгъы. Ана топуракъгъа, загъматгъа бакъгъан сюювюн тарбиялайгъан, адамланы кыргызанлар булангъы аралыгъын суратлайгъан шиърулар, хабарлар. Оланы аслу пикрису.</p>	<p>Гечилеген асарланы темасына тюшюнмек. Темагъа байлавлу шиърулар, проза асарлар тапмакъ. Оланы чебер охумаъ. Чебер асаргъа гёре оъз къаравун айтып бажармакъ. Асарны темасын, аслу пикрусун ачыкъ этип бажармакъ. Плангъа гёре хабарламакъ. Сёзлюклерден асарда елугъагъан маънасы англашылмайгъан сёзлени тапмакъ.</p>

	Асарны игитлерини характеристикасы.	<p>Чебер асарны игитлери, оланы ишине, сёйлейген кююне гёре хасиятларын ачыкъ этмек. Асарны игитине авторну гез къаравун, келпетине янашывун оъз сёзлери булан айтып бажармакъ. Токътав белгилеге гёре жумлаланы тюз интонация булан охуп бажармакъ, лирика асарланы генгюнден чебер охумакъ. Оъзюню жавапларын оъзгелени жаваплары булан урушдуруп къарамакъ. Оъзгелени жавапларына багъа берип бажармакъ.</p> <p>Къычырып, англап, чебер, тюз интонацияны сакълап, паузаланы тюз къоллап.белгили бир чалтлыкъда, оъз тавушу булан охумакъ. Асарны жанрын белгилемек.</p> <p>Ичинден охуйгъанда асарны аслу маънасын англамакъ, охувну вакътисинде маъналы гесеклени белгилемек, соравагъа жавап берип бажармакъ. Асарны аслу маънасына оъз къараавун мекенлешдирмек учун, сайлам охувну юрютмек. Охулгъан чебер асаргъа гёре хабар тизмек. Чечеген ёмакъланы, айтывлаланы маънасын чечмек, чебер охумакъ</p>
Къурдашлыкъ. Дослукъ (6+1сагъат)	Тюрлю миллетли яшланы, халкъланы арасындагъы татывлукъ, дослукъ. Къурдашлыкъгъа байлавлу хабарлар, шиърулар, халкъ айтывлары. Къыйынлы гюнлерде (давда, ишде)	<p>Гечилеген асарланы темасына тюшюнмек. Чебер асаргъа гёре оъз къаравун айтып бажармакъ. Асарны темасын, аслу пикрусун ачыкъ этип бажармакъ.</p> <p>Чечеген ёмакъланы, айтывлаланы маънасын чечмек, чебер охумакъ. Йырны ва хабарны бири-биринден айырып бажармакъ</p>

	<p>къурдашланы бир-бирине табулагъаны гъакъда чебер асарлар. Озьюню къурдашыны гъакъында лакъырлашыв, макъала языв.</p>	<p>Муаллим яда охувчу авуздан охуйгъан текстге къулакъ асып, маънасын англамакъ;</p> <p>текстге гёре салынгъан соравлагъа жавап берип бажармакъ; асарны аслу маънасын чечип бажармакъ.</p> <p>Асарны озте-речелигин чечип бажармакъ (жанрын белгилемек: хабар, шиъру, ёмакъ, чечеген ёмакъ, айтыв, аталар сёз); сюжетин гезиги булан гёрсетмек;</p> <p>игитлерине багъа берип бажармакъ.</p> <p>Къычырып, англап, чебер, тюз интонацияны сакълап, паузаланы тюз къоллап. белгили бир чалтлыкъда, оз тавушу булан охумакъ.</p> <p>Асаргъа гёре план тизмек ва плангъа гёре хабарламакъ. Озьюню къурдашыны гъакъында лакъырлашыв юрютюп бажармакъ, макъала язмакъ.</p>
<p>Къыш ва язбаш (8+1сагъат)</p>	<p>Къышдагъы табиятны чебер суратлав.</p> <p>Къыржанланы, къушланы къышлаву гъакъында хабарлар, шиърулар.</p> <p>Язбашны геливюн суратлав, табиятта болагъан алмашынывлар.</p> <p>Язбашны баш гюнлеринде къушланы яшаву-ашаву. Жансыз табиятгъа рагъму этив.</p> <p>Язбашны айлары. Бу айларда табиятта болагъан алмашынывлар.</p> <p>« Март чыкъмайлы – дерт</p>	<p>Гечилеген асарланы темасына тюшюнмек.</p> <p>Темагъа байлавлу шиърулар тапмакъ.</p> <p>Оланы чебер охумакъ.</p> <p>Чебер асаргъа гёре оз къаравун айтып бажармакъ. Асарны темасын, аслу пикрусун ачыкъ этип бажармакъ.</p> <p>Сёзлюклерден асарда елугъагъан маънасы англашылмайгъан сёзлени тапмакъ.</p> <p>Чебер асарны игитлери, оланы ишине, сёйлейген кююне гёре хасиятларын ачыкъ этмек. Токътав белгилеге гёре жумлаланы тюз интонация булан охуп бажармакъ, лирика асарланы чебер охумакъ. Авторну сёзлери булан табиятны суратлайгъан ерлерин гёрсетип бажармакъ. Хабарны лирика асарлардан</p>

	<p>чыкъмас» деген айтыв. Тилни чеберлик алакатлары: метафора, эпитет, тенгешдирив. Чечеген ёмакълар, айтывлалар.</p>	<p>айырагъан белгилери. Лирика асарлардан къужурлу жумлалар айырып бажармакъ. Язбашны баш гюнлеринде къушланы яшаву-ашаву, авлакъ ишлени гъакъында лакъырлашыв юрютмек.</p> <p>Охулгъан асарлагъа ва оъзюню тергевлерине гёре берилеген соравлагъа жавап берип билмек, тилни чеберлик алакатларын: метафораны, эпитетни, тенгешдиривни текстлерден табып бажармакъ.</p> <p>Проза асарны къычырып охумакъ. Текстлени ичинден оъзбашына охуп сонг хабарлап бажармакъ. Охуйгъанда интонацияны кёмеклиги булан охулагъан асарны маънасына багъа берип бажармакъ. Чечеген ёмакъланы, айтывлаланы маънасын чечмек, чебер охумакъ.</p>
<p>Адамлар сыналагъан гюнлерде. (8+1сагъат)</p>	<p>Уллу Ватан давну, онда бизин халкъ гёрсетген игитликлени гъакъыидагъы хабарлар ва шиърулар. Армия - бизин инамлы якълавчубуз. Россияны армиясына багъышлангъан асарлар. Россияны солдатлары гёрсетген къоччакълыкъланы гёрсетеген макъалалар.</p>	<p>Гечилеген асарланы темасына тюшонмек. Уллу Ватан давну йылларында дагъыстанлылар гёрсетген къоччакълыкъланы гъакъында шиърулар, хабарлар тапмакъ. Текстни охув, муаллимни кёмеклиги булан план къурув, плангъа гёре лакъырлашыв юрютмек.</p> <p>Шиъруда чебер сёз булан игитлени, оланы къоччакълыкълан суратламакъ.</p> <p>Оъзбашына иш гёрмек. Оъз юртундан давгъа гетгенлени гъакъында ахтарыв юрютмек. Муаллим яда охувчу авуздан охуйгъан текстге къулакъ асып маънасын англамакъ</p> <p>Асарны оъзтеречелигин чечип бажармакъ (жанрын белгилемек: хабар, шиъру, еммакъ, чечеген ёмакъ, айтыв, аталар сёз);</p>

		<p>сюжетин гезиги булан гёрсетмек; игитлерине багъа берип бажармакъ.</p> <p>Асарланы сав сёзлер булан тюз, чалт, англап, чебер, герекли интонацияны ва белгили бир чалтлыкъны сакълап охумаъ.</p> <p>Проза асарланы бир гесегин, шиъруланы генгюнден чебер кюйде охумаъ.</p> <p>Ичинден охумаъ, охулгъан затны англамакъ, соравагъа жавап берип бажармакъ.</p>
<p>Загъмат-улла къуванч. (6+2сагъат)</p>	<p>Адамланы яшавунда загъматны агъамияты.</p> <p>Загъматны, тюрлю касбуланы гъакъында язылгъан асарлар. Май айда болагъан язбашны ва загъматны Гюню гъакъында асарлар.</p> <p>Асарны игитлери, оланы ишлери, сёйлейген кюю, хасиятлары. Асарны игитине авторну гез къараву. Чебер охув. Хабарлав.</p> <p>Охулгъан асаргъа кыймат берив.</p>	<p>Гечилеген асарланы темасына тюшюнмек.</p> <p>Темагъа байлавлу шиърулар тапмакъ.</p> <p>Оланы чебер охумаъ.</p> <p>Чебер асаргъа гёре оъз къаравун айтып бажармакъ. Асарны темасын, аслу пикрусун ачыкъ этип бажармакъ.</p> <p>Сёзлюклерден асарда елугъагъан маънасы англашылмайгъан сёзлени тапмакъ.</p> <p>Чебер асарны игитлери, оланы ишине, сёйлейген кююне гёре хасиятларын ачыкъ этмек. Токътав белгилеге гёре жумлаланы тюз интонация булан охуп бажармакъ, лирика асарланы чебер охумаъ.</p> <p>Асарны игитине авторну гез къаравун, келпетине янашивун оъз сёзлери булан айтып бажармакъ.</p> <p>Асарда суратланагъан агъвалатлагъа, игитлеге, асарны тил байлыгъына оъз къаравун гёрсетип бажармакъ.</p> <p>Оъз къаравун якълап, охулгъан затгъа багъа берип бажармакъ. Салынгъан соравагъа гёре текстни хабарламакъ.</p> <p>Чечеген ёмакъланы, айтывлаланы маънасын чечмек, чебер охумаъ.</p>

<p>Маданият ва инче саният. (5+2сагъат)</p>	<p>Маданият ва инче саниятны гъакъында лакъырлашыв. Дагъыстан маданиятны актив чалышывчулары гъакъында чебер асарлар, макъалалар. Къумукъ театрны ва артистлерини, йыравларыны гъакъында макъалалар, хабарлар. Дагъыстан композиторлар, оланы асарлары.</p>	<p>Гечилеген асарланы темасына тюшюнмек.</p> <p>Дагъыстан маданиятны актив чалышывчулары, Къумукъ театрны ва артистлерини, йыравланы гъакъында гъакъында чебер асарлар, макъалалар, байлавлу шиърулар тапмакъ. Оланы чебер охумакъ. Чебер асарланы газетлердеги, журналлардагъы макъалалар булан тенгleshдирмек.</p> <p>Чебер асаргъа гёре оъз къаравун айтып бажармакъ. Асарны темасын, аслу пикрусун ачыкъ этип бажармакъ. Сёзлюклерден асарда елугъагъан маънасы англашылмайгъан сёзлени тапмакъ.</p> <p>Чебер асарны игитлери, оланы ишине, сёйлейген кююне гёре хасиятларын ачыкъ этмек. Токътав белгилеге гёре жумлаланы тюз интонация булан охуп бажармакъ, лирика асарланы чебер охумакъ.</p> <p>Асарны игитине авторну гез къаравун, келпетине янашивун оъз сёзлери булан айтып бажармакъ.</p> <p>Асарда суратланагъан агъвалатлагъа, игитлеге, асарны тил байлыгъына оъз къаравун гёрсетип бажармакъ.</p> <p>Оъз къаравун якълап, охулгъан затгъа багъа берип бажармакъ. Салынгъан соравагъа гёре текстни хабарламакъ.</p> <p>Дагъыстан, аслусу къумукъ композиторланы гъакъында муаллим булангъы лакъырлашывда ортакъчылыкъ этмек. Къумукъ композиторлар язгъан макъамлагъа тынглап, билеген йырларын эсге алмакъ.</p>
---	---	---

Р.А.АЛИЕВА

КЪУМУКЪ ТИЛ ВА АДАБИЯТ

1-4 класларда иш гёрюв программа.

Дагъыстан пачалыкъ билим алыв ва илму министерлиги бегетген.

Махачкала

ООО «Издательство НИИ педагогики»

2014